నమో తస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స

ఖుద్దకనికాయే

విమానవత్థు-అట్ఠకథా

గన్థారమ్భకథా

మహాకారుణికం **నాథం,** ఞేయ్యసాగరపారగుం;
వన్దే నిపుణగమ్భీర-విచిత్రనయదేసనం.

విజ్జాచరణసమ్పన్నా, యేన నియ్యన్తి లోకతో;
వన్దే తముత్తమం **ధమ్మం,** సమ్మాసమ్బుద్ధపూజితం.

సీలాదిగుణసమ్పన్నో, ఠితో మగ్గఫలేసు యో;
వన్దే **అరియసఙ్ఘం** తం, పుఞ్ఞక్ఖేత్తం అనుత్తరం.

వన్దనాజనితం పుఞ్ఞం, ఇతి యం రతనత్తయే;
హతన్తరాయో సబ్బత్థ, హుత్వాహం తస్స తేజసా.

దేవతాహి కతం పుఞ్ఞం, యం యం పురిమజాతిసు;
తస్స తస్స విమానాది-ఫలసమ్పత్తిభేదతో.

పుచ్ఛావసేన యా తాసం, విస్సజ్జనవసేన చ;
పవత్తా దేసనా కమ్మ-ఫలపచ్చక్ఖకారినీ.

విమానవత్థు ఇచ్చేవ, నామేన వసినో పురే;
యం ఖుద్దకనికాయస్మిం, సఙ్గాయింసు మహేసయో.

తస్సాహమవలమ్బిత్వా, పోరాణట్ఠకథానయం;
తత్థ తత్థ నిదానాని, విభావేన్తో విసేసతో.

సువిసుద్ధం అసంకిణ్ణం, నిపుణత్థవినిచ్ఛయం;
మహావిహారవాసీనం, సమయం అవిలోమయం.

యథాబలం కరిస్సామి, అత్థసంవణ్ణనం సుభం;

సక్కచ్చం భాసతో తం మే, నిసామయథ సాధవోతి.

తత్థ **విమానానీ**తి విసిట్ఠమానాని దేవతానం కీళానివాసట్ఠానాని. తాని హి తాసం సుచరితకమ్మానుభావనిబ్బత్తాని యోజనికద్వియోజనికాదిపమాణవిసేసయుత్తతాయ , నానారతనసముజ్జలాని విచిత్తవణ్ణసణ్ఠానాని సోభాతిసయయోగేన విసేసతో మాననీయతాయ చ "విమానానీ"తి వుచ్చన్తి. విమానానం వత్థు కారణం ఏతిస్సాతి **విమానవత్థు**, "పీఠం తే సోవణ్ణమయ"న్తిఆదినయప్పవత్తా దేసనా. నిదస్సనమత్తఞ్చేతం తాసం దేవతానం రూపభోగపరివారాదిసమ్పత్తియో తంనిబ్బత్తకకమ్మఞ్చ నిస్సాయ ఇమిస్సా దేసనాయ పవత్తత్తా. విపాకముఖేన వా కమ్మన్తరమానస్స కారణభావతో **విమానవత్థూ**తి వేదితబ్బం.

తయిదం కేన భాసితం, కత్థ భాసితం, కదా భాసితం, కస్మా చ భాసితన్తి? వుచ్చతే – ఇదఞ్హి విమానవత్థు దువిధేన పవత్తం – పుచ్ఛావసేన విస్సజ్జనవసేన చ. తత్థ విస్సజ్జనగాథా తాహి తాహి దేవతాహి భాసితా, పుచ్ఛాగాథా పన కాచి భగవతా భాసితా, కాచి సక్కాదీహి, కాచి సావకేహి థేరేహి. తత్థాపి యేభుయ్యేన యో సో కప్పానం సతసహస్సాధికం ఏకం అసఙ్ఖ్యేయ్యం బుద్ధస్స భగవతో అగ్గసావకభావాయ పుఞ్ఞఞాణసమ్భారే సమ్భరన్తో అనుక్కమేన సావకపారమియో పూరేత్వా, ఛళభిఞ్ఞాచతుపటిసమ్భిదాదిగుణవిసేసపరివారస్స, సకలస్స సావకపారమిఞాణస్స మత్థకం పత్తో దుతియే అగ్గసావకట్ఠానే ఠితో ఇద్ధిమన్తేసు చ భగవతా ఏతదగ్గే ఠపితో ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో, తేన భాసితా.

భాసన్తేన చ పఠమం తావ లోకహితాయ దేవచారికం చరన్తేన దేవలోకే దేవతానం పుచ్ఛావసేన పున తతో మనుస్సలోకం ఆగన్త్వా మనుస్సానం పుఞ్ఞఫలస్స పచ్చక్ఖకరణత్థం పుచ్ఛం విస్సజ్జనఞ్చ ఏకజ్ఝం కత్వా భగవతో పవేదేత్వా భిక్ఖూనం భాసితా, సక్కేన పుచ్ఛావసేన, దేవతాహి తస్స విస్సజ్జనవసేన భాసితాపి మహామోగ్గల్లానత్థేరస్స భాసితా ఏవ. ఏవం భగవతా థేరేహి చ దేవతాహి చ పుచ్ఛావసేన, దేవతాహి తస్సా విస్సజ్జనవసేన చ తత్థ తత్థ భాసితా పచ్ఛా ధమ్మవినయం సఙ్గాయన్తేహి ధమ్మసఙ్గాహకేహి ఏకతో కత్వా "విమానవత్థు"ఇచ్చేవ సఙ్గహం ఆరోపితా. అయం తావేత్థ "కేన భాసిత"న్తిఆదీనం పదానం సఙ్ఖేపతో సాధారణతో చ విస్సజ్జనా.

విత్థారతో పన "కేన భాసిత"న్తి పదస్స అనోమదస్సిస్స భగవతో పాదమూలే కతపణిధానతో పట్ఠాయ మహాథేరస్స ఆగమనీయపటిపదా కథేతబ్బా, సా పన ఆగమట్ఠకథాసు తత్థ తత్థ విత్థారితాతి తత్థ ఆగతనయేనేవ వేదితబ్బా. అసాధారణతో "కత్థ భాసిత"న్తిఆదీనం పదానం విస్సజ్జనా తస్స తస్స విమానస్స అత్థవణ్ణనానయేనేవ ఆగమిస్సతి.

అపరే పన భణన్తి – ఏకదివసం ఆయస్మతో మహామోగ్గల్లానస్స రహోగతస్స పటిసల్లీనస్స ఏవం చేతసో పరివితక్కో ఉదపాది "ఏతరహి ఖో మనుస్సా అసతిపి వత్థుసమ్పత్తియా ఖేత్తసమ్పత్తియా అత్తనో చ చిత్తపసాదసమ్పత్తియా తాని తాని పుఞ్ఞాని కత్వా దేవలోకే నిబ్బత్తా ఉళారసమ్పత్తిం పచ్చనుభోన్తి, యంనూనాహం దేవచారికం చరన్తో తా దేవతా కాయసక్ఖిం కత్వా తాహి యథూపచితం పుఞ్ఞం యథాధిగతఞ్చ పుఞ్ఞఫలం కథాపేత్వా తమత్థం భగవతో ఆరోచేయ్యం. ఏవం మే సత్థా గగనతలే పుణ్ణచన్దం ఉట్ఠాపేన్తో వియ మనుస్సానం కమ్మఫలం పచ్చక్ఖతో దస్సేన్తో అప్పకానమ్పి కారానం ఆయతనగతాయ సద్ధాయ వసేన ఉళారఫలతం విభావేన్తో తం తం విమానవత్థుం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా మహతిం ధమ్మదేసనం పవత్తేస్సతి, సా హోతి బహుజనస్స అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సాన"న్తి . సో ఆసనా వుట్ఠహిత్వా రత్తదుపట్టం నివాసేత్వా అపరం రత్తదుపట్టం ఏకంసం కత్వా సమన్తతో జాతిహిఙ్గులికధారా విజ్జులతా వియ సఞ్ఝాపభానురఞ్జితో వియ చ జఙ్గమో

అఞ్జనగిరిసిఖరో, భగవన్తం ఉపసఙ్కమిత్వా అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసిన్నో అత్తనో అధిప్పాయం ఆరోచేత్వా భగవతా అనుఞ్ఞాతో ఉట్ఠాయాసనా భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా అభిఞ్ఞాపాదకం చతుత్థజ్ఝానం సమాపజ్జిత్వా, తతో వుట్ఠాయ ఇద్ధిబలేన తఙ్ఖణఞ్ఞేవ తావతింసభవనం గన్త్వా తత్థ తత్థ తాహి తాహి దేవతాహి యథూపచితం పుఞ్ఞకమ్మం పుచ్ఛి, తస్స తా కథేసుం. తతో మనుస్సలోకం ఆగన్త్వా తం సబ్బం తత్థ పవత్తితనియామేనేవ భగవతో ఆరోచేసి, తం సమనుఞ్ఞో సత్థా అహోసి. ఇచ్చేతం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా సమ్పత్తపరిసాయ విత్థారేన ధమ్మం దేసేసీతి.

తం పనేతం విమానవత్థు వినయపిటకం సుత్తన్తపిటకం అభిధమ్మపిటకన్తి తీసు పిటకేసు సుత్తన్తపిటకపరియాపన్నం, దీఘనికాయో మజ్ఝిమనికాయో సంయుత్తనికాయో అఙ్గుత్తరనికాయో ఖుద్దకనికాయోతి పఞ్చసు నికాయేసు ఖుద్దకనికాయపరియాపన్నం, సుత్తం గేయ్యం వేయ్యాకరణం గాథా ఉదానం ఇతివుత్తకం జాతకం అబ్భుతధమ్మం వేదల్లన్తి నవసు సాసనఙ్గేసు గాథాసఙ్గహం.

> “ద్వాసీతి బుద్ధతో గణ్హిం, ద్వే సహస్సాని భిక్ఖుతో;
> చతురాసీతి సహస్సాని, యే మే ధమ్మా పవత్తినో”తి. (థేరగా. ౧౦౨౭) –

ఏవం ధమ్మభణ్డాగారికేన పటిఞ్ఞాతేసు చతురాసీతియా ధమ్మక్ఖన్ధసహస్సేసు కతిపయధమ్మక్ఖన్ధసఙ్గహం. వగ్గతో పీఠవగ్గో చిత్తలతావగ్గో పారిచ్ఛత్తకవగ్గో మఞ్జిట్ఠకవగ్గో మహారథవగ్గో పాయాసివగ్గో సునిక్ఖిత్తవగ్గోతి సత్త వగ్గా. వత్థుతో పఠమే వగ్గే సత్తరస వత్థూని, దుతియే ఏకాదస, తతియే దస, చతుత్థే ద్వాదస , పఞ్చమే చతుద్దస, ఛట్ఠే దస, సత్తమే ఏకాదసాతి అన్తరవిమానానం అగ్గహణే పఞ్చాసీతి, గహణే పన తేవీససతం వత్థూని, గాథాతో పన దియడ్ఢసహస్సగాథా. తస్స వగ్గేసు పీఠవగ్గో ఆది, వత్థూసు సోవణ్ణపీఠవత్థు ఆది, తస్సాపి ‘‘**పీఠం తే సోవణ్ణమయ**’’న్తి గాథా ఆది.

౧. ఇత్థివిమానం

౧. పీఠవగ్గో

౧. పఠమపీఠవిమానవణ్ణనా

తత్థ పఠమవత్థుస్స అయం అట్ఠుప్పత్తి – భగవతి సావత్థియం విహరన్తే జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే రఞ్ఞా పసేనదినా కోసలేన బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స సత్తాహం అసదిసదానే పవత్తితే తదనురూపేన అనాథపిణ్డికేన మహాసేట్ఠినా తయో దివసే, తథా విసాఖాయ మహాఉపాసికాయ మహాదానే దిన్నే అసదిసదానస్స పవత్తి సకలజమ్బుదీపే పాకటా అహోసి. అథ మహాజనో తత్థ తత్థ కథం సముట్ఠాపేసి "కిం ను ఖో ఏవం ఉళారవిభవపరిచ్చాగేనేవ దానం మహప్ఫలతరం భవిస్సతి, ఉదాహు అత్తనో విభవానురూపపరిచ్చాగేనాపీ"తి. భిక్ఖూ తం కథం సుత్వా భగవతో ఆరోచేసుం. భగవా "న, భిక్ఖవే, దేయ్యధమ్మసమ్పత్తియావ దానం మహప్ఫలతరం భవిస్సతి, అథ ఖో చిత్తపసాదసమ్పత్తియా చ ఖేత్తసమ్పత్తియా చ, తస్మా కుణ్డకముట్ఠిమత్తమ్పి పిలోతికామత్తమ్పి తిణపణ్ణసన్థారమత్తమ్పి పూతిముత్తహరీతకమత్తమ్పి విప్పసన్నేన చేతసా దక్ఖిణేయ్యపుగ్గలే పతిట్ఠాపితం, తమ్పి మహప్ఫలతరం భవిస్సతి మహాజుతికం మహావిప్ఫార"న్తి ఆహ. తథా హి వుత్తం సక్కేన దేవానమిన్దేన –

"నత్థి చిత్తే పసన్నమ్హి, అప్పికా నామ దక్ఖిణా;

తథాగతే వా సమ్బుద్ధే, అథ వా తస్స సావకే"తి. (వి. వ. ౮౦౪);

సా పనేసా కథా సకలజమ్బుదీపే విత్థారికా అహోసి. మనుస్సా సమణబ్రాహ్మణకపణద్ధికవణిబ్బకయాచకానం యథావిభవం దానాని దేన్తి, గేహఙ్గణే పానీయం ఉపట్ఠపేన్తి, ద్వారకోట్ఠకేసు ఆసనాని ఠపేన్తి. తేన చ సమయేన అఞ్ఞతరో పిణ్డపాతచారికో థేరో పాసాదికేన అభిక్కన్తేన పటిక్కన్తేన ఆలోకితేన విలోకితేన సమిఞ్జితేన పసారితేన ఓక్ఖిత్తచక్ఖు ఇరియాపథసమ్పన్నో పిణ్డాయ చరన్తో ఉపకట్ఠే కాలే అఞ్ఞతరం గేహం సమ్పాపుణి. తత్థేకా కులధీతా సద్ధా పసన్నా థేరం పస్సిత్వా సఞ్జాతగారవబహుమానా ఉళారపీతిసోమనస్సం ఉప్పాదేత్వా గేహం పవేసేత్వా పఞ్చపతిట్ఠితేన వన్దిత్వా అత్తనో పీఠం పఞ్ఞాపేత్వా తస్స ఉపరి పీతకం మట్ఠవత్థం అత్థరిత్వా అదాసి. అథ థేరే తత్థ నిసిన్నే "ఇదం మయ్హం ఉత్తమం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం ఉపట్ఠిత"న్తి పసన్నచిత్తా యథావిభవం ఆహారేన పరివిసి, బీజనిఞ్చ గహేత్వా బీజి. సో థేరో కతభత్తకిచ్చో ఆసనదానభోజనదానాదిపటిసంయుత్తం ధమ్మిం కథం కథేత్వా పక్కామి. సా ఇత్థీ తం అత్తనో దానం తఞ్చ ధమ్మకథం పచ్చవేక్ఖన్తీ పీతియా నిరన్తరం ఫుట్ఠసరీరా హుత్వా తం పీఠమ్పి థేరస్స అదాసి.

తతో అపరేన సమయేన అఞ్ఞతరేన రోగేన ఫుట్ఠా కాలం కత్వా తావతింసభవనే ద్వాదసయోజనికే కనకవిమానే నిబ్బత్తి. అచ్ఛరాసహస్సం చస్సా పరివారో అహోసి, పీఠదానానుభావేన చస్సా యోజనికో కనకపల్లఙ్కో నిబ్బత్తి ఆకాసచారీ సీఘజవో ఉపరి కూటాగారసణ్ఠానో, తేన తం "పీఠవిమాన"న్తి వుచ్చతి. తఞ్హి సువణ్ణవణ్ణం వత్థం అత్థరిత్వా దిన్నత్తా కమ్మసరిక్ఖతం విభావేన్తం సువణ్ణమయం అహోసి, పీతివేగస్స బలవభావేన సీఘజవం, దక్ఖిణేయ్యస్స చిత్తరుచివసేన దిన్నత్తా యథారుచిగామీ , పసాదసమ్పత్తియా ఉళారతాయ సబ్బసోవ పాసాదికం సోభాతిసయయుత్తఞ్చ అహోసి.

అథేకస్మిం ఉస్సవదివసే దేవతాసు యథాసకం దిబ్బానుభావేన ఉయ్యానకీళనత్థం నన్దనవనం గచ్ఛన్తీసు సా దేవతా దిబ్బవత్థనివత్థా దిబ్బాభరణవిభూసితా అచ్ఛరాసహస్సపరివారా సకభవనా నిక్ఖమిత్వా తం పీఠవిమానం అభిరుయ్హ మహతియా దేవిద్ధియా మహన్తేన సిరిసోభగ్గేన సమన్తతో చన్దో వియ సూరియో వియ చ ఓభాసేన్తీ ఉయ్యానం గచ్ఛతి. తేన చ సమయేన ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో హేట్ఠా వుత్తనయేనేవ దేవచారికం చరన్తో తావతింసభవనం ఉపగతో తస్సా దేవతాయ అవిదూరే అత్తానం దస్సేసి. అథ సా దేవతా తం దిస్వా సముప్పన్నబలవపసాదగారవా సహసా పల్లఙ్కతో ఓరుయ్హ థేరం ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్చపతిట్ఠితేన వన్దిత్వా దసనఖసమోధానసముజ్జలం అఞ్జలిం పగ్గయ్హ నమస్సమానా అట్ఠాసి. థేరో కిఞ్చాపి తాయ అఞ్ఞేహి చ సత్తేహి యథూపచితం కుసలాకుసలం అత్తనో యథాకమ్మూపగఞాణానుభావేన హత్థతలే ఠపితఆమలకం వియ పఞ్ఞాబలభేదేన పచ్చక్ఖతో పస్సతి, తథాపి యస్మా దేవతానం ఉపపత్తిసమనన్తరమేవ “కుతో ను ఖో అహం చవిత్వా ఇధూపపన్నా, కిం ను ఖో కుసలకమ్మం కత్వా ఇమం సమ్పత్తిం పటిలభామీ”తి అతీతభవం యథూపచితఞ్చ కమ్మం ఉద్దిస్స యేభుయ్యేన ధమ్మతాసిద్ధా ఉపధారణా , తస్సా చ యాథావతో ఞాణం ఉప్పజ్జతి, తస్మా తాయ దేవతాయ కతకమ్మం కథాపేత్వా సదేవకస్స లోకస్స కమ్మఫలం పచ్చక్ఖం కాతుకామో –

౧. “పీఠం తే సోవణ్ణమయం ఉళారం, మనోజవం గచ్ఛతి యేనకామం;
అలఙ్కతే మల్యధరే సువత్థే, ఓభాససి విజ్జురివబ్భకూటం.

౨. “కేన తేతాదిసో వణ్ణో, కేన తే ఇధ మిజ్ఝతి;
ఉప్పజ్జన్తి చ తే భోగా, యే కేచి మనసో పియా.

౩. “పుచ్ఛామి తం దేవి మహానుభావే,
మనుస్సభూతా కిమకాసి పుఞ్ఞం;
కేనాసి ఏవం జలితానుభావా,
వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి. ఆహ –

౪. “సా దేవతా అత్తమనా, మోగ్గల్లానేన పుచ్ఛితా;
పఞ్హం పుట్ఠా వియాకాసి, యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం”.

౫. “అహం మనుస్సేసు మనుస్సభూతా, అబ్భాగతానాసనకం అదాసిం;
అభివాదయిం అఞ్జలికం అకాసిం, యథానుభావఞ్చ అదాసి దానం.

౬. “తేన మేతాదిసో వణ్ణో, తేన మే ఇధ మిజ్ఝతి;
ఉప్పజ్జన్తి చ మే భోగా, యే కేచి మనసో పియా.

౭. “అక్ఖామి తే భిక్ఖు మహానుభావ, మనుస్సభూతా యమకాసి పుఞ్ఞం;
తేనమ్హి ఏవం జలితానుభావా, వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

౧. తత్థ **పీఠన్తి** యంకిఞ్చి తాదిసం దారుక్ఖన్ధమ్పి ఆపణమ్పి బలికరణపీఠమ్పి వేత్తాసనమ్పి మసారకాదివిసేసనామం దారుమయాదిఆసనమ్పి వుచ్చతి. తథా హి “పాదపీఠం పాదకథలిక”న్తి (మహావ. ౨౬౯; చూళవ. ౭౫) ఏత్థ పాదఠపనయోగ్గం పీఠాదికం దారుక్ఖన్ధం వుచ్చతి, “పీఠసప్పీ”తి (మి. ప. ౫.౩.౧) ఏత్థ హత్థేన గహణయోగ్గం. “పీఠికా”తి పన ఏకచ్చేసు జనపదేసు దేసవోహారేన ఆపణం. “భూతపీఠికా దేవకులపీఠికా”తి ఏత్థ దేవతానం బలికరణట్ఠానభూతం పీఠం. “భద్దపీఠ”న్తి ఏత్థ వేత్తలతాదీహి ఉపరి వీతం ఆసనం, యం సన్ధాయ వుత్తం “భద్దపీఠం ఉపానయీ”తి . “సుపఞ్ఞత్తం మఞ్చపీఠం. మఞ్చం వా పీఠం వా కారయమానేనా”తి (పాచి. ౫౨౨) చ ఆదీసు మసారకాదిభేదం దారుమయాదిఆసనం. ఇధ పన పల్లఙ్కాకారసణ్ఠితం దేవతాయ పుఞ్ఞానుభావాభినిబ్బత్తం యోజనికం కనకవిమానం వేదితబ్బం.

తేతి తే-సద్దో “న తే సుఖం పజానన్తి, యే న పస్సన్తి నన్దన”న్తిఆదీసు (సం. ని. ౧.౧౧, ౨౨౬) త-సద్దస్స వసేన పచ్చత్తబహువచనే ఆగతో. “నమో తే పురిసాజఞ్ఞ, నమో తే పురిసుత్తమ (దీ. ని. ౩.౨౭౮; సు. ని. ౫౪౯). నమో తే బుద్ధ వీరత్థూ”తి (సం. ని. ౧.౯౦) చ ఆదీసు తుమ్హ-సద్దస్స వసేన సమ్పదానే, తుయ్హన్తి అత్థో. “కిం తే దిట్ఠం కిన్తి తే సుతం. ఉపధీ తే సమతిక్కన్తా, ఆసవా తే పదాలితా”తి (మ. ని. ౨.౪౦౦; సు. ని. ౫౫౧) చ ఆదీసు కరణే. “కిం తే వతం కిం పన బ్రహ్మచరియ”న్తిఆదీసు (వి. వ. ౧౨౫౧; జా. ౧.౧౦.౯౨) సామిఅత్థే. ఇధాపి సామిఅత్థే దట్ఠబ్బో. తవాతి హి అత్థో.

సోవణ్ణమయన్తి ఏత్థ సువణ్ణ-సద్దో “సువణ్ణే దుబ్బణ్ణే సుగతే దుగ్గతే”తి (మ. ని. ౧.౧౪౮) చ “సువణ్ణతా సుసరతా”తి (ఖు. పా. ౮.౧౧) చ ఏవమాదీసు ఛవిసమ్పత్తియం ఆగతో. “కాకం సువణ్ణా పరివారయన్తీ”తిఆదీసు (జా. ౧.౧.౭౭) గరుళే. “సువణ్ణవణ్ణో కఞ్చనసన్నిభత్తచో”తిఆదీసు (దీ. ని. ౩.౨౦౦) జాతరూపే. ఇధాపి జాతరూపే ఏవ దట్ఠబ్బో. తఞ్హి బుద్ధానం సమానవణ్ణతాయ సోభనో వణ్ణో ఏతస్సాతి సువణ్ణన్తి వుచ్చతి. సువణ్ణమేవ సోవణ్ణం యథా “వేకతం వేసమ”న్తి చ. మయ-సద్దో చ “అనుఞ్ఞాతపటిఞ్ఞాతా, తేవిజ్జా మయమస్ముభో”తిఆదీసు (సు. ని. ౫౯౯; మ. ని. ౨.౪౫౫) అస్మదత్థే ఆగతో. “మయం నిస్సాయ హేమాయ, జాతమణ్డో దరీ సుభా”తి ఏత్థ పఞ్ఞత్తియం. “మనోమయా పీతిభక్ఖా సయంపభా”తిఆదీసు (దీ. ని. ౧.౩౯; ౩.౩౮) నిబ్బత్తిఅత్థే, బాహిరేన పచ్చయేన వినా మనసావ నిబ్బత్తాతి మనోమయాతి వుత్తా. “యంనూనాహం సామం చిక్ఖల్లం మద్దిత్వా సబ్బమత్తికామయం కుటికం కరేయ్య”న్తిఆదీసు (పారా. ౮౪) వికారత్థే. “దానమయం సీలమయ”న్తిఆదీసు (దీ. ని. ౩.౩౦౫) పదపూరణమత్తే. ఇధాపి వికారత్థే, పదపూరణమత్తే వా దట్ఠబ్బో. యదా హి సువణ్ణేన నిబ్బత్తం సోవణ్ణమయన్తి అయమత్థో, తదా సువణ్ణస్స వికారో సోవణ్ణమయన్తి వికారత్థే మయ-సద్దో దట్ఠబ్బో, “నిబ్బత్తిఅత్థే”తిపి వత్తుం వట్టతియేవ. యదా పన సువణ్ణేన నిబ్బత్తం సోవణ్ణన్తి అయమత్థో, తదా సోవణ్ణమేవ సోవణ్ణమయన్తి పదపూరణమత్తే మయ-సద్దో దట్ఠబ్బో.

ఉళారన్తి పణీతమ్పి సేట్ఠమ్పి మహన్తమ్పి. ఉళార-సద్దో హి “పుబ్బేనాపరం ఉళారం విసేసం అధిగచ్ఛతీ”తిఆదీసు (సం. ని. ౫.౩౨౬) పణీతే ఆగతో. “ఉళారాయ ఖలు భవం వచ్ఛాయనో సమణం గోతమం పసంసాయ పసంసతీ”తిఆదీసు (మ. ని. ౧.౨౮౮) సేట్ఠే. “ఉళారభోగా ఉళారయసా ఓళారిక”న్తి చ ఆదీసు (ధ. స. ౮౯౪, ౮౯౬; మ. ని. ౧.౨౪౪) మహన్తే. తమ్పి చ విమానం మనుఞ్ఞభావేన ఉపభుఞ్జన్తానం అతిత్తికరణట్ఠేన పణీతం, సమన్తపాసాదికతాదినా పసంసితతాయ సేట్ఠం, పమాణమహన్తతాయ చ మహగ్ఘతాయ చ మహన్తం, తీహిపి అత్థేహి ఉళారమేవాతి వుత్తం ఉళారన్తి.

మనోజవన్తి ఏత్థ **మనోతి** చిత్తం. యదిపి మనో-సద్దో సబ్బేసమ్పి కుసలాకుసలాబ్యాకతచిత్తానం సాధారణవాచీ, "మనోజవ"న్తి పన వుత్తత్తా యత్థ కత్థచి ఆరమ్మణే పవత్తనకస్స కిరియమయచిత్తస్స వసేన వేదితబ్బం. తస్మా మనసో వియ జవో ఏతస్సాతి మనోజవం యథా ఓట్ఠముఖోతి, అతివియ సీఘగమనన్తి అత్థో. మనో హి లహుపరివత్తితాయ అతిదూరేపి విసయే ఖణేనేవ నిపతతి, తేనాహ భగవా – "నాహం, భిక్ఖవే, అఞ్ఞం ఏకధమ్మమ్పి సమనుపస్సామి యం ఏవం లహుపరివత్తం, యథయిదం, భిక్ఖవే, చిత్త"న్తి (అ॰ ని॰ ౧.౪౮) "దూరఙ్గమం ఏకచర"న్తి (ధ॰ ప॰ ౩౭) చ. **గచ్ఛతీతి** తస్సా దేవతాయ వసనవిమానతో ఉయ్యానం ఉద్దిస్స ఆకాసేన గచ్ఛతి.

యేనకామన్తి ఏత్థ కామ-సద్దో "కామా హి చిత్రా మధురా మనోరమా, విరూపరూపేన మథేన్తి చిత్త"న్తిఆదీసు (సు॰ ని॰ ౫౦; థేరగా॰ ౭౮౭) మనాపియే రూపాదివిసయే ఆగతో. "ఛన్దో కామో రాగో కామో"తిఆదీసు (విభ॰ ౫౬౪; మహాని॰ ౧; చూళని॰ ౮ అజితమాణవపుచ్ఛానిద్దేస) ఛన్దరాగే. "కిలేసకామో కాముపాదాన"న్తిఆదీసు (ధ॰ స॰ ౧౨౧౯; మహాని॰ ౨) సబ్బస్మిం లోభే. "అత్తకామపారిచరియాయ వణ్ణం భాసేయ్యా"తిఆదీసు (పారా॰ ౨౯౧) గామధమ్మే. "సన్తేత్థ తయో కులపుత్తా అత్తకామరూపా విహరన్తీ"తిఆదీసు (మ॰ ని॰ ౧.౩౨౫; మహావ॰ ౪౬౬) హితచ్ఛన్దే. "అత్తాధీనో అపరాధీనో భుజిస్సో యేనకామంగమో"తిఆదీసు (దీ॰ ని॰ ౧.౨౨౧; మ॰ ని॰ ౧.౪౨౬) సేరిభావే. ఇధాపి సేరిభావే ఏవ దట్ఠబ్బో, తస్మా **యేనకామన్తి** యథారుచి, దేవతాయ ఇచ్ఛానురూపన్తి అత్థో.

అలఙ్కతేతి అలఙ్కతగత్తే, నానావిధరంసిజాలసముజ్జలవివిధరతనవిజ్జోతితేహి హత్థూపగపాదూపగాదిభేదేహి సట్ఠిసకటభారపరిమాణేహి దిబ్బాలఙ్కారేహి విభూసితసరీరేతి అత్థో. సమ్బోధనే చేతం ఏకవచనం. **మల్యధరేతి** కప్పరుక్ఖపారిచ్ఛత్తకసన్తానకలతాదిసమ్భవేహి, సువిసుద్ధచామీకరవివిధరతనమయపత్తకిఞ్జక్ఖకేసరేహి, సమన్తతో విజ్జోతమానవిప్ఫురన్తకిరణనికరరుచిరేహి దిబ్బకుసుమేహి సుమణ్డితకేసహత్థాదితాయ మాలాభారినీ. **సువత్థేతి** కప్పలతానిబ్బత్తానం, నానావిరాగవణ్ణవిసేసానం సుపరిసుద్ధభాసురప్పభానం నివాసనుత్తరియపటిచ్ఛదాదీనం దిబ్బవత్థానం వసేన సున్దరవత్థే. **ఓభాససీతి** విజ్జోతసి. **విజ్జురివాతి** విజ్జులతా వియ. **అబ్భకూటన్తి** వలాహకసిఖరే. భుమ్మత్థే హి ఏతం ఉపయోగవచనం. **ఓభాససీతి** వా అన్తోగధహేతుఅత్థవచనం, ఓభాసేసీతి అత్థో. ఇమస్మిం పక్ఖే "అబ్భకూట"న్తి ఉపయోగత్థే ఏవ ఉపయోగవచనం దట్ఠబ్బం.

అయఞ్హేత్థ అత్థో – యథా నామ సఞ్ఝాపభానురఞ్జితం రత్తవలాహకసిఖరం పకతియాపి ఓభాసమానం సమన్తతో విజ్జోతమానా విజ్జులతా నిచ్ఛరన్తీ విసేసతో ఓభాసేతి, ఏవమేవం సుపరిసుద్ధతపనీయమయం నానారతనసముజ్జలం పకతిపభస్సరం ఇమం విమానం త్వం సబ్బాలఙ్కారేహి విభూసితా సబ్బసో విజ్జోతయన్తీహి అత్తనో సరీరప్పభాహి వత్థాభరణోభాసేహి చ విసేసతో ఓభాసేసీతి.

ఏత్థ హి "పీఠ"న్తి నిదస్సేతబ్బవచనమేతం , "అబ్భకూట"న్తి నిదస్సనవచనం. తథా "తే"తి నిదస్సేతబ్బవచనం. తఞ్హి "పీఠ"న్తి ఇదం అపేక్ఖిత్వా సామివచనేన వుత్తమ్పి "అలఙ్కతే మల్యధరే సువత్థే ఓభాససీ"తి ఇమాని పదాని అపేక్ఖిత్వా పచ్చత్తవసేన పరిణమతి, తస్మా "త్వ"న్తి వుత్తం హోతి. "విజ్జురివా"తి నిదస్సనవచనం. "ఓభాససీ"తి ఇదం ద్విన్నమ్పి ఉపమేయ్యుపమానానం సమ్బన్ధదస్సనం. "ఓభాససీ"తి హి ఇదం "త్వ"న్తి పదం అపేక్ఖిత్వా మజ్ఝిమపురిసవసేన వుత్తం, "పీఠ"న్తి ఇదం అపేక్ఖిత్వా పఠమపురిసవసేన పరిణమతి. చ-సద్దో చేత్థ లుత్తనిద్దిట్ఠో దట్ఠబ్బో. "గచ్ఛతి యేనకామం

ఓభాససీ”తి చ “విజ్జులతోభాసితం అబ్భకూటం వియా”తి పచ్చత్తవసేన చేతం ఉపయోగవచనం పరిణమతి. తథా “పీఠ”న్తి విసేసితబ్బవచనమేతం, “తే సోవణ్ణమయం ఉళార”న్తిఆది తస్స విసేసనం.

నను చ “సోవణ్ణమయ”న్తి వత్వా సువణ్ణస్స అగ్గలోహతాయ సేట్ఠభావతో దిబ్బస్స చ ఇధాధిప్పేతత్తా “ఉళార”న్తి న వత్తబ్బన్తి? న, కిఞ్చి విసేససబ్భావతో. యథేవ హి మనుస్సపరిభోగసువణ్ణవికతితో రసవిద్ధం సేట్ఠం సువిసుద్ధం, తతో ఆకరుప్పన్నం, తతో యంకిఞ్చి దిబ్బం సేట్ఠం, ఏవం దిబ్బసువణ్ణేపి చామీకరం, చామీకరతో సాతకుమ్భం, సాతకుమ్భతో జమ్బునదం, జమ్బునదతో సిఙ్గీసువణ్ణం. తఞ్హి సబ్బసేట్ఠం. తేనాహ సక్కో దేవానమిన్దో –

“ముత్తో ముత్తేహి సహ పురాణజటిలేహి, విప్పముత్తో విప్పముత్తేహి;

సిఙ్గీనిక్ఖసవణ్ణో, రాజగహం పావిసి భగవా”తి. (మహావ. ౫౮);

తస్మా “సోవణ్ణమయ”న్తి వత్వాపి “ఉళార”న్తి వుత్తం. అథ వా “ఉళార”న్తి ఇదం న తస్స సేట్ఠపణీతభావమేవ సన్ధాయ వుత్తం, అథ ఖో మహన్తభావమ్పీతి వుత్తోవాయమత్థో . ఏత్థ చ “పీఠ”న్తిఆది ఫలస్స కమ్మసరిక్ఖతాదస్సనం. తత్థాపి “సోవణ్ణమయ”న్తి ఇమినా తస్స విమానస్స వత్థుసమ్పదం దస్సేతి, “ఉళార”న్తి ఇమినా సోభాతిసయసమ్పదం, “మనోజవ”న్తి ఇమినా గమనసమ్పదం. “గచ్ఛతి యేనకామ”న్తి ఇమినా సీఘజవతాయ పీఠసమ్పత్తిభావసమ్పదం దస్సేతి.

అథ వా “సోవణ్ణమయ”న్తి ఇమినా తస్స పణీతభావం దస్సేతి, “ఉళార”న్తి ఇమినా వేపుల్లమహత్తం. “మనోజవ”న్తి ఇమినా ఆనుభావమహత్తం. “గచ్ఛతి యేనకామ”న్తి ఇమినా విహారసుఖత్తం దస్సేతి. “సోవణ్ణమయ”న్తి వా ఇమినా తస్స అభిరూపతం వణ్ణపోక్ఖరతఞ్చ దస్సేతి, “ఉళార”న్తి ఇమినా దస్సనీయతం పాసాదికతఞ్చ దస్సేతి, “మనోజవ”న్తి ఇమినా సీఘసమ్పదం, “గచ్ఛతి యేనకామ”న్తి ఇమినా కత్థచి అప్పటిహతచారతం దస్సేతి.

అథ వా తం విమానం యస్స పుఞ్ఞకమ్మస్స నిస్సన్దఫలం, తస్స అలోభనిస్సన్దతాయ సోవణ్ణమయం, అదోసనిస్సన్దతాయ ఉళారం, అమోహనిస్సన్దతాయ మనోజవం గచ్ఛతి యేనకామం. తథా తస్స కమ్మస్స సద్ధానిస్సన్దభావేన సోవణ్ణమయం, పఞ్ఞానిస్సన్దభావేన ఉళారం, వీరియనిస్సన్దభావేన మనోజవం, సమాధినిస్సన్దభావేన గచ్ఛతి యేనకామం. సద్ధాసమాధినిస్సన్దభావేన వా సోవణ్ణమయం, సమాధిపఞ్ఞానిస్సన్దభావేన ఉళారం, సమాధివీరియనిస్సన్దభావేన మనోజవం, సమాధిసతినిస్సన్దభావేన గచ్ఛతి యేనకామన్తి వేదితబ్బం.

తత్థ యథా “పీఠ”న్తిఆది విమానసమ్పత్తిదస్సనవసేన తస్సా దేవతాయ పుఞ్ఞఫలవిభవసమ్పత్తికిత్తనం, ఏవం “అలఙ్కతే”తిఆది అత్తభావసమ్పత్తిదస్సనవసేన పుఞ్ఞఫలవిభవసమ్పత్తికిత్తనం. యథా హి సుసిక్ఖితసిప్పాచరియవిరచితోపి రత్తసువణ్ణాలఙ్కారో వివిధరంసిజాలసముజ్జలమణిరతనఖచితో ఏవ సోభతి, న కేవలో, ఏవం సబ్బఙ్గసమ్పన్నో చతురస్ససోభనోపి అత్తభావో సుమణ్డితపసాధితోవ సోభతి, న కేవలో. తేనస్సా “అలఙ్కతే”తిఆదినా ఆహారిమం సోభావిసేసం దస్సేతి, “ఓభాససీ”తి ఇమినా అనాహారిమం. తథా పురిమేన వత్తమానపచ్చయనిమిత్తం సోభాతిసయం దస్సేతి, పచ్ఛిమేన అతీతపచ్చయనిమిత్తం. పురిమేన వా తస్సా ఉపభోగవత్థుసమ్పదం దస్సేతి, పచ్ఛిమేన ఉపభుఞ్జనకవత్థుసమ్పదం.

ఏత్థాహ “కిం పన తం విమానం యుత్తవాహం, ఉదాహు అయుత్తవాహ”న్తి? యదిపి దేవలోకే రథవిమానాని యుత్తవాహానిపి హోన్తి “సహస్సయుత్తం ఆజఞ్ఞరథ”న్తి (సం. ని. ౧.౨౬౪) ఆదివచనతో, తే పన దేవపుత్తా ఏవ

కిచ్చకరణకాలే వాహరూపేన అత్తానం దస్సేన్తి యథా ఏరావణో దేవపుత్తో కీళనకాలే హత్థిరూపేన. ఇదం పన అఞ్ఞఞ్చ ఏదిసం అయుత్తవాహం దట్ఠబ్బం.

యది ఏవం కిం తస్స విమానస్స అబ్భన్తరా వాయోధాతు గమనే విసేసపచ్చయో, ఉదాహు బాహిరాతి? అబ్భన్తరాతి గహేతబ్బం. యథా హి చన్దవిమానసూరియవిమానాదీనం దేసన్తరగమనే తదుపజీవీనం సత్తానం సాధారణకమ్మనిబ్బత్తం అతివియ సీఘజవం మహన్తం వాయుమణ్డలం తాని పేలేన్తం పవత్తేతి, న ఏవం తం పేలేత్వా పవత్తేన్తీ బాహిరా వాయోధాతు అత్థి. యథా చ పన చక్కరతనం అన్తోసముట్ఠితాయ వాయోధాతుయా వసేన పవత్తతి. న హి తస్స చన్దవిమానాదీనం వియ బాహిరా వాయోధాతు పేలేత్వా పవత్తికా అత్థి రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స చిత్తవసేన "పవత్తతు భవం చక్కరతన"న్తిఆదివచనసమనన్తరమేవ పవత్తనతో, ఏవం తస్సా దేవతాయ చిత్తవసేన అత్తసన్నిస్సితాయ వాయోధాతుయా గచ్ఛతీతి వేదితబ్బం. తేన వుత్తం "మనోజవం గచ్ఛతి యేనకామ"న్తి.

౨. ఏవం పఠమగాథాయ తస్సా దేవతాయ పుఞ్ఞఫలసమ్పత్తిం కిత్తేత్వా ఇదాని తస్సా కారణభూతం పుఞ్ఞసమ్పదం విభావేతుం **"కేన తేతాదిసో వణ్ణో"**తిఆది గాథాద్వయం వుత్తం. తత్థ **కేనాతి** కిం-సద్దో "కిం రాజా యో లోకం న రక్ఖతి, కిం ను ఖో నామ తుమ్హే మం వత్తబ్బం మఞ్ఞథా"తిఆదీసు (పారా. ౪౨౪) గరహణే ఆగతో. "యంకిఞ్చి రూపం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్న"న్తిఆదీసు (మ. ని. ౧.౨౪౪; సం. ని. ౩.౫౯) అనియమే. "కిం సూధ విత్తం పురిసస్స సేట్ఠ"న్తిఆదీసు (సు. ని. ౧౮౩; సం. ని. ౧.౭౩) పుచ్ఛాయం. ఇధాపి పుచ్ఛాయమేవ దట్ఠబ్బో. "కేనా"తి చ హేతుఅత్థే కరణవచనం, కేన హేతునాతి అత్థో. **తేతి** తవ. **ఏతాదిసోతి** ఏదిసో, ఏతరహి యథాదిస్సమానోతి అత్థో. **వణ్ణోతి** వణ్ణ-సద్దో "కదా సఞ్ఞూళ్హా పన తే, గహపతి, ఇమే సమణస్స గోతమస్స వణ్ణా"తిఆదీసు (మ. ని. ౨.౭౭) గుణే ఆగతో. "అనేకపరియాయేన బుద్ధస్స వణ్ణం భాసతి, ధమ్మస్స వణ్ణం భాసతి, సఙ్ఘస్స వణ్ణం భాసతీ"తిఆదీసు (దీ. ని. ౧.౪) థుతియం. "అథ కేన ను వణ్ణేన, గన్ధథేనోతి వుచ్చతీ"తిఆదీసు (సం. ని. ౧.౨౩౪; జా. ౧.౬.౧౧౬) కారణే. "తయో పత్తస్స వణ్ణా"తిఆదీసు (పారా. ౬౦౨) పమాణే. "చత్తారోమే, భో గోతమ, వణ్ణా"తిఆదీసు (దీ. ని. ౩.౧౧౫; మ. ని. ౨.౩౭౯-౩౮౦) జాతియం. "మహన్తం హత్థిరాజవణ్ణం అభినిమ్మినిత్వా"తిఆదీసు సణ్ఠానే. "సువణ్ణవణ్ణోసి భగవా, సుసుక్కదాఠోసి వీరియవా"తిఆదీసు (మ. ని. ౨.౩౯౯; సు. ని. ౫౫౩) ఛవివణ్ణే. ఇధాపి ఛవివణ్ణే ఏవ దట్ఠబ్బో. అయఞ్హేత్థ అత్థో – కేన కీదిసేన పుఞ్ఞవిసేసేన హేతుభూతేన దేవతే, తవ ఏతాదిసో ఏవంవిధో ద్వాదసయోజనాని ఫరణకప్పభో సరీరవణ్ణో జాతోతి?

కేన తే ఇధ మిజ్ఝతీతి కేన పుఞ్ఞాతిసయేన తే ఇధ ఇమస్మిం ఠానే ఇదాని తయా లబ్భమానం ఉళారం సుచరితఫలం ఇజ్ఝతి నిప్ఫజ్జతి. **ఉప్పజ్జన్తీతి** నిబ్బత్తన్తి, అవిచ్ఛేదవసేన ఉపరూపరి వత్తన్తీతి అత్థో. **భోగాతి** పరిభుఞ్జితబ్బట్ఠేన "భోగా"తి లద్ధనామా వత్థాభరణాదివిత్తూపకరణవిసేసా. **యేతి** సామఞ్ఞేన అనియమనిద్దేసో, **కేచీతి** పకారభేదం ఆమసిత్వా అనియమనిద్దేసో, ఉభయేనాపి పణీతపణీతతరాదిభేదే తత్థ లబ్భమానే తాదిసే భోగే అనవసేసతో బ్యాపేత్వా సఙ్గణ్హాతి. అనవసేసబ్యాపకో హి అయం నిద్దేసో యథా "యే కేచి సఙ్ఖారా"తి. **మనసో పియాతి** మనసా పియాయితబ్బా, మనాపియాతి అత్థో.

ఏత్థ చ "ఏతాదిసో వణ్ణో"తి ఇమినా హేట్ఠా వుత్తవిసేసా తస్సా దేవతాయ అత్తభావపరియాపన్నా వణ్ణసమ్పదా దస్సితా. "భోగా"తి ఇమినా ఉపభోగపరిభోగవత్థుభూతా దిబ్బరూపసద్దగన్ధరసఫోట్ఠబ్బభేదా కామగుణసమ్పదా. "మనసో

పియా”తి ఇమినా తేసం రూపాదీనం ఇట్ఠకన్తమనాపతా. “ఇధ మిజ్ఝతీ”తి ఇమినా పన దిబ్బఆయువణ్ణయససుఖఆధిపతేయ్యసమ్పదా దస్సితా. “యే కేచి మనసో పియా”తి ఇమినా యాని “సో అఞ్ఞే దేవే దసహి ఠానేహి అధిగ్గణ్హాతి దిబ్బేన ఆయునా దిబ్బేన వణ్ణేన దిబ్బేన సుఖేన దిబ్బేన యసేన దిబ్బేన ఆధిపతేయ్యేన దిబ్బేహి రూపేహి దిబ్బేహి సద్దేహి దిబ్బేహి గన్ధేహి దిబ్బేహి రసేహి దిబ్బేహి ఫోట్ఠబ్బేహీ”తి (సం॰ ని॰ ౪.౩౪౧) సుత్తే ఆగతాని దస ఠానాని. తేసం ఇధ అనవసేసతో సఙ్గహో దస్సితోతి వేదితబ్బో.

౩. **పుచ్ఛామీ**తి పఞ్హం కరోమి, ఞాతుమిచ్ఛామీతి అత్థో. కామఞ్చేతం “కేన తేతాదిసో వణ్ణో, కేన తే ఇధ మిజ్ఝతి. కిమకాసి పుఞ్ఞం, కేనాసి ఏవం జలితానుభావా”తి చ కిం-సద్దగ్గహణేనేవ అత్థన్తరస్స అసమ్భవతో పుచ్ఛావసేన గాథాత్తయం వుత్తన్తి విఞ్ఞాయతి. పుచ్ఛావిసేసభావఞాపనత్థం పన “పుచ్ఛామీ”తి వుత్తం. అయఞ్హి పుచ్ఛా అదిట్ఠజోతనా తావ న హోతి ఏదిసస్స అత్థస్స మహాథేరస్స అదిట్ఠభావాభావతో, విమతిచ్ఛేదనాపి న హోతి సబ్బసో సముగ్ఘాతితసంసయత్తా, అనుమతిపుచ్ఛాపి న హోతి “తం కిం మఞ్ఞసి రాజఞ్ఞా”తిఆదీసు (దీ॰ ని॰ ౨.౪౧౩) వియ అనుమతిగహణాకారేన అప్పవత్తత్తా, కథేతుకమ్యతాపుచ్ఛాపి న హోతి తస్సా దేవతాయ కథేతుకమ్యతావసేన థేరేన అపుచ్ఛితత్తా. విసేసేన పన దిట్ఠసంసన్దనాతి వేదితబ్బా. స్వాయమత్థో హేట్ఠా అట్ఠుప్పత్తికథాయం “థేరో కిఞ్చాపీ”తిఆదినా విభావితో ఏవ. **త**న్తి త్వం. తయిదం పుబ్బాపరాపేక్ఖం, పుబ్బాపేక్ఖతాయ ఉపయోగేకవచనం, పరాపేక్ఖతాయ పన పచ్చత్తేకవచనం దట్ఠబ్బం.

దేవీతి ఏత్థ దేవ-సద్దో “ఇమాని తే దేవ చతురాసీతి నగరసహస్సాని కుసవతీరాజధానిపముఖాని, ఏత్థ, దేవ, ఛన్దం కరోహి జీవితే అపేక్ఖ”న్తి చ ఆదీసు (దీ॰ ని॰ ౨.౨౬౬) సమ్ముతిదేవవసేన ఆగతో, “తస్స దేవాతిదేవస్స, సాసనం సబ్బదస్సినో”తిఆదీసు విసుద్ధిదేవవసేన. విసుద్ధిదేవానఞ్హి భగవతో అతిదేవభావే వుత్తే ఇతరేసం వుత్తో ఏవ హోతీతి. “చాతుమహారాజికా దేవా దీఘాయుకా వణ్ణవన్తో సుఖబహులా”తిఆదీసు (దీ॰ ని॰ ౩.౩౩౭) ఉపపత్తిదేవవసేన. ఇధాపి ఉపపత్తిదేవవసేనేవ వేదితబ్బో. పదత్థతో పన – దిబ్బతి అత్తనో పుఞ్ఞిద్ధియా కీళతి లళతి పఞ్చహి కామగుణేహి రమతి, అథ వా హేట్ఠా వుత్తనయేన జోతతి ఓభాసతి, ఆకాసేన విమానేన చ గచ్ఛతీతి దేవీ. “త్వం దేవీ”తి సమ్బోధనే చేతం ఏకవచనం. **మహానుభావే**తి ఉళారప్పభావే, సో పనస్సానుభావో హేట్ఠా ద్వీహి గాథాహి దస్సితోయేవ.

మనుస్సభూతాతి ఏత్థ మనస్స ఉస్సన్నతాయ మనుస్సా, సతిసూరభావబ్రహ్మచరియయోగ్యతాదిగుణవసేన ఉపచితమానసా ఉక్కట్ఠగుణచిత్తా. కే పన తే? జమ్బుదీపవాసినో సత్తవిసేసా. తేనాహ భగవా –

“తీహి, భిక్ఖవే, ఠానేహి జమ్బుదీపకా మనుస్సా ఉత్తరకురుకే మనుస్సే అధిగ్గణ్హన్తి దేవే చ తావతింసే. కతమేహి తీహి? సూరా, సతిమన్తో, ఇధ బ్రహ్మచరియవాసో”తి (అ॰ ని॰ ౯.౨౧).

తథా హి బుద్ధా భగవన్తో పచ్చేకబుద్ధా అగ్గసావకా మహాసావకా చక్కవత్తినో అఞ్ఞే చ మహానుభావా సత్తా ఏత్థేవ ఉప్పజ్జన్తి. తేహి సమానరూపాదితాయ పన సద్ధిం పరిత్తదీపవాసీహి ఇతరమహాదీపవాసినోపి “మనుస్సా”త్వేవ పఞ్ఞాయింసూతి ఏకే.

అపరే పన భణన్తి – లోభాదీహి అలోభాదీహి చ సహితస్స మనస్స ఉస్సన్నతాయ మనుస్సా. యే హి సత్తా మనుస్సజాతికా, తేసు విసేసతో లోభాదయో అలోభాదయో చ ఉస్సన్నా, తే లోభాదిఉస్సన్నతాయ అపాయమగ్గం,

అలోభాదిఉస్సన్నతాయ సుగతిమగ్గం నిబ్బానగామిమగ్గఞ్చ పూరేన్తి, తస్మా లోభాదీహి అలోభాదీహి చ సహితస్స మనస్స ఉస్సన్నతాయ పరిత్తదీపవాసీహి సద్ధిం చతుమహాదీపవాసినో సత్తవిసేసా "మనుస్సా"తి వుచ్చన్తీతి.

లోకియా పన "మనునో అపచ్చభావేన మనుస్సా"తి వదన్తి. మను నామ పఠమకప్పికో లోకమరియాదాయ ఆదిభూతో హితాహితవిధాయకో సత్తానం పితుట్ఠానియో, యో సాసనే "మహాసమ్మతో"తి వుచ్చతి. పచ్చక్ఖతో పరమ్పరాయ చ తస్స ఓవాదానుసాసనియం ఠితా సత్తా పుత్తసదిసతాయ "మనుస్సా"తి వుచ్చన్తి. తతో ఏవ హి తే మాణవా "మనుజా"తి చ వోహరీయన్తి. మనుస్సేసు భూతా జాతా, మనుస్సభావం వా పత్తాతి మనుస్సభూతా.

కిమకాసి పుఞ్ఞన్తి కిం దానసీలాదిప్పభేదేసు కీదిసం పుజ్జభావఫలనిబ్బత్తనతో, యత్థ సయం ఉప్పన్నం, తం సన్తానం పునాతి విసోధేతీతి చ "పుఞ్ఞ"న్తి లద్ధనామం సుచరితం కుసలకమ్మం అకాసి, ఉపచిని నిబ్బత్తేసీతి అత్థో. **జలితానుభావాతి** సబ్బసో విజ్జోతమానపుఞ్ఞిద్ధికా.

కస్మా పనేత్థ "మనుస్సభూతా కిమకాసి పుఞ్ఞ"న్తి వుత్తం, కిం అఞ్ఞాసు గతీసు పుఞ్ఞకిరియా నత్థీతి? నో నత్థి. యస్మా నిరయేపి నామ కామావచరకుసలచిత్తపవత్తి కదాచి లబ్భతేవ, కిమఙ్గం పనఞ్ఞత్థ, నను అవోచుమ్హా "దిట్ఠసంసన్దనా పుచ్ఛా"తి. తస్మా మహాథేరో మనుస్సత్తభావే ఠత్వా పుఞ్ఞకమ్మం కత్వా ఉప్పన్నం తం దిస్వా భూతత్థవసేన పుచ్ఛన్తో "మనుస్సభూతా కిమకాసి పుఞ్ఞ"న్తి అవోచ.

అథ వా అఞ్ఞాసు గతీసు ఏకన్తసుఖతాయ ఏకన్తదుక్ఖతాయ దుక్ఖబహులతాయ చ పుఞ్ఞకిరియాయ ఓకాసో న సులభరూపో సప్పురిసూపనిస్సయాదిపచ్చయసమవాయస్స సుదుల్లభభావతో. కదాచి ఉప్పజ్జమానోపి యథావుత్తకారణేన ఉళారో విపులో న చ హోతి, మనుస్సగతియం పన సుఖబహులతాయ పుఞ్ఞకిరియాయ ఓకాసో సులభరూపో సప్పురిసూపనిస్సయాదిపచ్చయసమవాయస్స యేభుయ్యేన సులభభావతో. యఞ్చ తత్థ దుక్ఖం ఉప్పజ్జతి, తమ్పి విసేసతో పుఞ్ఞకిరియాయ ఉపనిస్సయో హోతి. దుక్ఖూపనిస్సయా హి సద్ధాతి. యథా హి అయోఘనేన సత్థకే నిప్ఫాదియమానే తస్స ఏకన్తతో న అగ్గిమ్హి తాపనం ఉదకేన వా తేమనం ఛేదనకిరియాసమత్థతాయ విసేసపచ్చయో, తాపేత్వా పన పమాణయోగతో ఉదకతేమనం తస్సా విసేసపచ్చయో, ఏవమేవ సత్తసన్తానస్స ఏకన్తదుక్ఖసమఙ్గితా దుక్ఖబహులతా ఏకన్తసుఖసమఙ్గితా చ పుఞ్ఞకిరియాయ న విసేసపచ్చయో హోతి. సతి పన దుక్ఖసన్తాపనే పమాణయోగతో సుఖూపబ్రూహనే చ లద్ధూపనిస్సయా పుఞ్ఞకిరియా ఉప్పజ్జతి, ఉప్పజ్జమానా చ మహాజుతికా మహావిప్ఫారా పటిపక్ఖభేదనసమత్థా చ హోతి, తస్మా మనుస్సభావో పుఞ్ఞకిరియాయ విసేసపచ్చయో . తేన వుత్తం "మనుస్సభూతా కిమకాసి పుఞ్ఞ"న్తి. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

౪. ఏవం పన థేరేన పుచ్ఛితా సా దేవతా పఞ్హం విస్సజ్జేసి. తమత్థం దస్సేతుం **''సా దేవతా అత్తమనా''**తి గాథా వుత్తా. కేన పనాయం గాథా వుత్తా? ధమ్మసఙ్గాహకేహి. తత్థ **సాతి** యా పుట్ఠే "పుచ్ఛామి తం దేవి మహానుభావే"తి వుత్తా, సా. **దేవతాతి** దేవపుత్తోపి బ్రహ్మాపి దేవధీతాపి వుచ్చతి. "అథ ఖో అఞ్ఞతరా దేవతా అభిక్కన్తాయ రత్తియా అభిక్కన్తవణ్ణా"తిఆదీసు (సం॰ ని॰ ౧.౧; ఖు॰ పా॰ ౫.౧) హి దేవపుత్తో "దేవతా"తి వుత్తో దేవోయేవ దేవతాతి కత్వా. తథా "తా దేవతా సత్తసతా ఉళారా, బ్రహ్మవిమానా అభినిక్ఖమిత్వా"తిఆదీసు బ్రహ్మానో.

“అభిక్కన్తేన వణ్ణేన, యా త్వం తిట్ఠసి దేవతే;

ఓభాసేన్తీ దిసా సబ్బా, ఓసధీ వియ తారకా”తి. (వి॰ వ॰ ౭౫) –

ఆదీసు దేవధీతా. ఇధాపి దేవధీతా ఏవ దట్ఠబ్బా. **అత్తమనా**తి తుట్ఠమనా పీతిసోమనస్సేహి గహితమనా. పీతిసోమనస్ససహగతఞ్హి చిత్తం దోమనస్సస్స అనోకాసతో తేహి తం సకం కత్వా గహితం వియ హోతి. **అత్తమనా**తి వా సకమనా. అనవజ్జపీతిసోమనస్ససమ్పయుత్తఞ్హి చిత్తం సమ్పతి ఆయతిఞ్చ తంసమఙ్గినో హితసుఖావహతో “సక”న్తి వత్తబ్బతం లభతి, న ఇతరం.

మోగ్గల్లానేనాతి మోగ్గల్లానగోత్తస్స బ్రాహ్మణమహాసాలస్స పుత్తభావతో సో మహాథేరో గోత్తవసేన “మోగ్గల్లానో”తి పఞ్ఞాతో, తేన మోగ్గల్లానేన . **పుచ్ఛితా**తి దిట్ఠసంసన్దనవసేన పుచ్ఛితా, అత్తమనా సా దేవతా పఞ్హం బ్యాకాసీతి యోజనా. అత్తమనతా చస్సా “తమ్హి నామ పరిత్తకమ్హి కమ్మం ఏవం మహతియా దిబ్బసమ్పత్తియా కారణం అహోసీ”తి పుబ్బేపి సా అత్తనో పుఞ్ఞఫలం పటిచ్చ అన్తరన్తరా సోమనస్సం పటిసంవేదేతి, ఇదాని పన “అఞ్ఞతరస్స థేరస్స కతోపి నామ కారో ఏవం ఉళారఫలో, అయం పన బుద్ధానం అగ్గసావకో ఉళారగుణో మహానుభావో , ఇమమ్హి పస్సితుం నిపచ్చకారఞ్చ కాతుం లభామి, మమ పుఞ్ఞఫలపటిసంయుత్తమేవ చ పుచ్ఛం కరోతీ”తి ద్వీహి కారణేహి ఉప్పన్నా. ఏవం సఞ్జాతబలవపీతిసోమనస్సా సా థేరస్స వచనం సిరసా సమ్పటిచ్ఛిత్వా పఞ్హం పుట్ఠా బ్యాకాసి.

పఞ్హన్తి ఞాతుం ఇచ్ఛితం తం అత్థం **వియాకాసి** కథేసి విస్సజ్జేసి. కథం పన బ్యాకాసి? **పుట్ఠా**తి పుట్ఠాకారతో, పుచ్ఛితాకారేనేవాతి అత్థో. ఏత్థ హి “పుచ్ఛితా”తి వత్వా పున “పుట్ఠా”తి వచనం విసేసత్థనియమనం దట్ఠబ్బం. సిద్ధే హి సతి ఆరమ్భో విసేసత్థఞాపకోవ హోతి. కో పనేసో విసేసత్థో? బ్యాకరణస్స పుచ్ఛానురూపతా. యఞ్హి కమ్మఫలం దస్సేత్వా తస్స కారణభూతం కమ్మం పుచ్ఛితం, తదుభయస్స అఞ్ఞమఞ్ఞానురూపభావవిభావనా. యేన చ ఆకారేన పుచ్ఛా పవత్తా అత్థతో చ బ్యఞ్జనతో చ, తదాకారస్స బ్యాకరణస్స పుచ్ఛానురూపతా, తథా చేవ విస్సజ్జనం పవత్తం. ఇతి ఇమస్స విసేసస్స ఞాపనత్థం “పుచ్ఛితా”తి వత్వా పున “పుట్ఠా”తి వుత్తం.

“పుచ్ఛితా”తి వా తాయ దేవతాయ విసేసనముఖేన పుట్ఠభావస్స పఞ్హాబ్యాకరణస్స చ కారణకిత్తనం. ఇదం వుత్తం హోతి – “కేన తేతాదిసో వణ్ణో”తిఆదినా థేరేన పుచ్ఛీయతీతి పుచ్ఛా, తాయ దేవతాయ కతకమ్మం, తస్సా పుచ్ఛాయ కారితా ఆచిక్ఖితా వాతి సా దేవతా “పుచ్ఛితా”తి వుత్తా. యస్మా పుచ్ఛితా పుచ్ఛియమానస్స కమ్మస్స కారితా, తస్మా పఞ్హం పుట్ఠా. యస్మా చ పుచ్ఛితా పుచ్ఛియమానస్స కమ్మస్స ఆచిక్ఖనసభావా, తస్మా పఞ్హం బ్యాకాసీతి. **యస్స కమ్మస్సిదం ఫల**న్తి ఇదం “పఞ్హ”న్తి వుత్తస్స అత్థస్స సరూపదస్సనం. అయం చేత్థ అత్థో – ఇదం పుచ్ఛన్తస్స పుచ్ఛియమానాయ చ పచ్చక్ఖభూతం అనన్తరం వుత్తప్పకారం పుఞ్ఞఫలం, యస్స కమ్మస్స తం ఞాతుం ఇచ్ఛితత్తా పఞ్హన్తి వుత్తం పుఞ్ఞకమ్మం బ్యాకాసీతి.

౨. అహం మనుస్సేసూతిఆది పఞ్హస్స బ్యాకరణాకారో. తత్థ **అహ**న్తి దేవతా అత్తానం నిద్దిసతి. “మనుస్సేసూ”తి వత్వా పున “మనుస్సభూతా”తి వచనం తదా అత్తని మనుస్సగుణానం విజ్జమానతాదస్సనత్థం. యో హి మనుస్సజాతికోవ సమానో పాణాతిపాతాదిం అకత్తబ్బం కత్వా దణ్డారహో తత్థ తత్థ రాజాదితో హత్థచ్ఛేదాదికమ్మకారణం పాపుణన్తో మహాదుక్ఖం అనుభవతి, అయం **మనుస్సనేరయికో** నామ. అపరో మనుస్సజాతికోవ సమానో పుబ్బేకతకమ్మునా ఘాసచ్ఛాదనమ్పి న

లభతి, ఖుప్పిపాసాభిభూతో దుక్ఖబహులో కత్థచి పతిట్ఠం అలభమానో విచరతి, అయం **మనుస్సపేతో** నామ. అపరో మనుస్సజాతికోవ సమానో పరాధీనవుత్తి పరేసం భారం వహన్తో భిన్నమరియాదో వా అనాచారం ఆచరిత్వా పరేహి సన్తజ్జితో మరణభయభీతో గహననిస్సితో దుక్ఖబహులో విచరతి హితాహితం అజానన్తో నిద్దాజిఘచ్ఛాదుక్ఖవినోదనాదిపరో, అయం **మనుస్సతిరచ్ఛానో** నామ. యో పన అత్తనో హితాహితం జానన్తో కమ్మఫలం సద్దహన్తో హిరోత్తప్పసమ్పన్నో దయాపన్నో సబ్బసత్తేసు సంవేగబహులో అకుసలకమ్మపథే పరివజ్జేన్తో కుసలకమ్మపథే సమాచరన్తో పుఞ్ఞకిరియవత్థూని పరిపూరేతి, అయం మనుస్సధమ్మే పతిట్ఠితో **పరమత్థతో మనుస్సో** నామ. అయమ్పి తాదిసా అహోసి. తేన వుత్తం "మనుస్సేసు మనుస్సభూతా"తి. మనుస్సే సత్తనికాయే మనుస్సభావం పత్తా మనుస్సధమ్మఞ్చ అప్పహాయ ఠితాతి అత్థో.

అబ్భాగతానన్తి అభిఆగతానం, సమ్పత్తఆగన్తుకానన్తి అత్థో. దువిధా హి ఆగన్తుకా అతిథి అబ్భాగతోతి. తేసు కతపరిచయో ఆగన్తుకో అతిథి, అకతపరిచయో అబ్భాగతో. కతపరిచయో అకతపరిచయోపి వా పురేతరం ఆగతో అతిథి, భోజనవేలాయం ఉపట్ఠితో సమ్పతి ఆగతో అబ్భాగతో. నిమన్తితో వా భత్తేన అతిథి, అనిమన్తితో అబ్భాగతో. అయం పన అకతపరిచయో అనిమన్తితో సమ్పతి ఆగతో చ, తం సన్ధాయాహ "అబ్భాగతాన"న్తి, గరుకారేన పనేత్థ బహువచనం వుత్తం. ఆసతి నిసీదతి ఏత్థాతి ఆసనం. యంకిఞ్చి నిసీదనయోగ్గం, ఇధ పన పీఠం అధిప్పేతం, తస్స చ అప్పకత్తా అనుళారత్తా చ **"ఆసనక"**న్తి ఆహ. **అదాసి**న్తి "ఇదమస్స థేరస్స దిన్నం మయ్హం మహప్ఫలం భవిస్సతి మహానిసంస"న్తి సఞ్జాతసోమనస్సా కమ్మం కమ్మఫలఞ్చ సద్దహిత్వా తస్స థేరస్స పరిభోగత్థాయ అదాసిం, నిరపేక్ఖపరిచ్చాగవసేన పరిచ్చజిన్తి అత్థో.

అభివాదయిన్తి అభివాదనమకాసిం, పఞ్చపతిట్ఠితేన దక్ఖిణేయ్యపుగ్గలే వన్దిన్తి అత్థో. వన్దమానా హి తం తాయేవ వన్దనకిరియాయ వన్దియమానం "సుఖినీ హోహి, అరోగా హోహీ"తిఆదినా ఆసివాదం అత్థతో వదాపేసి నామ. **అఞ్జలికం అకాసి**న్తి దసనఖసమోధానసముజ్జలం అఞ్జలిం సిరసి పగ్గణ్హన్తీ గుణవిసిట్ఠానం అపచాయనం అకాసిన్తి అత్థో. **యథానుభావ**న్తి యథాబలం, తదా మమ విజ్జమానవిభవానురూపన్తి అత్థో. **అదాసి దాన**న్తి అన్నపానాదిదేయ్యధమ్మపరిచ్చాగేన దక్ఖిణేయ్యం భోజేన్తీ దానమయం పుఞ్ఞం పసవిం.

ఏత్థ చ "అహ"న్తి ఇదం కమ్మస్స ఫలస్స చ ఏకసన్తతిపతితతాదస్సనేన సమ్బన్ధభావదస్సనం, "మనుస్సేసు మనుస్సభూతా"తి ఇదం తస్సా పుఞ్ఞకిరియాయ అధిట్ఠానభూతసన్తానవిసేసదస్సనం, "అబ్భాగతాన"న్తి ఇదం చిత్తసమ్పత్తిదస్సనఞ్చేవ ఖేత్తసమ్పత్తిదస్సనఞ్చ దానస్స వియ పటిగ్గహణస్స చ కిఞ్చి అనపేక్ఖిత్వా పవత్తితభావదీపనతో. "ఆసనకం అదాసిం యథానుభావఞ్చ అదాసి దాన"న్తి ఇదం భోగసారదానదస్సనం, "అభివాదయిం అఞ్జలికం అకాసి"న్తి ఇదం కాయసారదానదస్సనం.

౬. **తేనా**తి తేన యథావుత్తేన పుఞ్ఞేన హేతుభూతేన. **మే**తి అయం మే-సద్దో "కిచ్ఛేన మే అధిగతం, హలం దాని పకాసితు"న్తిఆదీసు (దీ॰ ని॰ ౨.౬౫; మ॰ ని॰ ౧.౨౮౧; సం॰ ని॰ ౧.౧౭౨) కరణే ఆగతో, మయాతి అత్థో. "సాధు మే, భన్తే, భగవా సంఖిత్తేన ధమ్మం దేసేతూ"తిఆదీసు (సం॰ ని॰ ౩.౧౮౨; అ॰ ని॰ ౪.౨౫౭) సమ్పదానే, మయ్హన్తి అత్థో. "పుబ్బేవ మే, భిక్ఖవే, సమ్బోధా అనభిసమ్బుద్ధస్స బోధిసత్తస్సేవ సతో"తిఆదీసు (మ॰ ని॰ ౧.౨౦౬; సం॰ ని॰ ౪.౧౪; అ॰ ని॰ ౩.౧౦౪) సామిఅత్థే ఆగతో, ఇధాపి సామిఅత్థే ఏవ, మమాతి అత్థో. స్వాయం మే-సద్దో తేన మే పుఞ్ఞేనాతి చ మే ఏతాదిసోతి చ ఉభయత్థ సమ్బన్ధితబ్బో. సేసం వుత్తనయమేవ.

ఏవం తాయ దేవతాయ పఞ్హే బ్యాకతే ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో విత్థారేన ధమ్మం దేసేసి. సా దేసనా సపరివారాయ తస్సా దేవతాయ సాత్థికా అహోసి. థేరో తతో మనుస్సలోకం ఆగన్త్వా సబ్బం తం పవత్తిం భగవతో ఆరోచేసి. భగవా తం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా సమ్పత్తపరిసాయ ధమ్మం దేసేసి. గాథా ఏవ పన సఙ్గహం ఆరుళ్హాతి.

పఠమపీఠవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨. దుతియపీఠవిమానవణ్ణనా

పీఠం తే వేళురియమయన్తి దుతియపీఠవిమానం. తస్స అట్ఠుప్పత్తి చ అత్థవణ్ణనా చ పఠమే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బా. అయం పన విసేసో – సావత్థివాసినీ కిర ఏకా ఇత్థీ అత్తనో గేహం పిణ్డాయ పవిట్ఠం ఏకం థేరం పస్సిత్వా పసన్నచిత్తా తస్స ఆసనం దేన్తీ అత్తనో పీఠం ఉపరి నీలవత్థేన అత్థరిత్వా అదాసి. తేన తస్సా దేవలోకే నిబ్బత్తాయ వేళురియమయం పల్లఙ్కవిమానం నిబ్బత్తం. తేన వుత్తం –

౮. “పీఠం తే వేళురియమయం ఉళారం, మనోజవం గచ్ఛతి యేనకామం;
అలఙ్కతే మల్యధరే సువత్థే, ఓభాససి విజ్జురివబ్భ కూటం.

౯. “కేన తేతాదిసో వణ్ణో, కేన తే ఇధ మిజ్ఝతి;
ఉప్పజ్జన్తి చ తే భోగా, యే కేచి మనసో పియా.

౧౦. “పుచ్ఛామి తం దేవి మహానుభావే, మనుస్సభూతా కిమకాసి పుఞ్ఞం;
కేనాసి ఏవం జలితానుభావా, వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

౧౧. “సా దేవతా అత్తమనా, మోగ్గల్లానేన పుచ్ఛితా;
పఞ్హం పుట్ఠా వియాకాసి, యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం”.

౧౨. “అహం మనుస్సేసు మనుస్సభూతా, అబ్భాగతానాసనకం అదాసిం;
అభివాదయిం అఞ్జలికం అకాసిం, యథానుభావఞ్చ అదాసి దానం.

౧౩. “తేన మేతాదిసో వణ్ణో, తేన మే ఇధ మిజ్ఝతి;
ఉప్పజ్జన్తి చ మే భోగా, యే కేచి మనసో పియా.

౧౪. “అక్ఖామి తే భిక్ఖు మహానుభావ, మనుస్సభూతా యమకాసి పుఞ్ఞం;
తేనమ్హి ఏవం జలితానుభావా, వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

౮. తత్థ **వేళురియమయ**న్తి వేళురియమణిమయం. వేళురియమణి నామ విళూరపబ్బతస్స విళూరగామస్స చ అవిదూరే ఉప్పజ్జనకమణి. తస్స కిర విళూరగామట్ఠానే ఆకరో, విళూరస్స పన అవిదూరే భవత్తా వేళురియన్తేవ పఞ్ఞాయిత్థ. తంసదిసవణ్ణనిభతాయ దేవలోకేపిస్స తథేవ నామం జాతం యథా తం మనుస్సలోకే లద్ధనామవసేనేవ దేవలోకే

దేవపుత్తానం. తం పన మయూరగీవవణ్ణం వా హోతి, వాయసపత్తవణ్ణం వా, సినిద్ధవేణుపత్తవణ్ణం వా. ఇధ పన మయూరగీవవణ్ణం వేదితబ్బం. సేసం సబ్బం పఠమపీఠవిమానే వుత్తసదిసమేవాతి.

దుతియపీఠవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩. తతియపీఠవిమానవణ్ణనా

పీఠం తే సోవణ్ణమయన్తి తతియపీఠవిమానం. తస్స వత్థు రాజగహే సముట్ఠితం. అఞ్ఞతరో కిర ఖీణాసవత్థేరో రాజగహే పిణ్డాయ చరిత్వా భత్తం గహేత్వా ఉపకట్ఠే కాలే భత్తకిచ్చం కాతుకామో ఏకం వివటద్వారగేహం ఉపసఙ్కమి. తస్మిం పన గేహే గేహసామినీ ఇత్థీ సద్ధా పసన్నా థేరస్స ఆకారం సల్లక్ఖేత్వా "ఏథ, భన్తే, ఇధ నిసీదిత్వా భత్తకిచ్చం కరోథా"తి అత్తనో భద్దపీఠం పఞ్ఞాపేత్వా ఉపరి పీతవత్థం అత్థరిత్వా నిరపేక్ఖపరిచ్చాగవసేన అదాసి, "ఇదం మే పుఞ్ఞం ఆయతిం సోవణ్ణపీఠపటిలాభాయ హోతూ"తి పత్థనఞ్చ పట్ఠపేసి. అథ థేరో తత్థ నిసీదిత్వా భత్తకిచ్చం కత్వా పత్తం ధోవిత్వా ఉట్ఠాయ గచ్ఛన్తో "భన్తే, ఇదమాసనం తుమ్హాకంయేవ పరిచ్చత్తం, మయ్హం అనుగ్గహత్థం పరిభుఞ్జథా"తి ఆహ. థేరో తస్సా అనుకమ్పాయ తం పీఠం సమ్పటిచ్ఛిత్వా సఙ్ఘస్స దాపేసి. సా అపరేన సమయేన అఞ్ఞతరేన రోగేన ఫుట్ఠా కాలం కత్వా తావతింసభవనే నిబ్బత్తీతిఆది సబ్బం పఠమవిమానవణ్ణనాయం వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం. తేన వుత్తం –

౧౩. "పీఠం తే సోవణ్ణమయం ఉళారం, మనోజవం గచ్ఛతి యేనకామం;
అలఙ్కతే మల్యధరే సువత్థే,ఓభాససి విజ్జురివబ్భకూటం.

౧౪. "కేన తేతాదిసో వణ్ణో, కేన తే ఇధ మిజ్ఝతి;
ఉప్పజ్జన్తి చ తే భోగా, యే కేచి మనసో పియా.

౧౫. "పుచ్ఛామి తం దేవి మహానుభావే, మనుస్సభూతా కిమకాసి పుఞ్ఞం;
కేనాసి ఏవం జలితానుభావా, వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ"తి.

౧౬. "సా దేవతా అత్తమనా, మోగ్గల్లానేన పుచ్ఛితా;
పఞ్హం పుట్ఠా వియాకాసి, యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం".

౧౭. "అప్పస్స కమ్మస్స ఫలం మమేదం, యేనమ్హి ఏవం జలితానుభావా;
అహం మనుస్సేసు మనుస్సభూతా, పురిమాయ జాతియా మనుస్సలోకే.

౧౮. "అద్దసం విరజం భిక్ఖుం, విప్పసన్నమనావిలం;
తస్స అదాసహం పీఠం, పసన్నా సేహి పాణిభి.

౧౯. "తేన మేతాదిసో వణ్ణో, తేన మే ఇధ మిజ్ఝతి;
ఉప్పజ్జన్తి చ మే భోగా, యే కేచి మనసో పియా.

౨౨. “అక్ఖామి తే భిక్ఖు మహానుభావ, మనుస్సభూతా యమకాసి పుఞ్ఞం;
తేనమ్హి ఏవం జలితానుభావా, వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

౧౯. యఞ్చ పన పఞ్చమగాథాయం **పురిమాయ జాతియా మనుస్సలోకే**తిఆది, ఏత్థ జాతి-సద్దో అత్థేవ సఙ్ఖతలక్ఖణే “జాతి ద్వీహి ఖన్ధేహి సఙ్గహితా”తిఆదీసు (ధాతు. ౭౧). అత్థి నికాయే “నిగణ్ఠా నామ సమణజాతీ”తిఆదీసు (అ. ని. ౩.౭౧). అత్థి పటిసన్ధియం “యం మాతుకుచ్ఛిస్మిం పఠమం చిత్తం ఉప్పన్నం, పఠమం విఞ్ఞాణం పాతుభూతం, తదుపాదాయ సావస్స జాతీ”తిఆదీసు (మహావ. ౧౨౪). అత్థి కులే “అక్ఖిత్తో అనుపకుట్ఠో జాతివాదేనా”తిఆదీసు (దీ. ని. ౧.౩౦౩). అత్థి పసుతియం “సమ్పతిజాతో, ఆనన్ద, బోధిసత్తో”తిఆదీసు (దీ. ని. ౨.౩౧; మ. ని. ౩.౨౦౭). అత్థి భవే “ఏకమ్పి జాతిం ద్వేపి జాతియో”తిఆదీసు (దీ. ని. ౧.౨౪౪; మ. ని. ౧.౨౫). ఇధాపి భవే ఏవ దట్ఠబ్బో. తస్మా పురిమాయ జాతియా పురిమస్మిం భవే అనన్తరాతీతే పురిమే అత్తభావేతి అత్థో. భుమ్మత్థే హిదం కరణవచనం. **మనుస్సలోకే**తి మనుస్సలోకభవే, రాజగహం సన్ధాయ వదతి. ఓకాసలోకో హి ఇధ అధిప్పేతో, సత్తలోకో పన “మనుస్సేసూ”తి ఇమినా వుత్తోయేవ.

౨౦. **అద్దస**న్తి అద్దక్ఖిం. **విరజ**న్తి విగతరాగాదిరజత్తా విరజం. **భిక్ఖు**న్తి భిన్నకిలేసత్తా భిక్ఖుం, సబ్బసో కిలేసకాలుస్సియాభావేన విప్పసన్నచిత్తతాయ **విప్పసన్నం,** అనావిలసఙ్కప్పతాయ **అనావిలం**. పురిమం పురిమఞ్చేత్థ పదం పచ్ఛిమస్స పచ్ఛిమస్స కారణవచనం, విగతరాగాదిరజత్తా భిన్నకిలేసతాయ భిక్ఖుం, భిన్నకిలేసత్తా కిలేసకాలుస్సియాభావేన విప్పసన్నం, విప్పసన్నమనత్తా అనావిలన్తి. పచ్ఛిమం పచ్ఛిమం వా పదం పురిమస్స పురిమస్స కారణవచనం, విరజం భిక్ఖుగుణయోగతో. భిన్నకిలేసో హి భిక్ఖు. భిక్ఖుం విప్పసన్నభావతో. కిలేసకాలుస్సియాభావేన విప్పసన్నమానసో హి భిక్ఖు. విప్పసన్నం అనావిలసఙ్కప్పభావతోతి . రాగరజాభావేన వా “విరజ”న్తి వుత్తం, దోసకాలుస్సియాభావేన “విప్పసన్న”న్తి, మోహబ్యాకులాభావేన “అనావిల”న్తి. ఏవంభూతో పరమత్థతో భిక్ఖు నామ హోతీతి “భిక్ఖు”న్తి వుత్తం. **అదాసహ**న్తి అదాసిం అహం. **పీఠ**న్తి తదా మమ సన్తికే విజ్జమానం భద్దపీఠం. **పసన్నా**తి కమ్మఫలసద్ధాయ రతనత్తయసద్ధాయ చ పసన్నచిత్తా. **సేహి పాణిభీ**తి అఞ్ఞం అనాణాపేత్వా అత్తనో హత్థేహి ఉపనీయ పీఠం పఞ్ఞాపేత్వా అదాసిన్తి అత్థో.

ఏత్థ చ “విరజం భిక్ఖుం విప్పసన్నమనావిల”న్తి ఇమినా ఖేత్తసమ్పత్తిం దస్సేతి, “పసన్నా”తి ఇమినా చిత్తసమ్పత్తిం, “సేహి పాణిభీ”తి ఇమినా పయోగసమ్పత్తిం. తథా “పసన్నా”తి ఇమినా సక్కచ్చదానం అనుపహచ్చదానన్తి చ ఇమే ద్వే దానగుణా దస్సితా, “సేహి పాణిభీ”తి ఇమినా సహత్థేన దానం అనుపవిద్ధదానన్తి ఇమే ద్వే దానగుణా దస్సితా, పీఠవత్థస్స అత్థరణేన నిసీదనకాలఞ్ఞుతాయ చిత్తిం కత్వా దానం కాలేన దానన్తి ఇమే ద్వే దానగుణా దస్సితాతి వేదితబ్బా. సేసం హేట్ఠా వుత్తనయమేవ.

తతియపీఠవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪. చతుత్థపీఠవిమానవణ్ణనా

పీఠం తే వేళురియమయన్తి చతుత్థపీఠవిమానం. ఇమస్సాపి వత్థు రాజగహే సముట్ఠితం, తం దుతియవిమానే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం. నీలవత్థేన హి అత్థరిత్వా పీఠస్స దిన్నత్తా ఇమిస్సాపి విమానం వేళురియమయం నిబ్బత్తం.

సేసం పఠమవిమానే వుత్తసదిసం. తేన వుత్తం –

౨౩. “పీఠం తే వేళురియమయం ఉళారం, మనోజవం గచ్ఛతి యేనకామం;
అలఙ్కతే మల్యధరే సువత్థే, ఓభాససి విజ్జురివబ్భకూటం.

౨౪. “కేన తేతాదిసో వణ్ణో, కేన తే ఇధ మిజ్ఝతి;
ఉప్పజ్జన్తి చ తే భోగా, యే కేచి మనసో పియా.

౨౫. “పుచ్ఛామి తం దేవి మహానుభావే, మనుస్సభూతా కిమకాసి పుఞ్ఞం;
కేనాసి ఏవం జలితానుభావా, వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

౨౬. “సా దేవతా అత్తమనా, మోగ్గల్లానేన పుచ్ఛితా;
పఞ్హం పుట్ఠా వియాకాసి, యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం”.

౨౭. “అప్పస్స కమ్మస్స ఫలం మమేదం, యేనమ్హి ఏవం జలితానుభావా;
అహం మనుస్సేసు మనుస్సభూతా, పురిమాయ జాతియా మనుస్సలోకే.

౨౮. “అద్దసం విరజం భిక్ఖుం, విప్పసన్నమనావిలం;
తస్స అదాసహం పీఠం, పసన్నా సేహి పాణిభి.

౨౯. “తేన మేతాదిసో వణ్ణో, తేన మే ఇధ మిజ్ఝతి;
ఉప్పజ్జన్తి చ మే భోగా, యే కేచి మనసో పియా.

౩౦. “అక్ఖామి తే భిక్ఖు మహానుభావ, మనుస్సభూతా యమకాసి పుఞ్ఞం;
తేనమ్హి ఏవం జలితానుభావా, వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

ఏత్థాపి హి నీలవత్థేన అత్థరిత్వా పీఠస్స దిన్నత్తా ఇమిస్సాపి విమానం వేళురియమయం నిబ్బత్తం. తేనేవేత్థ “పీఠం తే వేళురియమయ”న్తి ఆదితో ఆగతం. సేసం తతియసదిసమేవాతి తత్థ వుత్తనయేనేవ అత్థో వేదితబ్బో.

చతుత్థపీఠవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౫. కుఞ్జరవిమానవణ్ణనా

కుఞ్జరో తే వరారోహోతి కుఞ్జరవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా రాజగహే విహరతి వేళువనే కలన్దకనివాపే. అథేకదివసం రాజగహనగరే నక్ఖత్తం ఘోసితం. నాగరా వీథియో సోధేత్వా వాలుకం ఓకిరిత్వా లాజపఞ్చమకాని పుప్ఫాని విప్పకిరింసు, గేహద్వారే గేహద్వారే కదలియో చ పుణ్ణఘటే చ ఠపేసుం, యథావిభవం నానావిరాగవణ్ణవిచిత్తా ధజపటాకాదయో ఉస్సాపేసుం, సబ్బో జనో అత్తనో అత్తనో విభవానురూపం సుమణ్డితపసాధితో నక్ఖత్తకీళం కీళి, సకలనగరం

దేవనగరం వియ అలఙ్కతపటియత్తం అహోసి. అథ బిమ్బిసారమహారాజా పుబ్బచారిత్తవసేన మహాజనస్స చిత్తానురక్ఖణత్థఞ్చ అత్తనో రాజభవనతో నిక్ఖమిత్వా మహన్తేన పరివారేన మహతా రాజానుభావేన ఉళారేన సిరిసోభగ్గేన నగరం పదక్ఖిణం కరోతి.

తేన చ సమయేన రాజగహవాసినీ ఏకా కులధీతా రఞ్ఞో తం విభవసమ్పత్తిం సిరిసోభగ్గం రాజానుభావఞ్చ పస్సిత్వా అచ్ఛరియబ్భుతచిత్తజాతా "అయం దేవిద్ధిసదిసా విభవసమ్పత్తి కీదిసేన ను ఖో కమ్మునా లబ్భతీ"తి పణ్డితసమ్మతే పుచ్ఛి. తే తస్సా కథేసుం "భద్దే, పుఞ్ఞకమ్మం నామ చిన్తామణిసదిసం కప్పరుక్ఖసదిసం, ఖేత్తసమ్పత్తియా చిత్తసమ్పత్తియా చ సతి యం యం పత్థేత్వా కరోతి, తం తం నిప్ఫాదేతియేవ. అపిచ ఆసనదానేన ఉచ్చాకులీనతా హోతి, అన్నదానేన బలసమ్పత్తిపటిలాభో, వత్థదానేన వణ్ణసమ్పత్తిపటిలాభో, యానదానేన సుఖవిసేసపటిలాభో, దీపదానేన చక్ఖుసమ్పత్తిపటిలాభో, ఆవాసదానేన సబ్బసమ్పత్తిపటిలాభో హోతీ"తి. సా తం సుత్వా "దేవసమ్పత్తి ఇతో ఉళారా హోతి మఞ్ఞే"తి తత్థ చిత్తం ఠపేత్వా పుఞ్ఞకిరియాయ అతివియ ఉస్సాహజాతా అహోసి.

మాతాపితరో చస్సా అహతం వత్థయుగం నవపీఠం ఏకం పదుమకలాపం సప్పిమధుసక్ఖరా తణ్డులఖీరాని చ పరిభోగత్థాయ పేసేసుం. సా తాని దిస్వా "అహఞ్చ దానం దాతుకామా, అయఞ్చ మే దేయ్యధమ్మో లద్ధో"తి తుట్ఠమానసా దుతియదివసే దానం సజ్జేన్తీ అప్పోదకమధుపాయాసం సమ్పాదేత్వా, తస్స పరివారభావేన అఞ్ఞమ్పి బహుం ఖాదనీయభోజనీయం పటియాదేత్వా దానగ్గే గన్ధపరిభణ్డం కత్వా వికసితపదుమపత్తకిఞ్జక్ఖకేసరోపసోభితేసు పదుమేసు ఆసనం పఞ్ఞాపేత్వా, అహతేన సేతవత్థేన అత్థరిత్వా ఆసనస్స చతున్నం పాదానం ఉపరి చత్తారి పదుమాని మాలాగుళఞ్చ ఠపేత్వా, ఆసనస్స ఉపరి వితానం బన్ధిత్వా మాలాదామఓలమ్బకదామాని ఓలమ్బిత్వా, ఆసనస్స సమన్తతో భూమిం సకేసరేహి పదుమపత్తేహి సబ్బసన్థరం సన్థరిత్వా "దక్ఖిణేయ్యే ఆగతే పూజేస్సామీ"తి పుప్ఫపూరితం చఙ్కోటకం ఏకమన్తే ఠపేసి.

అథేవం కతదానూపకరణసంవిధానా సీసంన్హాతా సుద్ధవత్థనివత్థా సుద్ధుత్తరాసఙ్గా వేలం సల్లక్ఖేత్వా ఏకం దాసిం ఆణాపేసి "గచ్ఛ జే, అమ్హాకం తాదిసం దక్ఖిణేయ్యం పరియేసాహీ"తి. తేన చ సమయేన ఆయస్మా సారిపుత్తో సహస్సథవికం నిక్ఖిపన్తో వియ రాజగహే పిణ్డాయ చరన్తో అన్తరవీథిం పటిపన్నో హోతి. అథ సా దాసీ థేరం వన్దిత్వా ఆహ "భన్తే, తుమ్హాకం పత్తం మే దేథా"తి. "ఏకిస్సా ఉపాసికాయ అనుగ్గహత్థం ఇతో ఏథా"తి చ ఆహ. థేరో తస్సా పత్తం అదాసి. సా థేరం గేహం పవేసేసి. అథ సా ఇత్థీ థేరస్స పచ్చుగ్గమనం కత్వా ఆసనం దస్సేత్వా "నిసీదథ, భన్తే, ఇదమాసనం పఞ్ఞత్త"న్తి వత్వా థేరే తత్థ నిసిన్నే సకేసరేహి పదుమపత్తేహి థేరం పూజయమానా ఆసనస్స సమన్తతో ఓకిరిత్వా పఞ్చపతిట్ఠితేన వన్దిత్వా సప్పిమధుసక్ఖరాసమ్మిస్సేన అప్పోదకమధుపాయాసేన పరివిసి. పరివిసన్తీ చ "ఇమస్స మే పుఞ్ఞస్సానుభావేన దిబ్బగజకూటాగారపల్లఙ్కసోభితా దిబ్బసమ్పత్తియో హోన్తు, సబ్బాసు పవత్తీసు పదుమా నామ మా విగతా హోన్తూ"తి పత్థనం అకాసి. పున థేరే కతభత్తకిచ్చే పత్తం ధోవిత్వా సప్పిమధుసక్ఖరాహి పూరేత్వా పల్లఙ్కే అత్థతం సాటకం చుమ్బటకం కత్వా థేరస్స హత్థే ఠపేత్వా థేరే చ అనుమోదనం కత్వా పక్కమన్తే ద్వే పురిసే ఆణాపేసి "థేరస్స హత్థే పత్తం ఇమఞ్చ పల్లఙ్కం విహారం నేత్వా థేరస్స నియ్యాతేత్వా ఆగచ్ఛథా"తి. తే తథా అకంసు.

సా అపరభాగే కాలం కత్వా తావతింసభవనే యోజనసతుబ్బేధే కనకవిమానే నిబ్బత్తి అచ్ఛరాసహస్సపరివారా. పత్థనావసేన చస్సా పఞ్చయోజనుబ్బేధో పదుమమాలాలఙ్కతో సమన్తతో పదుమపత్తకిఞ్జక్ఖకేసరోపసోభితో మనుఞ్ఞదస్సనో

సుఖసమ్ఫస్సో వివిధరతనరంసిజాలసముజ్జలహేమాభరణవిభూసితో గజవరో నిబ్బత్తి. తస్సూపరి యథావుత్తసోభాతిసయయుత్తో యోజనికో కనకపల్లఙ్కో నిబ్బత్తి. సా దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవన్తీ అన్తరన్తరా తం కుఞ్జరవిమానస్స ఉపరి రతనవిచిత్తం పల్లఙ్కం అభిరుయ్హ మహతా దేవతానుభావేన నన్దనవనం గచ్ఛతి. అథేకస్మిం ఉస్సవదివసే దేవతాసు యథాసకం దిబ్బానుభావేన ఉయ్యానకీళనత్థం నన్దనవనం గచ్ఛన్తీసూతిఆదినా సబ్బం పఠమపీఠవిమానవణ్ణనాయం ఆగతసదిసం, తస్మా తత్థ వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం. ఇధ పన థేరో –

౩౧. "కుఞ్జరో తే వరారోహో, నానారతనకప్పనో;
రుచిరో థామవా జవసమ్పన్నో, ఆకాసమ్హి సమీహతి.

౩౨. "పదుమి పద్మపత్తక్ఖి, పద్ముప్పలజుతిన్ధరో;
పద్మచుణ్ణాభికిణ్ణఙ్గో, సోణ్ణపోక్ఖరమాలధా.

౩౩. "పదుమానుసటం మగ్గం, పద్మపత్తవిభూసితం;
ఠితం వగ్గు మనుగ్ఘాతీ, మితం గచ్ఛతి వారణో.

౩౪. "తస్స పక్కమమానస్స, సోణ్ణకంసా రతిస్సరా;
తేసం సుయ్యతి నిగ్ఘోసో, తూరియే పఞ్చఙ్గికే యథా.

౩౫. "తస్స నాగస్స ఖన్ధమ్హి, సుచివత్థా అలఙ్కతా;
మహన్తం అచ్ఛరాసఙ్ఘం, వణ్ణేన అతిరోచసి.

౩౬. "దానస్స తే ఇదం ఫలం, అథో సీలస్స వా పన;
అథో అఞ్జలికమ్మస్స, తం మే అక్ఖాహి పుచ్ఛితా"తి. – ఆహ;

౩౧. తత్థ **కుఞ్జరో తే వరారోహో**తి కుఞ్జే గిరితటే రమతి అభిరమతి, తత్థ వా రవతి కోఞ్చనాదం నదన్తో విచరతి. కుం వా పథవిం తదభిఘాతేన జరయతీతి కుఞ్జరో, గిరిచరాదిభేదో మనుస్సలోకే హత్థీ, అయం పన కీళనకాలే కుఞ్జరసదిసతాయ ఏవం వుత్తో. ఆరుయ్హతీతి ఆరోహో, ఆరోహనీయోతి అత్థో. వరో అగ్గో సేట్ఠో ఆరోహోతి వరారోహో, ఉత్తమయానన్తి వుత్తం హోతి. **నానారతనకప్పనో**తి నానావిధాని రతనాని ఏతేసన్తి నానారతనా, కుమ్భాలఙ్కారాదిహత్థాలఙ్కారా. తేహి విహితో కప్పనో సన్నాహో యస్స సో నానారతనకప్పనో. రుచిం అభిరతిం దేతీతి **రుచిరో**, మనుఞ్ఞోతి అత్థో. **థామవా**తి థిరో, బలవాతి అత్థో. **జవసమ్పన్నో**తి సమ్పన్నజవో, సీఘజవోతి వుత్తం హోతి. **ఆకాసమ్హి సమీహతీ**తి ఆకాసే అన్తలిక్ఖే సమ్మా ఈహతి, ఆరుళ్హానం ఖోభం అకరోన్తో చరతి గచ్ఛతీతి అత్థో.

౩౨. **పదుమీ**తి పదుమసమానవణ్ణతాయ "పదుమ"న్తి లద్ధనామేన కుమ్భవణ్ణేన సమన్నాగతత్తా పదుమీ. **పద్మపత్తక్ఖీ**తి కమలదలసదిసనయనే, ఆలపనమేతం తస్సా దేవతాయ. **పద్ముప్పలజుతిన్ధరో**తి దిబ్బపదుముప్పలమాలాలఙ్కతసరీరతాయ తహం తహం విప్ఫురన్తం విజ్జోతమానం పదుముప్పలజుతిం ధారేతీతి

పదుముప్పలజతిన్ధరో. **పద్మచుణ్ణాభికిణ్ణగ్గో**తి పదుమపత్తకిఞ్జక్ఖకేసరేహి సమన్తతో ఓకిణ్ణగత్తో. **సోణ్ణపోక్ఖరమాలధా**తి హేమమయకమలమాలాభారీ.

౩౩. పదుమానుసటం మగ్గం పద్మపత్తవిభూసితన్తి హత్థినో పదనిక్ఖేపే పదనిక్ఖేపే తస్స పాదం సన్ధారేన్తేహి మహన్తేహి పదుమేహి అనుసటం విప్పకిణ్ణం, నానావిరాగవణ్ణేహి తేసంయేవ చ పత్తేహి ఇతో చితో చ పరిబ్భమన్తేహి విసేసతో మణ్డితతాయ విభూసితం మగ్గం గచ్ఛతీతి యోజనా. **రిత**న్తి ఇదం మగ్గవిసేసనం, పదుమపత్తవిభూసితం హుత్వా రితం మగ్గన్తి అత్థో. **వగ్గూ**తి చారు, కిరియావిసేసనఞ్చేతం, మ-కారో పదసన్ధికరో. **అనుగ్ఘాతీ**తి న ఉగ్ఘాతి, అత్తనో ఉపరి నిసిన్నానం ఈసకమ్పి ఖోభం అకరోన్తోతి అత్థో. **మిత**న్తి నిమ్మితం, నిక్ఖేపపదం వీతిక్కమన్తి అత్థో. అయఞ్హేత్థ అత్థో "వగ్గు చారు పదనిక్ఖేపం కత్వా గచ్ఛతీ"తి. **మిత**న్తి వా పరిమితం పమాణయుత్తం, నాతిసీఘం, నాతిసణికన్తి వుత్తం హోతి. **వారణో**తి హత్థీ. సో హి పచ్చత్థికవారణతో గమనపరిక్కిలేసవారణతో చ "వారణో"తి వుచ్చతి.

౩౪. తస్స పక్కమమానస్స, సోణ్ణకంసా రతిస్సరాతి తస్స యథావుత్తస్స కుఞ్జరస్స గచ్ఛన్తస్స సోణ్ణకంసా సువణ్ణమయా ఘణ్టా రతిస్సరా రమణీయసద్దా మనుఞ్ఞనిగ్ఘోసా ఓలమ్బన్తీతి అధిప్పాయో. తస్స హి కుఞ్జరస్స ఉభోసు పస్సేసు మహాకోలమ్బప్పమాణా మణిముత్తాదిఖచితా హేమమయా అనేకసతా మహన్తియో ఘణ్టా తహం తహం ఓలమ్బమానా పచలన్తి, యతో ఛేకేన గన్ధబ్బకేన పయుత్తవాదితతో అతివియ మనోహరసద్దో నిచ్ఛరతి . తేనాహ "**తేసం సుయ్యతి నిగ్ఘోసో, తూరియే పఞ్చఙ్గికే యథా**"తి. తస్సత్థో – యథా నామ ఆతతం వితతం ఆతతవితతం ఘనం సుసిరన్తి ఏవం పఞ్చఙ్గికే తూరియే కుసలేహి వాదియమానే ఠానుప్పత్తియా మన్దతారవిభాగం దస్సేన్తేన గాయన్తేన సమీరితో వాదితసరో వగ్గు రజనీయో నిగ్ఘోసో సుయ్యతి, ఏవం తేసం సోవణ్ణకంసానం తపనీయఘణ్టానం నిగ్ఘోసో సుయ్యతీతి.

౩౫. నాగస్సాతి హత్థినాగస్స. **మహన్త**న్తి సమ్పత్తిమహత్తేనాపి సఙ్ఖ్యామహత్తేనాపి మహన్తం. **అచ్ఛరాసఙ్ఘ**న్తి దేవకఞ్ఞాసమూహం. **వణ్ణేనా**తి రూపేన.

౩౬. దానస్సాతి దానమయపుఞ్ఞస్స. **సీలస్సా**తి కాయికసంవరాదిసంవరసీలస్స. వా-సద్దో అవుత్తవికప్పనత్థో. తేన అభివాదనాదిం అవుత్తం చారిత్తసీలం సఙ్గణ్హాతి.

ఏవం థేరేన పుచ్ఛితా సా దేవతా పఞ్హం విస్సజ్జేసి, తమత్థం దస్సేతుం –

౩౭. "సా దేవతా అత్తమనా, మోగ్గల్లానేన పుచ్ఛితా;
పఞ్హం పుట్ఠా వియాకాసి, యస్స కమ్మస్సిదం ఫల"న్తి. –

అయం గాథా ధమ్మసఙ్గాహకేహి వుత్తా, తస్సా అత్థో హేట్ఠా వుత్తో ఏవ.

౩౮. "దిస్వాన గుణసమ్పన్నం, ఝాయిం ఝానరతం సతం;
అదాసిం పుప్ఫాభికిణ్ణం, ఆసనం దుస్ససన్థతం.

౩౯. "ఉపడ్ఢం పద్మమాలాహం, ఆసనస్స సమన్తతో;
అబ్భోకిరిస్సం పత్తేహి, పసన్నా సేహి పాణిభి.

౪౦. “తస్స కమ్మకుసలస్స, ఇదం మే ఈదిసం ఫలం;
సక్కారో గరుకారో చ, దేవానం అపచితా అహం.

౪౧. “యో వే సమ్మావిముత్తానం, సన్తానం బ్రహ్మచారినం;
పసన్నో ఆసనం దజ్జా, ఏవం నన్దే యథా అహం.

౪౨. “తస్మా హి అత్తకామేన, మహత్తమభికఙ్ఖతా;
ఆసనం దాతబ్బం హోతి, సరీరన్తిమధారిన”న్తి. – దేవతాయ వుత్తగాథా;

౩౮. తత్థ **గుణసమ్పన్న**న్తి సబ్బేహి సావకగుణేహి సమన్నాగతం, తేహి వా పరిపుణ్ణం. ఏతేన సావకపారమిఞాణస్స మత్థకప్పత్తిం దస్సేతి. **ఝాయి**న్తి ఆరమ్మణూపనిజ్ఝానం లక్ఖణూపనిజ్ఝానన్తి దువిధేనాపి ఝానేన ఝాయనసీలం, తేన వా ఝాపేతబ్బం సబ్బసంకిలేసపక్ఖం ఝాపేత్వా ఠితం. తతో ఏవ ఝానే రతన్తి **ఝానరతం. సత**న్తి సమానం, సన్తం వా, సప్పురిసన్తి అత్థో. **పుప్ఫాభికిణ్ణ**న్తి పుప్ఫేహి అభికిణ్ణం, కమలదలేహి అభిప్పకిణ్ణన్తి అత్థో. **దుస్ససన్థత**న్తి వత్థేన ఉపరి అత్థతం.

౩౯. **ఉపడ్ఢం పద్మమాలాహ**న్తి ఉపడ్ఢం పదుమపుప్ఫం అహం. **ఆసనస్స సమన్తతో**తి థేరేన నిసిన్నస్స ఆసనస్స సమన్తా భూమియం. **అబ్భోకిరిస్స**న్తి అభిఓకిరిం అభిప్పకిరిం. కథం? **పత్తేహీ**తి, తస్స ఉపడ్ఢపదుమస్స విసుం విసుం కతేహి పత్తేహి పుప్ఫవస్సాభివస్సనకనియామేన ఓకిరిన్తి అత్థో.

౪౦. **ఇదం మే ఈదిసం ఫల**న్తి ఇమినా “కుఞ్జరో తే వరారోహో”తిఆదినా థేరేన గహితం అగ్గహితఞ్చ ఆయుయససుఖరూపాదిభేదం అత్తనో దిబ్బసమ్పత్తిం ఏకతో దస్సేత్వా పునపి థేరేన అగ్గహితమేవ అత్తనో ఆనుభావసమ్పత్తిం దస్సేతుం **‘‘సక్కారో గరుకారో’’**తిఆదిమాహ. తేన “న కేవలం భన్తే తుమ్హేహి యథావుత్తమేవ ఇధ మయ్హం పుఞ్ఞఫలం, అపిచ ఖో ఇదం దిబ్బం ఆధిపతేయ్యమ్పీ”తి దస్సేతి. తత్థ **సక్కారో**తి ఆదరకిరియా, దేవేహి అత్తనో సక్కాతబ్బతాతి అత్థో. తథా **గరుకారో**తి గరుకాతబ్బతా. **దేవాన**న్తి దేవేహి. **అపచితా**తి పూజితా.

౪౧. **సమ్మావిముత్తాన**న్తి సుట్ఠు విముత్తానం సబ్బసంకిలేసప్పహాయీనం. **సన్తాన**న్తి సన్తకాయవచీమనోకమ్మానం సాధూనం. మగ్గబ్రహ్మచరియస్స చ సాసనబ్రహ్మచరియస్స చ చిణ్ణత్తా **బ్రహ్మచారినం. పసన్నో ఆసనం దజ్జా**తి కమ్మఫలసద్ధాయ రతనత్తయసద్ధాయ చ పసన్నమానసో హుత్వా యది ఆసనమత్తమ్పి దదేయ్య. **ఏవం నన్దే యథా అహ**న్తి యథా అహం తేన ఆసనదానేన ఏతరహి నన్దామి మోదామి, ఏవమేవ అఞ్ఞోపి నన్దేయ్య మోదేయ్య.

౪౨. **తస్మా**తి తేన కారణేన. **హి**-సద్దో నిపాతమత్తం. **అత్తకామేనా**తి అత్తనో హితకామేన. యో హి అత్తనో హితావహం కమ్మం కరోతి, న అహితావహం, సో అత్తకామో. **మహత్త**న్తి విపాకమహత్తం. **సరీరన్తిమధారిన**న్తి అన్తిమం దేహం ధారేన్తానం, ఖీణాసవానన్తి అత్థో. అయఞ్హేత్థ అత్థో – యస్మా అరహతం ఆసనదానేన అహం ఏవం దిబ్బసమ్పత్తియా మోదామి, తస్మా అఞ్ఞేనాపి అత్తనో అభివుద్ధిం పత్థయమానేన అన్తిమసముస్సయే ఠితానం ఆసనం దాతబ్బం, నత్థి తాదిసం పుఞ్ఞన్తి దస్సేతి. తేసం వుత్తసదిసమేవాతి.

కుఞ్జరవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౬. పఠమనావావిమానవణ్ణనా

సువణ్ణచ్ఛదనం నావన్తి నావావిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవతి సావత్థియం విహరన్తే సోళసమత్తా భిక్ఖూ అఞ్ఞతరస్మిం గామకావాసే వసిత్వా వుత్థవస్సా “భగవన్తం పస్సిస్సామ, ధమ్మఞ్చ సుణిస్సామా”తి సావత్థిం ఉద్దిస్స గిమ్హసమయే అద్ధానమగ్గం పటిపన్నా, అన్తరామగ్గే చ నిరుదకో కన్తారో, తే చ తత్థ ఘమ్మాభితత్తా కిలన్తా తసితా పానీయం అలభమానా అఞ్ఞతరస్స గామస్స అవిదూరేన గచ్ఛన్తి. తత్థ అఞ్ఞతరా ఇత్థీ ఉదకభాజనం గహేత్వా ఉదకత్థాయ ఉదపానాభిముఖీ గచ్ఛతి. అథ తే భిక్ఖూ తం దిస్వా “యత్థాయం ఇత్థీ గచ్ఛతి, తత్థ గతే పానీయం లద్ధుం సక్కా”తి పిపాసాపరేతా తందిసాభిముఖా గన్త్వా ఉదపానం దిస్వా తస్సా అవిదూరే అట్ఠంసు. సా ఇత్థీ తతో ఉదకం గహేత్వా నివత్తితుకామా తే భిక్ఖూ దిస్వా “ఇమే అయ్యా ఉదకేన అత్థికా పిపాసితా”తి ఞత్వా గరుచిత్తీకారం ఉపట్ఠపేత్వా ఉదకేన నిమన్తేసి. తే పత్తథవికతో పరిస్సావనం నీహరిత్వా పరిస్సావేత్వా యావదత్థం పానీయం పివిత్వా హత్థపాదే సీతలే కత్వా తస్సా ఇత్థియా పానీయదానే అనుమోదనం వత్వా అగమంసు.

సా తం పుఞ్ఞం హదయే ఠపేత్వా అన్తరన్తరా అనుస్సరన్తీ అపరభాగే కాలం కత్వా తావతింసభవనే నిబ్బత్తి. తస్సా పుఞ్ఞానుభావేన కప్పరుక్ఖోపసోభితం మహన్తం విమానం ఉప్పజ్జి. తం విమానం పరిక్ఖిపిత్వా ముత్తజాలరజతవిభూసితా వియ సికతావకిణ్ణపణ్డరపులినతటా మణిక్ఖన్ధనిమ్మలసలిలవాహినీ సరితా. తస్సా ఉభోసు తీరేసు ఉయ్యానవిమానద్వారే చ మహతీ పోక్ఖరణీ పఞ్చవణ్ణపదుమసణ్డమణ్డితా సహ సువణ్ణనావాయ నిబ్బత్తి. సా తత్థ దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవన్తీ నావాయ కీళన్తీ లళన్తీ విచరతి. అథేకదివసం ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో దేవచారికం చరన్తో తం దేవధీతరం నావాయ కీళన్తిం దిస్వా తాయ కతపుఞ్ఞకమ్మం పుచ్ఛన్తో –

౪౩. “సువణ్ణచ్ఛదనం నావం, నారి ఆరుయ్హ తిట్ఠసి;
ఓగాహసి పోక్ఖరణిం, పద్మం ఛిన్దసి పాణినా.

౪౪. “కేన తేతాదిసో వణ్ణో, కేన తే ఇధ మిజ్ఝతి;
ఉప్పజ్జన్తి చ తే భోగా, యే కేచి మనసో పియా.

౪౫. “పుచ్ఛామి తం దేవి మహానుభావే,
మనుస్సభూతా కిమకాసి పుఞ్ఞం;
కేనాసి ఏవం జలితానుభావా,
వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి. – ఆహ;

తతో థేరేన పుట్ఠాయ దేవతాయ విస్సజ్జితాకారం దస్సేతుం సఙ్గీతికారేహి –

౪౬. “సా దేవతా అత్తమనా, మోగ్గల్లానేన పుచ్ఛితా;
పఞ్హం పుట్ఠా వియాకాసి, యస్స కమ్మస్సిదం ఫల”న్తి. –

అయం గాథా వుత్తా.

౪౭. “అహం మనుస్సేసు మనుస్సభూతా, పురిమాయ జాతియా మనుస్సలోకే;
దిస్వాన భిక్ఖూ తసితే కిలన్తే, ఉట్ఠాయ పాతుం ఉదకం అదాసిం.

౪౮. “యో వే కిలన్తాన పిపాసితానం, ఉట్ఠాయ పాతుం ఉదకం దదాతి;
సీతోదకా తస్స భవన్తి నజ్జో, పహూతమల్యా బహుపుణ్డరీకా.

౪౯. “తం ఆపగా అనుపరియన్తి సబ్బదా, సీతోదకా వాలుకసన్థతా నదీ;
అమ్బా చ సాలా తిలకా చ జమ్బుయో, ఉద్దాలకా పాటలియో చ ఫుల్లా.

౫౦. “తంభూమిభాగేహి ఉపేతరూపం, విమానసేట్ఠం భుస సోభమానం;
తస్సీధ కమ్మస్స అయం విపాకో, ఏతాదిసం పుఞ్ఞకతా లభన్తి.

౫౧. “తేన మేతాదిసో వణ్ణో, తేన మే ఇధ మిజ్ఝతి;
ఉప్పజ్జన్తి చ మే భోగా, యే కేచి మనసో పియా.

౫౨. “అక్ఖామి తే భిక్ఖు మహానుభావ, మనుస్సభూతా యమకాసి పుఞ్ఞం;
తేనమ్హి ఏవం జలితానుభావా, వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి. –

అయం దేవతాయ విస్సజ్జితాకారో.

౪౬. తత్థ **సువణ్ణచ్ఛదనన్తి** విచిత్తభిత్తివిరచనేహి రత్తసువణ్ణమయేహి ఉభోహి పస్సేహి పటిచ్ఛాదితబ్భన్తరతాయ చేవ నానారతనసముజ్జలితేన కనకమయాలఙ్కారేన ఉపరి ఛాదితతాయ చ సువణ్ణచ్ఛదనం. **నావన్తి** పోతం. సో హి ఓరతో పారం పవతి గచ్ఛతీతి పోతో, సత్తే నేతీతి నావాతి చ వుచ్చతి. **నారీతి** తస్సా దేవధీతాయ ఆలపనం. నరతి నేతీతి నరో, పురిసో. యథా హి పఠమపకతిభూతో సత్తో ఇతరాయ పకతియా సేట్ఠట్ఠేన పురి సేతీతి “పురిసో”తి వుచ్చతి, ఏవం నయనట్ఠేన “నరో”తి. పుత్తభాతుభూతోపి హి పుగ్గలో మాతుజేట్ఠభగినీనం పితుట్ఠానే తిట్ఠతి, పగేవ భత్తుభూతో. నరస్స ఏసాతి నారీ, అయఞ్చ సమఞ్ఞా మనుస్సిత్థీసు పవత్తా రుళ్హీవసేన ఇతరాసుపి తథా వుచ్చతి. **ఓగాహసి పోక్ఖరణిన్తి** సతిపి రత్తుప్పలనీలుప్పలాదికే బహువిధే రతనమయే జలజకుసుమే పోక్ఖరసఙ్ఖాతానం దిబ్బపదుమానం తత్థ యేభుయ్యేన అత్థితాయ “పోక్ఖరణీ”తి లద్ధనామం దిబ్బసరం జలవిహారరతియా అనుపవిససి . **పద్మం ఛిన్దసి పాణినాతి** రజతమయనాళం పదుమరాగరతనమయపత్తసఙ్ఘాతం కనకమయకణ్ణికాకిఞ్జక్ఖకేసరం దిబ్బకమలం లీలారవిన్దం కత్తుకామతాయ తవ హత్థేన భఞ్జసి.

౪౭. **తసితేతి** పిపాసితే. **కిలన్తేతి** తాయ పిపాసాయ అద్ధానపరిస్సమేన చ కిలన్తకాయే. **ఉట్ఠాయాతి** ఉట్ఠానవీరియం కత్వా, ఆలసియం అనాపజ్జిత్వాతి అత్థో.

౪౦. యో వేతిఆదినా యథా అహం, ఏవం అఞ్ఞోపి ఆయతనగతేన ఉదకదానపుఞ్ఞేన ఏతాదిసం ఫలం పటిలభన్తీతి దిట్ఠేన అదిట్ఠస్స అనుమానవిధిం దస్సేన్తీ థేరేన పుట్ఠమత్థం సాధారణతో విస్సజ్జేతి. తత్థ **తస్సాతి తన్తి** చ యథావుత్తపుఞ్ఞకారినం పచ్చామసతి.

౪౯. అనుపరియన్తీతి అనురూపవసేన పరిక్ఖిపన్తి. తస్స వసనట్ఠానపరిక్ఖిపనేన సోపి పరిక్ఖిత్తో నామ హోతి. **తిలకాతి** బన్ధుజీవకపుప్ఫసదిసపుప్ఫా ఏకా రుక్ఖజాతి. **ఉద్దాలకాతి** వాతఘాతకా, యే "రాజరుక్ఖా"తిపి వుచ్చన్తి.

౫౦. తంభూమిభాగేహీతి తాదిసేహి భూమిభాగేహి, యథావుత్తపోక్ఖరణీనదీఉయ్యానవన్తేహి భూమిపదేసేహీతి అత్థో. **ఉపేతరూప**న్తి పాసంసియభావేన ఉపేతం, తేసం పోక్ఖరణీఆదీనం వసేన రమణీయసన్నివేసన్తి వుత్తం హోతి. **భుస సోభమాన**న్తి భుసం అతివియ విరోచమానం విమానసేట్ఠం లభన్తీతి యోజనా. సేసం వుత్తనయమేవాతి.

పఠమనావావిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౭. దుతియనావావిమానవణ్ణనా

సువణ్ణచ్ఛదనం నావన్తి దుతియనావావిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవతి సావత్థియం విహరన్తే అఞ్ఞతరో ఖీణాసవత్థేరో ఉపకట్ఠాయ వస్సూపనాయికాయ గామకావాసే వస్సం ఉపగన్తుకామో సావత్థితో తం గామం ఉద్దిస్స పచ్ఛాభత్తం అద్ధానమగ్గపటిపన్నో, మగ్గపరిస్సమేన కిలన్తో తసితో అన్తరామగ్గే అఞ్ఞతరం గామం సమ్పత్తో, బహిగామే తాదిసం ఛాయూదకసమ్పన్నట్ఠానం అపస్సన్తో పరిస్సమేన చ అభిభుయ్యమానో చీవరం పారుపిత్వా గామం పవిసిత్వా ధురగేహస్సేవ ద్వారే అట్ఠాసి. తత్థ అఞ్ఞతరా ఇత్థీ థేరం పస్సిత్వా "కుతో, భన్తే, ఆగతత్థా"తి పుచ్ఛిత్వా మగ్గపరిస్సమం పిపాసితభావఞ్చ ఞత్వా "ఏథ, భన్తే"తి గేహం పవేసేత్వా "ఇధ నిసీదథా"తి ఆసనం పఞ్ఞాపేత్వా అదాసి. తత్థ నిసిన్నే పాదోదకం పాదబ్భఞ్జనతేలఞ్చ దత్వా తాలవణ్టం గహేత్వా బీజి. పరిళాహే వూపసన్తే మధురం సీతలం సుగన్ధం పానకం యోజేత్వా అదాసి. థేరో తం పివిత్వా పటిప్పస్సద్ధకిలమథో అనుమోదనం కత్వా పక్కామి. సా అపరభాగే కాలం కత్వా తావతింసభవనే నిబ్బత్తీతి సబ్బం అనన్తరవిమానసదిసన్తి వేదితబ్బం. గాథాసుపి అపుబ్బం నత్థి. తేన వుత్తం –

౫౩. "సువణ్ణచ్ఛదనం నావం, నారి ఆరుయ్హ తిట్ఠసి;
ఓగాహసి పోక్ఖరణిం, పద్మం ఛిన్దసి పాణినా.

౫౪. "కేన తేతాదిసో వణ్ణో, కేన తే ఇధ మిజ్ఝతి;
ఉప్పజ్జన్తి చ తే భోగా, యే కేచి మనసో పియా.

౫౫. "పుచ్ఛామి తం దేవి మహానుభావే, మనుస్సభూతా కిమకాసి పుఞ్ఞం;
కేనాసి ఏవం జలితానుభావా, వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ"తి.

౫౬. "సా దేవతా అత్తమనా, మోగ్గల్లానేన పుచ్ఛితా;
పఞ్హం పుట్ఠా వియాకాసి, యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం".

౩౭. “అహం మనుస్సేసు మనుస్సభూతా, పురిమాయ జాతియా మనుస్సలోకే;
దిస్వాన భిక్ఖుం తసితం కిలన్తం, ఉట్ఠాయ పాతుం ఉదకం అదాసిం.

౩౮. “యో వే కిలన్తస్స పిపాసితస్స, ఉట్ఠాయ పాతుం ఉదకం దదాతి;
సీతోదకా తస్స భవన్తి నజ్జో, పహూతమల్యా బహుపుణ్డరీకా.

౩౯. “తం ఆపగా అనుపరియన్తి సబ్బదా, సీతోదకా వాలుకసన్థతా నదీ;
అమ్బా చ సాలా తిలకా చ జమ్బుయో, ఉద్దాలకా పాటలియో చ ఫుల్లా.

౪౦. “తంభూమిభాగేహి ఉపేతరూపం, విమానసేట్ఠం భుస సోభమానం;
తస్సీధ కమ్మస్స అయం విపాకో, ఏతాదిసం పుఞ్ఞకతా లభన్తి.

౪౧. “తేన మేతాదిసో వణ్ణో, తేన మే ఇధ మిజ్ఝతి;
ఉప్పజ్జన్తి చ మే భోగా, యే కేచి మనసో పియా.

౪౨. “అక్ఖామి తే భిక్ఖు మహానుభావ, మనుస్సభూతా యమకాసి పుఞ్ఞం;
తేనమ్హి ఏవం జలితానుభావా, వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

అత్థవణ్ణనాసుపి ఇధ ఏకోవ థేరోతి అపుబ్బం నత్థి.

దుతియనావావిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౮. తతియనావావిమానవణ్ణనా

సువణ్ణచ్ఛదనం నావన్తి తతియనావావిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా జనపదచారికం చరన్తో మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం కోసలజనపదే యేన థూణం నామ బ్రాహ్మణగామో తదవసరి. అస్సోసుం ఖో థూణేయ్యకా బ్రాహ్మణగహపతికా “సమణో కిర గోతమో అమ్హాకం గామఖేత్తం అనుప్పత్తో”తి . అథ థూణేయ్యకా బ్రాహ్మణగహపతికా అప్పసన్నా మిచ్ఛాదిట్ఠికా మచ్ఛేరపకతా “సచే సమణో గోతమో ఇమం గామం పవిసిత్వా ద్వీహతీహం వసేయ్య, సబ్బం ఇమం జనం అత్తనో వచనే పతిట్ఠపేయ్య, తతో బ్రాహ్మణధమ్మో పతిట్ఠం న లభేయ్యా”తి తత్థ భగవతో అవాసాయ పరిసక్కన్తా నదీతిత్థేసు ఠపితనావాయో అపనేసుం, సేతుసఙ్కమనాని చ అవలఞ్జే అకంసు, తథా పపామణ్డపాదీని, ఏకం ఉదపానం ఠపేత్వా ఇతరాని ఉదపానాని తిణాదీహి పూరేత్వా పిదహింసు. తేన వుత్తం ఉదానే (ఉదా॰ ౬౯) “అథ ఖో థూణేయ్యకా బ్రాహ్మణగహపతికా ఉదపానం తిణస్స చ భుసస్స చ యావ ముఖతో పూరేసుం ‘మా తే ముణ్డకా సమణకా పానీయం అపంసూ’”తి.

భగవా తేసం తం విప్పకారం ఞత్వా తే అనుకమ్పన్తో సద్ధిం భిక్ఖుసఙ్ఘేన ఆకాసేన నదిం అతిక్కమిత్వా గన్త్వా అనుక్కమేన థూణం బ్రాహ్మణగామం పత్వా మగ్గా ఓక్కమ్మ అఞ్ఞతరస్మిం రుక్ఖమూలే పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. తేన చ సమయేన సమ్బహులా ఉదకహారినియో భగవతో అవిదూరేన అతిక్కమన్తి. తస్మిఞ్చ గామే “సచే సమణో గోతమో

ఇధాగమిస్సతి, న తస్స పచ్చుగ్గమనాదికం కాతబ్బం, గేహం ఆగతస్స చస్స సావకానఞ్చ భిక్ఖాపి న దాతబ్బా"తి కతికా కతా హోతి.

తత్థ అఞ్ఞతరస్స బ్రాహ్మణస్స దాసీ ఘటేన పానీయం గహేత్వా గచ్ఛన్తీ భగవన్తం భిక్ఖుసఙ్ఘపరివుతం నిసిన్నం దిస్వా భిక్ఖూ చ మగ్గపరిస్సమేన కిలన్తే తసితే ఞత్వా పసన్నచిత్తా పానీయం దాతుకామా హుత్వా "యదిపి మే గామవాసినో 'సమణస్స గోతమస్స న కిఞ్చి దాతబ్బం, సామీచికమ్మమ్పి న కాతబ్బ'న్తి కతికం కత్వా ఠితా, ఏవం సన్తేపి యది అహం ఈదిసే పుఞ్ఞక్ఖేత్తే దక్ఖిణేయ్యే లభిత్వా పానీయదానమత్తేనాపి అత్తనో పతిట్ఠం న కరేయ్యం, కదాహం ఇతో దుక్ఖజీవితతో ముచ్చిస్సామి, కామం మే అయ్యకో సబ్బేపిమే గామవాసినో మం హనన్తు వా బన్ధన్తు వా, ఈదిసే పుఞ్ఞక్ఖేత్తే పానీయదానం దస్సామి ఏవా"తి సన్నిట్ఠానం కత్వా అఞ్ఞాహి ఉదకహారినీహి వారియమానాపి జీవితే నిరపేక్ఖా సీసతో పానీయఘటం ఓతారేత్వా ఉభోహి హత్థేహి పరిగ్గహేత్వా ఏకమన్తే ఠపేత్వా సఞ్జాతపీతిసోమనస్సా భగవన్తం ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్చపతిట్ఠితేన వన్దిత్వా పానీయేన నిమన్తేసి. భగవా తస్సా చిత్తప్పసాదం ఓలోకేత్వా తం అనుగ్గణ్హన్తో పానీయం పరిస్సావేత్వా హత్థపాదే ధోవిత్వా పానీయం పివి, ఘటే ఉదకం పరిక్ఖయం న గచ్ఛతి. సా తం దిస్వా పున పసన్నచిత్తా ఏకస్స భిక్ఖుస్స అదాసి, తథా అపరస్స అపరస్సాతి సబ్బేసమ్పి అదాసి, ఉదకం న ఖీయతేవ. సా హట్ఠతుట్ఠా యథాపుణ్ణేన ఘటేన గేహాభిముఖీ అగమాసి. తస్సా సామికో బ్రాహ్మణో పానీయస్స దిన్నభావం సుత్వా "ఇమాయ గామవత్తం భిన్నం, అహఞ్చ గారయ్హో కతో"తి కోధేన పజ్జలన్తో తటతటాయమానో తం భూమియం పాతేత్వా హత్థేహి చ పాదేహి చ పహరి. సా తేన ఉపక్కమేన జీవితక్ఖయం పత్వా తావతింసభవనే నిబ్బతి, విమానం చస్సా పఠమనావావిమానే వుత్తసదిసం ఉప్పజ్జి.

అథ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి "ఇఙ్ఘ మే త్వం, ఆనన్ద, ఉదపానతో పానీయం ఆహరా"తి. థేరో "ఇదాని, భన్తే, ఉదపానో థూణేయ్యకేహి దూసితో, న సక్కా పానీయం ఆహరితు"న్తి ఆహ. భగవా దుతియమ్పి తతియమ్పి ఆణాపేసి. తతియవారే థేరో భగవతో పత్తం ఆదాయ ఉదపానాభిముఖో అగమాసి. గచ్ఛన్తే థేరే ఉదపానే ఉదకం పరిపుణ్ణం హుత్వా ఉత్తరిత్వా సమన్తతో సన్దతి, సబ్బం తిణభుసం ఉపలవిత్వా సయమేవ అపగచ్ఛతి. తేన సన్దమానేన సలిలేన ఉపరూపరి వడ్ఢన్తేన అఞ్ఞే జలాసయే పూరేత్వా తం గామం పరిక్ఖిపన్తేన గామప్పదేసో అజ్ఝోత్థరీయతి. తం పాటిహారియం దిస్వా బ్రాహ్మణా అచ్ఛరియబ్భుతచిత్తజాతా భగవన్తం ఖమాపేసుం, తఙ్ఖణఞ్ఞేవ ఉదకోఘో అన్తరధాయి. తే భగవతో చ భిక్ఖుసఙ్ఘస్స చ నివాసట్ఠానం సంవిధాయ స్వాతనాయ నిమన్తేత్వా దుతియదివసే మహాదానం సజ్జేత్వా బుద్ధప్పముఖం భిక్ఖుసఙ్ఘం పణీతేన ఖాదనీయేన భోజనీయేన పరివిసిత్వా సబ్బే థూణేయ్యకా బ్రాహ్మణగహపతికా భగవన్తం భుత్తావిం ఓనీతపత్తపాణిం పయిరుపాసన్తా నిసీదింసు.

తేన చ సమయేన సా దేవతా అత్తనో సమ్పత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా తస్సా కారణం ఉపధారేన్తీ తం "పానీయదాన"న్తి ఞత్వా పీతిసోమనస్సజాతా "హన్దాహం ఇదానేవ భగవన్తం వన్దిస్సామి, సమ్మాపటిపన్నేసు కతానం అప్పకానమ్పి కారానం ఉళారఫలతఞ్చ మనుస్సలోకే పాకటం కరిస్సామీ"తి ఉస్సాహజాతా అచ్ఛరాసహస్సపరివారా ఉయ్యానాదిసహితేన విమానేన సద్ధింయేవ మహతియా దేవిద్ధియా మహన్తేన దేవానుభావేన మహాజనకాయస్స పస్సన్తస్సేవ ఆగన్త్వా విమానతో ఓరుయ్హ భగవన్తం ఉపసఙ్కమిత్వా అభివాదేత్వా అఞ్జలిం పగ్గయ్హ అట్ఠాసి. అథ నం భగవా తస్సా పరిసాయ కమ్మఫలం పచ్చక్ఖతో విభావేతుకామో –

౬౩. "సువణ్ణచ్ఛదనం నావం, నారి ఆరుయ్హ తిట్ఠసి;

ఓగాహసి పోక్ఖరణిం, పద్మం ఛిన్దసి పాణినా.

౬౪. “కూటాగారా నివేసా తే, విభత్తా భాగసో మితా;

దద్దల్లమానా ఆభన్తి, సమన్తా చతురో దిసా.

౬౫. “కేన తేతాదిసో వణ్ణో, కేన తే ఇధ మిజ్ఝతి;

ఉప్పజ్జన్తి చ తే భోగా, యే కేచి మనసో పియా.

౬౬. “పుచ్ఛామి తం దేవి మహానుభావే, మనుస్సభూతా కిమకాసి పుఞ్ఞం,

కేనాసి ఏవం జలితానుభావా, వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి. –

చతూహి గాథాహి పుచ్ఛి.

౬౭. “సా దేవతా అత్తమనా, సమ్బుద్ధేనేవ పుచ్ఛితా;

పఞ్హం పుట్ఠా వియాకాసి, యస్స కమ్మస్సిదం ఫల”న్తి. –

సఙ్గీతికారా ఆహంసు.

౬౮. “అహం మనుస్సేసు మనుస్సభూతా, పురిమాయ జాతియా మనుస్సలోకే;

దిస్వాన భిక్ఖూ తసితే కిలన్తే, ఉట్ఠాయ పాతుం ఉదకం అదాసిం.

౬౯. “యో వే కిలన్తాన పిపాసితానం, ఉట్ఠాయ పాతుం ఉదకం దదాతి;

సీతోదకా తస్స భవన్తి నజ్జో, పహూతమల్యా బహుపుణ్డరీకా.

౭౦. “తం ఆపగా అనుపరియన్తి సబ్బదా, సీతోదకా వాలుకసన్థతా నదీ;

అమ్బా చ సాలా తిలకా చ జమ్బుయో, ఉద్దాలకా పాటలియో చ ఫుల్లా.

౭౧. “తంభూమిభాగేహి ఉపేతరూపం, విమానసేట్ఠం భుస సోభమానం;

తస్సీధ కమ్మస్స అయం విపాకో, ఏతాదిసం పుఞ్ఞకతా లభన్తి.

౭౨. “కూటాగారా నివేసా మే, విభత్తా భాగసో మితా;

దద్దల్లమానా ఆభన్తి, సమన్తా చతురో దిసా.

౭౩. “తేన మేతాదిసో వణ్ణో, తేన మే ఇధ మిజ్ఝతి;

ఉప్పజ్జన్తి చ మే భోగా, యే కేచి మనసో పియా.

౭౪. “అక్ఖామి తే బుద్ధ మహానుభావ, మనుస్సభూతా యమకాసి పుఞ్ఞం;

తేనమ్హి ఏవం జలితానుభావా, వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతి;

ఏతస్స కమ్మస్స ఫలం మమేదం, అత్థాయ బుద్ధో ఉదకం అపాయీ”తి. –

విస్సజ్జనగాథాయో.

౬౩. తత్థ కిఞ్చాపి సా దేవతా యదా భగవా పుచ్ఛి, తదా తం నావం ఆరుయ్హ న ఠితా, న పోక్ఖరణిం ఓగాహతి, నాపి పదుమం ఛిన్దతి, కమ్మానుభావచోదితా పన అభిణ్హం జలవిహారపసుతా తథా కరోతీతి తం కిరియావిచ్ఛేదం దస్సనవసేనేవం వుత్తం. అయఞ్చ అత్థో న కేవలమిధేవ, అథ ఖో హేట్ఠిమేసుపి ఏవమేవ దట్ఠబ్బో.

౭౨. కూటాగారాతి సువణ్ణమయకణ్ణికాబద్ధగేహవన్తో. **నివేసాతి** నివేసనాని, కచ్ఛరానీతి అత్థో. తేనాహ “విభత్తా భాగసో మితా”తి. తాని హి చతుసాలభూతాని అఞ్ఞమఞ్ఞస్స పటిబిమ్బభూతాని వియ పటివిభత్తరూపాని సమప్పమాణతాయ భాగసో మితాని వియ హోన్తి. **దద్దల్లమానాతి** అతివియ విజ్జోతమానా. **ఆభన్తీతి** మణిరతనకనకరంసిజాలేహి ఓభాసేన్తి.

౭౪. మమాతి ఇదం పుబ్బాపరాపేక్ఖం, మమ కమ్మస్స మమ అత్థాయాతి అయమేత్థ యోజనా. **ఉదకం అపాయీతి** యదేతం ఉదకదానం వుత్తం, ఏతస్స పుఞ్ఞకమ్మస్స ఇదం ఫలం యాయం దిబ్బసమ్పత్తి, యస్మా మమత్థాయ సదేవకే లోకే అగ్గదక్ఖిణేయ్యో బుద్ధో భగవా మయా దిన్నం ఉదకం అపాయీతి. సేసం వుత్తనయమేవ.

ఏవం పసన్నమానసాయ దేవతాయ భగవా సాముక్కంసికం ధమ్మదేసనం కరోన్తో సచ్చాని పకాసేసి. సా దేసనాపరియోసానే సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠహి, సమ్పత్తపరిసాయపి ధమ్మదేసనా సాత్థికా అహోసి.

తతియనావావిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౯. దీపవిమానవణ్ణనా

అభిక్కన్తేన వణ్ణేనాతి దీపవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవతి సావత్థియం విహరన్తే ఉపోసథదివసే సమ్బహులా ఉపాసకా ఉపోసథికా హుత్వా పురేభత్తం యథావిభవం దానం దత్వా కాలస్సేవ భుఞ్జిత్వా సుద్ధవత్థనివత్థా సుద్ధుత్తరాసఙ్గా గన్ధమాలాదిహత్థా పచ్ఛాభత్తం విహారం గన్త్వా మనోభావనీయే భిక్ఖూ పయిరుపాసిత్వా సాయన్హే ధమ్మం సుణన్తి. విహారేయేవ వసితుకామానం తేసం ధమ్మం సుణన్తానంయేవ సూరియో అత్థఙ్గతో, అన్ధకారో జాతో. తత్థేకా అఞ్ఞతరా ఇత్థీ “ఇదాని దీపాలోకం కాతుం యుత్త”న్తి చిన్తేత్వా అత్తనో గేహతో పదీపేయ్యం ఆహరాపేత్వా పదీపం ఉజ్జాలేత్వా ధమ్మాసనస్స పురతో ఠపేత్వా ధమ్మం సుణి. సా తేన పదీపదానేన అత్తమనా పీతిసోమనస్సజాతా హుత్వా వన్దిత్వా అత్తనో గేహం గతా. సా అపరభాగే కాలం కత్వా తావతింసభవనే జోతిరసవిమానే నిబ్బత్తి. సరీరసోభా పనస్సా అతివియ పభస్సరా అఞ్ఞే దేవే అభిభవిత్వా దస దిసా ఓభాసయమానా తిట్ఠతి. అథేకదివసం ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో దేవచారికం చరన్తోతి సబ్బం హేట్ఠా ఆగతనయేనేవ వేదితబ్బం. ఇధ పన –

౭౫. “అభిక్కన్తేన వణ్ణేన, యా త్వం తిట్ఠసి దేవతే;

ఓభాసేన్తీ దిసా సబ్బా, ఓసధీ వియ తారకా.

౭౬. “కేన తేతాదిసో వణ్ణో, కేన తే ఇధ మిజ్ఝతి;
ఉప్పజ్జన్తి చ తే భోగా, యే కేచి మనసో పియా.

౭౭. “కేన త్వం విమలోభాసా, అతిరోచసి దేవతా;
కేన తే సబ్బగత్తేహి, సబ్బా ఓభాసతే దిసా.

౭౮. “పుచ్ఛామి తం దేవి మహానుభావే, మనుస్సభూతా కిమకాసి పుఞ్ఞం;
కేనాసి ఏవం జలితానుభావా, వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి. –

చతూహి గాథాహి పుచ్ఛి.

౭౯. “సా దేవతా అత్తమనా, మోగ్గల్లానేన పుచ్ఛితా;
పఞ్హం పుట్ఠా వియాకాసి, యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం”.

౮౦. “అహం మనుస్సేసు మనుస్సభూతా, పురిమాయ జాతియా మనుస్సలోకే;
తమన్ధకారమ్హి తిమీసికాయం, పదీపకాలమ్హి అదాసి దీపం.

౮౧. “యో అన్ధకారమ్హి తిమీసికాయం, పదీపకాలమ్హి దదాతి దీపం;
ఉప్పజ్జతి జోతిరసం విమానం, పహూతమల్యం బహుపుణ్డరీకం.

౮౨. “తేన మేతాదిసో వణ్ణో, తేన మే ఇధ మిజ్ఝతి;
ఉప్పజ్జన్తి చ మే భోగా, యే కేచి మనసో పియా.

౮౩. “తేనాహం విమలోభాసా, అతిరోచామి దేవతా;
తేన మే సబ్బగత్తేహి, సబ్బా ఓభాసతే దిసా.

౮౪. “అక్ఖామి తే భిక్ఖు మహానుభావ, మనుస్సభూతా యమకాసి పుఞ్ఞం;
తేనమ్హి ఏవం జలితానుభావా, వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి. –

విస్సజ్జేసి.

౭౫. తత్థ **అభిక్కన్తేన వణ్ణేనాతి** ఏత్థ అభిక్కన్త-సద్దో “అభిక్కన్తా, భన్తే, రత్తి, నిక్ఖన్తో పఠమో యామో”తిఆదీసు (అ. ని. ౮.౨౦; ఉదా. ౪౫; చూళవ. ౩౮౩) ఖయే ఆగతో. “అయం ఇమేసం చతున్నం పుగ్గలానం అభిక్కన్తతరో చ పణీతతరో చా”తిఆదీసు (అ. ని. ౪.౧౦౦) సున్దరే. “అభిక్కన్తం, భన్తే, అభిక్కన్తం, భన్తే”తిఆదీసు (దీ. ని. ౧.౨౫౦; పారా. ౧౫) అబ్భనుమోదనే. “అభిక్కన్తేన వణ్ణేన, సబ్బా ఓభాసయం దిసా”తిఆదీసు (వి. వ. ౮౫౭) అభిరూపే. ఇధాపి అభిరూపే ఏవ దట్ఠబ్బో. తస్మా **అభిక్కన్తేనాతి** అతికన్తేన అతిమనాపేన, అభిరూపేనాతి అత్థో. **వణ్ణేనాతి** ఛవివణ్ణేన. **ఓభాసేన్తీ దిసా సబ్బాతి**

సబ్బాపి దస దిసా జోతేన్తీ ఏకాలోకం కరోన్తీ. కిం వియాతి ఆహ ''**ఓసధీ వియ తారకా**''తి. ఉస్సన్నా పభా ఏతాయ ధీయతి, ఓసధీనం వా అనుబలప్పదాయికాతి కత్వా "ఓసధీ"తి లద్ధనామా తారకా యథా సమన్తతో ఆలోకం కురుమానా తిట్ఠతి, ఏవమేవ త్వం సబ్బా దిసా ఓభాసయన్తీ తిట్ఠసీతి.

౭౭. సబ్బగత్తేహీతి సబ్బేహి సరీరావయవేహి, సకలేహి అఙ్గపచ్చఙ్గేహి ఓభాసతీతి అధిప్పాయో, హేతుమ్హి చేతం కరణవచనం. **సబ్బా ఓభాసతే దిసా**తి సబ్బాపి దసదిసా విజ్జోతతి. "ఓభాసరే"తిపి పఠన్తి, తేసం సబ్బా దిసాతి బహువచనమేవ దట్ఠబ్బం.

౭౧. పదీపకాలమ్హీతి పదీపకరణకాలే, పదీపుజ్జలనయోగ్గే అన్ధకారేతి అత్థో. తేనాహ "యో అన్ధకారమ్హి తిమీసికాయ"న్తి, బహలే మహన్ధకారేతి అత్థో. **దదాతి దీప**న్తి పదీపం ఉజ్జాలేన్తో వా అనుజ్జాలేన్తో వా పదీపదానం దదాతి, పదీపోపకరణాని దక్ఖిణేయ్యే ఉద్దిస్స పరిచ్చజతి. **ఉపపజ్జతి జోతిరసం విమాన**న్తి పటిసన్ధిగ్గహణవసేన జోతిరసం విమానం ఉపగచ్ఛతీతి. సేసం వుత్తనయమేవ.

అథ యథాపుచ్ఛితే అత్థే దేవతాయ కథితే థేరో తమేవ కథం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా దానాదికథాయ తస్సా కల్లచిత్తాదిభావం ఞత్వా సచ్చాని పకాసేసి, సచ్చపరియోసానే సపరివారా సా దేవతా సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠహి. థేరో తతో ఆగన్త్వా తం పవత్తిం భగవతో ఆరోచేసి, భగవా తస్మిం వత్థుస్మిం సమ్పత్తపరిసాయ విత్థారేన ధమ్మం దేసేసి . సా దేసనా మహాజనస్స సాత్థికా జాతా, మహాజనో విసేసతో దీపదానే సక్కచ్చకారీ అహోసీతి.

దీపవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౦. తిలదక్ఖిణవిమానవణ్ణనా

అభిక్కన్తేన వణ్ణేనాతి తిలదక్ఖిణవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తేన చ సమయేన రాజగహే అఞ్ఞతరా ఇత్థీ గబ్భినీ తిలే ధోవిత్వా ఆతపే సుక్ఖాపేతి తేలం కాతుకామా. సా చ పరిక్ఖీణాయుకా తం దివసమేవ చవనధమ్మా, నిరయసంవత్తనికం చస్సా కమ్మం ఓకాసం కత్వా ఠితం. అథ నం భగవా పచ్చూసవేలాయం లోకం వోలోకేన్తో దిబ్బచక్ఖునా దిస్వా చిన్తేసి "అయం ఇత్థీ అజ్జ కాలం కత్వా నిరయే నిబ్బత్తిస్సతి, యంనూనాహం తిలభిక్ఖాపటిగ్గహణేన తం సగ్గూపగం కరేయ్య"న్తి. సో సావత్థితో తఙ్ఖణేనేవ రాజగహం గన్త్వా పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ రాజగహే పిణ్డాయ చరన్తో అనుపుబ్బేన తస్సా గేహద్వారం పాపుణి. సా ఇత్థీ భగవన్తం పస్సిత్వా సఞ్జాతపీతిసోమనస్సా సహసా ఉట్ఠహిత్వా కతఞ్జలీ అఞ్ఞం దాతబ్బయుత్తకం అపస్సన్తీ హత్థపాదే ధోవిత్వా తిలే రాసిం కత్వా ఉభోహి హత్థేహి పరిగ్గహేత్వా అఞ్జలిపూరం తిలం భగవతో పత్తే ఆకిరిత్వా భగవన్తం వన్ది. తం భగవా అనుకమ్పమానో "సుఖినీ హోహీ"తి వత్వా పక్కామి. సా తస్సా రత్తియా పచ్చూససమయే కాలం కత్వా తావతింసభవనే ద్వాదసయోజనికే కనకవిమానే సుత్తపబుద్ధా వియ నిబ్బత్తి.

అథాయస్మా మహామోగ్గల్లానో దేవచారికం చరన్తో తం అచ్ఛరాసహస్సపరివుతం మహతియా దేవిద్ధియా విరోచమానముపగన్త్వా –

౮౫. “అభిక్కన్తేన వణ్ణేన, యా త్వం తిట్ఠసి దేవతే;
ఓభాసేన్తీ దిసా సబ్బా, ఓసధీ వియ తారకా.

౮౬. “కేన తేతాదిసో వణ్ణో, కేన తే ఇధ మిజ్ఝతి;
ఉప్పజ్జన్తి చ తే భోగా, యే కేచి మనసో పియా.

౮౭. “పుచ్ఛామి తం దేవి మహానుభావే,
మనుస్సభూతా కిమకాసి పుఞ్ఞం;
కేనాసి ఏవం జలితానుభావా,
వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి. – పుచ్ఛి;

౮౮. “సా దేవతా అత్తమనా, మోగ్గల్లానేన పుచ్ఛితా;
పఞ్హం పుట్ఠా వియాకాసి, యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం”.

౮౯. “అహం మనుస్సేసు మనుస్సభూతా, పురిమాయ జాతియా మనుస్సలోకే.

౯౦. “అద్దసం విరజం బుద్ధం, విప్పసన్నమనావిలం;
ఆసజ్జ దానం అదాసిం, అకామా తిలదక్ఖిణం;
దక్ఖిణేయ్యస్స బుద్ధస్స, పసన్నా సేహి పాణిభి.

౯౧. “తేన మేతాదిసో వణ్ణో, తేన మే ఇధ మిజ్ఝతి;
ఉప్పజ్జన్తి చ మే భోగా, యే కేచి మనసో పియా.

౯౨. “అక్ఖామి తే భిక్ఖు మహానుభావ, మనుస్సభూతా యమకాసి పుఞ్ఞం;
తేనమ్హి ఏవం జలితానుభావా, వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి. –

సా విస్సజ్జేసి.

౯౦. తత్థ **ఆసజ్జాతి** అయం ఆసజ్జ-సద్దో “ఆసజ్జ నం తథాగత”న్తిఆదీసు (చూళవ. ౩౫౦) ఘట్టేన ఆగతో. “ఆసజ్జ దానం దేతీ”తిఆదీసు (దీ. ని. ౩.౩౩౬; అ. ని. ౮.౩౧) సమాగమే. ఇధాపి సమాగమేయేవ దట్ఠబ్బో. తస్మా **ఆసజ్జాతి** సమాగన్త్వా, సమవాయేన సమ్పత్వాతి అత్థో. తేనాహ ‘‘**అకామా**’’తి. సా హి దేయ్యధమ్మసంవిధానపుబ్బకం పురిమసిద్ధం దానసఙ్కప్పం వినా సహసా సమ్పత్తే భగవతి పవత్తితం తిలదానం సన్ధాయాహ “ఆసజ్జ దానం అదాసిం, అకామా తిలదక్ఖిణ”న్తి. సేసం వుత్తనయమేవ.

తిలదక్ఖిణవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౧. పతిబ్బతావిమానవణ్ణనా

కోఞ్చా మయూరా దివియా చ హంసాతి పతిబ్బతావిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తత్థ అఞ్ఞతరా ఇత్థీ పతిబ్బతా అహోసి భత్తు అనుకూలవత్తినీ ఖమా పదక్ఖిణగ్గాహినీ, న కుద్ధాపి పటిప్ఫరతి, అఫరుసవాచా సచ్చవాదినీ సద్ధా పసన్నా యథావిభవం దానాని చ అదాసి. సా కేనచిదేవ రోగేన ఫుట్ఠా కాలం కత్వా తావతింసభవనే నిబ్బత్తి. అథాయస్మా మహామోగ్గల్లానో పురిమనయేనేవ దేవచారికం చరన్తో తం దేవధీతరం మహతిం సమ్పత్తిం అనుభవన్తిం దిస్వా తస్సా సమీపముపగతో. సా అచ్ఛరాసహస్సపరివుతా సట్ఠిసకటభారాలఙ్కారపటిమణ్డితత్తభావా థేరస్స పాదేసు సిరసా వన్దిత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. థేరోపి తాయ కతపుఞ్ఞకమ్మం పుచ్ఛన్తో –

౯౩. “కోఞ్చా మయూరా దివియా చ హంసా, వగ్గుస్సరా కోకిలా సమ్పతన్తి;
పుప్ఫాభికిణ్ణం రమ్మమిదం విమానం, అనేకచిత్తం నరనారిసేవితం.

౯౪. “తత్థచ్ఛసి దేవి మహానుభావే, ఇద్ధీ వికుబ్బన్తి అనేకరూపా;
ఇమా చ తే అచ్ఛరాయో సమన్తతో, నచ్చన్తి గాయన్తి పమోదయన్తి చ.

౯౫. “దేవిద్ధిపత్తాసి మహానుభావే,
మనుస్సభూతా కిమకాసి పుఞ్ఞం;
కేనాసి ఏవం జలితానుభావా,
వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి. – ఆహ;

౯౬. “సా దేవతా అత్తమనా, మోగ్గల్లానేన పుచ్ఛితా;
పఞ్హం పుట్ఠా వియాకాసి, యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం”.

౯౭. “అహం మనుస్సేసు మనుస్సభూతా, పతిబ్బతానఞ్ఞమనా అహోసిం;
మాతావ పుత్తం అనురక్ఖమానా, కుద్ధాపిహం నప్ఫరుసం అవోచం.

౯౮. “సచ్చే ఠితా మోసవజ్జం పహాయ, దానే రతా సఙ్గహితత్తభావా;
అన్నఞ్చ పానఞ్చ పసన్నచిత్తా, సక్కచ్చ దానం విపులం అదాసిం.

౯౯. “తేన మేతాదిసో వణ్ణో, తేన మే ఇధ మిజ్ఝతి;
ఉప్పజ్జన్తి చ మే భోగా, యే కేచి మనసో పియా.

౧౦౦. “అక్ఖామి తే భిక్ఖు మహానుభావ, మనుస్సభూతా యమకాసి పుఞ్ఞం;
తేనమ్హి ఏవం జలితానుభావా, వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి. –

సా దేవతా విస్సజ్జేసి.

౯౩. తత్థ **కోఞ్చాతి** కోఞ్చసకుణా, యే “సారసా”తిపి వుచ్చన్తి. **మయూరాతి** మోరా. **దివియాతి** దిబ్బానుభావా. ఇదఞ్హి పదం “దివియా కోఞ్చా, దివియా మయూరా”తిఆదినా చతూహిపి పదేహి యోజేతబ్బం. **హంసాతి** సువణ్ణహంసాదిహంసా. **వగ్గుస్సరాతి** మధురస్సరా. **కోకిలాతి** కాళకోకిలా చేవ సుక్కకోకిలా చ. **సమ్పతన్తీతి** దేవతాయ అభిరమణత్థం కీళన్తా లళన్తా సమన్తతో పతన్తి విచరన్తి. కోఞ్చాదిరూపేన హి దేవతాయ రతిజననత్థం పరివారభూతా దేవతా కీళన్తా లళన్తా “కోఞ్చా”తిఆదినా వుత్తా. **పుప్ఫాభికిణ్ణన్తి** గన్ధితాగన్ధితేహి నానావిధరతనకుసుమేహి ఓకిణ్ణం. **రమ్మన్తి** రమణీయం, మనోరమన్తి అత్థో. **అనేకచిత్తన్తి** అనేకేహి ఉయ్యానకప్పరుక్ఖపోక్ఖరణిఆదీహి విమానేసు చ అనేకేహి భిత్తివిసేసాదీహి చిత్తం. **నరనారిసేవితన్తి** పరివారభూతేహి దేవపుత్తేహి దేవధీతాహి చ ఉపసేవితం.

౯౪. **ఇద్ధీ వికుబ్బన్తి అనేకరూపాతి** నానారూపానం విదంసనేన అనేకరూపా కమ్మానుభావసిద్ధా ఇద్ధీ వికుబ్బన్తీ వికుబ్బనిద్ధియో వళఞ్జేన్తీ అచ్ఛసీతి యోజనా.

౯౭. **అనఞ్ఞమనాతి** పతిబ్బతా, పతితో అఞ్ఞస్మిం మనో ఏతిస్సాతి అఞ్ఞమనా, న అఞ్ఞమనాతి అనఞ్ఞమనా, మయ్హం సామికతో అఞ్ఞస్మిం పురిసే పాపకం చిత్తం న ఉప్పాదేసిన్తి అత్థో. **మాతావ పుత్తం అనురక్ఖమానాతి** యథా మాతా పుత్తం, ఏవం మయ్హం సామికం, సబ్బేపి వా సత్తే హితేసితాయ అహితాపనయనకామతాయ చ అనుద్దయమానా. **కుద్ధాపిహం నప్ఫరుసం అవోచన్తి** పరేన కతం అఫాసుకం పటిచ్చ కుద్ధాపి సమానా అహం ఫరుసవచనం న కథేసిం, అఞ్ఞదత్థు పియవచనమేవ అభాసిన్తి అధిప్పాయో.

౯౮. **సచ్చే ఠితాతి** సచ్చే పతిట్ఠితా. యస్మా ముసావాదా వేరమణియా సచ్చే పతిట్ఠితా నామ హోతి, న కదాచి సచ్చవచనమత్తేనాతి ఆహ – **మోసవజ్జం పహాయాతి** ముసావాదం పహాయ. **దానే రతాతి** దానే అభిరతా, యుత్తప్పయుత్తాతి అత్థో. **సఙ్గహితత్తభావాతి** సఙ్గహవత్థూహి అత్తానం వియ సభావేనేవ పరేసం సఙ్గణ్హనసీలా అన్నఞ్చ పానఞ్చ కమ్మఫలసద్ధాయ పసన్నచిత్తా సక్కచ్చం చిత్తీకారేన అదాసిం, అఞ్ఞఞ్చ వత్థాదిదానం విపులం ఉళారం అదాసిన్తి యోజనా. సేసం వుత్తనయమేవ.

పతిబ్బతావిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౨. దుతియపతిబ్బతావిమానవణ్ణనా

వేళురియథమ్భన్తి దుతియపతిబ్బతావిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? సావత్థియం కిర అఞ్ఞతరా ఉపాసికా పతిబ్బతా హుత్వా సద్ధా పసన్నా పఞ్చ సీలాని సువిసుద్ధాని కత్వా రక్ఖి, యథావిభవఞ్చ దానాని అదాసి, సా కాలం కత్వా తావతింసభవనే ఉప్పజ్జి. సేసం హేట్ఠా వుత్తనయమేవ.

౧౦౧.“వేళురియథమ్భం రుచిరం పభస్సరం, విమానమారుయ్హ అనేకచిత్తం;
తత్థచ్ఛసి దేవి మహానుభావే, ఉచ్చావచా ఇద్ధి వికుబ్బమానా;
ఇమా చ తే అచ్ఛరాయో సమన్తతో, నచ్చన్తి గాయన్తి పమోదయన్తి చ.

౧౦౨.“దేవిద్ధిపత్తాసి మహానుభావే,

మనుస్సభూతా కిమకాసి పుఞ్ఞం;
కేనాసి ఏవం జలితానుభావా,
వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి. – పుచ్ఛి;

౧౦౩. “సా దేవతా అత్తమనా, మోగ్గల్లానేన పుచ్ఛితా;
పఞ్హం పుట్ఠా వియాకాసి, యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం”.

౧౦౪.“అహం మనుస్సేసు మనుస్సభూతా, ఉపాసికా చక్ఖుమతో అహోసిం;
పాణాతిపాతా విరతా అహోసిం, లోకే అదిన్నం పరివజ్జయిస్సం.

౧౦౫.“అమజ్జపా నో చ ముసా అభాణిం, సకేన సామినా అహోసిం తుట్ఠా;
అన్నఞ్చ పానఞ్చ పసన్నచిత్తా, సక్కచ్చ దానం విపులం అదాసిం.

౧౦౬.“తేన మేతాదిసో వణ్ణో, తేన మే ఇధ మిజ్ఝతి;
ఉప్పజ్జన్తి చ మే భోగా, యే కేచి మనసో పియా.

౧౦౭. “అక్ఖామి తే భిక్ఖు మహానుభావ,
మనుస్సభూతా యమకాసి పుఞ్ఞం;
తేనమ్హి ఏవం జలితానుభావా,
వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి. – విస్సజ్జేసి;

౧౦౧. తత్థ **వేళురియథమ్భ**న్తి వేళురియమణిమయథమ్భం. **రుచిర**న్తి రమణీయం. **పభస్సర**న్తి అతివియ భాసురం. **ఉచ్చావచా**తి ఉచ్చా చ అవచా చ, వివిధాతి అత్థో.

౧౦౪-౫. ఉపాసికాతి సరణగమనేన ఉపాసికాలక్ఖణే ఠితా. వుత్తఞ్హి –

> “యతో ఖో, మహానామ, అరియసావకో బుద్ధం సరణం గతో హోతి, ధమ్మం సరణం గతో హోతి, సఙ్ఘం సరణం గతో హోతి, ఏత్తావతా ఖో, మహానామ, అరియసావకో ఉపాసకో హోతీ”తి (సం॰ ని॰ ౫.౧౦౩౩).

చక్ఖుమతోతి పఞ్చహి చక్ఖూహి చక్ఖుమతో బుద్ధస్స భగవతో. ఏవం ఉపాసికాభావకిత్తనేన ఆసయసుద్ధిం దస్సేత్వా పయోగసుద్ధిం దస్సేతుం ‘‘**పాణాతిపాతా విరతా**’’తిఆది వుత్తం. తత్థ **సకేన సామినా అహోసిం తుట్ఠా**తి మిచ్ఛాచారావేరమణిమాహ. సేసం హేట్ఠా వుత్తసదిసమేవ.

దుతియపతిబ్బతావిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౩. పఠమసుణిసావిమానవణ్ణనా

అభిక్కన్తేన వణ్ణేనాతి సుణిసావిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? సావత్థియం అఞ్ఞతరస్మిం గేహే ఏకా కులసుణ్హా గేహం పిణ్డాయ పవిట్ఠం ఖీణాసవత్థేరం దిస్వా సఞ్జాతపీతిసోమనస్సా “ఇదం మయ్హం ఉత్తమం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం ఉపట్ఠిత”న్తి అత్తనా లద్ధం పూవభాగం ఆదాయ ఆదరేన థేరస్స ఉపనేసి, థేరో తం పటిగ్గహేత్వా అనుమోదనం కత్వా గతో. సా అపరభాగే కాలం కత్వా తావతింసభవనే ఉప్పజ్జి. సేసం సబ్బం హేట్ఠా వుత్తసదిసమేవ. తేన వుత్తం –

౧౦౮.“అభిక్కన్తేన వణ్ణేన, యా త్వం తిట్ఠసి దేవతే;
ఓభాసేన్తీ దిసా సబ్బా, ఓసధీ వియ తారకా.

౧౦౯.“కేన తేతాదిసో వణ్ణో, కేన తే ఇధ మిజ్ఝతి;
ఉప్పజ్జన్తి చ తే భోగా, యే కేచి మనసో పియా.

౧౧౦.“పుచ్ఛామి తం దేవి మహానుభావే, మనుస్సభూతా కిమకాసి పుఞ్ఞం;
కేనాసి ఏవం జలితానుభావా, వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

౧౧౧.“సా దేవతా అత్తమనా, మోగ్గల్లానేన పుచ్ఛితా;
పఞ్హం పుట్ఠా వియాకాసి, యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం”.

౧౧౨.“అహం మనుస్సేసు మనుస్సభూతా, సుణిసా అహోసిం ససురస్స గేహే.

౧౧౩. “అద్దసం విరజం భిక్ఖుం, విప్పసన్నమనావిలం;
తస్స అదాసహం పూవం, పసన్నా సేహి పాణిభి;
భాగడ్ఢభాగం దత్వాన, మోదామి నన్దనే వనే.

౧౧౪.“తేన మేతాదిసో వణ్ణో, తేన మే ఇధ మిజ్ఝతి;
ఉప్పజ్జన్తి చ మే భోగా, యే కేచి మనసో పియా.

౧౧౫.“అక్ఖామి తే భిక్ఖు మహానుభావ, మనుస్సభూతా యమకాసి పుఞ్ఞం;
తేనమ్హి ఏవం జలితానుభావా, వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

౧౧౨. తత్థ **సుణిసా**తి పుత్తస్స భరియా. ఇత్థియా హి సామికస్స పితా “ససురో”తి వుచ్చతి, తస్స చ సా “సుణిసా”తి. తం సన్ధాయ “సుణిసా అహోసిం ససురస్స గేహే”తి.

౧౧౩. **భాగడ్ఢభాగ**న్తి అత్తనా లద్ధపటివీసతో ఉపడ్ఢభాగం. **మోదామి నన్దనే వనే**తి థేరేన నన్దనవనే దిట్ఠతాయ ఆహ. సేసం వుత్తనయమేవ.

సుణిసావిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౪. దుతియసుణిసావిమానవణ్ణనా

అభిక్కన్తేన వణ్ణేనాతి దుతియసుణిసావిమానం. ఏత్థ పన అపుబ్బం నత్థి, అట్ఠుప్పత్తియం కుమ్మాసదానమేవ విసేసో. తేన వుత్తం –

౧౧౬.“అభిక్కన్తేన వణ్ణేన, యా త్వం తిట్ఠసి దేవతే;
ఓభాసేన్తీ దిసా సబ్బా, ఓసధీ వియ తారకా.

౧౧౭.“కేన తేతాదిసో వణ్ణో, కేన తే ఇధ మిజ్ఝతి;
ఉప్పజ్జన్తి చ తే భోగా, యే కేచి మనసో పియా.

౧౧౮.“పుచ్ఛామి తం దేవి మహానుభావే, మనుస్సభూతా కిమకాసి పుఞ్ఞం;
కేనాసి ఏవం జలితానుభావా, వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

౧౧౯.“సా దేవతా అత్తమనా, మోగ్గల్లానేన పుచ్ఛితా;
పఞ్హం పుట్ఠా వియాకాసి, యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం”.

౧౨౦.“అహం మనుస్సేసు మనుస్సభూతా, సుణిసా అహోసిం ససురస్స గేహే.

౧౨౧.“అద్దసం విరజం భిక్ఖుం, విప్పసన్నమనావిలం;
తస్స అదాసహం భాగం, పసన్నా సేహి పాణిభి;
కుమ్మాసపిణ్డం దత్వాన, మోదామి నన్దనే వనే.

౧౨౨.“తేన మేతాదిసో వణ్ణో, తేన మే ఇధ మిజ్ఝతి;
ఉప్పజ్జన్తి చ మే భోగా, యే కేచి మనసో పియా.

౧౨౩.“అక్ఖామి తే భిక్ఖు మహానుభావ, మనుస్సభూతా యమకాసి పుఞ్ఞం;
తేనమ్హి ఏవం జలితానుభావా, వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

౧౨౧. తత్థ భాగన్తి కుమ్మాసకోట్ఠాసం. తేనాహ ‘‘**కుమ్మాసపిణ్డం దత్వానా**’’తి. కుమ్మాసోతి చ యవకుమ్మాసో వుత్తో. సేసం వుత్తనయమేవ.

దుతియసుణిసావిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౫. ఉత్తరావిమానవణ్ణనా

అభిక్కన్తేన వణ్ణేనాతి ఉత్తరావిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా రాజగహే విహరతి వేళువనే కలన్దకనివాపే. తేన చ సమయేన పుణ్ణో నామ దుగ్గతపురిసో రాజగహసేట్ఠిం ఉపనిస్సాయ జీవతి, తస్స భరియా ఉత్తరా, ఉత్తరా చ నామ ధీతాతి ద్వే ఏవ గేహమానుసకా. అథేకదివసం రాజగహే “మహాజనేన సత్తాహం నక్ఖత్తం కీళితబ్బ”న్తి ఘోసనం కరింసు. తం సుత్వా సేట్ఠి పాతోవ ఆగతం పుణ్ణం “తాత, అమ్హాకం పరిజనో నక్ఖత్తం కీళితుకామో, త్వం కిం నక్ఖత్తం కీళిస్ససి, ఉదాహు భతిం

కరిస్ససీ”తి ఆహ. “సామి, నక్ఖత్తం నామ సధనానం హోతి, మమ పన గేహే స్వాతనాయ యాగుతణ్డులానిపి నత్థి, కిం మే నక్ఖత్తేన? గోణే లభన్తో కసితుం గమిస్సామీ’తి. “తేన హి గోణే గణ్హస్సూ”తి. సో బలవగోణే చ భద్దనఙ్గలఞ్చ గహేత్వా “భద్దే, నాగరా నక్ఖత్తం కీళన్తి, అహం దలిద్దతాయ భతిం కాతుం గమిస్సామి, మయ్హమ్పి తావ అజ్జ దిగుణం నివాపం పచిత్వా భత్తం ఆహరేయ్యాసీ”తి భరియం వత్వా ఖేత్తం అగమాసి.

సారిపుత్తత్థేరోపి సత్తాహం నిరోధసమాపన్నో తతో వుట్ఠాయ “కస్స ను ఖో అజ్జ మయా సఙ్గహం కాతుం వట్టతీ”తి ఓలోకేన్తో పుణ్ణం అత్తనో ఞాణజాలస్స అన్తో పవిట్ఠం దిస్వా “సద్ధో ను ఖో ఏస, సక్ఖిస్సతి వా మే సఙ్గహం కాతు”న్తి ఓలోకేన్తో తస్స సద్ధభావఞ్చ సఙ్గహం కాతుం సమత్థభావఞ్చ తప్పచ్చయా చ తస్స మహాసమ్పత్తిపటిలాభం ఞత్వా పత్తచీవరం ఆదాయ తస్స కసనట్ఠానం గన్త్వా ఆవాటతీరే ఏకం గుమ్బం ఓలోకేన్తో అట్ఠాసి. పుణ్ణో థేరం దిస్వావ కసిం ఠపేత్వా పఞ్చపతిట్ఠితేన థేరం వన్దిత్వా “దన్తకట్ఠేన అత్థో భవిస్సతీ”తి దన్తకట్ఠం కప్పియం కత్వా అదాసి. అథస్స థేరో పత్తఞ్చ పరిస్సావనఞ్చ నీహరిత్వా అదాసి. సో “పానీయేన అత్థో భవిస్సతీ”తి తం ఆదాయ పానీయం పరిస్సావేత్వా అదాసి.

థేరో చిన్తేసి “అయం పరేసం పచ్ఛిమగేహే వసతి, సచస్స గేహద్వారం గమిస్సామి, ఇమస్స భరియా మం దట్ఠుం న సక్ఖిస్సతి, యావస్స భరియా భత్తం ఆదాయ మగ్గం పటిపజ్జతి, తావ ఇధేవ భవిస్సామీ”తి. సో తత్థేవ థోకం వీతినామేత్వా తస్సా మగ్గారుళ్హభావం ఞత్వా అన్తోనగరాభిముఖో పాయాసి. సా అన్తరామగ్గే థేరం దిస్వా చిన్తేసి “అప్పేకదాహం దేయ్యధమ్మే సతి అయ్యం న పస్సామి, అప్పేకదా మే అయ్యం పస్సన్తియా దేయ్యధమ్మో న హోతి, అజ్జ పన మే అయ్యో చ దిట్ఠో, దేయ్యధమ్మో చాయం అత్థి, కరిస్సతి ను ఖో మే సఙ్గహ”న్తి. సా భత్తభాజనం ఓతారేత్వా థేరం పఞ్చపతిట్ఠితేన వన్దిత్వా “భన్తే, ఇదం లూఖం వా పణీతం వాతి అచిన్తేత్వా దాసస్స వో సఙ్గహం కరోథా”తి ఆహ. అథ థేరో పత్తం ఉపనామేత్వా తాయ ఏకేన హత్థేన భాజనం ధారేత్వా ఏకేన హత్థేన తతో భత్తం దదమానాయ ఉపడ్ఢభత్తే దిన్నే “అల”న్తి హత్థేన పత్తం పిదహి. సా “భన్తే, ఏకోవ పటివీసో, న సక్కా ద్విధా కాతుం, తుమ్హాకం దాసస్స ఇధలోకసఙ్గహం అకత్వా పరలోకసఙ్గహం కరోథ, నిరవసేసమేవ దాతుకామామ్హీ”తి వత్వా సబ్బమేవస్స పత్తే పతిట్ఠాపేత్వా “తుమ్హేహి దిట్ఠధమ్మస్స భాగినీ అస్స”న్తి పత్థనం అకాసి. థేరో “ఏవం హోతూ”తి వత్వా ఠితకోవ అనుమోదనం కత్వా ఏకస్మిం ఉదకఫాసుకట్ఠానే నిసీదిత్వా భత్తకిచ్చం అకాసి. సాపి పటినివత్తిత్వా తణ్డులే పరియేసిత్వా భత్తం పచి.

పుణ్ణోపి అడ్ఢకరీసమత్తం ఠానం కసిత్వా జిఘచ్ఛం సహితుం అసక్కోన్తో గోణే విస్సజ్జేత్వా ఏకం రుక్ఖఛాయం పవిసిత్వా మగ్గం ఓలోకేన్తో నిసీది. అథస్స భరియా భత్తమాదాయ గచ్ఛమానా తం దిస్వావ “ఏస జిఘచ్ఛాపీళితో మం ఓలోకేన్తో నిసిన్నో, సచే మం ‘అతివియ చిరాయీ’తి తజ్జేత్వా పతోదలట్ఠియా పహరిస్సతి, మయా కతకమ్మం నిరత్థకం భవిస్సతి, పటికచ్చేవస్స ఆరోచేస్సామీ”తి చిన్తేత్వా ఏవమాహ “సామి, అజ్జేకదివసం చిత్తం పసాదేహి, మా మయా కతకమ్మం నిరత్థకం కరి, అహం పాతోవ తే భత్తం ఆహరన్తీ అన్తరామగ్గే ధమ్మసేనాపతిం దిస్వా తవ భత్తం తస్స దత్వా పున గేహం గన్త్వా భత్తం పచిత్వా ఆగతా, పసాదేహి, సామి, చిత్త”న్తి. సో “కిం వదేసి, భద్దే”తి పుచ్ఛిత్వా పున తమత్థం సుత్వా “భద్దే , సాధు వత తే కతం మమ భత్తం అయ్యస్స దదమానాయ, మయాపిస్స అజ్జ పాతోవ దన్తకట్ఠఞ్చ ముఖోదకఞ్చ దిన్న”న్తి పసన్నమానసో తం వచనం అభినన్దిత్వా ఉస్సూరే లద్ధభత్తతాయ కిలన్తకాయో తస్సా అఙ్కే సీసం కత్వా నిద్దం ఓక్కమి.

అథస్స పాతోవ కసితట్ఠానం పంసుచుణ్ణం ఉపాదాయ సబ్బం రత్తసువణ్ణం హుత్వా కణికారపుప్ఫరాసి వియ సోభమానం అట్ఠాసి. సో పబుద్ధో ఓలోకేత్వా భరియం ఆహ “భద్దే, ఏతం మయా కసితట్ఠానం సబ్బం మమ సువణ్ణం హుత్వా

పఞ్ఞాయతి, కిం ను ఖో మే అతిఉస్సూరే లద్ధభత్తతాయ అక్ఖీని భమన్తీ"తి. "సామి, మయ్హమ్పి ఏవమేవ పఞ్ఞాయతీ"తి. సో ఉట్ఠాయ తత్థ గన్త్వా ఏకం పిణ్డం గహేత్వా నఙ్గలసీసే పహరిత్వా సువణ్ణభావం ఞత్వా "అహో అయ్యస్స ధమ్మసేనాపతిస్స దిన్నదానే అజ్జేవ విపాకో దస్సితో, న ఖో పన సక్కా ఏత్తకం ధనం పటిచ్ఛాదేత్వా పరిభుఞ్జితు"న్తి భరియాయ ఆభతం భత్తపాతిం సువణ్ణస్స పూరేత్వా రాజకులం గన్త్వా రఞ్ఞా కతోకాసో పవిసిత్వా రాజానం అభివాదేత్వా "కిం తాతా"తి వుత్తే "దేవ, అజ్జ మయా కసితట్ఠానం సబ్బం సువణ్ణరాసిమేవ హుత్వా ఠితం, సువణ్ణం ఆహరాపేతుం వట్టతీ"తి ఆహ. "కోసి త్వ"న్తి? "పుణ్ణో నామాహ"న్తి. "కిం పన తే అజ్జ కత"న్తి? "ధమ్మసేనాపతిస్స మే పాతోవ దన్తకట్ఠఞ్చ ముఖోదకఞ్చ దిన్నం, భరియాయపి మే మయ్హం ఆహటభత్తం తస్సేవ దిన్న"న్తి.

తం సుత్వా రాజా "అజ్జేవ కిర భో ధమ్మసేనాపతిస్స దిన్నదానే విపాకో దస్సితో"తి వత్వా "తాత, కిం కరోమీ"తి పుచ్ఛి. "బహూని సకటసహస్సాని పహిణిత్వా సువణ్ణం ఆహరాపేథా"తి. రాజా సకటాని పహిణి. రాజపురిసేసు "రఞ్ఞో సన్తక"న్తి గణ్హన్తేసు గహితం గహితం మత్తికావ హోతి. తేహి గన్త్వా రఞ్ఞో ఆరోచితే "తాతా, తుమ్హేహి కిన్తి వత్వా గహిత"న్తి పుఆ "తుమ్హాకం సన్తక"న్తి ఆహంసు. తేన హి, తాతా, పున గచ్ఛథ, "పుణ్ణస్స సన్తక"న్తి వత్వా గణ్హథాతి. తే తథా కరింసు గహితం గహితం సువణ్ణమేవ అహోసి. తం సబ్బం ఆహరిత్వా రాజఙ్గణే రాసిం అకంసు, అసీతిహత్థుబ్బేధో రాసి అహోసి. రాజా నాగరే సన్నిపాతాపేత్వా ఆహ "ఇమస్మిం నగరే అత్థి కస్సచి ఏత్తకం సువణ్ణ"న్తి? "నత్థి, దేవా"తి. "కిం పనస్స దాతుం వట్టతీ"తి? "సేట్ఠిచ్ఛత్తం, దేవా"తి. రాజా "బహుధనసేట్ఠి నామ హోతూ"తి మహన్తేన భోగేన సద్ధిం తస్స సేట్ఠిచ్ఛత్తం అదాసి.

అథ నం సో ఆహ "మయం, దేవ, ఏత్తకం కాలం పరకులే వసిమ్హా, వసనట్ఠానం నో దేథా"తి. తేన హి పస్స, ఏస గుమ్బో పఞ్ఞాయతి, ఏతం హరాపేత్వా గేహం కారేహీతి పురాణసేట్ఠిస్స గేహట్ఠానం ఆచిక్ఖి. సో తస్మిం ఠానే కతిపాహేనేవ గేహం కారాపేత్వా గేహపవేసనమఙ్గలఞ్చ ఛత్తమఙ్గలఞ్చ ఏకతోవ కరోన్తో సత్తాహం బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స దానం అదాసి. అథస్స సత్థా దానానుమోదనం కరోన్తో అనుపుబ్బిం కథం కథేసి. ధమ్మకథావసానే పుణ్ణసేట్ఠి చ భరియా చస్స ధీతా చ ఉత్తరాతి తయోపి జనా సోతాపన్నా అహేసుం.

అపరభాగే రాజగహసేట్ఠి పుణ్ణసేట్ఠినో ధీతరం అత్తనో పుత్తస్స వారేసి. సో "నాహం దస్సామీ"తి వుత్తో "మా ఏవం కరోతు, ఏత్తకం కాలం అమ్హే నిస్సాయ వసన్తేనేవ తే సమ్పత్తి లద్ధా, దేతు మే పుత్తస్స తే ధీతర"న్తి ఆహ. సో "మిచ్ఛాదిట్ఠికా తుమ్హే, మమ ధీతా తీహి రతనేహి వినా వసితుం న సక్కోతి, నేవస్స ధీతరం దస్సామీ"తి ఆహ. అథ నం బహూ సేట్ఠిగహపతికాదయో కులపుత్తా "మా తేన సద్ధిం విస్సాసం భిన్ది, దేహిస్స ధీతర"న్తి యాచింసు. సో తేసం వచనం సమ్పటిచ్ఛిత్వా ఆసాళ్హిపుణ్ణమాయ ధీతరం అదాసి. సా పతికులం గతకాలతో పట్ఠాయ భిక్ఖుం వా భిక్ఖునిం వా ఉపసఙ్కమితుం దానం వా దాతుం ధమ్మం వా సోతుం నాలత్థ, ఏవం అడ్ఢతియేసు మాసేసు వీతివత్తేసు అత్తనో సన్తికే ఠితే పరిచారికే పుచ్ఛి "ఇదాని కిత్తకం అన్తోవస్సం అవసిట్ఠ"న్తి? "అడ్ఢమాసో, అయ్యే"తి. సా మాతాపితూనం సాసనం పహిణి "కస్మా మం ఏవరూపే బన్ధనాగారే పక్ఖిపింసు, వరం తుమ్హేహి మం లక్ఖణాహతం కత్వా పరేసం దాసిం సావేతుం, న ఏవరూపస్స మిచ్ఛాదిట్ఠికస్స కులస్స దాతుం, ఆగతకాలతో పట్ఠాయ భిక్ఖుదస్సనాదీసు ఏకమ్పి పుఞ్ఞం కాతుం న లభామీ"తి. అథస్సా పితా "దుక్ఖితా వత మే ధీతా"తి అనత్తమనతం పవేదేత్వా పఞ్చదస కహాపణసహస్సాని పేసేసి, "ఇమస్మిం నగరే సిరిమా నామ గణికా అత్థి, దేవసికం సహస్సం గణ్హాతి, ఇమేహి కహాపణేహి తం ఆనేత్వా సామికస్స నియ్యాదేత్వా సయం యథారుచి పుఞ్ఞాని కరోతూ"తి సాసనఞ్చ పహిణి. ఉత్తరా తథా కత్వా సామికేన సిరిమం దిస్వా

“కిమిద”న్తి వుత్తే “సామి, ఇమం అడ్ఢమాసం మమ సహాయికా తుమ్హే పరిచరతు, అహం పన ఇమం అడ్ఢమాసం దానఞ్చేవ దాతుకామా ధమ్మఞ్చ సోతుకామా”తి ఆహ. సో తం అభిరూపం ఇత్థిం దిస్వా ఉప్పన్నసినేహో “సాధూ”తి సమ్పటిచ్ఛి.

ఉత్తరాపి ఖో బుద్ధప్పముఖం భిక్ఖుసఙ్ఘం నిమన్తేత్వా “భన్తే, ఇమం అడ్ఢమాసం అఞ్ఞత్థ అగన్త్వా ఇధేవ భిక్ఖా గహేతబ్బా”తి సత్థు పటిఞ్ఞం గహేత్వా “ఇతో దాని పట్ఠాయ యావ మహాపవారణా, తావ సత్థారం ఉపట్ఠాతుం ధమ్మఞ్చ సోతుం లభిస్సామీ”తి తుట్ఠమానసా “ఏవం యాగుం పచథ, ఏవం భత్తం పచథ, ఏవం పూవం పచథా”తి మహానసే సబ్బకిచ్చాని సంవిదహన్తీ విచరతి. అథస్సా సామికో “స్వే మహాపవారణా భవిస్సతీ”తి మహానసాభిముఖో వాతపానే ఠత్వా “కిం ను ఖో కరోన్తీ సా అన్ధబాలా విచరతీ”తి ఓలోకేత్వా తం సేదకిలిన్నం ఛారికాయ ఓకిణ్ణం అఙ్గారమసిమక్ఖితం తథా సంవిదహిత్వా విచరమానం దిస్వా “అహో అన్ధబాలా ఏవరూపే ఠానే ఇమం సిరిసమ్పత్తిం నానుభవతి, ‘ముణ్డకసమణే ఉపట్ఠహిస్సామీ’తి తుట్ఠచిత్తా విచరతీ”తి హసిత్వా అపగఞ్ఛి.

తస్మిం అపగతే తస్స సన్తికే ఠితా సిరిమా “కిం ను ఖో ఓలోకేత్వా ఏస హసతీ”తి తేనేవ వాతపానేన ఓలోకేన్తీ ఉత్తరం దిస్వా “ఇమం ఓలోకేత్వా ఇమినా హసితం, అద్ధా ఇమస్స ఏతాయ సద్ధిం సన్థవో అత్థీ”తి చిన్తేసి. సా కిర అడ్ఢమాసం తస్మిం గేహే బాహిరకఇత్థీ హుత్వా వసమానాపి తం సమ్పత్తిం అనుభవమానా అత్తనో బాహిరకఇత్థిభావం అజానిత్వా “అహం ఘరసామినీ”తి సఞ్ఞమకాసి. సా ఉత్తరాయ ఆఘాతం బన్ధిత్వా “దుక్ఖమస్సా ఉప్పాదేస్సామీ”తి పాసాదా ఓరుయ్హ మహానసం పవిసిత్వా పూవపచనట్ఠానే పక్కుథితం సప్పిం కటచ్ఛునా ఆదాయ ఉత్తరాభిముఖం పాయాసి. ఉత్తరా తం ఆగచ్ఛన్తిం దిస్వా “మమ సహాయికాయ మయ్హం ఉపకారో కతో, చక్కవాళం అతిసమ్బాధం, బ్రహ్మలోకో అతినీచకో, మమ పన సహాయికాయ గుణోవ మహన్తో, అహమ్పి ఏతం నిస్సాయ దానఞ్చ దాతుం ధమ్మఞ్చ సోతుం లభిం, సచే మమ ఏతిస్సాయ ఉపరి కోధో అత్థి, ఇదం సప్పి మం దహతు, సచే నత్థి, మా మం దహతూ”తి తం మేత్తాయ ఫరి. తాయ తస్సా మత్థకే ఆసిఞ్చితమ్పి పక్కుథితసప్పి సీతోదకం వియ అహోసి. అథ నం “ఇదం సీతలం భవిస్సతీ”తి పున కటచ్ఛుకం పూరేత్వా ఆదాయ ఆగచ్ఛన్తిం ఉత్తరాయ దాసియో దిస్వా “అరే దుబ్బినీతే న త్వం అమ్హాకం అయ్యాయ ఉపరి పక్కసప్పిం ఆసిఞ్చితుం అనుచ్ఛవికా”తి సన్తజ్జేన్తియో ఇతో చితో చ ఉట్ఠాయ హత్థేహి చ పాదేహి చ పోథేత్వా భూమియం పాతేసుం, ఉత్తరా వారేన్తీపి వారేతుం నాసక్ఖి. అథ సా ఉపరి ఠత్వా సబ్బా దాసియో పటిబాహిత్వా “కిస్స తే ఏవరూపం భారియం కమ్మం కత”న్తి సిరిమం ఓవదిత్వా ఉణ్హోదకేన న్హాపేత్వా సతపాకతేలేన అబ్భఞ్జి.

తస్మిం ఖణే సా అత్తనో బాహిరకిత్థిభావం ఞత్వా చిన్తేసి “మయా భారియం కమ్మం కతం సామికస్స హసితమత్తకారణా ఇమిస్సా ఉపరి పక్కసప్పిం ఆసిఞ్చన్తియా, అయం ‘గణ్హథ న’న్తి దాసియో న ఆణాపేత్వా మం విహేఠనకాలేపి సబ్బా దాసియో పటిబాహిత్వా మయ్హం కత్తబ్బమేవ అకాసి. సచాహం ఇమం న ఖమాపేస్సామి, ముద్ధా మే సత్తధా ఫలేయ్యా”తి తస్సా పాదమూలే నిపజ్జిత్వా “అయ్యే, ఖమాహి మే దోస”న్తి ఆహ. “అహం సప్పితికా ధీతా, పితరి మే ఖమాపితే ఖమిస్సామీ”తి. “హోతు, అయ్యే, పితరమ్పి తే పుణ్ణసేట్ఠిం ఖమాపేస్సామీ”తి. “పుణ్ణో మమ వట్టే జనకపితా, వివట్టే జనకపితరి ఖమాపితే పన అహం ఖమిస్సామీ”తి. “కో పన తే వివట్టే జనకపితా”తి? “సమ్మాసమ్బుద్ధో”తి. “మయ్హం తేన సద్ధిం విస్సాసో నత్థి, అహం కిం కరిస్సామీ”తి? “సత్థా స్వే భిక్ఖుసఙ్ఘం ఆదాయ ఇధాగమిస్సతి, త్వం యథాలద్ధం సక్కారం గహేత్వా ఇధేవ ఆగన్త్వా తం ఖమాపేహీ”తి. సా “సాధు, అయ్యే”తి ఉట్ఠాయ అత్తనో గేహం గన్త్వా పఞ్చసతపరిచారికిత్థియో ఆణాపేత్వా నానావిధాని ఖాదనీయభోజనీయాని చేవ సూపేయ్యాని చ సమ్పాదేత్వా పునదివసే తం సక్కారం ఆదాయ

ఉత్తరాయ గేహం ఆగన్త్వా బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స పత్తే పతిట్ఠాపేతుం అవిసహన్తీ అట్ఠాసి, తం సబ్బం గహేత్వా ఉత్తరావ సంవిదహి.

సిరిమాపి సత్థు భత్తకిచ్చావసానే సద్ధిం పరివారేన సత్థు పాదమూలే నిపజ్జి. అథ నం సత్థా పుచ్ఛి "కో తే అపరాధో"తి. "భన్తే మయా హియ్యో ఇదం నామ కతం, అథ మే సహాయికా మం విహేఠయమానా దాసియో నివారేత్వా మయ్హం ఉపకారమేవ అకాసి. సాహం ఇమిస్సా గుణం జానిత్వా ఇమం ఖమాపేసిం, అథ మం ఏసా 'తుమ్హేసు ఖమాపితేసు ఖమిస్సామీ'తి ఆహా"తి. "ఏవం కిర ఉత్తరే"తి. "ఆమ, భన్తే, సీసే మే సహాయికాయ పక్కసప్పి ఆసిత్త"న్తి. "అథ తయా కిం చిన్తిత"న్తి? "చక్కవాళం అతిసమ్బాధం, బ్రహ్మలోకో అతినీచకో, మమ సహాయికాయ గుణోవ మహన్తో, అహఞ్హి ఏతం నిస్సాయ దానఞ్చ దాతుం ధమ్మఞ్చ సోతుం అలత్థం, సచే మే ఇమిస్సా ఉపరి కోధో అత్థి, ఇదం మం దహతు, నో చే, మా దహతూ"తి ఏవం చిన్తేత్వా ఇమం మేత్తాయ ఫరిం, భన్తేతి. సత్థా "సాధు సాధు, ఉత్తరే, ఏవం కోధం జినితుం వట్టతి. కోధనో హి నామ అక్కోధేన, అక్కోసకో అనక్కోసన్తేన, పరిభాసకో అపరిభాసన్తేన , థద్ధమచ్ఛరీ అత్తనో సన్తకస్స దానేన, ముసావాదీ సచ్చవచనేన జినితబ్బో"తి ఇమమత్థం దస్సేన్తో –

"అక్కోధేన జినే కోధం, అసాధుం సాధునా జినే;
జినే కదరియం దానేన, సచ్చేనాలికవాదిన"న్తి. (ధ॰ ప॰ ౨౨౩) –

ఇమం గాథం వత్వా గాథాపరియోసానే చతుసచ్చకథం అభాసి. సచ్చపరియోసానే ఉత్తరా సకదాగామిఫలే పతిట్ఠహి, సామికో చ ససురో చ సస్సు చ సోతాపత్తిఫలం సచ్ఛికరింసు, సిరిమాపి పఞ్చసతపరివారా సోతాపన్నా అహోసి. అపరభాగే ఉత్తరా కాలం కత్వా తావతింసభవనే ఉప్పజ్జి. అథాయస్మా మహామోగ్గల్లానో హేట్ఠా వుత్తనయేనేవ దేవచారికం చరన్తో ఉత్తరం దేవధీతరం దిస్వా –

౧౨౪."అభిక్కన్తేన వణ్ణేన, యా త్వం తిట్ఠసి దేవతే;
ఓభాసేన్తీ దిసా సబ్బా, ఓసధీ వియ తారకా.

౧౨౫."కేన తేతాదిసో వణ్ణో, కేన తే ఇధ మిజ్ఝతి;
ఉప్పజ్జన్తి చ తే భోగా, యే కేచి మనసో పియా.

౧౨౬."పుచ్ఛామి తం దేవి మహానుభావే,
మనుస్సభూతా కిమకాసి పుఞ్ఞం;
కేనాసి ఏవం జలితానుభావా,
వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ"తి. – పటిపుచ్ఛి;

౧౨౭."సా దేవతా అత్తమనా, మోగ్గల్లానేన పుచ్ఛితా;
పఞ్హం పుట్ఠా వియాకాసి, యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం".

౧౨౮."ఇస్సా చ మచ్ఛేరమథో పళాసో, నాహోసి మయ్హం ఘరమావసన్తియా;

అక్కోధనా భత్తు వసానువత్తినీ, ఉపోసథే నిచ్చహమప్పమత్తా.

౧౨౯.“చాతుద్దసిం పఞ్చదసిం, యా చ పక్ఖస్స అట్ఠమీ;
పాటిహారియపక్ఖఞ్చ, అట్ఠఙ్గసుసమాగతం.

౧౩౦. “ఉపోసథం ఉపవసిస్సం, సదా సీలేసు సంవుతా;
సఞ్ఞమా సంవిభాగా చ, విమానం ఆవసామహం.

౧౩౧. “పాణాతిపాతా విరతా, ముసావాదా చ సఞ్ఞతా;
థేయ్యా చ అతిచారా చ, మజ్జపానా చ ఆరకా.

౧౩౨.“పఞ్చసిక్ఖాపదే రతా, అరియసచ్చాన కోవిదా;
ఉపాసికా చక్ఖుమతో, గోతమస్స యసస్సినో.

౧౩౩. “సాహం సకేన సీలేన, యససా చ యసస్సినీ;
అనుభోమి సకం పుఞ్ఞం, సుఖితా చమ్హినామయా.

౧౩౪.“తేన మేతాదిసో వణ్ణో, తేన మే ఇధ మిజ్ఝతి;
ఉప్పజ్జన్తి చ మే భోగా, యే కేచి మనసో పియా.

౧౩౫.“అక్ఖామి తే భిక్ఖు మహానుభావ, మనుస్సభూతా యమహం అకాసిం;
తేనమ్హి ఏవం జలితానుభావా, వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి. –

దేవతాపిస్స విస్సజ్జేసి.

౧౩౬. మమ చ, భన్తే, వచనేన భగవతో పాదే సిరసా వన్దేయ్యాసి “ఉత్తరా నామ భన్తే, ఉపాసికా భగవతో పాదే సిరసా వన్దతీ”తి. అనచ్ఛరియం ఖో పనేతం, భన్తే, యం మం భగవా అఞ్ఞతరస్మిం సామఞ్ఞఫలే బ్యాకరేయ్య, తం భగవా సకదాగామిఫలే బ్యాకాసీతి.

౧౨౮. తత్థ **ఇస్సా చ మచ్ఛేరమథో పళాసో, నాహోసి మయ్హం ఘరమావసన్తియా**తి యా చ అగారమజ్ఝే వసన్తీనం అఞ్ఞాసం ఇత్థీనం సమ్పత్తిఆదివిసయా పరసమ్పత్తిఉసూయనలక్ఖణా ఇస్సా, యఞ్చ తావకాలికాదివసేనాపి కిఞ్చి యాచన్తానం అదాతుకామతాయ అత్తసమ్పత్తినిగూహనలక్ఖణం మచ్ఛరియం , యో చ కులపదేసాదినా పరేహి యుగగ్గాహలక్ఖణో పళాసో ఉప్పజ్జతి, సో తివిధోపి పాపధమ్మో గేహే ఠితాయ మయ్హం సతిపి పచ్చయసమవాయే నాహోసి న ఉప్పజ్జి. **అక్కోధనా**తి ఖన్తిమేత్తానుద్దయసమ్పన్నతాయ అకుజ్ఝనసభావా. **భత్తు వసానువత్తినీ**తి పుబ్బుట్ఠానపచ్ఛానిపాతనాదినా సామికస్స అనుకూలభావేన వసే వత్తనసీలా, మనాపచారినీతి అత్థో. **ఉపోసథే నిచ్చహమప్పమత్తా**తి అహం ఉపోసథసీలరక్ఖణే నిచ్చం అప్పమత్తా అప్పమాదవిహారినీ.

౧౨౯. తమేవ ఉపోసథే అప్పమాదం దస్సేన్తో యేసు దివసేసు తం రక్ఖితబ్బం, యాదిసం యథా చ రక్ఖితబ్బం, తం దస్సేతుం ‘‘**చాతుద్దసి**’’న్తిఆదిమాహ. తత్థ **చాతుద్దసిం పఞ్చదసిన్తి** పక్ఖస్సాతి సమ్బన్ధో, అచ్చన్తసంయోగే చేతం ఉపయోగవచనం. **యా చ పక్ఖస్స అట్ఠమీ**తి ఏత్థ చాతి వచనసేసో. **పాటిహారియపక్ఖఞ్చా**తి పటిహారణకపక్ఖఞ్చ, చాతుద్దసీపఞ్చదసీఅట్ఠమీనం యథాక్కమం ఆదితో అన్తతో చాతి పవేసననిక్ఖమనవసేన ఉపోసథసీలస్స పటిహారితబ్బం పక్ఖఞ్చ , తేరసీ పాటిపదా సత్తమీ నవమీ చాతి అత్థో. **అట్ఠఙ్గసుసమాగత**న్తి పాణాతిపాతావేరమణీఆదీహి అట్ఠహఙ్గేహి ఏవ సుట్ఠు సమాగతం సమన్నాగతం.

౧౩౦. **ఉపవసిస్స**న్తి ఉపవసిం. అతీతత్థే హి ఇదం అనాగతవచనం. కేచి పన ‘‘ఉపవసిం’’ఇచ్చేవ పఠన్తి. **సదా**తి సప్పటిహారికేసు సబ్బేసు ఉపోసథదివసేసు. **సీలేసూ**తి ఉపోసథసీలేసు సాధేతబ్బేసు. నిప్ఫాదేతబ్బే హి ఇదం భుమ్మం. **సంవుతా**తి కాయవాచాచిత్తేహి సంవుతా. **సదా**తి వా సబ్బకాలం. **సీలేసూ**తి నిచ్చసీలేసు. **సంవుతా**తి కాయవాచాహి సంవుతా.

౧౩౧. ఇదాని తం నిచ్చసీలం దస్సేతుం ‘‘**పాణాతిపాతా విరతా**’’తిఆది వుత్తం. తత్థ **పాణో**తి వోహారతో సత్తో, పరమత్థతో జీవితిన్ద్రియం. పాణస్స అతిపాతో పాణవధో పాణఘాతో పాణాతిపాతో, అత్థతో పాణే పాణసఞ్ఞినో జీవితిన్ద్రియుపచ్ఛేదకఉపక్కమసముట్ఠాపికా కాయవచీద్వారానం అఞ్ఞతరద్వారపవత్తా వధకచేతనా. తతో **పాణాతిపాతా. విరతా**తి ఓరతా, నివత్తాతి అత్థో.

ముసావాదాతి ముసా నామ విసంవాదనపురేక్ఖారస్స అత్థభఞ్జనకో వచీపయోగో వా కాయపయోగో వా, విసంవాదనాధిప్పాయేన పరస్స విసంవాదకకాయవచీపయోగసముట్ఠాపికా చేతనా ముసావాదో. అథ వా **ముసా**తి అభూతం అతచ్ఛం వత్థు, **వాదో**తి తస్స భూతతో తచ్ఛతో విఞ్ఞాపేతుకామస్స తథా విఞ్ఞత్తిసముట్ఠాపికా చేతనా. తతో **ముసావాదా సఞ్ఞతా** ఓరతా, విరతాతి అత్థో. చ-సద్దో సమ్పిణ్డనత్థో.

థేయ్యాతి థేయ్యం వుచ్చతి థేనభావో, చోరికాయ పరస్సహరణన్తి అత్థో. అత్థతో పరపరిగ్గహితే పరపరిగ్గహితసఞ్ఞినో తదాదాయకఉపక్కమసముట్ఠాపికా థేయ్యచేతనా థేయ్యం. తతో **థేయ్యా** సఞ్ఞతా, ఆరకాతి వా సమ్బన్ధో.

అతిచారాతి అతిచ్చ చారో అతిచారో, లోకమరియాదం అతిక్కమిత్వా అగమనీయట్ఠానే కామవసేన చారో మిచ్ఛాచారోతి అత్థో. అగమనీయట్ఠానం నామ – పురిసానం మాతురక్ఖితా పితురక్ఖితా మాతాపితురక్ఖితా భాతురక్ఖితా భగినిరక్ఖితా ఞాతిరక్ఖితా గోత్తరక్ఖితా ధమ్మరక్ఖితా సారక్ఖా సపరిదణ్డాతి దస, ధనక్కీతా ఛన్దవాసినీ భోగవాసినీ పటవాసినీ ఓదపత్తకినీ ఓభటచుమ్బటా దాసీ చ భరియా కమ్మకారీ చ భరియా ధజాహటా ముహుత్తికాతి దసాతి వీసతి ఇత్థియో. ఇత్థీసు పన ద్విన్నం సారక్ఖసపరిదణ్డానం దసన్నఞ్చ ధనక్కీతాదీనన్తి ద్వాదసన్నం అఞ్ఞపురిసా అగమనీయట్ఠానం, ఇదమేవ ఇధ అధిప్పేతం. లక్ఖణతో పన అసద్ధమ్మాధిప్పాయేన కాయద్వారపవత్తా అగమనీయట్ఠానవీతిక్కమచేతనా అతిచారో. తస్మా **అతిచారా**.

మజ్జపానాతి మజ్జం వుచ్చతిమదనీయట్ఠేన సురా చ మేరయఞ్చ, పివన్తి తేనాతి పానం, మజ్జస్స పానం మజ్జపానం. యాయ దుస్సీల్యచేతనాయ మజ్జసఙ్ఖాతం పిట్ఠసురా, పూవసురా, ఓదనియసురా, కిణ్ణపక్ఖిత్తా, సమ్భారసంయుత్తాతి

పఞ్చభేదం సురం వా, పుప్ఫాసవో, ఫలాసవో, మధ్వాసవో, గుళాసవో, సమ్భారసంయుత్తోతి పఞ్చభేదం మేరయం వా బీజతో పట్ఠాయ కుసగ్గేనాపి పివతి, సా చేతనా మజ్జపానం. తస్మా **మజ్జపానా ఆరకా** విరతా.

౧౩౨. ఏవం "పాణాతిపాతా విరతా"తిఆదినా పహాతబ్బధమ్మవసేన విభజిత్వా దస్సితం నిచ్చసీలం పున సమాదాతబ్బతావసేన ఏకతో కత్వా దస్సేన్తీ "**పఞ్చసిక్ఖాపదే రతా**"తి ఆహ. తత్థ **సిక్ఖాపదన్తి** సిక్ఖితబ్బపదం, సిక్ఖాకోట్ఠాసోతి అత్థో. అథ వా ఝానాదయో సబ్బేపి కుసలా ధమ్మా సిక్ఖితబ్బతో సిక్ఖా, పఞ్చసు పన సీలఙ్గేసు యంకిఞ్చి అఙ్గం తాసం సిక్ఖానం పతిట్ఠానట్ఠేన పదన్తి సిక్ఖానం పదత్తా సిక్ఖాపదం, పఞ్చ సీలఙ్గాని. తస్మిం పఞ్చవిధే సిక్ఖాపదే రతా అభిరతాతి **పఞ్చసిక్ఖాపదే రతా. అరియసచ్చాన కోవిదాతి** పరిఞ్ఞాపహానసచ్ఛికిరియాభావనాభిసమయవసేన దుక్ఖసముదయనిరోధమగ్గసఙ్ఖాతేసు చతూసు అరియసచ్చేసు కుసలా నిపుణా, పటివిద్ధచతుసచ్చాతి అత్థో. **గోతమస్సాతి** భగవన్తం గోత్తేన కిత్తేతి. **యసస్సినోతి** కిత్తిమతో, పరివారవతో వా.

౧౩౩. సాహన్తి సా యథావుత్తగుణా అహం. **సకేన సీలేనాతి** అనుస్సుకితాదినా అత్తనో సభావసీలేన చ ఉపోసథసీలాదిసమాదానసీలేన చ కారణభూతేన. తఞ్హి సత్తానం కమ్మస్సకతాయ హితసుఖావహతాయ చ విసేసతో "సక"న్తి వుచ్చతి. తేనేవాహ –

> "తఞ్హి తస్స సకం హోతి, తఞ్చ ఆదాయ గచ్ఛతి;
>
> తఞ్చస్స అనుగం హోతి, ఛాయావ అనపాయినీ"తి. (సం॰ ని॰ ౧.౧౧౫);

యససా చ యసస్సినీతి "ఉత్తరా ఉపాసికా సీలాచారసమ్పన్నా అనుస్సుకీ అమచ్ఛరీ అక్కోధనా"తిఆదినా "ఆగతఫలా విఞ్ఞాతసాసనా"తిఆదినా చ యథాభూతగుణాధిగతేన జలతలే తేలేన వియ సమన్తతో పత్థటేన కిత్తిసద్దేన యసస్సినీ కిత్తిమతీ, తేన వా సీలగుణేన ఇధ అధిగతేన యసపరివారేన యసస్సినీ సమ్పన్నపరివారా. **అనుభోమి సకం పుఞ్ఞన్తి** యథూపచితం అత్తనో పుఞ్ఞం పచ్చనుభోమి. యస్స హి పుఞ్ఞఫలం అనుభూయతి, ఫలూపచారేన తం పుఞ్ఞమ్పి అనుభూయతీతి వుచ్చతి. అథ వా పుథుజ్జనభావతో సుచరితఫలమ్పి "పుఞ్ఞ"న్తి వుచ్చతి. యథాహ "కుసలానం, భిక్ఖవే, ధమ్మానం సమాదానహేతు ఏవమిదం పుఞ్ఞం పవడ్ఢతీ"తి. **సుఖితా చమ్హినామయాతి** దిబ్బసుఖేన చ ఫలసుఖేన చ సుఖితా చమ్హి భవామి, కాయికచేతసికదుక్ఖాభావతో అనామయా అరోగా.

౧౩౬. మమ చాతి చ-సద్దో సముచ్చయత్థో. తేన "మమ వచనేన చ వన్దేయ్యాసి, న తవ సభావేనేవా"తి వన్దనం సముచ్చినోతి. **అనచ్ఛరియన్తి**ఆదినా అత్తనో అరియసావికాభావస్స పాకటభావం దస్సేతి. **తం భగవాతిఆది** సఙ్గీతికారవచనం. సేసం వుత్తనయమేవాతి.

ఉత్తరావిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౬. సిరిమావిమానవణ్ణనా

యుత్తా చ తే పరమఅలఙ్కతా హయాతి సిరిమావిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా రాజగహే విహరతి వేళువనే కలన్దకనివాపే. తేన చ సమయేన హేట్ఠా అనన్తరవత్థుమ్హి వుత్తా సిరిమా గణికా సోతాపత్తిఫలస్స అధిగతత్తా

విస్సజ్జితకిలిట్ఠకమ్మన్తా హుత్వా సఙ్ఘస్స అట్ఠ సలాకభత్తాని పట్ఠపేసి. ఆదితో పట్ఠాయ నిబద్ధం అట్ఠ భిక్ఖూ గేహం ఆగచ్ఛన్తి. సా "సప్పిం గణ్హథ ఖీరం గణ్హథా"తిఆదీని వత్వా తేసం పత్తే పూరేతి, ఏకేన లద్ధం తిణ్ణమ్పి చతున్నమ్పి పహోతి, దేవసికం సోళసకహాపణపరిబ్బయేన పిణ్డపాతో దీయతి. అథేకదివసం ఏకో భిక్ఖు తస్సా గేహే అట్ఠకభత్తం భుఞ్జిత్వా తియోజనమత్థకే ఏకం విహారం అగమాసి. అథ నం సాయం థేరుపట్ఠానే నిసిన్నం పుచ్ఛింసు, "ఆవుసో, కహం భిక్ఖం గహేత్వా ఇధాగతోసీ"తి? "సిరిమాయ అట్ఠకభత్తం మే భుత్త"న్తి. "తం మనాపం కత్వా దేతి, ఆవుసో"తి. "న సక్కా తస్సా భత్తం వణ్ణేతుం, అతిపణీతం కత్వా దేతి, ఏకేన లద్ధం తిణ్ణమ్పి చతున్నమ్పి పహోతి, తస్సా పన దేయ్యధమ్మతోపి దస్సనమేవ ఉత్తరితరం". సా హి ఇత్థీ ఏవరూపా చ ఏవరూపా చాతి తస్సా గుణే కథేసి.

అథేకో భిక్ఖు తస్సా గుణకథం సుత్వా అదిస్వాపి సవనేనేవ సినేహం ఉప్పాదేత్వా "మయా తత్థ గన్త్వా తం దట్ఠుం వట్టతీ"తి అత్తనో వస్సగ్గం కథేత్వా తం భిక్ఖుం ఠితికం పుచ్ఛిత్వా "స్వే, ఆవుసో, తస్మిం గేహే త్వం సఙ్ఘత్థేరో హుత్వా అట్ఠకభత్తం లభిస్ససీ"తి సుత్వా తఙ్ఖణఞ్ఞేవ పత్తచీవరమాదాయ పక్కన్తో పాతోవ అరుణే ఉగ్గచ్ఛన్తే సలాకగ్గం పవిసిత్వా ఠితో సఙ్ఘత్థేరో హుత్వా తస్సా గేహే అట్ఠకభత్తం లభి. యో పన సో భిక్ఖు హియ్యో భుఞ్జిత్వా పక్కామి, తస్స గతవేలాయమేవస్సా సరీరే రోగో ఉప్పజ్జి. తస్మా ఆభరణాని ఓముఞ్చిత్వా నిపజ్జి. అథస్సా దాసియో అట్ఠకభత్తం లభితుం ఆగతే భిక్ఖూ దిస్వా ఆరోచేసుం. సా గన్త్వా సహత్థా పత్తే గహేతుం వా నిసీదాపేతుం వా అసక్కోన్తీ దాసియో ఆణాపేసి "అమ్మా పత్తే గహేత్వా అయ్యే నిసీదాపేత్వా యాగుం పాయేత్వా ఖజ్జకం దత్వా భత్తవేలాయ పత్తే పూరేత్వా దేథా"తి. తా "సాధు, అయ్యే"తి భిక్ఖూ పవేసేత్వా యాగుం పాయేత్వా ఖజ్జకం దత్వా భత్తవేలాయ భత్తస్స పత్తే పూరేత్వా తస్సా ఆరోచయింసు. సా "మం పరిగ్గహేత్వా నేథ , అయ్యే వన్దిస్సామీ"తి వత్వా తాహి పరిగ్గహేత్వా భిక్ఖూనం సన్తికం నీతా వేధమానేన సరీరేన భిక్ఖూ వన్ది. సో భిక్ఖు తం ఓలోకేత్వా చిన్తేసి "గిలానాయ తావ అయం ఏతిస్సా రూపసోభా, అరోగకాలే పన సబ్బాభరణపటిమణ్డితాయ ఇమిస్సా కీదిసీ రూపసమ్పత్తీ"తి. అథస్స అనేకవస్సకోటిసన్నిచితో కిలేసో సముదాచరి. సో అఞ్ఞాణీ హుత్వా భత్తం భుఞ్జితుం అసక్కోన్తో పత్తం ఆదాయ విహారం గన్త్వా పత్తం పిధాయ ఏకమన్తే ఠపేత్వా చీవరకణ్ణం పత్థరిత్వా నిపజ్జి. అథ నం ఏకో సహాయకో భిక్ఖు యాచన్తోపి భోజేతుం నాసక్ఖి, సో ఛిన్నభత్తో అహోసి.

తం దివసమేవ సాయన్హసమయే సిరిమా కాలమకాసి. రాజా సత్థు సాసనం పేసేసి "భన్తే, జీవకస్స కనిట్ఠభగినీ సిరిమా కాలమకాసీ"తి. సత్థా తం సుత్వా రఞ్ఞో సాసనం పహిణి "సిరిమాయ సరీరఝాపనకిచ్చం నత్థి, ఆమకసుసానే తం యథా కాకాదయో న ఖాదన్తి, తథా నిపజ్జాపేత్వా రక్ఖాపేథా"తి. రాజా తథా అకాసి. పటిపాటియా తయో దివసా అతిక్కన్తా, చతుత్థే దివసే సరీరం ఉద్ధుమాయి, నవహి వణముఖేహి పుళవకా పగ్ఘరింసు, సకలసరీరం భిన్నసాలిభత్తచాటి వియ అహోసి. రాజా నగరే భేరిం చరాపేసి "ఠపేత్వా గేహరక్ఖణకదారకే సిరిమాయ దస్సనత్థం అనాగచ్ఛన్తానం అట్ఠ కహాపణా దణ్డో"తి. సత్థు సన్తికఞ్చ పేసేసి "బుద్ధప్పముఖో కిర సఙ్ఘో సిరిమాయ దస్సనత్థం ఆగచ్ఛతూ"తి. సత్థా భిక్ఖూనం ఆరోచాపేసి "సిరిమాయ దస్సనత్థం గమిస్సామా"తి.

సోపి దహరభిక్ఖు చత్తారో దివసే కస్సచి వచనం అగ్గహేత్వా ఛిన్నభత్తోవ నిపజ్జి. పత్తే భత్తం పూతికం జాతం, పత్తే మలమ్పి ఉట్ఠహి. అథ నో సహాయకభిక్ఖునా ఉపసఙ్కమిత్వా "ఆవుసో సత్థా సిరిమాయ దస్సనత్థం గచ్ఛతీ"తి వుచ్చమానో తథా ఛాతజ్ఝత్తోపి "సిరిమా"తి వుత్తపదేయేవ సహసా ఉట్ఠహిత్వా "సత్థా సిరిమం దట్ఠుం గచ్ఛతి, త్వమ్పి గమిస్ససీ"తి?

“ఆమ గమిస్సామీ”తి భత్తం ఛడ్డేత్వా పత్తం ధోవిత్వా థవికాయ పక్ఖిపిత్వా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం అగమాసి. సత్థా భిక్ఖుసఙ్ఘపరివుతో ఏకపస్సే అట్ఠాసి, భిక్ఖునిసఙ్ఘోపి రాజపరిసాపి ఉపాసకపరిసాపి ఉపాసికాపరిసాపి ఏకేకపస్సే అట్ఠంసు.

సత్థా రాజానం పుచ్ఛి “కా ఏసా, మహారాజా”తి? “భన్తే, జీవకస్స కనిట్ఠభగినీ సిరిమా నామా”తి. “సిరిమా ఏసా”తి? “ఆమ, భన్తే”తి. తేన హి నగరే భేరిం చరాపేహి “సహస్సం దత్వా సిరిమం గణ్హన్తూ”తి. రాజా తథా కారేసి, ఏకోపి “హ”న్తి వా “హు”న్తి వా వదన్తో నామ నాహోసి. రాజా సత్థు ఆరోచేసి “న గణ్హన్తి భన్తే”తి, తేన హి మహారాజ అగ్ఘం ఓహాపేహీతి. రాజా “పఞ్చసతాని దత్వా గణ్హన్తూ”తి భేరిం చరాపేత్వా కఞ్చి గణ్హనకం అదిస్వా “అడ్ఢతేయ్యసతాని, ద్వేసతాని, సతం, పణ్ణాసం, పఞ్చవీసతి, వీసతి కహాపణే, దస కహాపణే, పఞ్చ కహాపణే, ఏకం కహాపణం, అడ్ఢం, పాదం, మాసకం, కాకణికం దత్వా సిరిమం గణ్హన్తూ”తి భేరిం చరాపేత్వా “ముధాపి గణ్హన్తూ”తి భేరిం చరాపేసి, తథాపి “హ”న్తి వా “హు”న్తి వా వదన్తో నామ నాహోసి. రాజా “ముధాపి, భన్తే, గణ్హన్తో నత్థీ”తి ఆహ. సత్థా “పస్సథ, భిక్ఖవే, మహాజనస్స పియమాతుగామం, ఇమస్మింయేవ నగరే సహస్సం దత్వా పుబ్బే ఏకదివసం లభింసు, ఇదాని ముధాపి గణ్హన్తో నత్థి ఏవరూపం నామ రూపం ఖయవయప్పత్తం ఆహరిమేహి అలఙ్కారేహి విచిత్తకతం నవన్నం వణ్ణముఖానం వసేన అరుభూతం తీహి అట్ఠిసతేహి సముస్సితం నిచ్చాతురం కేవలం బాలమహాజనేన బహుధా సఙ్కప్పితతాయ బహుసఙ్కప్పం అద్ధువం అత్తభావ”న్తి దస్సేన్తో –

“పస్స చిత్తకతం బిమ్బం, అరుకాయం సముస్సితం;
ఆతురం బహుసఙ్కప్పం, యస్స నత్థి ధువం ఠితీ”తి. (థేరగా. ౧౧౬౦) –

గాథమాహ. దేసనాపరియోసానే సిరిమాయ పటిబద్ధచిత్తో భిక్ఖు విగతఛన్దరాగో హుత్వా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా అరహత్తం పాపుణి, చతురాసీతియా పాణసహస్సానం ధమ్మాభిసమయో అహోసి.

తేన చ సమయేన సిరిమా దేవకఞ్ఞా అత్తనో విభవసమిద్ధిం ఓలోకేత్వా ఆగతట్ఠానం ఓలోకేన్తీ పురిమత్తభావే అత్తనో సరీరసమీపే భిక్ఖుసఙ్ఘపరివుతం భగవన్తం ఠితం మహాజనకాయఞ్చ సన్నిపతితం దిస్వా పఞ్చహి దేవకఞ్ఞాసతేహి పరివుతా పఞ్చహి రథసతేహి దిస్సమానకాయా ఆగన్త్వా రథతో ఓతరిత్వా సపరివారా భగవన్తం వన్దిత్వా కతఞ్జలీ అట్ఠాసి. తేన చ సమయేన ఆయస్మా వఙ్గీసో భగవతో అవిదూరే ఠితో హోతి. సో భగవన్తం ఏతదవోచ “పటిభాతి మం భగవా ఏకం పఞ్హం పుచ్ఛితు”న్తి. “పటిభాతు తం వఙ్గీసా”తి భగవా అవోచ. ఆయస్మా వఙ్గీసో తం సిరిమం దేవధీతరం –

౧౩౭. “యుత్తా చ తే పరమఅలఙ్కతా హయా, అధోముఖా అఘసిగమా బలీ జవా;
అభినిమ్మితా పఞ్చరథాసతా చ తే, అన్వేన్తి తం సారథిచోదితా హయా.

౧౩౮. “సా తిట్ఠసి రథవరే అలఙ్కతా,
ఓభాసయం జలమివ జోతి పావకో;
పుచ్ఛామి తం వరతను అనోమదస్సనే,
కస్మా ను కాయా అనధివరం ఉపాగమీ”తి. – పటిపుచ్ఛి;

౧౩౭. తత్థ **యుత్తా చ తే పరమఅలఙ్కతా హయాతి** పరమం అతివియ విసేసతో అలఙ్కతా, పరమేహి వా ఉత్తమేహి దిబ్బేహి అస్సాలఙ్కారేహి అలఙ్కతా, పరమా వా అగ్గా సేట్ఠా ఆజానీయా సబ్బాలఙ్కారేహి అలఙ్కతా హయా అస్సా తే తవ రథే యోజితా, యుత్తా వా తే రథస్స చ అనుచ్ఛవికా, అఞ్ఞమఞ్ఞం వా సదిసతాయ యుత్తా సంసట్ఠాతి అత్థో. ఏత్థ చ "పరమఅలఙ్కతా"తి పురిమస్మిం పక్ఖే సన్ధిం అకత్వా దుతియస్మిం పక్ఖే అవిభత్తికనిద్దేసో దట్ఠబ్బో . **అధోముఖాతి** హేట్ఠాముఖా. యదిపి తే తదా పకతియావ ఠితా, దేవలోకతో ఓరోహణవసేన "అధోముఖా"తి వుత్తా. **అఘసిగమాతి** వేహాసంగమా. **బలీతి** బలవన్తో. **జవాతి** జవనకా , బలవన్తో చేవ వేగవన్తో చాతి అత్థో. **అభినిమ్మితాతి** తవ పుఞ్ఞకమ్మేన నిమ్మితా నిబ్బత్తా. సయం నిమ్మితమేవ వా సన్ధాయ "అభినిమ్మితా"తి వుత్తం నిమ్మానరతిభావతో సిరిమాయ దేవధీతాయ. **పఞ్చరథాసతాతి** గాథాసుఖత్థం థకారస్స దీఘం లిఙ్గవిపల్లాసఞ్చ కత్వా వుత్తం, విభత్తిఅలోపో వా దట్ఠబ్బో, పఞ్చ రథసతానీతి అత్థో. **అన్వేన్తి తం సారథిచోదితా హయాతి** సారథీహి చోదితా వియ రథేసు యుత్తా ఇమే హయా భద్దే, దేవతే, తం అనుగచ్ఛన్తి. "సారథిఅచోదితా"తి కేచి పఠన్తి, సారథీహి అచోదితా ఏవ అనుగచ్ఛన్తీతి అత్థో. "సారథిచోదితా హయా"తి ఏకంయేవ వా పదం గాథాసుఖత్థం దీఘం కత్వా వుత్తం, సారథిచోదితహయా పఞ్చ రథసతాతి యోజనా.

౧౩౮. **సా తిట్ఠసీతి** సా త్వం తిట్ఠసి. **రథవరేతి** రథుత్తమే. **అలఙ్కతాతి** సట్ఠిసకటభారేహి దిబ్బాలఙ్కారేహి అలఙ్కతసరీరా. **ఓభాసయం జలమివ జోతి పావకోతి** ఓభాసేన్తీ జోతిరివ జలన్తీ పావకో వియ చ తిట్ఠసి, సమన్తతో ఓభాసేన్తీ జలన్తీ తిట్ఠసీతి వుత్తం హోతి. "జోతీ"తి చ చన్దిమసూరియనక్ఖత్తతారకరూపానం సాధారణనామం. **వరతనూతి** ఉత్తమరూపధరే సబ్బఙ్గసోభనే. తతో ఏవ **అనోమదస్సనే** అలామకదస్సనే, దస్సనీయే పాసాదికేతి అత్థో. **కస్మా ను కాయా అనధివరం ఉపాగమీతి** కుతో నామ దేవకాయతో అనుత్తరం సమ్మాసమ్బుద్ధం పయిరుపాసనాయ ఉపగఞ్ఛి ఉపగతాసి.

ఏవం థేరేన పుచ్ఛితా సా దేవతా అత్తానం ఆవికరోన్తీ –

౧౩౯. "కామగ్గపత్తానం యమాహునుత్తరం, నిమ్మాయ నిమ్మాయ రమన్తి దేవతా;
తస్మా కాయా అచ్ఛరా కామవణ్ణినీ, ఇధాగతా అనధివరం నమస్సితు"న్తి. –

గాథమాహ.

౧౩౯. తత్థ **కామగ్గపత్తానం యమాహునుత్తరన్తి** కామూపభోగేహి అగ్గభావం పత్తానం పరనిమ్మితవసవత్తీనం దేవానం యం దేవకాయం యసేన భోగాదివసేన చ అనుత్తరన్తి వదన్తి, తతో కాయా. **నిమ్మాయ నిమ్మాయ రమన్తి దేవతాతి** నిమ్మానరతిదేవతా అత్తనా యథారుచితే కామే సయం నిమ్మినిత్వా నిమ్మినిత్వా రమన్తి కీళన్తి లళన్తా అభిరమన్తి. **తస్మా కాయాతి** తస్మా నిమ్మానరతిదేవనికాయా . **కామవణ్ణినీతి** కామరూపధరా యథిచ్ఛితరూపధారినీ. **ఇధాగతాతి** ఇధ ఇమస్మిం మనుస్సలోకే, ఇమం వా మనుస్సలోకం ఆగతా.

ఏవం దేవతాయ అత్తనో నిమ్మానరతిదేవతాభావే కథితే పున థేరో తస్సా పురిమభవం తత్థ కతపుఞ్ఞకమ్మం లద్ధిఞ్చ కథాపేతుకామో –

౧౪౦."కిం త్వం పురే సుచరితమాచరీధ, కేనచ్ఛసి త్వం అమితయసా సుఖేధితా;
ఇద్ధీ చ తే అనధివరా విహఙ్గమా, వణ్ణో చ తే దస దిసా విరోచతి.

౧౪౧.“దేవేహి త్వం పరివుతా సక్కతా చసి,

కుతో చుతా సుగతిగతాసి దేవతే;

కస్స వా త్వం వచనకరానుసాసనిం,

ఆచిక్ఖ మే త్వం యది బుద్ధసావికా”తి. – ద్వే గాథా అభాసి;

౧౪౦. తత్థ **ఆచరీ**తి దీఘం కత్వా వుత్తం, ఉపచినీతి అత్థో. **ఇధా**తి నిపాతమత్తం, ఇధ వా ఇమస్మిం దేవత్తభావే. **కేనచ్ఛసీ**తి కేన పుఞ్ఞకమ్మేన అస్సత్థా అచ్ఛసి. “కేనాసి త్వ”న్తి కేచి పఠన్తి. **అమితయసా**తి న మితయసా అనప్పకపరివారా. **సుఖేధితా**తి సుఖేన వడ్ఢితా, సుపరిబ్రూహితదిబ్బసుఖాతి అత్థో. **ఇద్ధీ**తి దిబ్బానుభావో. **అనధివరా**తి అధికా విసిట్ఠా అఞ్ఞా ఏతిస్సా నత్థీతి అనధివరా, అతిఉత్తమాతి అత్థో. **విహఙ్గమా**తి వేహాసగామినీ. **దస దిసా**తి దసపి దిసా. **విరోచతీ**తి ఓభాసేతి.

౧౪౧. **పరివుతా సక్కతా చసీ**తి సమన్తతో పరివారితా సమ్భావితా చ అసి. **కుతో చుతా సుగతిగతాసీ**తి పఞ్చసు గతీసు కతరగతితో చుతా హుత్వా సుగతిం ఇమం దేవగతిం పటిసన్ధివసేన ఉపగతా అసి. **కస్స వా త్వం వచనకరానుసాసని**న్తి కస్స ను వా సత్థు సాసనే పావచనే ఓవాదానుసాసనిసమ్పటిచ్ఛనేన త్వం వచనకరా అసీతి యోజనా. కస్స వా త్వం సత్థు వచనకరా అనుసాసకస్స అనుసిట్ఠియం పతిట్ఠానేనాతి ఏవం వా ఏత్థ అత్థో దట్ఠబ్బో. ఏవం అనుద్దేసికవసేన తస్సా లద్ధిం పుచ్ఛిత్వా పున ఉద్దేసికవసేన ‘‘**ఆచిక్ఖ మే త్వం యది బుద్ధసావికా**’’తి పుచ్ఛతి. తత్థ **బుద్ధసావికా**తి సబ్బమ్పి ఞేయ్యధమ్మం సయమ్భుఞాణేన హత్థతలే ఆమలకం వియ పచ్చక్ఖతో బుద్ధత్తా బుద్ధస్స భగవతో ధమ్మస్సవనన్తే జాతాతి బుద్ధసావికా.

ఏవం థేరేన పుచ్ఛితమత్థం కథేన్తీ దేవతా ఇమా గాథా అభాసి –

౧౪౨.“నగన్తరే నగరవరే సుమాపితే, పరిచారికా రాజవరస్స సిరిమతో;

నచ్చే గీతే పరమసుసిక్ఖితా అహుం, సిరిమాతి మం రాజగహే అవేదింసు.

౧౪౩.“బుద్ధో చ మే ఇసినిసభో వినాయకో, అదేసయీ సముదయదుక్ఖనిచ్చతం;

అసఙ్ఖతం దుక్ఖనిరోధ సస్సతం, మగ్గఞ్చిమం అకుటిలమఞ్జసం సివం.

౧౪౪.“సుత్వానహం అమతపదం అసఙ్ఖతం, తథాగతస్సనధివరస్స సాసనం;

సీలేస్వహం పరమసుసంవుతా అహుం, ధమ్మే ఠితా నరవరబుద్ధదేసితే.

౧౪౫.“ఞత్వానహం విరజపదం అసఙ్ఖతం, తథాగతేననధివరేన దేసితం;

తత్థేవహం సమథసమాధిమాఫుసిం, సాయేవ మే పరమనియామతా అహు.

౧౪౬.“లద్ధానహం అమతవరం విసేసనం, ఏకంసికా అభిసమయే విసేసియ;

అసంసయా బహుజనపూజితా అహం, ఖిడ్డారతిం పచ్చనుభోమనప్పకం.

౧౪౭.“ఏవం అహం అమతదసమ్హి దేవతా, తథాగతస్సనధివరస్స సావికా;

ధమ్మద్దసా పరమఫలే పతిట్ఠితా, సోతాపన్నా న చ పన మత్థి దుగ్గతి.

౧౪౮.“సా వన్దితుం అనధివరం ఉపాగమిం, పాసాదికే కుసలరతే చ భిక్ఖవో;
నమస్సితుం సమణసమాగమం సివం, సగారవా సిరిమతో ధమ్మరాజినో.

౧౪౯.“దిస్వా మునిం ముదితమనమ్హి పీణితా, తథాగతం నరవరదమ్మసారథిం;
తణ్హచ్ఛిదం కుసలరతం వినాయకం, వన్దామహం పరమహితానుకమ్పక”న్తి.

౧౪౨. తత్థ **నగన్తరే**తి ఇసిగిలివేపుల్లవేభారపణ్డవగిజ్ఝకూటసఙ్ఖాతానం పఞ్చన్నం పబ్బతానం అన్తరే వేమజ్ఝే, యతో తం నగరం “గిరిబ్బజ”న్తి వుచ్చతి . **నగరవరే**తి ఉత్తమనగరే, రాజగహం సన్ధాయాహ. **సుమాపితే**తి మహాగోవిన్దపణ్డితేన వత్థువిజ్జావిధినా సమ్మదేవ నివేసితే. **పరిచారికా**తి సంగీతపరిచరియాయ ఉపట్ఠాయికా. **రాజవరస్సా**తి బిమ్బిసారమహారాజస్స. **సిరిమతో**తి ఏత్థ “సిరీతి బుద్ధిపుఞ్ఞానం అధివచన”న్తి వదన్తి. అథ వా పుఞ్ఞనిబ్బత్తా సరీరసోభగ్గాదిసమ్పత్తి కతపుఞ్ఞం నిస్సయతి, కతపుఞ్ఞేహి వా నిస్సీయతీతి “సిరీ”తి వుచ్చతి, సా ఏతస్స అత్థీతి సిరిమా, తస్స సిరిమతో. **పరమసుసిక్ఖితా**తి అతివియ సమ్మదేవ చ సిక్ఖితా. **అహు**న్తి అహోసిం. **అవేదింసూ**తి అఞ్ఞాసుం.

౧౪౩. **ఇసినిసభో**తి గవసతజేట్ఠకో ఉసభో, గవసహస్సజేట్ఠకో వసభో, వజసతజేట్ఠకో వా ఉసభో, వజసహస్సజేట్ఠకో వసభో, సబ్బగవసేట్ఠో సబ్బపరిస్సయసహో సేతో పాసాదికో మహాభారవహో అసనిసతసద్దేహిపి అసమ్పకమ్పియో నిసభో. యథా సో అత్తనో నిసభబలేన సమన్నాగతో చతూహి పాదేహి పథవిం ఉప్పీళేత్వా కేనచి పరిస్సయేన అకమ్పియో అచలట్ఠానేన తిట్ఠతి, ఏవం భగవా దసహి తథాగతబలేహి సమన్నాగతో చతూహి వేసారజ్జపాదేహి అట్ఠపరిసపథవిం ఉప్పీళేత్వా సదేవకే లోకే కేనచి పచ్చత్థికేన పచ్చామిత్తేన అకమ్పియో అచలట్ఠానేన తిట్ఠతి, తస్మా నిసభో వియాతి నిసభో. సీలాదీనం ధమ్మక్ఖన్ధానం ఏసనట్ఠేన “ఇసీ”తి లద్ధవోహారేసు సేక్ఖాసేక్ఖఇసీసు నిసభో, ఇసీనం వా నిసభో, ఇసి చ సో నిసభో చాతి వా ఇసినిసభో. వేనేయ్యసత్తే వినేతీతి **వినాయకో,** నాయకవిరహితోతి వా **వినాయకో,** సయమ్భూతి అత్థో.

అదేసయీ సముదయదుక్ఖనిచ్చతన్తి సముదయసచ్చస్స చ దుక్ఖసచ్చస్స చ అనిచ్చతం వయధమ్మతం అభాసి. తేన “యంకిఞ్చి సముదయధమ్మం, సబ్బం తం నిరోధధమ్మ”న్తి అత్తనో అభిసమయఞాణస్స పవత్తిఆకారం దస్సేతి. **సముదయదుక్ఖనిచ్చత**న్తి వా సముదయసచ్చఞ్చ దుక్ఖసచ్చఞ్చ అనిచ్చతఞ్చ. తత్థ సముదయసచ్చదుక్ఖసచ్చగ్గహణేన విపస్సనాయ భూమిం దస్సేతి, అనిచ్చతాగహణేన తస్సా పవత్తిఆకారం దస్సేతి. సఙ్ఖారానఞ్హి అనిచ్చాకారే విభావితే దుక్ఖాకారో అనత్తాకారోపి విభావితోయేవ హోతి తంనిబన్ధనత్తా తేసం. తేనాహ “యదనిచ్చం, తం దుక్ఖం, యం దుక్ఖం, తదనత్తా”తి (సం॰ ని॰ ౩.౧౫). **అసఙ్ఖతం దుక్ఖనిరోధసస్సత**న్తి కేనచి పచ్చయేన న సఙ్ఖతన్తి అసఙ్ఖతం , సబ్బకాలం తథభావేన సస్సతం, సకలవట్టదుక్ఖనిరోధభావతో దుక్ఖనిరోధం అరియసచ్చఞ్చ మే అదేసయీతి యోజనా. **మగ్గఞ్చిమం అకుటిలమఞ్జసం సివ**న్తి అన్తద్వయపరివజ్జనేన కుటిలభావకరానం మాయాదీనం కాయవఙ్కాదీనఞ్చ పహానేన అకుటిలం, తతో ఏవ అఞ్జసం, అసివభావకరానం కామరాగాదీనం సముచ్ఛిన్దనేన సివం నిబ్బానం. **మగ్గ**న్తి నిబ్బానత్థికేహి మగ్గీయతి, కిలేసే వా మారేన్తో గచ్ఛతీతి “మగ్గో”తి లద్ధనామం ఇదం తుమ్హాకఞ్చ మమఞ్చ పచ్చక్ఖభూతం దుక్ఖనిరోధగామినిపటిపదాసఙ్ఖాతం అరియసచ్చఞ్చ మే అదేసయీతి యోజనా.

౧౪౪. **సుత్వానహం అమతపదం అసఙ్ఖతం, తథాగతస్సనధివరస్స సాసనన్తి** ఏత్థ అయం సఙ్ఖేపత్థో – తథా ఆగమనాదిఅత్థేన **తథాగతస్స**, సదేవకే లోకే అగ్గభావతో **అనధివరస్స**, సమ్మాసమ్బుద్ధస్స అమతపదం **అసఙ్ఖతం** నిబ్బానం ఉద్దిస్స దేసితత్తా, అమతస్స వా నిబ్బానస్స పటిపజ్జనుపాయత్తా కేనచిపి అసఙ్ఖరణీయత్తా చ అమతపదం అసఙ్ఖతం **సాసనం** సద్ధమ్మం **అహం సుత్వానాతి**. **సీలేస్వహన్తి** సీలేసు నిప్ఫాదేతబ్బేసు అహం. **పరమసుసంవుతాతి** అతివియ సమ్మదేవ సంవుతా. **అహున్తి** అహోసిం. **ధమ్మే ఠితాతి** పటిపత్తిధమ్మే పతిట్ఠితా.

౧౪౫. **ఞత్వానాతి** సచ్ఛికిరియాభిసమయవసేన జానిత్వా. **తత్థేవాతి** తస్మింయేవ ఖణే, తస్మింయేవ వా అత్తభావే. **సమథసమాధిమాఫుసిన్తి** పచ్చనీకధమ్మానం సముచ్ఛేదవసేన సమనతో వూపసమనతో పరమత్థసమథభూతం లోకుత్తరసమాధిం ఆఫుసిం అధిగచ్ఛిం. యదిపి యస్మిం ఖణే నిరోధస్స సచ్ఛికిరియాభిసమయో, తస్మింయేవ ఖణే మగ్గస్స భావనాభిసమయో, ఆరమ్మణపటివేధం పన భావనాపటివేధస్సేవ పురిమసిద్ధికారణం వియ కత్వా దస్సేతుం –

"ఞత్వానహం విరజపదం అసఙ్ఖతం, తథాగతేననధివరేన దేసితం".

తత్థేవహం 'సమథసమాధిమాఫుసి'న్తి వుత్తం యథా "చక్ఖుఞ్చ పటిచ్చ రూపే చ ఉప్పజ్జతి చక్ఖువిఞ్ఞాణ"న్తి (మ॰ ని॰ ౧.౪౦౦; ౩.౪౨౧; సం॰ ని॰ ౪.౬౦). **ఞత్వానాతి** వా సమానకాలవసేన వుత్తన్తి వేదితబ్బం యథా "నిహన్త్వాన తమం సబ్బం, ఆదిచ్చో నభముగ్గతో"తి. **సాయేవాతి** యా లోకుత్తరసమాధిఫుసనా లద్ధా, సాయేవ. **పరమనియామతాతి** పరమా ఉత్తమా మగ్గనియామతా.

౧౪౬. **విసేసనన్తి** పుథుజ్జనేహి విసేసకం విసిట్ఠభావసాధకం. **ఏకంసికాతి** "సమ్మాసమ్బుద్ధో భగవా, స్వాక్ఖాతో ధమ్మో, సుప్పటిపన్నో సఙ్ఘో"తి ఏకంసగాహవతీ రతనత్తయే నిబ్బిచికిచ్ఛా. **అభిసమయే విసేసియాతి** సచ్చపటివేధవసేన విసేసం పత్వా. "విసేసినీ"తిపి పఠన్తి, అభిసమయహేతు విసేసవతీతి అత్థో. **అసంసయాతి** సోళసవత్థుకాయ అట్ఠవత్థుకాయ చ విచికిచ్ఛాయ పహీనత్తా అపగతసంసయా. "అసంసియా"తి కేచి పఠన్తి. **బహుజనపూజితాతి** సుగతీహి పరేహి పత్థనీయగుణాతి అత్థో. **ఖిడ్డారతిన్తి** ఖిడ్డాభూతం రతిం, అథ వా ఖిడ్డఞ్చ రతిఞ్చ ఖిడ్డావిహారఞ్చ రతిసుఖఞ్చ.

౧౪౭. **అమతదసమ్హీతి** అమతదసా నిబ్బానదస్సావినీ అమ్హి. **ధమ్మద్దసాతి** చతుసచ్చధమ్మం దిట్ఠవతీ. **సోతాపన్నాతి** అరియమగ్గసోతం ఆదితో పత్తా. **న చ పన మత్థి దుగ్గతీతి** న చ పన మే అత్థి దుగ్గతి అవినిపాతధమ్మత్తా.

౧౪౮. **పాసాదికేతి** పసాదావహే. **కుసలరతేతి** కుసలే అనవజ్జధమ్మే నిబ్బానే రతే. **భిక్ఖవోతి** భిక్ఖూ నమస్సితుం ఉపాగమిన్తి యోజనా. **సమణసమాగమం సివన్తి** సమణానం సమితపాపానం బుద్ధబుద్ధసావకానం సివఞ్చ ధమ్మం ఖేమం సమాగమం సఙ్గమం పయిరుపాసితుం ఉపాగమిన్తి సమ్బన్ధో. **సిరిమతో ధమ్మరాజినోతి** భుమ్మత్థే సామివచనం. సిరిమతి ధమ్మరాజినీతి అత్థో. ఏవమేవ చ కేచి పఠన్తి.

౧౪౯. **ముదితమనమ్హీతి** మోదితమనా అమ్హి. **పీణితాతి** తుట్ఠా, పీతిరసవసేన వా తిత్తా. **నరవరదమ్మసారథిన్తి** నరవరో చ సో అగ్గపుగ్గలత్తా, దమ్మానం దమేతబ్బానం వేనేయ్యానం నిబ్బానాభిముఖం సారణతో దమ్మసారథి చాతి నరవరదమ్మసారథి, తం. **పరమహితానుకమ్పకన్తి** పరమేన ఉత్తమేన హితేన సబ్బసత్తానం అనుకమ్పకం.

ఏవం సిరిమా దేవధీతా అత్తనో లద్ధిపవేదనముఖేన రతనత్తయే పసాదం పవేదేత్వా భగవన్తం భిక్ఖుసఙ్ఘఞ్చ వన్దిత్వా పదక్ఖిణం కత్వా దేవలోకమేవ గతా. భగవా తమేవ ఓతిణ్ణవత్థుం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా ధమ్మం దేసేసి, దేసనాపరియోసానే ఉక్కణ్ఠితభిక్ఖు అరహత్తం పాపుణి, సమ్పత్తపరిసాయపి సా ధమ్మదేసనా సాత్థికా జాతాతి.

సిరిమావిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౭. కేసకారీవిమానవణ్ణనా

ఇదం విమానం రుచిరం పభస్సరన్తి కేసకారీవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా బారాణసియం విహరతి ఇసిపతనే మిగదాయే. తేన ఖో పన సమయేన సమ్బహులా భిక్ఖూ పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ బారాణసిం పిణ్డాయ పవిసింసు. తే అఞ్ఞతరస్స బ్రాహ్మణస్స గేహద్వారసమీపేన గచ్ఛన్తి. తస్మిఞ్చ గేహే బ్రాహ్మణస్స ధీతా కేసకారీ నామ గేహద్వారసమీపే మాతు సీసతో ఊకా గణ్హన్తీ తే భిక్ఖూ గచ్ఛన్తే దిస్వా మాతరం ఆహ "అమ్మ, ఇమే పబ్బజితా పఠమేన యోబ్బనేన సమన్నాగతా అభిరూపా దస్సనీయా పాసాదికా సుఖుమాలా కేనచి పారిజుఞ్ఞేన అనభిభూతా మఞ్ఞే, కస్మా ను ఖో ఇమే ఇమస్మింయేవ వయే పబ్బజన్తీ"తి ? తం మాతా ఆహ "అత్థి, అమ్మ, సక్యపుత్తో సక్యకులా పబ్బజితో బుద్ధో లోకే ఉప్పన్నో, సో ధమ్మం దేసేతి ఆదికల్యాణం మజ్ఝేకల్యాణం పరియోసానకల్యాణం సాత్థం సబ్యఞ్జనం కేవలపరిపుణ్ణం, పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం పకాసేతి, తస్స ఇమే ధమ్మం సుత్వా పబ్బజన్తీ"తి.

తేన చ సమయేన ఆగతఫలో విఞ్ఞాతసాసనో అఞ్ఞతరో ఉపాసకో తాయ వీథియా గచ్ఛన్తో తం కథం సుత్వా తాసం సన్తికం ఉపసఙ్కమి. అథ నం బ్రాహ్మణీ ఆహ "ఏతరహి ఖో ఉపాసక బహూ కులపుత్తా మహన్తం భోగక్ఖన్ధం మహన్తం ఞాతిపరివట్టం పహాయ సక్యసమయే పబ్బజన్తి, తే కిం ను ఖో అత్థవసం సమ్పస్సన్తా పబ్బజన్తీ"తి? తం సుత్వా ఉపాసకో "కామేసు ఆదీనవం, నేక్ఖమ్మే చ ఆనిసంసం సమ్పస్సన్తా"తి వత్వా అత్తనో ఞాణబలానురూపం తమత్థం విత్థారతో కథేసి, తిణ్ణఞ్చ రతనానం గుణే పకాసేసి, పఞ్చన్నం సీలానం దిట్ఠధమ్మికం సమ్పరాయికఞ్చ గుణానిసంసం పవేదేసి. అథ బ్రాహ్మణధీతా తం "కిం అమ్హేహిపి సరణేసు చ సీలేసు చ పతిట్ఠాయ తయా వుత్తే గుణానిసంసే అధిగన్తుం సక్కా"తి పుచ్ఛి. సో "సబ్బసాధారణా ఇమే ధమ్మా భగవతా భాసితా, కస్మా న సక్కా"తి వత్వా తస్సా సరణాని చ సీలాని చ అదాసి. సా గహితసరణా సమాదిన్నసీలా చ హుత్వా పున ఆహ "కిం ఇతో ఉత్తరి అఞ్ఞమ్పి కరణీయం అత్థీ"తి. సో తస్సా విఞ్ఞుభావం సల్లక్ఖేన్తో "ఉపనిస్సయసమ్పన్నా భవిస్సతీ"తి ఞత్వా సరీరసభావం విభావేన్తో ద్వత్తింసాకారకమ్మట్ఠానం కథేత్వా కాయే విరాగం ఉప్పాదేత్వా ఉపరి అనిచ్చతాదిపటిసంయుత్తాయ ధమ్మియా కథాయ సంవేజేత్వా విపస్సనామగ్గం ఆచిక్ఖిత్వా గతో. సా తేన వుత్తనయం సబ్బం మనసి కత్వా పటికూలమనసికారే సమాహితచిత్తా విపస్సనం పట్ఠపేత్వా ఉపనిస్సయసమ్పత్తియా న చిరస్సేవ సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠహి. అథాపరేన సమయేన కాలం కత్వా సక్కస్స దేవరఞ్ఞో పరిచారికా హుత్వా నిబ్బత్తి, సతసహస్సఞ్చస్సా అచ్ఛరాపరివారో అహోసి. తం సక్కో దేవరాజా దిస్వా అచ్ఛరియబ్భుతచిత్తజాతో పముదితహదయో –

౧౩౦.“ఇదం విమానం రుచిరం పభస్సరం, వేళురియథమ్భం సతతం సునిమ్మితం;
సువణ్ణరుక్ఖేహి సమన్తమోత్థతం, ఠానం మమం కమ్మవిపాకసమ్భవం.

౧౩౧.

“తత్రూపపన్నా పురిమచ్ఛరా ఇమా, సతం సహస్సాని సకేన కమ్మునా;

తువంసి అజ్ఝుపగతా యసస్సినీ, ఓభాసయం తిట్ఠసి పుబ్బదేవతా.

౧౨౨. “ససీ అధిగ్గయ్హ యథా విరోచతి, నక్ఖత్తరాజారివ తారకాగణం;

తథేవ త్వం అచ్ఛరాసఙ్గణం ఇమం, దద్దల్లమానా యససా విరోచసి.

౧౨౩. “కుతో ను ఆగమ్మ అనోమదస్సనే, ఉపపన్నా త్వం భవనం మమం ఇదం;

బ్రహ్మంవ దేవా తిదసా సహిన్దకా, సబ్బే న తప్పామసే దస్సనేన త”న్తి. –

చతూహి గాథాహి తాయ కతకమ్మం పుచ్ఛి.

౧౨౦. తత్థ **ఇదం విమాన**న్తి యస్మిం విమానే సా దేవతా ఉప్పన్నా, తం అత్తనో విమానం సన్ధాయాహ. **సతత**న్తి సబ్బకాలం రుచిరం పభస్సరన్తి యోజనా. **సతత**న్తి వా సమ్మాతతం, అతివియ విత్థిణ్ణన్తి అత్థో. **సమన్తమోత్థత**న్తి సమన్తతో అవత్థతం ఛాదితం. **ఠాన**న్తి విమానమేవ సన్ధాయ వదతి. తఞ్హి తిట్ఠన్తి ఏత్థ కతపుఞ్ఞాతి ఠానన్తి వుచ్చతి. **కమ్మవిపాకసమ్భవ**న్తి కమ్మవిపాకభావేన సమ్భూతం, కమ్మవిపాకేన వా సహ సమ్భూతం. **మమ**న్తి ఇదం మమ ఠానం మమ కమ్మవిపాకసమ్భవన్తి ద్వీహిపి పదేహి యోజేతబ్బం.

౧౨౧. **తత్రూపపన్నా**తి గాథాయ అయం సఙ్ఖేపత్థో – **తత్ర** తస్మిం యథావుత్తే విమానే **ఉపపన్నా**తి నిబ్బత్తా పగేవ ఉప్పన్నత్తా పుబ్బదేవతా **ఇమా పురిమా అచ్ఛరాయో** పరిమాణతో సతం సహస్సాని. **తువంసీ**తి త్వం అసి సకేన కమ్మునా అజ్ఝుపగతా ఉపపన్నా. **యసస్సినీ**తి పరివారసమ్పన్నా, తేనేవ సకేన కమ్మునా కమ్మానుభావేన ఓభాసయన్తీ విరోచమానా తిట్ఠసీతి.

౧౨౨. ఇదాని తమేవ ఓభాసనం ఉపమాయ విభావేన్తో ‘‘**ససీ**’’తి గాథమాహ. తస్సత్థో – **యథా** ససలఞ్ఛనయోగేన ‘‘**ససీ**’’తి, నక్ఖత్తేహి అధికగుణతాయ “నక్ఖత్తరాజా”తి చ లద్ధనామో చన్దో సబ్బం **తారకాగణం అధిగ్గయ్హ** అభిభవిత్వా **విరోచతి** విరాజతి, **తథేవ త్వం ఇమం అచ్ఛరానం** దేవకఞ్ఞానం **గణం** సమూహం అత్తనో **యససా దద్దల్లమానా** అతివియ విజ్జోతమానా **విరోచసీ**తి. ఏత్థ చ “ఇమా”తి “ఇమ”న్తి చ నిపాతమత్తం. కేచి పన “నక్ఖత్తరాజారివ తారాగణం తథేవ త్వ”న్తి పఠన్తి.

౧౨౩. ఇదాని తస్సా దేవతాయ పురిమభవం తత్థ కతపుఞ్ఞఞ్చ పుచ్ఛన్తో ‘‘**కుతో ను ఆగమ్మా**’’తి గాథమాహ. తత్థ **కుతో ను ఆగమ్మా**తి కుతో ను భవతో కుతో ను పుఞ్ఞకమ్మతో కారణభూతతో ఇదం మమ భవనం ఆగమ్మ భద్దే **అనోమదస్సనే** సబ్బఙ్గసోభనే **త్వం ఉపపన్నా** ఉప్పత్తిగహణవసేన ఉపగతా. “అనోమదస్సనే”తి వుత్తమేవత్థం ఉపమాయ పకాసేన్తో ‘‘**బ్రహ్మంవ దేవా తిదసా సహిన్దకా, సబ్బే న తప్పామసే దస్సనేన త**’’న్తి ఆహ. తత్థ యథా బ్రహ్మానం సహమ్పతిం సనఙ్కుమారం వా ఉపగతం సహ ఇన్దేనాతి సహిన్దకా తావతింసా దేవా పస్సన్తా దస్సనేన న తప్పన్తి, ఏవం తవ దస్సనేన మయం సబ్బే దేవా న తప్పామసేతి అత్థో.

ఏవం పన సక్కేన దేవానమిన్దేన పుచ్ఛితా సా దేవతా తమత్థం పకాసేన్తీ –

౧౨౪. “యమేతం సక్క అనుపుచ్ఛసే మమం, కుతో చుతా త్వం ఇధ ఆగతాతి;

బారాణసీ నామ పురత్థి కాసినం, తత్థ అహోసిం పురే కేసకారికా.

౧౩౩.“బుద్ధే చ ధమ్మే చ పసన్నమానసా, సఙ్ఘే చ ఏకన్తగతా అసంసయా;

అఖణ్డసిక్ఖాపదా ఆగతప్ఫలా, సమ్బోధిధమ్మే నియతా అనామయా”తి. –

గాథద్వయమాహ.

౧౩౪-౩. తత్థ **యమేత**న్తి యం ఏతం పఞ్హన్తి అత్థో. **అనుపుచ్ఛసే**తి అనుకూలభావేన పుచ్ఛసి. **మమ**న్తి మం. **పురత్థీ**తి పురం అత్థి. **కాసిన**న్తి కాసిరట్ఠస్స. **కేసకారికా**తి పురిమత్తభావే అత్తనో నామం వదతి. **బుద్ధే చ ధమ్మే చా**తిఆదినా అత్తనో పుఞ్ఞం విభావేతి.

పున సక్కో తస్సా తం పుఞ్ఞసమ్పత్తిఞ్చ దిబ్బసమ్పత్తిఞ్చ అనుమోదమానో –

౧౩౬.“తన్త్యాభినన్దామసే స్వాగతఞ్చ తే,
ధమ్మేన చ త్వం యససా విరోచసి;
బుద్ధే చ ధమ్మే చ పసన్నమానసే,
సఙ్ఘే చ ఏకన్తగతే అసంసయే;
అఖణ్డసిక్ఖాపదే ఆగతప్ఫలే,
సమ్బోధిధమ్మే నియతే అనామయే”తి. – ఆహ;

౧౩౬. తత్థ **తన్త్యాభినన్దామసే**తి తం తే దువిధమ్పి సమ్పత్తిం అభినన్దామ అనుమోదామ. **స్వాగతఞ్చ తే**తి తుయ్హఞ్చ ఇధాగమనం స్వాగతం, అమ్హాకం పీతిసోమనస్ససంవద్ధనమేవ. సేసం వుత్తనయమేవాతి.

తం పన పవత్తిం సక్కో దేవరాజా ఆయస్మతో మహామోగ్గల్లానత్థేరస్స కథేసి, థేరో భగవతో నివేదేసి. భగవా తమత్థం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా సమ్పత్తపరిసాయ ధమ్మం దేసేసి. సా దేసనా సదేవకస్స లోకస్స సాత్థికా జాతాతి.

కేసకారీవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

ఇతి పరమత్థదీపనియా ఖుద్దక-అట్ఠకథాయ విమానవత్థుస్మిం

సత్తరసవత్థుపటిమణ్డితస్స పఠమస్స పీఠవగ్గస్స

అత్థవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨. చిత్తలతావగ్గో

౧. దాసివిమానవణ్ణనా

దుతియవగ్గే **అపి సక్కోవ దేవిన్దో**తి దాసివిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవతి జేతవనే విహరన్తే సావత్థివాసీ అఞ్ఞతరో ఉపాసకో సమ్బహులేహి ఉపాసకేహి సద్ధిం సాయన్హసమయం విహారం గన్త్వా ధమ్మం సుత్వా పరిసాయ వుట్ఠితాయ భగవన్తం ఉపసఙ్కమిత్వా "ఇతో పట్ఠాయ అహం, భన్తే, సఙ్ఘస్స చత్తారి నిచ్చభత్తాని దస్సామీ"తి ఆహ. అథ నం భగవా తదనుచ్ఛవికం ధమ్మకథం కథేత్వా విస్సజ్జేసి. సో "మయా, భన్తే, సఙ్ఘస్స చత్తారి నిచ్చభత్తాని పఞ్ఞత్తాని. స్వే పట్ఠాయ అయ్యా మమ గేహం ఆగచ్ఛన్తూ"తి భత్తుద్దేసకస్స ఆరోచేత్వా అత్తనో గేహం గన్త్వా దాసియా తమత్థం ఆచిక్ఖిత్వా "తత్థ తయా నిచ్చకాలం అప్పమత్తాయ భవితబ్బ"న్తి ఆహ. సా "సాధూ"తి సమ్పటిచ్ఛి. పకతియావ సా సద్ధాసమ్పన్నా పుఞ్ఞకామా సీలవతీ, తస్మా దివసే దివసే కాలస్సేవ ఉట్ఠాయ పణీతం అన్నపానం పటియాదేత్వా భిక్ఖూనం నిసీదనట్ఠానం సుసమ్మట్ఠం సుపరిభణ్డకం కత్వా ఆసనాని పఞ్ఞాపేత్వా భిక్ఖూ ఉపగతే తత్థ నిసీదాపేత్వా వన్దిత్వా గన్ధపుప్ఫధూపదీపేహి పూజేత్వా సక్కచ్చం పరివిసతి.

అథేకదివసం భిక్ఖూ కతభత్తకిచ్చే ఉపసఙ్కమిత్వా వన్దిత్వా ఏవమాహ "కథం ను ఖో, భన్తే, ఇతో జాతిఆదిదుక్ఖతో పరిముత్తి హోతీ"తి. భిక్ఖూ తస్సా సరణాని చ పఞ్చ సీలాని చ దత్వా కాయసభావం పకాసేత్వా పటికూలమనసికారే నియోజేసుం, అపరే అనిచ్చతాపటిసంయుత్తం ధమ్మకథం కథేసుం. సా సోళస వస్సాని సీలం రక్ఖన్తీ అన్తరన్తరా యోనిసో మనసికరోన్తీ ఏకదివసం ధమ్మస్సవనసప్పాయం లభిత్వా ఞాణస్స చ పరిపక్కత్తా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా సోతాపత్తిఫలం సచ్ఛాకాసి. సా అపరేన సమయేన కాలం కత్వా సక్కస్స దేవరఞ్ఞో వల్లభా పరిచారికా హుత్వా నిబ్బత్తి. సా సట్ఠితూరియసహస్సేహి పరిచరియమానా అచ్ఛరాసతసహస్సపరివుతా మహన్తం దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవన్తీ పముదా మోదమానా సపరివారా ఉయ్యానాదీసు విచరతి. తం ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో హేట్ఠా వుత్తనయేనేవ దిస్వా –

౧౩౭.“అపి సక్కోవ దేవిన్దో, రమ్మే చిత్తలతావనే;
సమన్తా అనుపరియాసి, నారీగణపురక్ఖతా;
ఓభాసేన్తీ దిసా సబ్బా, ఓసధీ వియ తారకా.

౧౩౮.“కేన తేతాదిసో వణ్ణో, కేన తే ఇధ మిజ్ఝతి;
ఉప్పజ్జన్తి చ తే భోగా, యే కేచి మనసో పియా.

౧౩౯.“పుచ్ఛామి తం దేవి మహానుభావే,
మనుస్సభూతా కిమకాసి పుఞ్ఞం;
కేనాసి ఏవం జలితానుభావా,
వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి. – పుచ్ఛి;

౧౪౦.“సా దేవతా అత్తమనా, మోగ్గల్లానేన పుచ్ఛితా;
పఞ్హం పుట్ఠా వియాకాసి, యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం”.

౧౪౧.“అహం మనుస్సేసు మనుస్సభూతా, దాసీ అహోసిం పరపేస్సియా కులే.
౧౪౨.“ఉపాసికా చక్ఖుమతో, గోతమస్స యసస్సినో;

తస్సా మే నిక్కమో ఆసి, సాసనే తస్స తాదినో.

౧౬౩. “కామం భిజ్జతుయం కాయో, నేవ అత్థేత్థ సణ్ఠనం;

సిక్ఖాపదానం పఞ్చన్నం, మగ్గో సోవత్థికో సివో.

౧౬౪. “అకణ్టకో అగహనో, ఉజు సబ్భి పవేదితో;

నిక్కమస్స ఫలం పస్స, యథిదం పాపుణిత్థికా.

౧౬౫. “ఆమన్తనికా రఞ్ఞోమ్హి, సక్కస్స వసవత్తినో;

సట్ఠి తూరియసహస్సాని, పటిబోధం కరోన్తి మే.

౧౬౬. “ఆలమ్బో గగ్గరో భీమో, సాధువాదీ చ సంసయో;

పోక్ఖరో చ సుఫస్సో చ, వీణామోక్ఖా చ నారియో.

౧౬౭. “నన్దా చేవ సునన్దా చ, సోణదిన్నా సుచిమ్హితా;

అలమ్బుసా మిస్సకేసీ చ, పుణ్డరీకాతి దారుణీ.

౧౬౮. “ఏణీఫస్సా సుఫస్సా చ, సుభద్దా ముదువాదినీ;

ఏతా చఞ్ఞా చ సేయ్యాసే, అచ్ఛరానం పబోధికా.

౧౬౯. “తా మం కాలేనుపాగన్త్వా, అభిభాసన్తి దేవతా;

హన్ద నచ్చామ గాయామ, హన్ద తం రమయామసే.

౧౭౦. “నయిదం అకతపుఞ్ఞానం, కతపుఞ్ఞానమేవిదం;

అసోకం నన్దనం రమ్మం, తిదసానం మహావనం.

౧౭౧. “సుఖం అకతపుఞ్ఞానం, ఇధ నత్థి పరత్థ చ;

సుఖఞ్చ కతపుఞ్ఞానం, ఇధ చేవ పరత్థ చ.

౧౭౨. “తేసం సహబ్యకామానం, కత్తబ్బం కుసలం బహుం;

కతపుఞ్ఞా హి మోదన్తి, సగ్గే భోగసమఙ్గినో”తి. – దేవతా విస్సజ్జేసి;

౧౫౭. తత్థ **అపి సక్కోవ దేవిన్దో**తి అపిసద్దో సమ్భావనాయం, ఇవసద్దో ఇకారలోపం కత్వా వుత్తో ఉపమాయం, తస్మా యథా నామ సక్కో దేవానమిన్దోతి అత్థో. సక్కసమభావో తిస్సా దేవతాయ పరివారసమ్పత్తిదస్సనత్థం వుత్తో. కేచి “అపీతి నిపాతమత్త”న్తి వదన్తి. **చిత్తలతావనే**తి చిత్తాయ నామ దేవధీతాయ పుఞ్ఞానుభావేన నిబ్బత్తే, చిత్తానం వా విచిత్తపుప్ఫఫలాదివిసేసయుత్తానం సన్తానకవల్లిఆదీనం తత్థ యేభుయ్యతాయ చిత్తలతావనన్తి లద్ధనామే దేవుయ్యానే.

౧౬౧. పరపేస్సియాతి పరేసం కులే తస్మిం తస్మిం కిచ్చే పేసనియా, పరేసం వేయ్యావచ్చకారీతి అత్థో.

౧౬౨. తస్సా మే నిక్కమో ఆసి, సాసనే తస్స తాదినోతి తస్సా దాసియాపి సమానాయ పఞ్చహి చక్ఖూహి చక్ఖుమతో బుద్ధస్స భగవతో ఉపాసికా హుత్వా సోళస వస్సాని సీలం రక్ఖన్తియా కమ్మట్ఠానఞ్చ మనసి కరోన్తియా మనసికారానుభావేన మే మయ్హం ఉప్పజ్జమానే సత్తతింసబోధిపక్ఖియధమ్మసఙ్ఖాతే ఇట్ఠాదీసు తాదిలక్ఖణసమ్పత్తియా తాదినో సత్థు సాసనే తప్పరియాపన్నోయేవ సంకిలేసపక్ఖతో నిక్కమనేన “నిక్కమో”తి లద్ధనామో సమ్మావాయామో ఆసి అహోసి ఉప్పజ్జి.

౧౬౩-౪. తస్స పన నిక్కమస్స పుబ్బభాగస్స పవత్తాకారం దస్సేతుం ‘‘**కామం భిజ్జతుయం కాయో, నేవ అత్థేత్థ సణ్ఠనన్తి** వుత్తం. తస్సత్థో – యదిపి మే **అయం కాయో భిజ్జతు** వినస్సతు, తత్థ కిఞ్చిమత్తమ్పి అపేక్ఖం అకరోన్తీ **ఏత్థ** ఏతస్మిం కమ్మట్ఠానానుయోగే **నేవ అత్థి,** మే వీరియస్స **సణ్ఠనం** సిథిలీకరణన్తి వీరియం సముత్తేజేన్తీ విపస్సనం ఉస్సుక్కాపేసిన్తి.

ఇదాని తథా విపస్సనం ఉస్సుక్కాపేత్వా పటిలద్ధగుణం దస్సేన్తీ –

“సిక్ఖాపదానం పఞ్చన్నం, మగ్గో సోవత్థికో సివో;
అకణ్టకో అగహనో, ఉజు సబ్భి పవేదితో;
నిక్కమస్స ఫలం పస్స, యథిదం పాపుణిత్థికా”తి. – ఆహ;

తత్రాయం సఙ్ఖేపత్థో – యో నిచ్చసీలవసేన సమాదిన్నానం పఞ్చన్నం సిక్ఖాపదానం సిక్ఖాకోట్ఠాసానం ఉపనిస్సయభావేన లద్ధత్తా తేసం పరిపూరితత్తా చ **సిక్ఖాపదానం పఞ్చన్నం** సమ్బన్ధీభూతో, యస్మిం సన్తానే ఉప్పన్నో, తస్స సబ్బాకారేన సోత్థిభావసమ్పాదనతో సున్దరత్థభావతో చ **సోవత్థికో** సోత్థికో, సంకిలేసధమ్మేహి అనుపద్దుతత్తా ఖేమప్పత్తిహేతుతాయ చ **సివో,** రాగకణ్టకాదీనం అభావేన **అకణ్టకో,** కిలేసదిట్ఠిదుచ్చరితగహనసముచ్ఛేదనతో **అగహనో,** సబ్బజిమ్హవఙ్కకుటిలభావాపగమహేతుతాయ **ఉజు,** బుద్ధాదీహి సప్పురిసేహి పకాసితత్తా **సబ్భి పవేదితో** అరియమగ్గో, తం **యథా** యేన ఉపాయభూతేన **ఇత్థికా** ద్వఙ్గులబహలబుద్ధికాపి సమానా **పాపుణిం,** తస్స **నిక్కమస్స** యథావుత్తవీరియస్స ఇదం **ఫలం పస్సాతి** సక్కం ఆలపతి.

౧౬౫. ఆమన్తనికా రఞ్ఞోమ్హి, సక్కస్స వసవత్తినోతి సయంవసీభావేన వత్తనతో, ద్వీసు దేవలోకేసు అత్తనో వసం ఇస్సరియం వత్తేతీతి వా వసవత్తీ, తస్స వసవత్తినో సక్కస్స దేవరఞ్ఞో ఆమన్తనికా ఆలాపసల్లాపయోగ్గా, కీళనకాలే వా తేన ఆమన్తేతబ్బా అమ్హి, నిక్కమస్స వీరియస్స ఫలం పస్సాతి యోజనా. ఆతతవితతాదిభేదేన పఞ్చ తూరియఙ్గాని ద్వాదసహి పాణిభాగేహి ఏకతో పవజ్జమానాని సట్ఠి హోన్తి, తాని పన సహస్సమత్తాని పయిరుపాసనవసేన ఉపట్ఠితాని సన్ధాయాహ ‘‘**సట్ఠి తూరియసహస్సాని, పటిబోధం కరోన్తి మే**’’తి. తత్థ **పటిబోధన్తి** పీతిసోమనస్సానం పబోధనం.

౧౬౬-౮. ఆలమ్బోతిఆది తూరియవాదకానం దేవపుత్తానం ఏకదేసతో నామగ్గహణన్తి వదన్తి, తూరియానం పనేతం నామగ్గహణం. **వీణామోక్ఖాదికా** దేవధీతా. **సుచిమ్హితాతి** సుద్ధమిహితా, నామమేవ వా ఏతం. **ముదువాదినీతి** ముదునావ

వదతీతి ముదువాదినీ, ముదుకం అతివియ వాదనసీలా, నామమేవ వా. **సేయ్యాసేతి** సేయ్యతరా. **అచ్ఛరానన్తి** అచ్ఛరాసు సజ్ఝేతే పాసంసతరా. **పటోధికాతి** పటోధనకరా.

౧౮౯. **కాలేనాతి** యుత్తప్పత్తకాలేన. **అభిభాసన్తీతి** అభిముఖా, అభిరతా వా హుత్వా భాసన్తి. యథా చ భాసన్తి, తం దస్సేతుం ''**హన్ద నచ్చామ గాయామ, హన్ద తం రమయామసే**''తి వుత్తం.

౧౯౦. **ఇదన్తి** ఇదం మయా లద్ధట్ఠానం. **అసోకన్తి** ఇట్ఠకన్తపియమనాపానంయేవ రూపాదీనం సమ్భవతో విసోకం. తతో ఏవ సబ్బకాలం పమోదసంవద్ధనతో **నన్దనం. తిదసానం మహావనన్తి** తావతింసదేవానం మహన్తం మహనీయఞ్చ ఉయ్యానం.

౧౯౧. ఏవరూపా దిబ్బసమ్పత్తి నామ పుఞ్ఞకమ్మవసేనేవాతి ఓదిస్సకనయేన వత్వా పున అనోదిస్సకనయేన దస్సేన్తీ ''**సుఖం అకతపుఞ్ఞాన**''న్తి గాథమాహ.

౧౯౨. పున అత్తనా లద్ధస్స దిబ్బట్ఠానస్స పరేహి సాధారణకామతావసేన ధమ్మం కథేన్తీ ''**తేసం సహబ్యకామాన**''న్తి ఓసానగాథమాహ. **తేసన్తి** తావతింసదేవానం. **సహబ్యకామానన్తి** సహభావం ఇచ్ఛన్తేహి, కత్తుఅత్థే హి ఇదం సామివచనం. సహ వాతి పవత్తతీతి సహవో, తస్స భావో సహబ్యం యథా వీరస్స భావో వీరియన్తి.

ఏవం థేరో దేవతాయ అత్తనో పుఞ్ఞకమ్మే ఆవికతే తస్సా సపరివారాయ ధమ్మం దేసేత్వా దేవలోకతో ఆగన్త్వా తం పవత్తిం భగవతో ఆరోచేసి. భగవా తమత్థం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా సమ్పత్తపరిసాయ ధమ్మం దేసేసి. సా దేసనా సదేవకస్స లోకస్స సాత్థికా అహోసీతి.

దాసివిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨. లఖుమావిమానవణ్ణనా

అభిక్కన్తేన వణ్ణేనాతి లఖుమావిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవతి బారాణసియం విహరన్తే కేవట్టద్వారం నామ బారాణసినగరస్స ఏకం ద్వారం, తస్స అవిదూరే నివిట్ఠగామోపి ''కేవట్టద్వార''న్త్వేవ పఞ్ఞాయిత్థ. తత్థ లఖుమా నామ ఏకా ఇత్థీ సద్ధా పసన్నా బుద్ధిసమ్పన్నా తేన ద్వారేన పవిసన్తే భిక్ఖూ దిస్వా వన్దిత్వా అత్తనో గేహం నేత్వా కటచ్ఛుభిక్ఖం దత్వా తేనేవ పరిచయేన సద్ధాయ వడ్ఢమానాయ ఆసనసాలం కారేత్వా తత్థ పవిట్ఠానం భిక్ఖూనం ఆసనం ఉపనేతి, పానీయం పరిభోజనీయం ఉపట్ఠపేతి. యఞ్చ ఓదనకుమ్మాసడాకాది అత్తనో గేహే విజ్జతి, తం భిక్ఖూనం దేతి. సా భిక్ఖూనం సన్తికే ధమ్మం సుత్వా సరణేసు చ సీలేసు చ పతిట్ఠాయ సమాహితా హుత్వా విపస్సనాకమ్మట్ఠానం ఉగ్గహేత్వా విపస్సనం ఉస్సుక్కాపేన్తీ ఉపనిస్సయసమ్పన్నతాయ న చిరస్సేవ సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠహి. సా అపరభాగే కాలం కత్వా తావతింసభవనే మహతి విమానే నిబ్బత్తి, అచ్ఛరాసహస్సఞ్చస్సా పరివారో అహోసి. సా తత్థ దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవన్తీ పమోదమానా విచరతి. తం ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో దేవచారికం చరన్తో ''**అభిక్కన్తేన వణ్ణేనా**''తిఆదిగాథాహి పుచ్ఛి. తి సబ్బం వుత్తనయమేవ. తేన వుత్తం –

౧౯౩. ''అభిక్కన్తేన వణ్ణేన, యా త్వం తిట్ఠసి దేవతే;

ఓభాసేన్తీ దిసా సబ్బా, ఓసధీ వియ తారకా.

౧౭౪. “కేన తేతాదిసో వణ్ణో, కేన తే ఇధ మిజ్ఝతి;
ఉప్పజ్జన్తి చ తే భోగా, యే కేచి మనసో పియా.

౧౭౫. “పుచ్ఛామి తం దేవి మహానుభావే, మనుస్సభూతా కిమకాసి పుఞ్ఞం;
కేనాసి ఏవం జలితానుభావా, వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

౧౭౬. “సా దేవతా అత్తమనా, మోగ్గల్లానేన పుచ్ఛితా;
పఞ్హం పుట్ఠా వియాకాసి, యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం”.

౧౭౭. “కేవట్టద్వారా నిక్ఖమ్మ, అహు మయ్హం నివేసనం;
తత్థ సఞ్చరమానానం, సావకానం మహేసినం.

౧౭౮. “ఓదనం కుమ్మాసం డాకం, లోణసోవీరకఞ్చహం;
అదాసిం ఉజుభూతేసు, విప్పసన్నేన చేతసా.

౧౭౯. “చాతుద్దసిం పఞ్చదసిం, యా చ పక్ఖస్స అట్ఠమీ;
పాటిహారియపక్ఖఞ్చ, అట్ఠఙ్గసుసమాగతం.

౧౮౦. “ఉపోసథం ఉపవసిస్సం, సదా సీలేసు సంవుతా;
సఞ్ఞమా సంవిభాగా చ, విమానం ఆవసామహం.

౧౮౧. “పాణాతిపాతా విరతా, ముసావాదా చ సఞ్ఞతా;
థేయ్యా చ అతిచారా చ, మజ్జపానా చ ఆరకా.

౧౮౨. “పఞ్చసిక్ఖాపదే రతా, అరియసచ్చాన కోవిదా;
ఉపాసికా చక్ఖుమతో, గోతమస్స యసస్సినో.

౧౮౩. “తేన మేతాదిసో వణ్ణో…పే… వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

మమ చ, భన్తే, వచనేన భగవతో పాదే సిరసా వన్దేయ్యాసి “లఖుమా నామ, భన్తే, ఉపాసికా భగవతో పాదే సిరసా వన్దతీ”తి. అనచ్ఛరియం ఖో పనేతం, భన్తే, యం మం భగవా అఞ్ఞతరస్మిం సామఞ్ఞఫలే బ్యాకరేయ్య. తం భగవా సకదాగామిఫలే బ్యాకాసీతి.

౧౭౭. తత్థ **కేవట్టద్వారా నిక్ఖమ్మా**తి కేవట్టద్వారతో నిక్ఖమనట్ఠానే.

౧౭౮. **డాక**న్తి తణ్డులేయ్యకాదిసాకబ్యఞ్జనం. **లోణసోవీరక**న్తి ధఞ్ఞరసాదీహి బహూహి సమ్భారేహి సమ్పాదేతబ్బం ఏకం పానకం. “ఆచామకఞ్జికలోణూదక”న్తిపి వదన్తి.

పుచ్ఛావిస్సజ్జనావసానే సా థేరస్స ధమ్మదేసనాయ సకదాగామిఫలం పాపుణి. సేసం ఉత్తరావిధానే వుత్తనయానుసారేన ఏవ వేదితబ్బం.

లఖుమావిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩. ఆచామదాయికావిమానవణ్ణనా

పిణ్డాయ తే చరన్తస్సాతి ఆచామదాయికావిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా రాజగహే విహరతి వేళువనే కలన్దకనివాపే. తేన ఖో పన సమయేన రాజగహే అఞ్ఞతరం కులం అహివాతరోగేన ఉపద్దుతం అహోసి. తత్థ సబ్బే జనా మతా ఠపేత్వా ఏకం ఇత్థిం. సా గేహం గేహగతఞ్చ సబ్బం ధనధఞ్ఞం ఛడ్డేత్వా మరణభయభీతా భిత్తిఛిద్దేన పలాతా అనాథా హుత్వా పరగేహం గన్త్వా తస్స పిట్ఠిపస్సే వసతి. తస్మిం గేహే మనుస్సా కరుణాయన్తా ఉక్ఖలిఆదీసు అవసిట్ఠం యాగుభత్తఆచామాదిం తస్సా దేన్తి. సా తం భుఞ్జిత్వా జీవికం కప్పేతి.

తేన చ సమయేన ఆయస్మా మహాకస్సపో సత్తాహం నిరోధసమాపత్తిం సమాపజ్జిత్వా తతో వుట్ఠితో “కం ను ఖో అహం అజ్జ ఆహారపటిగ్గహణేన అనుగ్గహేస్సామి, దుగ్గతితో చ దుక్ఖతో చ మోచేస్సామీ”తి చిన్తేన్తో తం ఇత్థిం ఆసన్నమరణం నిరయసంవత్తనికఞ్చస్సా కమ్మం కతోకాసం దిస్వా “అయం మయి గతే అత్తనా లద్ధం ఆచామం దస్సతి, తేనేవ నిమ్మానరతిదేవలోకే ఉప్పజ్జిస్సతి, ఏవం నిరయూపపత్తితో మోచేత్వా హన్దాహం ఇమిస్సా సగ్గసమ్పత్తిం నిప్ఫాదేస్సామీ”తి పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరం ఆదాయ తస్సా నివేసనట్ఠానాభిముఖో గచ్ఛతి. అథ సక్కో దేవానమిన్దో అఞ్ఞాతకవేసేన అనేకరసం అనేకసూపబ్యఞ్జనం దిబ్బాహారం ఉపనేసి. తం ఞత్వా థేరో “కోసియ, త్వం కతకుసలో, కస్మా ఏవం కరోసి, మా దుగ్గతానం కపణానం సమ్పత్తిం విలుమ్పీ”తి పటిక్ఖిపిత్వా తస్సా ఇత్థియా పురతో అట్ఠాసి.

సా థేరం దిస్వా “అయం మహానుభావో థేరో, ఇమస్స దాతబ్బయుత్తకం ఖాదనీయం వా భోజనీయం వా ఇధ నత్థి, ఇదఞ్చ కిలిట్ఠభాజనగతం తిణచుణ్ణరజానుకిణ్ణం అలోణం సీతలం అప్పరసం ఆచామకఞ్జియమత్తం ఏదిసస్స దాతుం న ఉస్సహామీ”తి చిన్తేత్వా “అతిచ్ఛథా”తి ఆహ. థేరో ఏకపదనిక్ఖేపమత్తం అపసక్కిత్వా అట్ఠాసి. గేహవాసినో మనుస్సా భిక్ఖం ఉపనేసుం, థేరో న సమ్పటిచ్ఛతి. సా దుగ్గతిత్థీ “మమేవ అనుగ్గహత్థాయ ఇధాగతో, మమ సన్తకమేవ పటిగ్గహేతుకామో”తి ఞత్వా పసన్నమానసా ఆదరజాతా తం ఆచామం థేరస్స పత్తే ఆకిరి. థేరో తస్సా పసాదసంవద్ధనత్థం భుఞ్జనాకారం దస్సేసి, మనుస్సా ఆసనం పఞ్ఞాపేసుం. థేరో తత్థ నిసీదిత్వా తం ఆచామం భుఞ్జిత్వా పివిత్వా ఓనీతపత్తపాణీ అనుమోదనం కత్వా తం దుగ్గతిత్థిం “త్వం ఇతో తతియే అత్తభావే మమ మాతా అహోసీ”తి వత్వా గతో. సా తేన థేరే అతిపసాదఞ్చ ఉప్పాదేత్వా తస్సా రత్తియా పఠమయామే కాలం కత్వా నిమ్మానరతీనం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జి. అథ సక్కో దేవరాజా తస్సా కాలకతభావం ఞత్వా “కత్థ ను ఖో ఉప్పన్నా”తి ఆవజ్జేన్తో తావతింసేసు అదిస్వా రత్తియా మజ్ఝిమయామే ఆయస్మన్తం మహాకస్సపం ఉపసఙ్కమిత్వా తస్సా నిబ్బత్తట్ఠానం పుచ్ఛన్తో –

౧౮౫. “పిణ్డాయ తే చరన్తస్స, తుణ్హీభూతస్స తిట్ఠతో;

దలిద్దా కపణా నారీ, పరాగారం అపస్సితా.

౧౮౬."యా తే అదాసి ఆచామం, పసన్నా సేహి పాణిభి;
సా హిత్వా మానుసం దేహం, కం ను సా దిసతం గతా"తి. –

ద్వే గాథా అభాసి.

౧౮౫. తత్థ **పిణ్డాయా**తి పిణ్డపాతత్థాయ. **తుణ్హీభూతస్స తిట్ఠతో**తి ఇదం పిణ్డాయ చరణాకారదస్సనం, ఉద్దిస్స తిట్ఠతోతి అత్థో. **దలిద్దా**తి దుగ్గతా. **కపణా**తి వరాకీ. "దలిద్దా"తి ఇమినా తస్సా భోగపారిజుఞ్ఞం దస్సేతి, "కపణా"తి ఇమినా ఞాతిపారిజుఞ్ఞం. **పరాగారం అపస్సితా**తి పరగేహం నిస్సితా, పరేసం ఘరే బహిపిట్ఠిఛదనం నిస్సాయ వసన్తీ.

౧౮౬. **కం ను సా దిసతం గతా**తి ఛసు కామదేవలోకేసు ఉప్పజ్జనవసేన కం నామ దిసం గతా. ఇతి సక్కో "థేరేన తథా కతానుగ్గహా ఉళారాయ దిబ్బసమ్పత్తియా భాగినీ, న చ దిస్సతీ"తి హేట్ఠా ద్వీసు దేవలోకేసు అపస్సన్తో సంసయాపన్నో పుచ్ఛతి.

అథస్స థేరో –

౧౮౭."పిణ్డాయ మే చరన్తస్స, తుణ్హీభూతస్స తిట్ఠతో;
దలిద్దా కపణా నారీ, పరాగారం అపస్సితా.

౧౮౮."యా మే అదాసి ఆచామం, పసన్నా సేహి పాణిభి;
సా హిత్వా మానుసం దేహం, విప్పముత్తా ఇతో చుతా.

౧౮౯."నిమ్మానరతినో నామ, సన్తి దేవా మహిద్ధికా;
తత్థ సా సుఖితా నారీ, మోదతాచామదాయికా"తి. –

పుచ్ఛితనియామేనేవ పటివచనం దేన్తో తస్సా నిబ్బత్తట్ఠానం కథేసి.

౧౮౮. తత్థ **విప్పముత్తా**తి తతో మనుస్సదోభగ్గియతో పరమకారుఞ్ఞవుత్తితో విప్పముత్తా అపగతా.

౧౮౯. **మోదతాచామదాయికా**తి ఆచామమత్తదాయికా, సాపి నామ పఞ్చమే కామసగ్గే దిబ్బసమ్పత్తియా మోదతి, పస్స తావ ఖేత్తసమ్పత్తిఫలన్తి దస్సేతి.

పున సక్కో తస్సా దానస్స మహప్ఫలతం మహానిసంసతఞ్చ సుత్వా తం థోమేన్తో –

౧౯౦."అహో దానం వరాకియా, కస్సపే సుప్పతిట్ఠితం;
పరాభతేన దానేన, ఇజ్ఝిత్థ వత దక్ఖిణా.

౧౯౧."యా మహేసిత్తం కారేయ్య, చక్కవత్తిస్స రాజినో;
నారీ సబ్బఙ్గకల్యాణీ, భత్తు చానోమదస్సికా;
ఏతస్సాచామదానస్స, కలం నాగ్ఘతి సోళసిం.

౧౯౨."సుతం నిక్ఖా సతం అస్సా, సతం అస్సతరీరథా;
సతం కఞ్ఞాసహస్సాని, ఆముత్తమణికుణ్డలా;
ఏతస్సాచామదానస్స, కలం నాగ్ఘన్తి సోళసిం.

౧౯౩. "సతం హేమవతా నాగా, ఈసాదన్తా ఉరూళ్హవా;
సువణ్ణకచ్ఛా మితఙ్గా, హేమకప్పనవాససా;
ఏతస్సాచామదానస్స, కలం నాగచ్ఛన్తి సోళసిం.

౧౯౪."చతున్నమపి దీపానం, ఇస్సరం యోధ కారయే;
ఏతస్సాచామదానస్స, కలం నాగ్ఘతి సోళసి"న్తి. – ఆహ;

౧౯౦. తత్థ **అహో**తి అచ్ఛరియత్థే నిపాతో. **వరాకియా**తి కపణియా. **పరాభతేనా**తి పరతో ఆనీతేన, పరేసం ఘరతో ఉఞ్ఛాచరియాయ లద్ధేనాతి అత్థో. **దానేనా**తి దాతబ్బేన ఆచామమత్తేన దేయ్యధమ్మేన. **ఇజ్ఝిత్థ వత దక్ఖిణా**తి దక్ఖిణా దానం అహో నిప్ఫజ్జిత్థ, అహో మహప్ఫలా మహాజుతికా మహావిప్ఫారా అహువత్థాతి అత్థో.

౧౯౧. ఇదాని "ఇత్థిరతనాదీనిపి తస్స దానస్స సతభాగమ్పి సహస్సభాగమ్పి న ఉపేన్తీ"తి దస్సేతుం **"యా మహేసిత్తం కారేయ్యా"**తిఆది వుత్తం. తత్థ **సబ్బఙ్గకల్యాణీ**తి "నాతిదీఘా నాతిరస్సా నాతికిసా నాతిథూలా నాతికాళీ నాచ్చోదాతా అతిక్కన్తా మానుసవణ్ణం అప్పత్తా దిబ్బవణ్ణ"న్తి ఏవం వుత్తేహి సబ్బేహి అఙ్గేహి కారణేహి, సబ్బేహి వా అఙ్గపచ్చఙ్గేహి కల్యాణీ సోభనా సున్దరా. **భత్తు చానోమదస్సికా**తి సామికస్స అలామకదస్సనా సాతిసయం దస్సనీయా పాసాదికా. **ఏతస్సాచామదానస్స, కలం నాగ్ఘతి సోళసి**న్తి ఏతస్స ఏతాయ దిన్నస్స ఆచామదానస్స ఫలం సోళసభాగం కత్వా తతో ఏకం భాగం పున సోళసభాగం కత్వా గహితభాగసఙ్ఖాతం సోళసిం కలం చక్కవత్తిరఞ్ఞో ఇత్థిరతనభావోపి నాగ్ఘతి నానుభోతి న పాపుణాతి. "సువణ్ణస్స పఞ్చదసధరణం నిక్ఖ"న్తి వదన్తి, "సతధరణ"న్తి అపరే.

౧౯౩. **హేమవతా**తి హిమవతి జాతా, హేమవతజాతికా వా. తే హి మహన్తా థామజవసమ్పన్నా చ హోన్తి. **ఈసాదన్తా**తి రథీసాసదిసదన్తా, థోకంయేవ అవనతదన్తాతి అత్థో. తేన విసాలకదారీభావం నివారేతి. **ఉరూళ్హవా**తి థామజవపరక్కమేహి బ్రూహన్తో, మహన్తం యుద్ధకిచ్చం వహితుం సమత్థాతి అత్థో. **సువణ్ణకచ్ఛా**తి హేమమయగీవేయ్యకపటిముక్కా. కచ్ఛసీసేన హి సబ్బం హత్థియోగ్గం వదతి. **హేమకప్పనవాససా**తి సువణ్ణఖచితగజత్థరణకప్పనాదిహత్థాలఙ్కారసమ్పన్నా.

౧౯౪. **చతున్నమపి దీపానం ఇస్సర**న్తి ద్విసహస్సపరిత్తదీపపరివారానం జమ్బుదీపాదీనం చతున్నం మహాదీపానం ఇస్సరియం. తేన సత్తరతనసముజ్జలం సకలం చక్కవత్తిసిరిం వదతి. యం పనేత్థ, తం హేట్ఠా వుత్తనయమేవ.

ఇధ సక్కేన దేవరాజేన అత్తనా చ వుత్తం సబ్బం ఆయస్మా మహాకస్సపత్థేరో భగవతో ఆరోచేసి. భగవా తం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా సమ్పత్తపరిసాయ విత్థారేన ధమ్మం దేసేసి. సా దేసనా మహాజనస్స సాత్థికా అహోసీతి.

ఆచామదాయికావిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪. చణ్డాలివిమానవణ్ణనా

చణ్డాలి వన్ద పాదానీతి చణ్డాలివిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా రాజగహే విహరన్తో పచ్చూసవేలాయం బుద్ధాచిణ్ణం మహాకరుణాసమాపత్తిం సమాపజ్జిత్వా వుట్ఠాయ లోకం ఓలోకేన్తో అద్దస తస్మింయేవ నగరే చణ్డాలావసథే వసన్తిం ఏకం మహల్లికం చణ్డాలిం ఖీణాయుకం, నిరయసంవత్తనికఞ్చస్సా కమ్మం ఉపట్ఠితం. సో మహాకరుణాయ సముస్సాహితమానసో “సగ్గసంవత్తనికం కమ్మం కారేత్వా తేనస్సా నిరయూపపత్తిం నిసేధేత్వా సగ్గే పతిట్ఠాపేస్సామీ”తి చిన్తేత్వా మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం రాజగహం పిణ్డాయ పవిసతి. తేన చ సమయేన సా చణ్డాలీ దణ్డం ఓలుబ్భ నగరతో నిక్ఖమన్తీ భగవన్తం ఆగచ్ఛన్తం దిస్వా అభిముఖీ హుత్వా అట్ఠాసి. భగవాపి తస్సా గమనం నివారేన్తో వియ పురతో అట్ఠాసి. అథాయస్మా మహామోగ్గల్లానో సత్థు చిత్తం ఞత్వా తస్సా చ ఆయుపరిక్ఖయం భగవతో వన్దనాయ తం నియోజేన్తో –

౧౯౫. “చణ్డాలి వన్ద పాదాని, గోతమస్స యసస్సినో;
తమేవ అనుకమ్పాయ, అట్ఠాసి ఇసిసత్తమో.

౧౯౬. “అభిప్పసాదేహి మనం, అరహన్తమ్హి తాదిని;
ఖిప్పం పఞ్జలికా వన్ద, పరిత్తం తవ జీవిత”న్తి. – గాథాద్వయమాహ;

౧౯౫. తత్థ **చణ్డాలీ**తి జాతిఆగతేన నామేన తం ఆలపతి. **వన్దా**తి అభివాదయ. **పాదానీ**తి సదేవకస్స లోకస్స సరణాని చరణాని . **తమేవ అనుకమ్పాయా**తి తమేవ అనుగ్గణ్హనత్థం, అపాయూపపత్తితో నిసేధేత్వా సగ్గే నిబ్బత్తాపనత్థన్తి అధిప్పాయో. **అట్ఠాసీ**తి నగరమ్పి అపవిసిత్వా ఠితో. **ఇసిసత్తమో**తి లోకియసేక్ఖాసేక్ఖపచ్చేకబుద్ధఇసీహి ఉత్తమో ఉక్కట్ఠతమో, అథ వా బుద్ధఇసీనం విపస్సిఆదీనం సత్తమోతి ఇసిసత్తమో.

౧౯౬. **అభిప్పసాదేహి మనన్తి** “సమ్మాసమ్బుద్ధో భగవా”తి తవ చిత్తం పసాదేహి. **అరహన్తమ్హి తాదినీ**తి ఆరకత్తా కిలేసానం, తేసంయేవ అరీనం హతత్తా, సంసారచక్కస్స అరానం హతత్తా, పచ్చయానం అరహత్తా, పాపకరణే రహాభావా చ అరహన్తే, ఇట్ఠాదీసు తాదిభావప్పత్తియా తాదిమ్హి. **ఖిప్పం పఞ్జలికా వన్దా**తి సీఘంయేవ పగ్గహితఅఞ్జలికా హుత్వా వన్దస్సు. కస్మాతి చే? **పరిత్తం తవ జీవిత**న్తి, ఇదానేవ భిజ్జనసభావత్తా పరిత్తం అతిఇత్తరం.

ఇతి థేరో గాథాద్వయేన భగవతో గుణే పకిత్తేన్తో అత్తనో ఆనుభావే ఠత్వా తస్సా చ ఖీణాయుకతావిభావనేన సంవేజేన్తో సత్థు వన్దనాయ నియోజేసి. సా చ తం సుత్వా సంవేగజాతా సత్థరి పసన్నమానసావ హుత్వా పఞ్చపతిట్ఠితేన వన్దిత్వా అఞ్జలిం కత్వా నమస్సమానా బుద్ధగతాయ పీతియా ఏకగ్గచిత్తా హుత్వా అట్ఠాసి. భగవా “అలమేత్తకమేతిస్సా సగ్గూపపత్తియా”తి నగరం పావిసి సద్ధిం భిక్ఖుసఙ్ఘేన. అథ నం ఏకా భన్తా గావీ తరుణవచ్ఛా తతో ఏవ అభిధావన్తీ సిఙ్గేన పహరిత్వా జీవితా వోరోపేసి. తం సబ్బం దస్సేతుం సఙ్గీతికారా –

౧౯౭. "చోదితా భావితత్తేన, సరీరన్తిమధారినా;
చణ్డాలీ వన్ది పాదాని, గోతమస్స యసస్సినో.

౧౯౮. "తమేనం అవధీ గావీ, చణ్డాలిం పఞ్జలిం ఠితం;
నమస్సమానం సమ్బుద్ధం, అన్ధకారే పభఙ్కర"న్తి. – గాథాద్వయమాహంసు;

౧౯౮. తత్థ **పఞ్జలిం ఠితం నమస్సమానం సమ్బుద్ధ**న్తి గతేపి భగవతి బుద్ధారమ్మణాయ పీతియా సమాహితా హుత్వా సమ్ముఖా వియ అఞ్జలిం పగ్గయ్హ నమస్సమానం ఠితం. **అన్ధకారే**తి అవిజ్జన్ధకారేన సకలేన కిలేసన్ధకారేన చ అన్ధకారే లోకే. **పభఙ్కర**న్తి ఞాణోభాసకరం.

సా చ తతో చుతా తావతింసేసు నిబ్బత్తి, అచ్ఛరానం సతసహస్సం చస్సా పరివారో అహోసి. తదహేవ చ సా సహ విమానేన ఆగన్త్వా విమానతో ఓతరిత్వా ఆయస్మన్తం మహామోగ్గల్లానం ఉపసఙ్కమిత్వా వన్ది. తమత్థం దస్సేతుం –

౧౯౯. "ఖీణాసవం విగతరజం అనేజం, ఏకం అరఞ్ఞమ్హి రహో నిసిన్నం;
దేవిద్ధిపత్తా ఉపసఙ్కమిత్వా, వన్దామి తం వీర మహానుభావ"న్తి. –

దేవతా ఆహ. తం థేరో పుచ్ఛి –

౨౦౦. "సువణ్ణవణ్ణా జలితా మహాయసా, విమానమోరుయ్హ అనేకచిత్తా;
పరివారితా అచ్ఛరాసఙ్గణేన, కా త్వం సుభే దేవతే వన్దసే మమ"న్తి.

౨౦౦. తత్థ **జలితా**తి అత్తనో సరీరప్పభాయ వత్థాభరణాదీనం ఓభాసేన చ జలన్తీ జోతేన్తీ . **మహాయసా**తి మహాపరివారా. **విమానమోరుయ్హా**తి విమానతో ఓరుయ్హ. **అనేకచిత్తా**తి అనేకవిధచిత్తతాయుత్తా. **సుభే**తి సుభగుణే. **మమ**న్తి మం.

ఏవం థేరేన పుచ్ఛితా పున సా –

౨౦౧. "అహం భద్దన్తే చణ్డాలీ, తయా వీరేన పేసితా;
వన్దిం అరహతో పాదే, గోతమస్స యసస్సినో.

౨౦౨. "సాహం వన్దిత్వా పాదాని, చుతా చణ్డాలయోనియా;
విమానం సబ్బతో భద్దం, ఉపపన్నమ్హి నన్దనే.

౨౦౩. "అచ్ఛరానం సతసహస్సం, పురక్ఖత్వాన తిట్ఠతి;
తాసాహం పవరా సేట్ఠా, వణ్ణేన యససాయునా.

౨౦౪. "పహూతకతకల్యాణా , సమ్పజానా పటిస్సతా;

మునిం కారుణికం లోకే, తం భన్తే వన్దితుమాగతా”తి. –

చతస్సో గాథాయో ఆహ.

౨౦౧-౪. తత్థ **పేసితాతి** “చణ్డాలి, వన్ద పాదానీ”తిఆదినా వన్దనాయ ఉయ్యోజితా. యదిపి తం వన్దనామయం పుఞ్ఞం పవత్తిక్ఖణవసేన పరిత్తం, ఖేత్తమహన్తతాయ పన ఫలమహన్తతాయ చ అతివియ మహన్తమేవాతి ఆహ **‘‘పహూతకతకల్యాణా’’**తి. తథా బుద్ధారమ్మణాయ పీతియా పవత్తిక్ఖణే పఞ్ఞాయ సతియా చ విసదభావం సన్ధాయాహ **‘‘సమ్పజానా పటిస్సతా’’**తి. పున –

౨౦౫.“ఇదం వత్వాన చణ్డాలీ, కతఞ్ఞూ కతవేదినీ;

వన్దిత్వా అరహతో పాదే, తత్థేవన్తరధాయథా”తి. –

గాథా సఙ్గీతికారేహి ఠపితా.

౨౦౫. తత్థ **చణ్డాలీతి** చణ్డాలీభూతపుబ్బాతి కత్వా వుత్తం, దేవలోకే చ ఇదమాచిణ్ణం, యం మనుస్సలోకే నిరుళ్హసమఞ్ఞాయ వోహారో. సేసం వుత్తనయమేవ.

ఆయస్మా పన మహామోగ్గల్లానో ఇమం పవత్తిం భగవతో ఆరోచేసి. భగవా తమత్థం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా సమ్పత్తపరిసాయ ధమ్మం దేసేసి, సా దేసనా మహాజనస్స సాత్థికా అహోసీతి.

చణ్డాలివిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౫. భద్దిత్థివిమానవణ్ణనా

నీలా పీతా చ కాళా చాతి భద్దిత్థివిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తేన చ సమయేన కిమిలనగరే రోహకో నామ గహపతిపుత్తో అహోసి సద్ధో పసన్నో సీలాచారసమ్పన్నో. తస్మింయేవ చ నగరే తేన సమానమహాభోగే కులే ఏకా దారికా అహోసి సద్ధా పసన్నా పకతియాపి భద్దతాయ భద్దాతి నామేన. అథ రోహకస్స మాతాపితరో తం కుమారిం వారేత్వా తాదిసే కాలే తం ఆనేత్వా ఆవాహవివాహం అకంసు. తే ఉభోపి సమగ్గవాసం వసన్తి. సా అత్తనో ఆచారసమ్పత్తియా “భద్దిత్థీ”తి తస్మిం నగరే పాకటా పఞ్ఞాతా అహోసి.

తేన చ సమయేన ద్వే అగ్గసావకా పఞ్చసతపఞ్చసతభిక్ఖుపరివారా జనపదచారికం చరన్తా కిమిలనగరం పాపుణింసు. రోహకో తేసం తత్థ గతభావం ఞత్వా సోమనస్సజాతో థేరే ఉపసఙ్కమిత్వా వన్దిత్వా స్వాతనాయ నిమన్తేత్వా దుతియదివసే పణీతేన ఖాదనీయేన భోజనీయేన సపరివారే తే సన్తప్పేత్వా సపుత్తదారో తేహి దేసితం ధమ్మదేసనం సుత్వా తేసం ఓవాదే పతిట్ఠహన్తో సరణాని గణ్హి, పఞ్చ సీలాని సమాదియి. భరియా పనస్స అట్ఠమీచాతుద్దసీపన్నరసీపాటిహారియపక్ఖేసు ఉపోసథం ఉపవసి, విసేసతో సీలాచారసమ్పన్నా అహోసి దేవతాహి చ అనుకమ్పితా. తాయ ఏవ చ దేవతానుకమ్పాయ అత్తనో ఉపరి పతితం మిచ్ఛాపవాదం నిరంకత్వా సువిసుద్ధసీలాచారతాయ అతివియ లోకే పత్థటయసా అహోసి.

సా హి సయం కిమిలనగరే ఠితా అత్తనో సామికస్స వణిజ్జావసేన తక్కసిలాయం వసన్తస్స, ఉస్సవదివసే సహాయేహి ఉస్సాహితస్స నక్ఖత్తకీళాచిత్తే ఉప్పన్నే ఘరదేవతాయ అత్తనో దిబ్బానుభావేన తం తత్థ నేత్వా సామికేన సహ యోజితా తేనేవ సమాగమేన పతిట్ఠితగబ్భా హుత్వా దేవతాయ కిమిలనగరం పటినీతా, అనుక్కమేన గబ్భినిభావే పాకటే జాతే సస్సుఆదీహి "అతిచారినీ"తి ఆసఙ్కితా, తాయ ఏవ దేవతాయ అత్తనో ఆనుభావేన గఙ్గామహోఘే కిమిలనగరం ఓత్థరన్తే వియ ఉపట్ఠాపితే అత్తనో పతిబ్బతాభావసంసూచకేన సచ్చాధిట్ఠానపుబ్బకేన సపథేన వాతవేగసముట్ఠితవీచిజాలం గఙ్గామహోఘం అత్తనో ఉపరి ఆపతితం ఆయస్మిఞ్చ నివత్తేత్వా, సామికేన సమాగతాపి తేన పుబ్బే సస్సుఆదీహి వియ ఆసఙ్కితా తక్కసిలాయం తేన దిన్నం నామముద్దితం సఞ్ఞాణఞ్చ అప్పేన్తీ, తం ఆసఙ్కం నిరంకత్వా భత్తునో ఞాతిజనస్స చ మహాజనస్స చ సమ్భావనీయా జాతా. తేన వుత్తం "సువిసుద్ధసీలాచారతాయ అతివియ లోకే పత్థటయసా అహోసీ"తి.

సా అపరేన సమయేన కాలం కత్వా తావతింసభవనే ఉప్పన్నా. అథ భగవతి సావత్థితో తావతింసభవనం గన్త్వా పారిచ్ఛత్తకమూలే పణ్డుకమ్బలసిలాయం నిసిన్నే, దేవపరిసాయ చ భగవన్తం ఉపసఙ్కమిత్వా వన్దిత్వా ఏకమన్తం నిసిన్నాయ భద్దిత్థిపి ఉపసఙ్కమిత్వా వన్దిత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. అథ భగవా దససహస్సిలోకధాతూసు సన్నిపతితాయ దేవబ్రహ్మాపరిసాయ మజ్ఝే తాయ దేవతాయ కతపుఞ్ఞకమ్మం పుచ్ఛన్తో –

౨౦౬."నీలా పీతా చ కాళా చ, మఞ్జిట్ఠా అథ లోహితా;
ఉచ్చావచానం వణ్ణానం, కిఞ్జక్ఖపరివారితా.

౨౦౭."మన్దారవానం పుప్ఫానం, మాలం ధారేసి ముద్ధని;
నయిమే అఞ్ఞేసు కాయేస, రుక్ఖా సన్తి సుమేధసే.

౨౦౮."కేన కాయం ఉపపన్నా, తావతింసం యసస్సినీ;
దేవతే పుచ్ఛితాచిక్ఖ, కిస్స కమ్మస్సిదం ఫల"న్తి. – ఆహ;

౨౦౬-౭. తత్థ **నీలా పీతా చ కాళా చ, మఞ్జిట్ఠా అథ లోహితాతి** ఏత్థ చ-సద్దో వుత్తత్థసముచ్చయో, సో నీలా చ పీతా చాతిఆదినా పచ్చేకం యోజేతబ్బో. **అథాతి** అఞ్ఞత్థే నిపాతో. తేన ఓదాతాదికే అవుత్తవణ్ణే సఙ్గణ్హాతి. **ఇతి**-సద్దో లుత్తనిద్దిట్ఠో వేదితబ్బో. **చ**-సద్దో వా అవుత్తత్థసముచ్చయో. **అథాతి** ఇతి-సద్దత్థే నిపాతో. **ఉచ్చావచానం వణ్ణానన్తి** ఏత్థ **ఉచ్చావచానన్తి** విభత్తియా అలోపో దట్ఠబ్బో, ఉచ్చావచవణ్ణానం నానావిధవణ్ణానన్తి అత్థో. **వణ్ణానన్తి** వా వణ్ణవన్తానం. **కిఞ్జక్ఖపరివారితాతి** కిఞ్జక్ఖేహి పరివారితానం. సామిఅత్థే హి ఏతం పచ్చత్తవచనం. ఇదం వుత్తం హోతి – నీలా చ పీతా చ కాళా చ మఞ్జిట్ఠా చ లోహితా చ అథ అఞ్ఞే ఓదాతాదయో చాతి ఇమేసం వసేన ఉచ్చావచవణ్ణానం తథాభూతేహియేవ కిఞ్జక్ఖేహి కేసరేహి పరివారితానం విచిత్తసణ్ఠానాదితాయ వా ఉచ్చావచానం యథావుత్తవణ్ణవన్తానం మన్దారవరుక్ఖసమ్భూతతాయ మన్దారవానం పుప్ఫానం మాలం తేహి కతం మాలాగుణం త్వం దేవతే అత్తనో సీసే ధారేసి పిళన్ధసీతి.

యతో రుక్ఖతో తాని పుప్ఫాని, తేసం విసేసవణ్ణతాయ అనఞ్ఞసాధారణతం దస్సేతుం ''**నయిమే అఞ్ఞేసు కాయేసు, రుక్ఖా సన్తి సుమేధసే**''తి వుత్తం. తత్థ **ఇమేతి** యథావుత్తవణ్ణసణ్ఠానాదియుత్తా పుప్ఫవన్తో రుక్ఖా న సన్తీతి యోజనా. **కాయేసూతి** దేవనికాయేసు. **సుమేధసేతి** సున్దరపఞ్ఞే.

తత్థ **నీలాతి** ఇన్దనీలమహానీలాదిమణిరతనానం వసేన నీలోభాసా. **పీతాతి** పుప్ఫరాగకక్కేతనపులకాదిమణిరతనానఞ్చేవ సిఙ్గీసువణ్ణస్స చ వసేన పీతోభాసా. **కాళాతి** అస్మకఉపలకాదిమణిరతనానం వసేన కణ్హోభాసా. **మఞ్జిట్ఠాతి** జోతిరసగోముత్తకగోమేదకాదిమణిరతనానం వసేన మఞ్జిట్ఠోభాసా. **లోహితాతి** పదుమరాగలోహితఙ్కపవాళరతనాదీనం వసేన లోహితోభాసా. కేచి పన నీలాదిపదాని "రుక్ఖా"తి ఇమినా "నీలా రుక్ఖా"తిఆదినా యోజేత్వా వదన్తి. రుక్ఖాపి హి నీలాదివణ్ణేహి పుప్ఫేహి సఞ్ఛన్నత్తా నీలాదియోగతో నీలాదివోహారం లభన్తీతి తేహి "నీలా…పే॰… లోహితా…పే॰… నయిమే అఞ్ఞేసు కాయేసు రుక్ఖా సన్తి సుమేధసేతి, యతో త్వం ఉచ్చావచానం వణ్ణానం కిఞ్జక్ఖపరివారితానం మన్దారవానం పుప్ఫానం మాలం ధారేసీ"తి యోజనా కాతబ్బా. తత్థ యథాదిట్ఠే వణ్ణవిసేసయుత్తే పుప్ఫే కిత్తేత్వా తేసం అసాధారణభావదస్సనేన రుక్ఖానం ఆవేణికభావదస్సనం పఠమనయో, రుక్ఖానం అసాధారణభావదస్సనేన పుప్ఫానం ఆవేణికభావదస్సనం దుతియనయో. పఠమనయే వణ్ణాదయో సరూపేన గహితా, దుతియనయే నిస్సయముఖేనాతి అయమేతేసం విసేసో.

౨౦౮. **కేనాతి** కేన పుఞ్ఞకమ్మేన, కాయం తావతింససన్తి యోజనా. **పుచ్ఛితాచిక్ఖాతి** పుచ్ఛితా త్వం ఆచిక్ఖ కథేహి.

ఏవం భగవతా పుచ్ఛితా సా దేవతా ఇమాహి గాథాహి బ్యాకాసి –

౨౦౯."భద్దిత్థికాతి మం అఞ్ఞంసు, కిమిలాయం ఉపాసికా;
సద్ధా సీలేన సమ్పన్నా, సంవిభాగరతా సదా.

౨౧౦."అచ్ఛాదనఞ్చ భత్తఞ్చ, సేనాసనం పదీపియం;
అదాసిం ఉజుభూతేసు, విప్పసన్నేన చేతసా.

౨౧౧."చాతుద్దసిం పఞ్చదసిం, యా చ పక్ఖస్స అట్ఠమీ;
పాటిహారియపక్ఖఞ్చ, అట్ఠఙ్గసుసమాగతం.

౨౧౨."ఉపోసథం ఉపవసిస్సం, సదా సీలేసు సంవుతా;
సఞ్ఞమా సంవిభాగా చ, విమానం ఆవసామహం.

౨౧౩."పాణాతిపాతా విరతా, ముసావాదా చ సఞ్ఞతా;
థేయ్యా చ అతిచారా చ, మజ్జపానా చ ఆరకా.

౨౧౪."పఞ్చసిక్ఖాపదే రతా, అరియసచ్చాన కోవిదా;
ఉపాసికా చక్ఖుమతో, అప్పమాదవిహారినీ;
కతావాసా కతకుసలా తతో చుతా, సయంపభా అనువిచరామి నన్దనం.

౨౧౫."భిక్ఖూ చాహం పరమహితానుకమ్పకే, అభోజయిం తపస్సియుగం మహామునిం;
కతావాసా కతకుసలా తతో చుతా, సయంపభా అనువిచరామి నన్దనం.

౨౧౬.“అట్ఠఙ్గికం అపరిమితం సుఖావహం, ఉపోసథం సతతముపావసిం అహం;

కతావాసా కతకుసలా తతో చుతా, సయంపభా అనువిచరామి నన్దన”న్తి.

౨౧౮-౨౧౪. తత్థ **భద్దిత్థికాతి మం అఞ్ఞంసు, కిమిలాయం ఉపాసికాతి** ఆచారసమ్పత్తియా సచ్చకిరియాయ ఉబ్బత్తమానమహోఘనివత్తనేన అఖణ్డసీలాతి సఞ్జాతనిచ్ఛయా భద్దా సున్దరా అయం ఇత్థీ, తస్మా “భద్దిత్థికా ఉపాసికా”తి చ మం కిమిలనగరవాసినో జానింసు. **సద్ధా సీలేన సమ్పన్నాతి**ఆది హేట్ఠా వుత్తనయత్తా ఉత్తానత్థమేవ.

అపిచ “సద్ధా”తి ఇమినా సద్ధాధనం, “సంవిభాగరతా, అచ్ఛాదనఞ్చ భత్తఞ్చ, సేనాసనం పదీపియం. అదాసిం ఉజుభూతేసు, విప్పసన్నేన చేతసా”తి ఇమినా చాగధనం , “సీలేన సమ్పన్నా, చతుద్దసిం పఞ్చదసిం…పే.… పఞ్చసిక్ఖాపదే రతా”తి ఇమినా సీలధనం హిరిధనం ఓత్తప్పధనఞ్చ, “అరియసచ్చాన కోవిదా”తి ఇమినా సుతధనం పఞ్ఞాధనఞ్చ దస్సితన్తి సా అత్తనో సత్తవిధఅరియధనపటిలాభం. “ఉపాసికా చక్ఖుమతో…పే.… అనువిచరామి నన్దన”న్తి ఇమినా తస్స దిట్ఠధమ్మికం సమ్పరాయికఞ్చ ఆనిసంసం విభావేతి. తత్థ **కతావాసాతి** నిప్ఫాదితసుచరితావాసా. సుచరితకమ్మఞ్హి తదత్తే ఆయతిఞ్చ సుఖావాసహేతుతాయ “సుఖవిహారస్స ఆవాసో”తి వుచ్చతి. తేనాహ “కతకుసలా”తి.

౨౧౫. పుబ్బే అనామసితఖేత్తవిసేసం అత్తనో దానమయం పుఞ్ఞం వత్వా ఇదాని తస్స ఆయతనగతతం దస్సేతుం **‘‘భిక్ఖూ చా’’**తిఆది వుత్తం. తత్థ **భిక్ఖూతి** అనవసేసభిన్నకిలేసతాయ భిక్ఖూ. **పరమహితానుకమ్పకేతి** పరమం అతివియ దిట్ఠధమ్మికాదినా హితేన అనుగ్గాహకే. **అభోజయిన్తి** పణీతేన భోజనేన భోజేసిం. **తపస్సియుగన్తి** ఉత్తమేన తపసా సబ్బకిలేసమలం తాపేత్వా సముచ్ఛిన్దిత్వా ఠితత్తా తపస్సిభూతం యుగం. **మహామునిన్తి** తతో ఏవ మహాఇసిభూతం, మహతో వా అత్తనో విసయస్స మహన్తేనేవ ఞాణేన మునసతో పరిచ్ఛిన్దనతో మహామునిం. సబ్బమేతం ద్వే అగ్గసావకే సన్ధాయ వదతి.

౨౧౬. **అపరిమితం సుఖావహన్తి** అనునాసికలోపం అకత్వా వుత్తం. “యావఞ్చిదం, భిక్ఖవే, న సుకరం అక్ఖానేన పాపుణితుం యావ సుఖా సగ్గా”తి (మ॰ ని॰ ౩.౨౨౫) వచనతో భగవతోపి వచనపథాతీతపరిమాణరహితసుఖనిబ్బత్తకం అత్తనో వా ఆనుభావేన అపరిమితసుఖావహం సుఖస్స ఆవహనకం. **సతతన్తి** సబ్బకాలం. తం తం ఉపోసథరక్ఖణదివసం అహాపేత్వా, తం తం వా ఉపోసథరక్ఖణదివసం అఖణ్డం కత్వా పరిపుణ్ణం కత్వా సతతం వా సబ్బకాలం సుఖావహన్తి యోజనా. సేసం హేట్ఠా వుత్తనయమేవ.

అథ భగవా మాతుదేవపుత్తప్పముఖానం దససహస్సిలోకధాతువాసీనం దేవబ్రహ్మానం సఙ్ఘానం తయో మాసే అభిధమ్మపిటకం దేసేత్వా మనుస్సలోకం ఆగన్త్వా భద్దిత్థివిమానం భిక్ఖూనం దేసేసి. సా దేసనా సమ్పత్తపరిసాయ సాత్థికా అహోసీతి.

భద్దిత్థివిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౬. సోణదిన్నావిమానవణ్ణనా

అభిక్కన్తేన వణ్ణేనాతి సోణదిన్నావిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే. తేన చ సమయేన నాళన్దాయం సోణదిన్నా నామ ఏకా ఉపాసికా సద్ధా పసన్నా భిక్ఖూనం చతూహి పచ్చయేహి సక్కచ్చం ఉపట్ఠహన్తీ సువిసుద్ధనిచ్చసీలా అట్ఠఙ్గసమన్నాగతం ఉపోసథమ్పి ఉపవసతి. సా ధమ్మసవనసప్పాయం పటిలభిత్వా ఉపనిస్సయసమ్పన్నతాయ చతుసచ్చకమ్మట్ఠానం పరిబ్రూహన్తీ సోతాపన్నా అహోసి. అథ అఞ్ఞతరేన రోగేన ఫుట్ఠా కాలం కత్వా తావతింసేసు ఉప్పజ్జి. తం ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో –

౨౧౭.“అభిక్కన్తేన వణ్ణేన, యా త్వం తిట్ఠసి దేవతే;
ఓభాసేన్తీ దిసా సబ్బా, ఓసధీ వియ తారకా.

౨౧౮.“కేన తేతాదిసో వణ్ణో, కేన తే ఇధ మిజ్ఝతి;
ఉప్పజ్జన్తి చ తే భోగా, యే కేచి మనసో పియా.

౨౧౯.“పుచ్ఛామి తం దేవి మహానుభావే, మనుస్సభూతా కిమకాసి పుఞ్ఞం;
కేనాసి ఏవం జలితానుభావా, వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి. –

ఇమాహి తీహి గాథాహి పటిపుచ్ఛి.

౨౨౦.“సా దేవతా అత్తమనా, మోగ్గల్లానేన పుచ్ఛితా;
పఞ్హం పుట్ఠా వియాకాసి, యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం”.

౨౨౧-౨౨౬.“సోణదిన్నాతి మం అఞ్ఞంసు...పే.... గోతమస్స యసస్సినో.

౨౨౭.“తేన మేతాదిసో వణ్ణో...పే.... వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి. –
దేవతా బ్యాకాసి. తం సబ్బం హేట్ఠా వుత్తనయమేవ.

సోణదిన్నావిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౭.ఉపోసథావిమానవణ్ణనా

అభిక్కన్తేన వణ్ణేనాతి ఉపోసథావిమానం. ఇధ అట్ఠుప్పత్తియం సాకేతే ఉపోసథా నామ ఏకా ఉపాసికాతి అయమేవ విసేసో, సేసం అనన్తరవిమానసదిసం. తేన వుత్తం –

౨౨౯-౨౩౧.“అభిక్కన్తేన వణ్ణేన...పే....
వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

౨౩౨.“సా దేవతా అత్తమనా...పే.... యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం”.

౨౩౩-౨౩౫.“ఉపోసథాతి మం అఞ్ఞంసు, సాకేతాయం ఉపాసికా...పే....

ఉపాసికా చక్ఖుమతో, గోతమస్స యసస్సినో.

౨౩౯. “తేన మేతాదిసో వణ్ణో…పే॰…

వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి. –

దేవతా బ్యాకాసి. పున అత్తనో ఏకం దోసం దస్సేన్తీ –

౨౪౧. “అభిక్ఖణం నన్దనం సుత్వా, ఛన్దో మే ఉదపజ్జథ;

తత్థ చిత్తం పణిధాయ, ఉపపన్నామ్హి నన్దనం.

౨౪౨. “నాకాసిం సత్థు వచనం, బుద్ధస్సాదిచ్చబన్ధునో;

హీనే చిత్తం పణిధాయ, సామ్హి పచ్ఛానుతాపినీ”తి. – ద్వే గాథా అభాసి;

౨౩౩. తత్థ **ఉపోసథాతి మం అఞ్ఞంసూతి** “ఉపోసథా”తి ఇమినా నామేన మం మనుస్సా జానింసు. **సాకేతాయన్తి** సాకేతనగరే.

౨౪౧. **అభిక్ఖణన్తి** అభిణ్హం. **నన్దనం సుత్వాతి** “తావతింసభవనే నన్దనవనం నామ ఏదిసఞ్చ ఏదిసఞ్చా”తి తత్థ నానావిధం దిబ్బసమ్పత్తిం సుత్వా. **ఛన్దోతి** తన్నిబ్బత్తకపుఞ్ఞకమ్మస్స కారణభూతో కుసలచ్ఛన్దో, తత్రూపపత్తియా పత్థనాభూతో తణ్హాఛన్దో వా. **ఉదపజ్జథాతి** ఉప్పజ్జిత్థ. **తత్థాతి** తావతింసభవనే, నన్దనాపదేసేనపి హి తం దేవలోకం వదతి. **ఉపపన్నామ్హీతి** ఉప్పన్నా నిబ్బత్తా అమ్హి.

౨౪౨. **నాకాసిం సత్థు వచనన్తి** “నాహం, భిక్ఖవే, అప్పమత్తకమ్పి భవం వణ్ణేమీ”తిఆదినా (అ॰ ని॰ ౧.౩౨౦-౩౨౧) సత్థారా వుత్తవచనం న కరిం, భవేసు ఛన్దరాగం న పజహిన్తి అత్థో. ఆదిచ్చో గోతమగోత్తో, భగవాపి గోతమగోత్తోతి సగోత్తతాయ వుత్తం **“బుద్ధస్సాదిచ్చబన్ధునో”**తి. అథ వా ఆదిచ్చస్స బన్ధు ఆదిచ్చబన్ధు, భగవా. తం పటిచ్చ తస్స అరియాయ జాతియా జాతత్తా ఆదిచ్చో వా బన్ధు ఏతస్స ఓరసపుత్తభావతోతి ఆదిచ్చబన్ధు, భగవా. తథా హి వుత్తం –

“యో అన్ధకారే తమసీ పభఙ్కరో, వేరోచనో మణ్డలీ ఉగ్గతేజో;

మా రాహు గిలీ చరమన్తలిక్ఖే, పజం మమం రాహు పముఞ్చ సూరియ”న్తి. (సం॰ ని॰ ౧.౯౧);

హీనేతి లామకే. అత్తనో భవాభిరతిం సన్ధాయ వదతి. **సామ్హీతి** సా అమ్హి.

ఏవం తాయ దేవతాయ భవాభిరతినిమిత్తే ఉప్పన్నవిప్పటిసారే పవేదితే థేరో భవస్స పరిచ్ఛిన్నాయుభావవిభావనముఖేన ఆయతిం మనుస్సత్తభావే ఠత్వా వట్టదుక్ఖస్స సమతిక్కమో కాతుం సుకరో, సబ్బసో ఖీణాసవభావో నామ మహానిసంసోతి చ సమస్సాసేతుం –

౨౪౩. “కీవ చిరం విమానమ్హి, ఇధ వచ్ఛసుపోసథే;

దేవతే పుచ్ఛితాచిక్ఖ, యది జానాసి ఆయునో”తి. –

గాథమాహ. పున సా –

౨౪౪.“సట్ఠి వస్ససహస్సాని , తిస్సో చ వస్సకోటియో;

ఇధ ఠత్వా మహాముని, ఇతో చుతా గమిస్సామి;

మనుస్సానం సహబ్యత”న్తి. – ఆహ;

పున థేరో –

౨౪౫.“మా త్వం ఉపోసథే భాయి, సమ్బుద్ధేనాసి బ్యాకతా;

సోతాపన్నా విసేసయి, పహీనా తవ దుగ్గతీ”తి. –

ఇమాయ గాథాయ సముత్తేజేసి.

౨౪౩-౪. తత్థ **కీవ చిర**న్తి కిత్తకం అద్ధానం. **ఇధా**తి ఇమస్మిం దేవలోకే, ఇధ వా విమానస్మిం. **ఆయు నో**తి ఆయు, **నో**తి నిపాతమత్తం. ఆయునో వా చిరాచిరభావం, అథ వా యది జానాసి ఆయునోతి అత్థో. **మహామునీ**తి థేరం ఆలపతి.

౨౪౫. **మా త్వం ఉపోసథే భాయీ**తి భద్దే ఉపోసథే త్వం మా భాయి. కస్మా? యస్మా **సమ్బుద్ధేనాసి బ్యాకతా**. కిన్తి? **సోతాపన్నా విసేసయీ**తి. మగ్గఫలసఙ్ఖాతం విసేసం యాతా అధిగతా, తస్మా **పహీనా తవ** సబ్బాపి **దుగ్గతీ**తి ఇమమ్పి విసేసం యాతాతి విసేసయి. సేసం వుత్తనయమేవ.

ఉపోసథావిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౮-౯. నిద్దా-సునిద్దావిమానవణ్ణనా

అట్ఠమనవమవిమానాని రాజగహనిదానాని. అట్ఠుప్పత్తియం యథాక్కమం “నిద్దా నామ ఉపాసికా…పే.… గోతమస్స యసస్సినో. తేన మేతాదిసో వణ్ణో…పే.… సునిద్దా నామ ఉపాసికా”తి వత్తబ్బం. సేసం వుత్తనయమేవ. గాథాసుపి అపుబ్బం నత్థి. తథా హి ఏకచ్చేసు పోత్థకేసు పాళి పేయ్యాలవసేన ఠపితాతి. తేన వుత్తం –

౨౪౬.“అభిక్కన్తేన వణ్ణేన…పే.…

వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

౨౪౭.“సా దేవతా అత్తమనా…పే.… యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం”.

౨౪౮.“నిద్దాతి మమం అఞ్ఞంసు, రాజగహస్మిం ఉపాసికా…పే.…

గోతమస్స యసస్సినో.

౨౫౬.“తేన మేతాదిసో వణ్ణో…పే.…వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

౨౫౮.

“అభిక్కన్తేన వణ్ణేన…పే॰… సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

౨౬౧.“సా దేవతా అత్తమనా…పే॰….

౨౬౨.“సునిద్దాతి మం అఞ్ఞంసు, రాజగహస్మిం ఉపాసికా…పే॰…
గోతమస్స యసస్సినో.

౨౬౮.“తేన మేతాదిసో వణ్ణో…పే॰…
వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

నిద్దా-సునిద్దావిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౦. పఠమభిక్ఖాదాయికావిమానవణ్ణనా

అభిక్కన్తేన వణ్ణేనాతి భిక్ఖాదాయికావిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే. తేన చ సమయేన ఉత్తరమధురాయం అఞ్ఞతరా ఇత్థీ ఖీణాయుకా హోతి అపాయే ఉప్పజ్జనారహా. భగవా పచ్చూసవేలాయం మహాకరుణాసమాపత్తితో వుట్ఠాయ లోకం వోలోకేన్తో తం ఇత్థిం అపాయే ఉప్పజ్జనారహం దిస్వా మహాకరుణాయ సఞ్చోదితమానసో తం సుగతియం పతిట్ఠాపేతుకామో ఏకో అదుతియో మధురం అగమాసి. గన్త్వా పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరం ఆదాయ బహినగరం పిణ్డాయ పావిసి. తేన సమయేన సా ఇత్థీ గేహే ఆహారం సమ్పాదేత్వా ఏకమన్తే పటిసామేత్వా ఘటం గహేత్వా ఉదకతిత్థం గన్త్వా న్హాయిత్వా ఘటేన ఉదకం గహేత్వా అత్తనో గేహం గచ్ఛన్తీ అన్తరామగ్గే భగవన్తం పస్సిత్వా “అపి, భన్తే, పిణ్డో లద్ధో”తి వత్వా “లభిస్సామీ”తి చ భగవతా వుత్తే అలద్ధభావం ఞత్వా ఘటం ఠపేత్వా భగవన్తం ఉపసఙ్కమిత్వా వన్దిత్వా “అహం, భన్తే, పిణ్డపాతం దస్సామి, అధివాసేథా”తి ఆహ. అధివాసేసి భగవా తుణ్హీభావేన. సా భగవతో అధివాసనం విదిత్వా పఠమతరం గన్త్వా సిత్తసమ్మట్ఠే పదేసే ఆసనం పఞ్ఞాపేత్వా భగవతో పవేసనం ఉదిక్ఖమానా అట్ఠాసి. భగవా గేహం పవిసిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. అథ సా భగవన్తం భోజేసి. భగవా కతభత్తకిచ్చో ఓనీతపత్తపాణీ తస్సా అనుమోదనం కత్వా పక్కామి. సా అనుమోదనం సుత్వా అనప్పకం పీతిసోమనస్సం పటిసంవేదేన్తీ యావ చక్ఖుపథసమతిక్కమా బుద్ధారమ్మణం పీతిం అవిజహన్తీ నమస్సమానా అట్ఠాసి. సా కతిపయదివసాతిక్కమేనేవ కాలం కత్వా తావతింసభవనే నిబ్బత్తి, అచ్ఛరాసహస్సఞ్చస్సా పరివారో అహోసి. తం ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో –

౨౭౦.“అభిక్కన్తేన వణ్ణేన…పే॰… ఓసధీ వియ తారకా.

౨౭౧.“కేన తేతాదిసో వణ్ణో…పే॰…
వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి. – గాథాహి పుచ్ఛి;

౨౭౩. “సా దేవతా అత్తమనా…పే॰… యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం”.

౨౭౪.“అహం మనుస్సేసు మనుస్సభూతా,
పురిమాయ జాతియా మనుస్సలోకే.

౨౭౫.“అద్దసం విరజం బుద్ధం, విప్పసన్నమనావిలం;

తస్స అదాసహం భిక్ఖం, పసన్నా సేహి పాణిభి.

౨౭౬.“తేన మేతాదిసో వణ్ణో…పే॰…

వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి. –

దేవతా బ్యాకాసి. సేసం సబ్బం హేట్ఠా వుత్తనయత్తా ఉత్తానత్థమేవ.

పఠమభిక్ఖాదాయికావిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౧. దుతియభిక్ఖాదాయికావిమానవణ్ణనా

అభిక్కన్తేన వణ్ణేనాతి దుతియభిక్ఖాదాయికావిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా రాజగహే విహరతి . తత్థ అఞ్ఞతరా ఇత్థీ సద్ధా పసన్నా అఞ్ఞతరం ఖీణాసవత్థేరం పిణ్డాయ చరన్తం దిస్వా అత్తనో గేహం పవేసేత్వా భోజనం అదాసి. సా అపరేన సమయేన కాలం కత్వా తావతింసభవనే నిబ్బత్తి. సేసం అనన్తరవిమానసదిసమేవ.

౨౭౮.“అభిక్కన్తేన వణ్ణేన…పే॰… సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

౨౮౧.“సా దేవతా అత్తమనా…పే॰… యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం”.

౨౮౨.“అహం మనుస్సేసు మనుస్సభూతా…పే॰…

వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

దుతియభిక్ఖాదాయికావిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

ఇతి పరమత్థదీపనియా ఖుద్దక-అట్ఠకథాయ విమానవత్థుస్మిం

ఏకాదసవత్థుపటిమణ్డితస్స దుతియస్స చిత్తలతావగ్గస్స

అత్థవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩. పారిచ్ఛత్తకవగ్గో

౧. ఉళారవిమానవణ్ణనా

పారిచ్ఛత్తకవగ్గే **ఉళారో తే యసో వణ్ణో**తి ఉళారవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా రాజగహే విహరతి వేళువనే కలన్దకనివాపే. తేన సమయేన రాజగహే ఆయస్మతో మహామోగ్గల్లానస్స ఉపట్ఠాకకులే ఏకా దారికా దానజ్ఝాసయా దానసంవిభాగరతా అహోసి. సా యం తస్మిం గేహే పురేభత్తం ఖాదనీయభోజనీయం ఉప్పజ్జతి, తత్థ అత్తనా లద్ధపటివీసతో ఉపడ్ఢం దేతి, ఉపడ్ఢం అత్తనా పరిభుఞ్జతి, అదత్వా పన న భుఞ్జతి, దక్ఖిణేయ్యే అపస్సన్తీపి ఠపేత్వా దిట్ఠకాలే దేతి,

యాచకానమ్పి దేతియేవ. అథస్సా మాతా “మమ ధీతా దానజ్ఝాసయా దానసంవిభాగరతా”తి హట్ఠతుట్ఠా తస్సా దిగుణం భాగం దేతి. దేన్తీ చ ఏకస్మిం భాగే తాయ సంవిభాగే కతే పున అపరం దేతి, సా తతోపి సంవిభాగం కరోతియేవ.

ఏవం గచ్ఛన్తే కాలే తం వయప్పత్తం మాతాపితరో తస్మింయేవ నగరే అఞ్ఞతరస్మిం కులే కుమారస్స అదంసు. తం పన కులం మిచ్ఛాదిట్ఠికం హోతి అస్సద్ధం అప్పసన్నం . అథాయస్మా మహామోగ్గల్లానో రాజగహే సపదానం పిణ్డాయ చరమానో తస్సా దారికాయ ససురస్స గేహద్వారే అట్ఠాసి. తం దిస్వా సా దారికా పసన్నచిత్తా “పవిసథ భన్తే”తి పవేసేత్వా వన్దిత్వా సస్సుయా ఠపితం పూవం తం అపస్సన్తీ “తస్సా కథేత్వా అనుమోదాపేస్సామీ”తి విస్సాసేన గహేత్వా థేరస్స అదాసి, థేరో అనుమోదనం కత్వా పక్కామి. దారికా “తుమ్హేహి ఠపితం పూవం మహామోగ్గల్లానత్థేరస్స అదాసి”న్తి సస్సుయా కథేసి. సా తం సుత్వా “కిన్నామిదం పాగబ్భియం, అయం మమ సన్తకం అనాపుచ్ఛిత్వావ సమణస్స అదాసీ”తి తం కటతటాయమానా కోధాభిభూతా యుత్తాయుత్తం అచిన్తేన్తీ పురతో ఠితం ముసలఖణ్డం గహేత్వా అంసకూటే పహరి. సా సుఖుమాలతాయ పరిక్ఖీణాయుకతాయ చ తేనేవ పహారేన బలవదుక్ఖాభిభూతా హుత్వా కతిపాహేనేవ కాలం కత్వా తావతింసేసు నిబ్బత్తి. తస్సా సతిపి అఞ్ఞస్మిం సుచరితకమ్మే థేరస్స కతదానమేవ సాతిసయం హుత్వా ఉపట్ఠాసి. తం ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో హేట్ఠా వుత్తనయేనేవ గన్త్వా –

౨౮౬.“ఉళారో తే యసో వణ్ణో, సబ్బా ఓభాసతే దిసా;
నారియో నచ్చన్తి గాయన్తి, దేవపుత్తా అలఙ్కతా.

౨౮౭.“మోదేన్తి పరివారేన్తి, తవ పూజాయ దేవతే;
సోవణ్ణాని విమానాని, తవిమాని సుదస్సనే.

౨౮౮.“తువంసి ఇస్సరా తేసం, సబ్బకామసమిద్ధినీ;
అభిజాతా మహన్తాసి, దేవకాయే పమోదసి;
దేవతే పుచ్ఛితాచిక్ఖ, కిస్స కమ్మస్సిదం ఫల”న్తి. –

తీహి గాథాహి పుచ్ఛి.

౨౮౬. తత్థ **యసో**తి పరివారో. **వణ్ణో**తి వణ్ణనిభా సరీరోభాసో. “ఉళారో”తి పన విసేసేత్వా వుత్తత్తా తస్సా దేవతాయ పరివారసమ్పత్తి చ వణ్ణసమ్పత్తి చ వుత్తా హోతి. తాసు “ఉళారో తే వణ్ణో”తి సఙ్ఖేపతో వుత్తం వణ్ణసమ్పత్తిం విసయవసేన విత్థారతో దస్సేతుం “సబ్బా ఓభాసతే దిసా”తి వత్వా “ఉళారో తే యసో”తి వుత్తం పరివారసమ్పత్తిం వత్థువసేన విత్థారతో దస్సేతుం “నారియో నచ్చన్తీ”తిఆది వుత్తం. తత్థ **సబ్బా ఓభాసతే దిసా**తి సబ్బాసు దిసాసు విజ్జోతతే, సబ్బా వా దిసా ఓభాసయతే, విజ్జోతయతీతి అత్థో. “ఓభాసతే”తి పదస్స “ఓభాసన్తే”తి కేచి వచనవిపల్లాసేన అత్థం వదన్తి, తేహి “వణ్ణేనా”తి విభత్తి విపరిణామేతబ్బా. వణ్ణేనాతి చ హేతుమ్హి కరణవచనం, వణ్ణేన హేతుభూతేనాతి అత్థో. “సబ్బా దిసా”తి చ జాతివసేన దిసాసామఞ్ఞో అపేక్ఖితే వచనవిపల్లాసేనపి పయోజనం నత్థి. **నారియో**తి ఏత్థాపి “అలఙ్కతా”తి పదం ఆనేత్వా సమ్బన్ధితబ్బం. **దేవపుత్తా**తి ఏత్థ చ-సద్దో లుత్తనిద్దిట్ఠో. తేన నారియో దేవపుత్తా చాతి సముచ్చయో వేదితబ్బో.

౨౮౭. **మోదేన్తీ**తి పమోదయన్తి. **పూజాయా**తి పూజనత్థం పూజానిమిత్తం వా, నచ్చన్తి గాయన్తీతి యోజనా. **తవిమానీ**తి తవ ఇమాని.

౨౮౮. **సబ్బకామసమిద్ధినీ**తి సబ్బేహి పఞ్చహి కామగుణేహి, సబ్బేహి వా తయా కామితేహి ఇచ్ఛితేహి వత్థూహి సమిద్ధా. **అభిజాతా**తి సుజాతా. **మహన్తాసీ**తి మహతీ మహానుభావా అసి. **దేవకాయే పమోదసీ**తి ఇమస్మిం దేవనికాయే దిబ్బసమ్పత్తిహేతుకేన పరమేన పమోదనేన పమోదసి.

ఏవం థేరేన పుచ్ఛితా సా దేవతా తమత్థం విస్సజ్జేసి –

౨౮౯.“అహం మనుస్సేసు మనుస్సభూతా, పురిమాయ జాతియా మనుస్సలోకే;
దుస్సీలకులే సుణిసా అహోసిం, అస్సద్ధేసు కదరియేసు అహం.

౨౯౦.“సద్ధా సీలేన సమ్పన్నా, సంవిభాగరతా సదా;
పిణ్డాయ చరమానస్స, అపూవం తే అదాసహం.

౨౯౧.“తదాహం సస్సుయాచిక్ఖిం, ‘సమణో ఆగతో ఇధ;
తస్స అదాసహం పూవం, పసన్నా సేహి పాణిభి’.

౨౯౨.“ఇతిస్సా సస్సు పరిభాసి, అవినీతాసి త్వం వధు;
న మం సమ్పుచ్ఛితుం ఇచ్ఛి, ‘సమణస్స దదామహం’.

౨౯౩.“తతో మే సస్సు కుపితా, పహాసి ముసలేన మం;
కూటఙ్గచ్ఛి అవధి మం, నాసక్ఖిం జీవితుం చిరం.

౨౯౪.“అహం కాయస్స భేదా, విప్పముత్తా తతో చుతా;
దేవానం తావతింసానం, ఉపపన్నా సహబ్యతం.

౨౯౫.“తేన మేతాదిసో వణ్ణో…పే॰…
వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

౨౮౯. తత్థ **అస్సద్ధేసూ**తి రతనత్తయసద్ధాయ కమ్మఫలసద్ధాయ చ అభావేన అస్సద్ధేసు, థద్ధమచ్ఛరియతాయ **కదరియేసు** సస్సుఆదీసు అహం సద్ధా సీలేన సమ్పన్నా అహోసిన్తి యోజనా.

౨౯౦-౧. **అపూవ**న్తి కపల్లపూవం. **తే**తి నిపాతమత్తం. **సస్సుయా ఆచిక్ఖిం** గహితభావఞాపనత్థఞ్చ అనుమోదనత్థఞ్చాతి అధిప్పాయో.

౨౯౨. **ఇతిస్సాతి** ఏత్థ **అస్సాతి** నిపాతమత్తం. **సమణస్స దదామహన్తి** అహం సమణస్స అపూవం దదామీతి. యస్మా న మం సమ్పుచ్ఛితుం ఇచ్ఛి, తస్మా త్వం వధు అవినీతాసీతి సస్సు పరిభాసీతి యోజనా.

౨౯౩. **పహాసీతి** పహరి. **కూటఙ్గచ్ఛి అవధి మన్తి** ఏత్థ **కూటన్తి** అంసకూటం వుత్తం పురిమపదలోపేన, కూటమేవ అఙ్గన్తి కూటఙ్గం, తం ఛిన్దతీతి కూటఙ్గచ్ఛి. ఏవం కోధాభిభూతా హుత్వా మం అవధి, మమ అంసకూటం ఛిన్ది, తేనేవ ఉపక్కమేన మతత్తా మం మారేసీతి అత్థో. తేనాహ ‘‘**నాసక్ఖిం జీవితుం చిర**’’న్తి.

౨౯౪. **విప్పముత్తాతి** తతో దుక్ఖతో సుట్ఠు ముత్తా. సేసం వుత్తనయమేవ.

ఉళారవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨. ఉచ్ఛుదాయికావిమానవణ్ణనా

ఓభాసయిత్వా పథవిం సదేవకన్తి ఉచ్ఛుదాయికావిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా రాజగహే విహరతీతిఆది సబ్బం అనన్తరవిమానే వుత్తసదిసం. అయం పన విసేసో – ఇధ ఉచ్ఛు దిన్నా, సస్సుయా చ పీఠకేన పహటా, తఙ్ఖణఞ్ఞేవ మతా తావతింసేసు ఉప్పన్నా, తస్సంయేవ రత్తియం థేరస్స ఉపట్ఠానం ఆగతా, కేవలకప్పం గిజ్ఝకూటం చన్దో వియ సూరియో వియ చ ఓభాసేన్తీ థేరం వన్దిత్వా పఞ్జలికా నమస్సమానా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. అథ నం థేరో –

౨౯౫.‘‘ఓభాసయిత్వా పథవిం సదేవకం, అతిరోచసి చన్దిమసూరియా వియ;
సిరియా చ వణ్ణేన యసేన తేజసా, బ్రహ్మావ దేవే తిదసే సహిన్దకే.

౨౯౬.‘‘పుచ్ఛామి తం ఉప్పలమాలధారినీ, ఆవేళినీ కఞ్చనసన్నిభత్తచే;
అలఙ్కతే ఉత్తమవత్థధారినీ, కా త్వం సుభే దేవతే వన్దసే మమం.

౨౯౭.‘‘కిం త్వం పురే కమ్మమకాసి అత్తనా, మనుస్సభూతా పురిమాయ జాతియా;
దానం సుచిణ్ణం అథ సీలసంయమం, కేనూపపన్నా సుగతిం యసస్సినీ;
దేవతే పుచ్ఛితాచిక్ఖ, కిస్స కమ్మస్సిదం ఫల’’న్తి. –

ఇమాహి గాథాహి పుచ్ఛి.

౨౯౫-౬. తత్థ **ఓభాసయిత్వా పథవిం సదేవకన్తి** చన్దిమసూరియరస్మిసమ్మిస్సేహి సినేరుపస్సవినిగ్గతేహి పభావిసరేహి విజ్జోతయమానతాయ దేవేన ఆకాసేన సహాతి సదేవకం ఉపగతభూమిభాగభూతం ఇమం పథవిం విజ్జోతేత్వా, ఏకోభాసం ఏకపజ్జోతం కత్వాతి అత్థో. ఓభాసయిత్వా పథవిం చన్దిమసూరియా వియాతి యోజనా. **అతిరోచసీతి** అతిక్కమిత్వా రోచసి. తం పన అతిరోచనం కేన కిం వియ కేన వాతి ఆహ ‘‘**సిరియా**’’తిఆది. తత్థ **సిరియాతి** సోభగ్గాదిసోభావిసేసేన. **తేజసాతి** అత్తనో ఆనుభావేన. **ఆవేళినీతి** రతనమయపుప్ఫావేళవతీ.

ఏవం థేరేన పుచ్ఛితా దేవతా ఇమాహి గాథాహి విస్సజ్జేసి –

౨౯౯. “ఇదాని భన్తే ఇమమేవ గామం, పిణ్డాయ అమ్హాకం ఘరం ఉపాగమి;
తతో తే ఉచ్ఛుస్స అదాసి ఖణ్డికం, పసన్నచిత్తా అతులాయ పీతియా.

౩౦౦. “సస్సు చ పచ్ఛా అనుయుఞ్జతే మమం, కహం ను ఉచ్ఛుం వధుకే అవాకిరి;
న ఛడ్డితం నో పన ఖాదితం మయా, సన్తస్స భిక్ఖుస్స సయం అదాసహం.

౩౦౧. “తుయ్హం న్విదం ఇస్సరియం అథో మమ, ఇతిస్సా సస్సు పరిభాసతే మమం;
పీఠం గహేత్వా పహారం అదాసి మే, తతో చుతా కాలకతామ్హి దేవతా.

౩౦౨. “తదేవ కమ్మం కుసలం కతం మయా, సుఖఞ్చ కమ్మం అనుభోమి అత్తనా;
దేవేహి సద్ధిం పరిచారయామహం, మోదామహం కామగుణేహి పఞ్చహి.

౩౦౩. “తదేవ కమ్మం కుసలం కతం మయా, సుఖఞ్చ కమ్మం అనుభోమి అత్తనా;
దేవిన్దగుత్తా తిదసేహి రక్ఖితా, సమప్పితా కామగుణేహి పఞ్చహి.

౩౦౪. “ఏతాదిసం పుఞ్ఞఫలం అనప్పకం, మహావిపాకా మమ ఉచ్ఛుదక్ఖిణా;
దేవేహి సద్ధిం పరిచారయామహం, మోదామహం కామగుణేహి పఞ్చహి.

౩౦౫. “ఏతాదిసం పుఞ్ఞఫలం అనప్పకం, మహాజుతికా మమ ఉచ్ఛుదక్ఖిణా;
దేవిన్దగుత్తా తిదసేహి రక్ఖితా, సహస్సనేత్తోరివ నన్దనే వనే.

౩౦౬. “తువఞ్చ భన్తే అనుకమ్పకం విదుం, ఉపేచ్చ వన్దిం కుసలఞ్చ పుచ్ఛిసం;
తతో తే ఉచ్ఛుస్స అదాసి ఖణ్డికం, పసన్నచిత్తా అతులాయ పీతియా”తి.

౨౯౯. తత్థ **ఇదానీ**తి అనన్తరాతీతదివసత్తా ఆహ, అధునాతి అత్థో. **ఇమమేవ గామ**న్తి ఇమస్మింయేవ గామే, రాజగహం సన్ధాయ వదతి. వుత్తఞ్హి “గామోపి నిగమోపి నగరమ్పి ‘గామో’ ఇచ్చేవ వుచ్చతీ”తి. భుమ్మత్థే చేతం ఉపయోగవచనం. **ఉపాగమీ**తి ఉపగతో అహోసి. **అతులాయా**తి అనుపమాయ, అప్పమాణాయ వా.

౩౦౦. **అవాకిరీ**తి అపనేసి ఛడ్డేసి, వినాసేసి వా. **సన్తస్సా**తి సాధురూపస్స సన్తకిలేసస్స పరిస్సమమప్పత్తస్స వా.

౩౦౧. **తుయ్హం నూతి ను**-సద్దో అనత్తమనతాసూచనే నిపాతో, సో “మమా”తి ఏత్థాపి ఆనేత్వా యోజేతబ్బో “మమ నూ”తి. **ఇదం ఇస్సరియ**న్తి గేహే ఆధిపచ్చం సన్ధాయాహ. **తతో చుతా**తి తతో మనుస్సలోకతో చుతా. యస్మా ఠితట్ఠానతో అపగతాపి “చుతా”తి వుచ్చతి, తస్మా చుతిం విసేసేతుం “**కాలకతా**”తి వుత్తం. కాలకతాపి చ న యత్థ కత్థచి నిబ్బత్తా, అపిచ ఖో దేవత్తం ఉపగతాతి దస్సేన్తీ ఆహ “**అమ్హి దేవతా**”తి.

౩౦౨. **తదేవ కమ్మం కుసలం కతం మయా**తి తదేవ ఉచ్ఛుఖణ్డదానమత్తం కుసలం కమ్మం కతం మయా, అఞ్ఞం న జానామీతి అత్థో. **సుఖఞ్చ కమ్మ**న్తి సుఖఞ్చ కమ్మఫలం. కమ్మఫలఞ్హి ఇధ “కమ్మ”న్తి వుత్తం ఉత్తరపదలోపేన,

కారణోపచారేన వా “కుసలానం, భిక్ఖవే, ధమ్మానం సమాదానహేతు ఏవమిదం పుఞ్ఞం పవడ్ఢతి (దీ. ని. ౩.౮౦). అనుభోమి సకం పుఞ్ఞ”న్తి (వి. వ. ౧౩౩) చ ఆదీసు వియ. కమ్మన్తి వా కరణత్థే ఉపయోగవచనం, కమ్మేనాతి అత్థో. కమ్మే వా భవం కమ్మం యథా కమ్మన్తి. అథ వా కామేతబ్బతాయ కమ్మం. తఞ్హి సుఖరజనీయభావతో కామూపసంహితం కామేతబ్బన్తి కమనీయం. **అత్తనాతి** అత్తనా ఏవ, సయంవసితాయ సేరిభావేన సయమేవాతి అత్థో. **పరిచారయామహం అత్తానన్తి** పురిమగాథాయ “అత్తనా”తి వుత్తం పదం విభత్తివిపరిణామేన “అత్తాన”న్తి యోజేతబ్బం.

౩౦౩-౫. దేవిన్దగుత్తాతి దేవిన్దేన సక్కేన గుత్తా, దేవిన్దో వియ వా గుత్తా మహాపరివారతాయ. **సమప్పితాతి** సుట్ఠు అప్పితా సమన్నాగతా. **మహావిపాకాతి** విపులఫలా. **మహాజుతికాతి** మహాతేజా, మహానుభావాతి అత్థో.

౩౦౬. తువన్తి తం. **అనుకమ్పకన్తి** కారుణికం. **విదున్తి** సప్పఞ్ఞం, సావకపారమియా మత్థకం పత్తన్తి అత్థో. **ఉపేచ్చాతి** ఉపగన్త్వా. **వన్దిన్తి** పఞ్చపతిట్ఠితేన అభివాదయిం. **కుసలఞ్చ** ఆరోగ్య **పుచ్ఛిసం** అపుచ్ఛిం, **అతులాయ పీతియా** ఇదఞ్చ కుసలం అనుస్సరామీతి అధిప్పాయో. సేసం హేట్ఠా వుత్తనయమేవ.

ఉచ్ఛుదాయికావిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩. పల్లఙ్కవిమానవణ్ణనా

పల్లఙ్కసేట్ఠే మణిసోణ్ణచిత్తేతి పల్లఙ్కవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే. తేన చ సమయేన సావత్థియం అఞ్ఞతరస్స ఉపాసకస్స ధీతా కులపదేసాదినా సదిసస్స తత్థేవ అఞ్ఞతరస్స కులపుత్తస్స దిన్నా, సా చ హోతి అక్కోధనా సీలాచారసమ్పన్నా పతిదేవతా సమాదిన్నపఞ్చసీలా, ఉపోసథే సక్కచ్చం ఉపోసథసీలాని చ రక్ఖతి. సా అపరభాగే కాలం కత్వా తావతింసేసు ఉప్పజ్జి. తం ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానత్థేరో హేట్ఠా వుత్తనయేనేవ గన్త్వా –

౩౦౭. “పల్లఙ్కసేట్ఠే మణిసోణ్ణచిత్తే, పుప్ఫాభికిణ్ణే సయనే ఉళారే;
తత్థచ్ఛసి దేవి మహానుభావే, ఉచ్చావచా ఇద్ధి వికుబ్బమానా.

౩౦౮. “ఇమా చ తే అచ్ఛరాయో సమన్తతో, నచ్చన్తి గాయన్తి పమోదయన్తి;
దేవిద్ధిపత్తాసి మహానుభావే, మనుస్సభూతా కిమకాసి పుఞ్ఞం;
కేనాసి ఏవం జలితానుభావా, వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి. –

గాథాహి పుచ్ఛి.

సాపిస్స ఇమాహి గాథాహి బ్యాకాసి –

౩౦౯. “అహం మనుస్సేసు మనుస్సభూతా, అడ్ఢే కులే సుణిసా అహోసిం;
అక్కోధనా భత్తు వసానువత్తినీ, ఉపోసథే అప్పమత్తా అహోసిం.

౩౧౦. “మనుస్సభూతా దహరా అపాపికా, పసన్నచిత్తా పతిమాభిరాధయిం;

దివా చ రత్తో చ మనాపచారినీ, అహం పురే సీలవతీ అహోసిం.

౩౧౧. “పాణాతిపాతా విరతా అచోరికా, సంసుద్ధకాయా సుచిబ్రహ్మచారినీ;

అమజ్జపా నో చ ముసా అభాణిం, సిక్ఖాపదేసు పరిపూరకారినీ.

౩౧౨. “చాతుద్దసిం పఞ్చదసిం, యా చ పక్ఖస్స అట్ఠమీ;

పాటిహారియపక్ఖఞ్చ, పసన్నమానసా అహం.

౩౧౩. “అట్ఠఙ్గుపేతం అనుధమ్మచారినీ, ఉపోసథం పీతిమనా ఉపావసిం;

ఇమఞ్చ అరియం అట్ఠఙ్గవరేహుపేతం, సమాదియిత్వా కుసలం సుఖుద్రయం;

పతిమ్హి కల్యాణీ వసానువత్తినీ, అహోసిం పుబ్బే సుగతస్స సావికా.

౩౧౪. “ఏతాదిసం కుసలం జీవలోకే, కమ్మం కరిత్వాన విసేసభాగినీ;

కాయస్స భేదా అభిసమ్పరాయం, దేవిద్ధిపత్తా సుగతిమ్హి ఆగతా.

౩౧౫. “విమానపాసాదవరే మనోరమే, పరివారితా అచ్ఛరాసఙ్గణేన;

సయంపభా దేవగణా రమేన్తి మం, దీఘాయుకిం దేవవిమానమాగత”న్తి.

౩౦౭. తత్థ **పల్లఙ్కసేట్ఠే**తి పల్లఙ్కవరే ఉత్తమపల్లఙ్కే. తంయేవస్స సేట్ఠతం దస్సేతుం **‘‘మణిసోణ్ణచిత్తే’’**తి వుత్తం, వివిధరతనరంసిజాలసముజ్జలేహి మణీహి చేవ సువణ్ణేన చ విచిత్తే “తత్థా”తి “సయనే”తి చ వుత్తే సయితబ్బట్ఠానభూతే పల్లఙ్కసేట్ఠే.

౩౦౮. **తే**తి తుయ్హం సమన్తతో. “పమోదయన్తీ”తి పదం పన అపేక్ఖిత్వా “త”న్తి విభత్తి విపరిణామేతబ్బా. **పమోదయన్తీ**తి వా పమోదనం కరోన్తి, పమోదనం తుయ్హం ఉప్పాదేన్తీతి అత్థో.

౩౧౦. **దహరా అపాపికా**తి దహరాపి అపాపికా. “దహరాసు పాపికా”తి వా పాఠో, సోయేవత్థో. “దహరస్సాపాపికా”తిపి పఠన్తి, దహరస్స సామికస్స అపాపికా, సక్కచ్చం ఉపట్ఠానేన అనతిచరియాయ చ భద్దికాతి అత్థో. తేన వుత్తం **‘‘పసన్నచిత్తా’’**తిఆది. **అభిరాధయిన్తి** ఆరాధేసిం. **రత్తో**తి రత్తియం.

౩౧౧. **అచోరికా**తి చోరియరహితా, అదిన్నాదానా పటివిరతాతి అత్థో. “విరతా చ చోరియా”తిపి పాఠో, థేయ్యతో చ విరతాతి అత్థో . **సంసుద్ధకాయా**తి పరిసుద్ధకాయకమ్మన్తతాయ సమ్మదేవ సుద్ధకాయా, తతో ఏవ **సుచిబ్రహ్మచారినీ** సామికతో అఞ్ఞత్థ అబ్రహ్మచరియాసమ్భవతో. తథా హి వుత్తం –

“మయఞ్చ భరియా నాతిక్కమామ,
అమ్హేపి భరియా నాతిక్కమన్తి;
అఞ్ఞత్ర తాహి బ్రహ్మచరియం చరామ,
తస్మా హి అమ్హం దహరా ని మియ్యరే”తి. (జా॰ ౧.౧౦.౯౭);

అథ వా **సుచిబ్రహ్మచారినీ**తి సుచినో సుద్ధస్స బ్రహ్మస్స సేట్ఠస్స ఉపోసథసీలస్స, మగ్గబ్రహ్మచరియస్స వా అనురూపస్స పుబ్బభాగబ్రహ్మచరియస్స వసేన సుచిబ్రహ్మచారినీ.

౩౧౩. **అనుధమ్మచారినీ**తి అరియానం ధమ్మస్స అనుధమ్మం చరణసీలా. ఇమఞ్చ అనన్తరం వుత్తం నిద్దోసతాయ **అరియం, అట్ఠఙ్గవరేహి** అట్ఠహి ఉత్తమఙ్గేహి అరియత్తా ఏవ వా **అరియట్ఠఙ్గవరేహి ఉపేతం** ఆరోగ్యట్ఠేన అనవజ్జట్ఠేన చ **కుసలం** సుఖవిపాకతాయ సుఖానిసంసతాయ చ **సుఖుద్రయం ఉపావసి**న్తి యోజనా.

౩౧౪. **విసేసభాగినీ**తి విసేసస్స దిబ్బస్స సమ్పత్తిభవస్స భాగినీ. **సుగతిమ్హి ఆగతా**తి సుగతిం ఆగతా ఉపగతా, సుగతిమ్హి వా సుగతియం దిబ్బసమ్పత్తియం ఆగతా. "సుగతిఞ్హి ఆగతా"తిపి పాఠో. తత్థ **హీ**తి నిపాతమత్తం, హేతుఅత్థో వా, యస్మా సుగతిం ఆగతా, తస్మా విసేసభాగినీతి యోజనా.

౩౧౫. **విమానపాసాదవరే**తి విమానేసు ఉత్తమపాసాదే, విమానసఙ్ఖాతే వా అగ్గపాసాదే, విమానే వా విగతమానే అప్పమాణే మహన్తే వరపాసాదే **పరివారితా అచ్ఛరాసఙ్గణేన సయంపభా** పమోదామి, "అమ్హీ"తి వా పదం ఆనేత్వా యోజేతబ్బం. **దీఘాయుకి**న్తి హేట్ఠిమేహి దేవేహి దీఘతరాయుకతాయ తత్రూపపన్నేహి అనప్పాయుకతాయ చ దీఘాయుకిం **మం** యథావుత్తం **దేవవిమానమాగతం** ఉపగతం **దేవగణా రమేన్తీ**తి యోజనా. సేసం వుత్తనయమేవ.

పల్లఙ్కవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪. లతావిమానవణ్ణనా

లతా చ సజ్జా పవరా చ దేవతాతి లతావిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే. తేన చ సమయేన సావత్థివాసినో అఞ్ఞతరస్స ఉపాసకస్స ధీతా లతా నామ పణ్డితా బ్యత్తా మేధావినీ పతికులం గతా భత్తు సస్సుససురానఞ్చ మనాపచారినీ పియవాదినీ పరిజనస్స సఙ్గహకుసలా గేహే కుటుమ్బభారస్స నిత్థరణసమత్థా అక్కోధనా సీలాచారసమ్పన్నా దానసంవిభాగరతా అఖణ్డపఞ్చసీలా ఉపోసథరక్ఖణే చ అప్పమత్తా అహోసి. సా అపరభాగే కాలం కత్వా వేస్సవణస్స మహారాజస్స ధీతా హుత్వా నిబ్బత్తి లతాత్వేవ నామేన. అఞ్ఞాపి తస్సా సజ్జా, పవరా, అచ్చిమతీ, సుతాతి చతస్సో భగినియో అహేసుం. తా పఞ్చపి సక్కేన దేవరాజేన ఆనేత్వా నాటకిత్థిభావేన పరిచారికట్ఠానే ఠపితా. లతా పనస్స నచ్చగీతాదీసు ఛేకతాయ ఇట్ఠతరా అహోసి.

తాసం ఏకతో సమాగన్త్వా సుఖనిసజ్జాయ నిసిన్నానం సఙ్గీతనేపుఞ్ఞం పటిచ్చ వివాదో ఉప్పన్నో. తా సబ్బాపి వేస్సవణస్స మహారాజస్స సన్తికం గన్త్వా పుచ్ఛింసు "తాత, కతమా అమ్హాకం నచ్చాదీసు కుసలా"తి? సో ఏవమాహ "గచ్ఛథ ధీతరో అనోతత్తదహతీరే దేవసమాగమే సఙ్గీతం పవత్తేథ, తత్థ వో విసేసో పాకటో భవిస్సతీ"తి. తా తథా అకంసు. తత్థ దేవపుత్తా లతాయ నచ్చమానాయ అత్తనో సభావేన ఠాతుం నాసక్ఖింసు, సఞ్జాతపహాసా అచ్ఛరియబ్భుతచిత్తజాతా నిరన్తరం సాధుకారం దేన్తా ఉక్కుట్ఠిసద్దే చేలుక్ఖేపే చ పవత్తేన్తా హిమవన్తం కమ్పయమానా వియ మహన్తం కోలాహలమకంసు. ఇతరాసు పన నచ్చన్తీసు సిసిరకాలే కోకిలా వియ తుణ్హీభూతా నిసీదింసు. ఏవం తత్థ సఙ్గీతే లతాయ విసేసో పాకటో అహోసి.

అథ తాసం దేవధీతానం సుతాయ దేవధీతాయ ఏతదహోసి "కిం ను ఖో కమ్మం కత్వా అయం లతా అమ్హే అభిభుయ్య తిట్ఠతి వణ్ణేన చేవ యససా చ, యంనూనాహం లతాయ కతకమ్మం పుచ్ఛేయ్య"న్తి. సా తం పుచ్ఛి. ఇతరాపి తస్సా ఏతమత్థం విస్సజ్జేసి. తయిదం సబ్బం వేస్సవణమహారాజా దేవచారికవసేన ఉపగతస్స ఆయస్మతో మహామోగ్గల్లానస్స ఆచిక్ఖి. థేరో తమత్థం పుచ్ఛాయ మూలకారణతో పట్ఠాయ భగవతో ఆరోచేన్తో –

౩౦౬. "లతా చ సజ్జా పవరా చ దేవతా, అచ్చిమతీ రాజవరస్స సిరీమతో;
సుతా చ రఞ్ఞో వేస్సవణస్స ధీతా, రాజీమతీ ధమ్మగుణేహి సోభథ.

౩౦౭. "పఞ్చేత్థ నారియో ఆగమంసు న్హాయితుం, సీతోదకం ఉప్పలినిం సివం నదిం;
తా తత్థ న్హాయిత్వా రమేత్వా దేవతా, నచ్చిత్వా గాయిత్వా సుతా లతం బ్రవి.

౩౦౮. "పుచ్ఛామి తం ఉప్పలమాలధారిని, ఆవేళిని కఞ్చనసన్నిభత్తచే;
తిమిరతమ్బక్ఖి నభేవ సోభనే, దీఘాయుకీ కేన కతో యసో తవ.

౩౦౯. "కేనాసి భద్దే పతినో పియతరా, విసిట్ఠకల్యాణితరస్సు రూపతో;
పదక్ఖిణా నచ్చనగీతవాదితే, ఆచిక్ఖ నో త్వం నరనారిపుచ్ఛితా"తి. –

సుతాయ పుచ్ఛా.

౩౧౦. "అహం మనుస్సేసు మనుస్సభూతా, ఉళారభోగే కులే సుణిసా అహోసిం;
అక్కోధనా భత్తు వసానువత్తినీ, ఉపోసథే అప్పమత్తా అహోసిం.

౩౧౧. "మనుస్సభూతా దహరా అపాపికా, పసన్నచిత్తా పతిమాభిరాధయిం;
సదేవరం సస్సురం సదాసకం, అభిరాధయిం తమ్హి కతో యసో మమ.

౩౧౨. "సాహం తేన కుసలేన కమ్మునా, చతుబ్భి ఠానేహి విసేసమజ్ఝగా;
ఆయుఞ్చ వణ్ణఞ్చ సుఖం బలఞ్చ, ఖిడ్డారతిం పచ్చనుభోమనప్పకం.

౩౧౩. "సుతం ను తం భాసతి యం అయం లతా, యం నో అపుచ్ఛిమ్హ అకిత్తయీ నో;
పతినో కిరమ్హాకం విసిట్ఠ నారీనం, గతీ చ తాసం పవరా చ దేవతా.

౩౧౪. "పతీసు ధమ్మం పచరామ సబ్బా, పతిబ్బతా యత్థ భవన్తి ఇత్థియో;
పతీసు ధమ్మం పచరిత్వా సబ్బా, లచ్ఛామసే భాసతి యం అయం లతా.

౩౧౫. "సీహో యథా పబ్బతసానుగోచరో, మహిన్ధరం పబ్బతమావసిత్వా;
పసయ్హ హన్త్వా ఇతరే చతుప్పదే, ఖుద్దే మిగే ఖాదతి మంసభోజనో.

౩౭౬.“తథేవ సద్ధా ఇధ అరియసావికా, భత్తారం నిస్సాయ పతిం అనుబ్బతా;

కోధం వధిత్వా అభిభుయ్య మచ్ఛరం, సగ్గమ్హి సా మోదతి ధమ్మచారినీ”తి. –

లతాయ విస్సజ్జనన్తి ఆహ.

౩౧౬. తత్థ **లతా చ సజ్జా పవరా అచ్చిమతీ సుతాతి** తాసం నామం. **చ**-సద్దో సముచ్చయత్థో. **రాజవరస్సాతి** చతున్నం మహారాజానం వరస్స సేట్ఠస్స దేవరాజస్స. సక్కస్స పరిచారికాతి అధిప్పాయో. **రఞ్ఞోతి** మహారాజస్స. తేనాహ **‘‘వేస్సవణస్స ధీతా’’**తి, ఇదం పచ్చేకం యోజేతబ్బం, వచనవిపల్లాసో వా, ధీతరోతి అత్థో. రాజతి విజ్జోతతీతి రాజీ, రాజీతి మతా పఞ్ఞాతా **రాజీమతీ,** ఇదం తాసం సబ్బాసం విసేసనం. నామమేవ ఏతం ఏకిస్సా దేవతాయాతి కేచి, తేసం మతేన “పవరా”తి సబ్బాసం విసేసనమేవ. **ధమ్మగుణేహీతి** ధమ్మియేహి ధమ్మతో అనపేతేహి గుణేహి, యథాభుచ్చగుణేహీతి అత్థో. **సోభథాతి** విరోచథ.

౩౧౭. పఞ్చేత్థ నారియోతి పఞ్చ యథావుత్తనామా దేవధీతరో ఏత్థ ఇమస్మిం హిమవన్తపదేసే. **సీతోదకం ఉప్పలినిం సివం నదిన్తి** అనోతత్తదహతో నిక్ఖన్తనదిముఖం సన్ధాయ వదతి. **నచ్చిత్వా గాయిత్వాతి** పితు వేస్సవణస్స ఆణాయ దేవసమాగమే తాహి కతస్స నచ్చగీతస్స వసేన వుత్తం. **సుతా లతం బ్రవీతి** సుతా దేవధీతా లతం అత్తనో భగినిం కథేసి. “సుతా లతం బ్రవు”న్తిపి పఠన్తి, సుతా ధీతరో వేస్సవణస్స మహారాజస్స లతం కథేసున్తి అత్థో.

౩౧౮. తిమిరతమ్బక్ఖీతి నిచులకేసరభాససదిసేహి తమ్బరాజీహి సమన్నాగతక్ఖి. **నభేవ సోభసేతి** నభం వియ సోభమానే, సరదసమయే అబ్బమహికాదిఉపక్కిలేసవిముత్తం నభం వియ సువిసుద్ధగ్గపచ్ఛగ్గతాయ విరాజమానేతి అత్థో. అథ వా **నభేవాతి** నభే ఏవ, సముచ్చయత్థో ఏవ-సద్దో, ఆకాసట్ఠవిమానేసు హిమవన్తయుగన్ధరాదిభూమిపటిబద్ధట్ఠానేసు చాతి సబ్బత్థేవ సోభమానేతి అత్థో. **కేన కతోతి** కేన కీదిసేన పుఞ్ఞేన నిబ్బత్తితో. **యసోతి** పరివారసమ్పత్తి కిత్తిసద్దో చ. కిత్తిసద్దగ్గహణేన చ కిత్తిసద్దహేతుభూతా గుణా గయ్హన్తి.

౩౧౯. పతినో పియతరాతి సామినో పియతరా సామివల్లభా. తేనస్సా సుభగతం దస్సేతి. **విసిట్ఠకల్యాణితరస్సూ రూపతోతి** రూపసమ్పత్తియా విసిట్ఠా ఉత్తమా కల్యాణితరా సున్దరతరా, **అస్సూతి** నిపాతమత్తం. “విసిట్ఠకల్యాణితరాసి రూపతో”తి చ పఠన్తి. **పదక్ఖిణాతి** పకారేహి, విసేసేన వా దక్ఖిణా కుసలా. **నచ్చనగీతవాదితేతి** ఏత్థ నచ్చనాతి విభత్తిలోపో కతో, నచ్చే చ గీతే చ వాదితే చాతి అత్థో. **నరనారిపుచ్ఛితాతి** దేవపుత్తేహి దేవధీతాహి చ “కహం లతా, కిం కరోతి లతా”తి రూపపదస్సనత్థఞ్చేవ సిప్పదస్సనత్థఞ్చ పుచ్ఛితా.

౩౨౧. నిచ్చం కాయేన అసంసట్ఠతాయ దేవో వియ రమేతి, దుతియో వరోతి వా దేవరో, భత్తు కనిట్ఠభాతా, సహ దేవరేనాతి **సదేవరం**. సస్సు చ ససురో చ ససురా, సహ ససురేహీతి **సస్సురం**. సహ దాసేహి దాసీహి చాతి **సదాసకం** పతిమాభిరాధయిన్తి సమ్బన్ధో. **తమ్హి కతోతి** తమ్హి కులే, కాలే వా సుణిసాకాలే కతో యసో తన్నిబ్బత్తకపుఞ్ఞస్స నిబ్బత్తనేనాతి అధిప్పాయో. **మమాతి** ఇదం “కతో”తి పదం అపేక్ఖిత్వా “మయా”తి పరిణామేతబ్బం.

౩౨౨. చతుబ్భి ఠానేహీతి చతూహి కారణేహి, చతూసు వా ఠానేసు నిమిత్తభూతేసు. **విసేసమజ్ఝగాతి** అఞ్ఞాహి అతిసయం అధిగతా. **ఆయుఞ్చ వణ్ణఞ్చ సుఖం బలఞ్చాతి** “చతూహి ఠానేహీ”తి వుత్తానం సరూపతో దస్సనం.

ఆయుఆదయో ఏవ హిస్సా అఞ్ఞాహి విసిట్ఠసభావతాయ విసేసా తస్సా తథా సమ్భావనావసేన గహేతబ్బతాయ హేతుభావతో "ఠాన"న్తి చ వుత్తం. విసేసమజ్ఝగా. కీదిసం? ఆయుఞ్చ వణ్ణఞ్చ సుఖఞ్చ బలఞ్చాతి యోజనా.

౩౨౩. **సుతం ను తం భాసతి యం అయం లతా**తి అయం లతా అమ్హాకం జేట్ఠభగినీ యం భాసతి, తం తుమ్హేహి సుతం ను కిం అసుత"న్తి ఇతరా తిస్సో భగినియో పుచ్ఛతి. **యం నో**తి యం అమ్హాకం సంసయితం. **నో**తి నిపాతమత్తం, పున **నో**తి అమ్హాకం, అవధారణే వా "న నో సమం అత్థి"తిఆదీసు (ఖు॰ పా॰ ౬.౩; సు॰ ని॰ ౨౨౬) వియ, తేన అకిత్తయియేవ, అవిపరీతం బ్యాకాసియేవాతి అత్థో. **పతినో కిరమ్హాకం విసిట్ఠ నారీనం, గతీ చ తాసం పవరా చ దేవతా**తి అనత్థతో పాలనతో పతినో సామికా నా అమ్హాకం నారీనం ఇత్థీనం విసిట్ఠా గతి చ తాసం పటిసరణఞ్చ, తాసం మాతుగామానం సరణతో పవరా ఉత్తమా దేవతా చ సమ్మదేవ ఆరాధితా సమ్పతి ఆయతిఞ్చ హితసుఖావహాతి అత్థో.

౩౨౪. **పతీసు ధమ్మం పచరామ సబ్బా**తి సబ్బావ మయం పతీసు అత్తనో సామికేసు పుబ్బుట్ఠానాదికం చరితబ్బధమ్మం పచరామ. **యత్థా**తి యం నిమిత్తం, యస్మిం వా పతీసు చరితబ్బధమ్మే చరియమానే **ఇత్థియో పతిబ్బతా** నామ **భవన్తి. లచ్ఛామసే భాసతి యం అయం లతా**తి అయం లతా యం సమ్పత్తిం ఏతరహి లభతీతి భాసతి, తం సమ్పత్తిం **పతీసు ధమ్మం పచరిత్వా**తి లభిస్సామ.

౩౨౫. **పబ్బతసానుగోచరో**తి పబ్బతవనసఞ్చారీ. **మహిన్ధరం పబ్బతమావసిత్వా**తి మహిం ధారేతీతి మహిన్ధరనామకం పబ్బతం అచలం ఆవసిత్వా అధివసిత్వా, తత్థ వసన్తోతి అత్థో. "ఆవసిత్వా"తి హి పదం అపేక్ఖిత్వా భుమ్మత్థే చేతం ఉపయోగవచనం. **పసయ్హా**తి అభిభవిత్వా. **ఖుద్దే**తి బలవసేననిహీనే పమాణతో పన మహన్తే హత్థిఆదికేపి మిగే సో హన్తియేవ.

౩౨౬. **తథేవా**తి గాథాయ అయం ఉపమాసంసన్దనేన సద్ధిం అత్థయోజనా – యథా సీహో అత్తనో నివాసగోచరట్ఠానభూతం పబ్బతం నిస్సాయ వసన్తో అత్తనో యథిచ్ఛితమత్థం సాధేతి, ఏవమేవ సా **సద్ధా** పసన్నా **అరియసావికా** ఘాసచ్ఛాదనాదీహి భరణతో పోసనతో **భత్తారం పతిం** సామికం **నిస్సాయ** వసన్తీ సబ్బత్థాపి పతిఅనుకూలతాసఙ్ఖాతేన వతేన తం **అనుబ్బతా** పరిజనాదీసు ఉప్పజ్జనకం **కోధం వధిత్వా** పజహిత్వా పరిగ్గహవత్థూసు ఉప్పజ్జనకం **మచ్ఛేరం అభిభుయ్య** అభిభవిత్వా అనుప్పాదేత్వా పతిబ్బతాధమ్మస్స చ ఉపాసికాధమ్మస్స చ సమ్మదేవ చరణతో **ధమ్మచారినీ సా సగ్గమ్హి** దేవలోకే **మోదతి,** పమోదం ఆపజ్జతీతి. సేసం వుత్తనయమేవ.

లతావిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౫. గుత్తిలవిమానవణ్ణనా

సత్తతన్తిం సుమధురన్తి గుత్తిలవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవతి రాజగహే విహరన్తే ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో హేట్ఠా వుత్తనయేనేవ దేవచారికం చరన్తో తావతింసభవనం గన్త్వా తత్థ పటిపాటియా ఠితేసు ఛత్తింసాయ విమానేసు ఛత్తింస దేవధీతరో పచ్చేకం అచ్ఛరాసహస్సపరివారా మహతిం దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవన్తియో దిస్వా తాహి పుబ్బే కతకమ్మం "అభిక్కన్తేన వణ్ణేనా"తిఆదీహి తీహి గాథాహి పటిపాటియా పుచ్ఛి. తాపి తస్స పుచ్ఛానన్తరం "వత్థుత్తమదాయికా నారీ"తిఆదినా బ్యాకరింసు. అథ థేరో తతో మనుస్సలోకం ఆగన్త్వా భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసి. తం సుత్వా భగవా

“మొగ్గల్లాన, తా దేవతా న కేవలం తయా ఏవ పుచ్ఛితా ఏవం బ్యాకరింసు, అథ ఖో పుబ్బే మయాపి పుచ్ఛితా ఏవమేవ బ్యాకరింసూ”తి వత్వా థేరేన యాచితో అతీతం అత్తనో గుత్తిలాచరియం కథేసి.

అతీతే బారాణసియం బ్రహ్మదత్తే రజ్జం కారేన్తే బోధిసత్తో గన్ధబ్బకులే నిబ్బత్తిత్వా గన్ధబ్బసిప్పే పరియోదాతసిప్పతాయ తిమ్బరునారదసదిసో సబ్బదిసాసు పాకటో పఞ్ఞాతా ఆచరియో అహోసి నామేన గుత్తిలో నామ. సో అన్ధే జిణ్ణే మాతాపితరో పోసేసి. తస్స సిప్పనిప్ఫత్తిం సుత్వా ఉజ్జేనివాసీ ముసిలో నామ గన్ధబ్బో ఉపగన్త్వా తం వన్దిత్వా ఏకమన్తం ఠితో “కస్మా ఆగతోసీ”తి చ వుత్తే “తుమ్హాకం సన్తికే సిప్పం ఉగ్గణ్హితు”న్తి ఆహ. గుత్తిలాచరియో తం ఓలోకేత్వా లక్ఖణకుసలతాయ “అయం పురిసో విసమజ్ఝాసయో కక్ఖళో ఫరుసో అకతఞ్ఞూ భవిస్సతి, న సఙ్గహేతబ్బో”తి సిప్పుగ్గహణత్థం ఓకాసం నాకాసి. సో తస్స మాతాపితరో పయిరుపాసిత్వా తేహి యాచాపేసి. గుత్తిలాచరియో మాతాపితూహి నిప్పీళియమానో “గరువచనం అలఙ్ఘనీయ”న్తి తస్స సిప్పం పట్ఠపేత్వా విగతమచ్ఛరియతాయ కారుణికతాయ చ ఆచరియముట్ఠిం అకత్వా అనవసేసతో సిప్పం సిక్ఖాపేసి.

సోపి మేధావితాయ పుబ్బేకతపరిచయతాయ అకుసీతతాయ చ న చిరస్సేవ పరియోదాతసిప్పో హుత్వా చిన్తేసి “అయం బారాణసీ జమ్బుదీపే అగ్గనగరం, యంనూనాహం ఇధ సరాజికాయ పరిసాయ సిప్పం దస్సేయ్యం, ఏవాహం ఆచరియతోపి జమ్బుదీపే పాకటో పఞ్ఞాతో భవిస్సామీ”తి. సో ఆచరియస్స ఆరోచేసి “అహం రఞ్ఞో పురతో సిప్పం దస్సేతుకామో, రాజానం మం దస్సేథా”తి. మహాసత్తో “అయం మమ సన్తికే ఉగ్గహితసిప్పో పతిట్ఠం లభతూ”తి కరుణాయమానో తం రఞ్ఞో సన్తికం నేత్వా “మహారాజ ఇమస్స మే అన్తేవాసికస్స వీణాయ పగుణతం పస్సథా”తి ఆహ. రాజా “సాధూ”తి పటిస్సుణిత్వా తస్స వీణావాదనం సుత్వా పరితుట్ఠో తం గన్తుకామం నివారేత్వా “మమేవ సన్తికే వస, ఆచరియస్స దిన్నకోట్ఠాసతో ఉపడ్ఢం దస్సామీ”తి ఆహ. ముసిలో “నాహం ఆచరియతో హాయామి, సమమేవ దేథా”తి వత్వా రఞ్ఞా “మా ఏవం భణి, ఆచరియో నామ మహన్తో, ఉపడ్ఢమేవ తుయ్హం దస్సామీ”తి వుత్తే “మమ చ ఆచరియస్స చ సిప్పం పస్సథా”తి వత్వా రాజగేహతో నిక్ఖమిత్వా “ఇతో సత్తమే దివసే మమ చ గుత్తిలాచరియస్స చ రాజఙ్గణే సిప్పదస్సనం భవిస్సతి, తం పస్సితుకామా పస్సన్తూ”తి తత్థ తత్థ ఆహిణ్డన్తో ఉగ్ఘోసేసి.

మహాసత్తో తం సుత్వా “అయం తరుణో థామవా, అహం పన జిణ్ణో దుబ్బలో, యది పన మే పరాజయో భవేయ్య, మతం మే జీవితా సేయ్యం, తస్మా అరఞ్ఞం పవిసిత్వా ఉబ్బన్ధిత్వా మరిస్సామీ”తి అరఞ్ఞం గతో మరణభయతజ్జితో పటినివత్తి. పున మరితుకామో హుత్వా గన్త్వా పునపి మరణభయేన పటినివత్తి. ఏవం గమనాగమనం కరోన్తస్స తం ఠానం విగతతిణం అహోసి. అథ దేవరాజా మహాసత్తం ఉపసఙ్కమిత్వా దిస్సమానరూపో ఆకాసే ఠత్వా ఏవమాహ “ఆచరియ, కిం కరోసీ”తి. మహాసత్తో –

౩౨౭. “సత్తతన్తిం సుమధురం, రామణేయ్యం అవాచయిం;
సో మం రఙ్గమ్హి అవ్హేతి, సరణం మే హోహి కోసియా”తి. –

అత్తనో చిత్తదుక్ఖం పవేదేసి.

తస్సత్థో – అహం దేవరాజ ముసిలం నామ అన్తేవాసికం సత్తన్నం తన్తీనం అత్థితాయ ఛజ్జాదిసత్తవిధసరదీపనతో చ **సత్తతన్తిం,** తం విసయం కత్వా యథారహం ద్వావీసతియా సుతిభేదానం అహాపనతో సుట్ఠు మధురన్తి **సుమధురం,**

యథాధిగతానం సమపఞ్ఞాసాయ ముచ్ఛనానం పరిబ్యత్తతాయ సరస్స చ వీణాయ చ అఞ్ఞమఞ్ఞసంసన్దనేన సుణన్తానం అతివియ మనోరమభావతో **రామణేయ్యం,** సరగతాదివిభాగతో ఛజ్జాదిచతుబ్బిధం గన్ధబ్బం అహాపేత్వా గన్ధబ్బసిప్పం **అవాచయి**న్తి వాచేసిం ఉగ్గణ్హాపేసిం సిక్ఖాపేసిం. **సో** ముసిలో అన్తేవాసీ సమానో **మం** అత్తనో ఆచరియం **రఙ్గమ్హి** రఙ్గమణ్డలే **అవ్హేతి** సారమ్భవసేన అత్తనో విసేసం దస్సేతుం సఙ్ఘట్టియతి, "ఏహి సిప్పం దస్సేహీ"తి మం ఆచిక్ఖి, తస్స **మే** త్వం **కోసియ** దేవరాజ **సరణం** అవస్సయో **హోహీ**తి.

తం సుత్వా సక్కో దేవరాజా "మా భాయి ఆచరియ, అహం తే సరణం పరాయణ"న్తి దస్సేన్తో –

౩౭౮."అహం తే సరణం హోమి, అహమాచరియపూజకో;

న తం జయిస్సతి సిస్సో, సిస్సమాచరియ జేస్ససీ"తి. –

ఆహ . సక్కస్స కిర దేవరఞ్ఞో పురిమత్తభావే మహాసత్తో ఆచరియో అహోసి. తేనాహ "**అహమాచరియపూజకో**"తి. అహం ఆచరియానం పూజకో, న ముసిలో వియ యుగగ్గాహీ, మాదిసేసు అన్తేవాసికేసు ఠితేసు తాదిసస్స ఆచరియస్స కథం పరాజయో, తస్మా న తం జయిస్సతి సిస్సో, అఞ్ఞదత్థు సిస్సం ముసిలం ఆచరియ త్వమేవ జయిస్ససి, సో పన పరాజితో వినాసం పాపుణిస్సతీతి అధిప్పాయో. ఏవఞ్చ పన వత్వా "అహం సత్తమే దివసే సాకచ్ఛామణ్డలం ఆగమిస్సామి, తుమ్హే విస్సత్థా వాదేథా"తి సమస్సాసేత్వా గతో.

సత్తమే పన దివసే రాజా సపరివారో రాజసభాయం నిసీది. గుత్తిలాచరియో చ ముసిలో చ సిప్పదస్సనత్థం సజ్జా హుత్వా ఉపసఙ్కమిత్వా రాజానం వన్దిత్వా అత్తనో అత్తనో లద్ధాసనే నిసీదిత్వా వీణా వాదయింసు. సక్కో ఆగన్త్వా అన్తలిక్ఖే అట్ఠాసి. తం మహాసత్తోవ పస్సతి, ఇతరే పన న పస్సన్తి. పరిసా ద్విన్నమ్పి వాదనే సమచిత్తా అహోసి. సక్కో గుత్తిలం "ఏకం తన్తిం ఛిన్దా"తి ఆహ. ఛిన్నాయపి తన్తియా వీణా తథేవ మధురనిగ్ఘోసా అహోసి. ఏవం "దుతియం, తతియం, చతుత్థం, పఞ్చమం, ఛట్ఠం, సత్తమం ఛిన్దా"తి ఆహ, తాసు ఛిన్నాసుపి వీణా మధురనిగ్ఘోసావ అహోసి. తం దిస్వా ముసిలో పరాజితభూతరూపో పత్తక్ఖన్ధో అహోసి, పరిసా హట్ఠతుట్ఠా చేలుక్ఖేపే కరోన్తీ గుత్తిలస్స సాధుకారమదాసి. రాజా ముసిలం సభాయ నీహరాపేసి, మహాజనో లేడ్డుదణ్డాదీహి పహరన్తో ముసిలం తత్థేవ జీవితక్ఖయం పాపేసి.

సక్కో దేవానమిన్దో మహాపురిసేన సద్ధిం సమ్మోదనీయం కత్వా దేవలోకమేవ గతో. తం దేవతా "మహారాజ, కుహిం గతత్థా"తి పుచ్ఛిత్వా తం పవత్తిం సుత్వా "మహారాజ, మయం గుత్తిలాచరియం పస్సిస్సామ, సాధు నో తం ఇధానేత్వా దస్సేహీ"తి ఆహంసు. సక్కో దేవానం వచనం సుత్వా మాతలిం ఆణాపేసి "గచ్ఛ వేజయన్తరథేన అమ్హాకం గుత్తిలాచరియం ఆనేహి, దేవతా తం దస్సనకామా"తి, సో తథా అకాసి. సక్కో మహాసత్తేన సద్ధిం సమ్మోదనీయం కత్వా ఏవమాహ "ఆచరియ, వీణం వాదయ, దేవతా సోతుకామా"తి. "మయం సిప్పూపజీవినో, వేతనేన వినా సిప్పం న దస్సేమా"తి. "కీదిసం పన వేతనం ఇచ్ఛసీ"తి. "నాఞ్ఞేన మే వేతనేన కిచ్చం అత్థి, ఇమాసం పన దేవతానం అత్తనా అత్తనా పుబ్బేకతకుసలకథనమేవ మే వేతనం హోతూ"తి ఆహ. తా "సాధూ"తి సమ్పటిచ్ఛింసు. అథ మహాసత్తో పాటేక్కం తాహి తదా పటిలద్ధసమ్పత్తికిత్తనముఖేన తస్సా హేతుభూతం పురిమత్తభావే కతం సుచరితం ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో వియ పుచ్ఛన్తో "అభిక్కన్తేన వణ్ణేనా"తిఆదిగాథాహి పుచ్ఛి. తాపి "వత్థుత్తమదాయికా నారీ"తిఆదినా యథా ఏతరహి థేరస్స,

ఏవమేవ తస్స బ్యాకరింసు. తేన వుత్తం “మోగ్గల్లాన తా దేవతా న కేవలం తయా ఏవ పుచ్ఛితా ఏవం బ్యాకరింసు, అథ ఖో పుబ్బే మయాపి పుచ్ఛితా ఏవమేవ బ్యాకరింసూ”తి.

తా కిర ఇత్థియో కస్సపసమ్మాసమ్బుద్ధకాలే మనుస్సత్తభావే ఠితా తం తం పుఞ్ఞం అకంసు. తత్థ ఏకా ఇత్థీ వత్థం అదాసి, ఏకా సుమనమాలం, ఏకా గన్ధం, ఏకా ఉళారాని ఫలాని, ఏకా ఉచ్ఛురసం, ఏకా భగవతో చేతియే గన్ధపఞ్చఙ్గులికం అదాసి, ఏకా ఉపోసథం ఉపవసి, ఏకా ఉపకట్ఠాయ వేలాయ నావాయ భుఞ్జన్తస్స భిక్ఖునో ఉదకం అదాసి, ఏకా కోధనానం సస్సుససురానం అక్కోధనా ఉపట్ఠానం అకాసి, ఏకా దాసీ హుత్వా అతన్దితాచారా అహోసి, ఏకో పిణ్డచారికస్స భిక్ఖునో ఖీరభత్తం అదాసి, ఏకా ఫాణితం అదాసి, ఏకా ఉచ్ఛుఖణ్డం అదాసి, ఏకా తిమ్బరుసకం అదాసి, ఏకా కక్కారికం అదాసి, ఏకా ఏళాలుకం అదాసి, ఏకా వల్లిఫలం అదాసి, ఏకా ఫారుసకం అదాసి, ఏకా అఙ్గారకపల్లం అదాసి, ఏకా సాకముట్ఠిం అదాసి, ఏకా పుప్ఫకముట్ఠిం అదాసి, ఏకా మూలకలాపం అదాసి, ఏకా నిమ్బముట్ఠిం అదాసి, ఏకా కఞ్జికం అదాసి, ఏకా తిలపిఞ్ఞాకం అదాసి, ఏకా కాయబన్ధనం అదాసి, ఏకా అంసబద్ధకం అదాసి, ఏకా ఆయోగపట్టం అదాసి, ఏకా విధూపనం, ఏకా తాలవణ్టం, ఏకా మోరహత్థం, ఏకా ఛత్తం, ఏకా ఉపాహనం, ఏకా పూవం, ఏకా మోదకం, ఏకా సక్ఖలికం అదాసి. తా ఏకేకా అచ్ఛరాసహస్సపరివారా పహతియా దేవిద్ధియా విరాజమానా తావతింసభవనే సక్కస్స దేవరాజస్స పరిచారికా హుత్వా నిబ్బత్తా గుత్తిలాచరియేన పుచ్ఛితా “వత్థుత్తమదాయికా నారీ”తిఆదినా అత్తనా అత్తనా కతకుసలం పటిపాటియా బ్యాకరింసు.

౩౨౯. “అభిక్కన్తేన వణ్ణేన, యా త్వం తిట్ఠసి దేవతే;
ఓభాసేన్తీ దిసా సబ్బా, ఓసధీ వియ తారకా.

౩౩౦. “కేన తేతాదిసో వణ్ణో, కేన తే ఇధ మిజ్ఝతి;
ఉప్పజ్జన్తి చ తే భోగా, యే కేచి మనసో పియా.

౩౩౧. “పుచ్ఛామి తం దేవి మహానుభావే, మనుస్సభూతా కిమకాసి పుఞ్ఞం;
కేనాసి ఏవం జలితానుభావా, వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

౩౩౨. “సా దేవతా అత్తమనా, మోగ్గల్లానేన పుచ్ఛితా;
పఞ్హం పుట్ఠా వియాకాసి, యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం”.

౩౩౩. “వత్థుత్తమదాయికా నారీ, పవరా హోతి నరేసు నారీసు;
ఏవం పియరూపదాయికా మనాపం, దిబ్బం సా లభతే ఉపేచ్చ ఠానం.

౩౩౪. “తస్సా మే పస్స విమానం, అచ్ఛరా కామవణ్ణినీహమస్మి;
అచ్ఛరాసహస్సస్సాహం, పవరా పస్స పుఞ్ఞానం విపాకం.

౩౩౫. “తేన మేతాదిసో వణ్ణో, తేన మే ఇధ మిజ్ఝతి;
ఉప్పజ్జన్తి చ మే భోగా, యే కేచి మనసో పియా.

౩౩౬. “అక్ఖామి తే భిక్ఖు మహానుభావ, మనుస్సభూతా యమకాసి పుఞ్ఞం;
తేనమ్హి ఏవం జలితానుభావా, వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

(యథా చ ఏత్థ, ఏవం ఉపరి సబ్బవిమానేసు విత్థారేతబ్బం.)

౩౪౧. “పుప్ఫుత్తమదాయికా నారీ, పవరా హోతి నరేసు నారీసు…పే॰….

౩౪౯. “గన్ధుత్తమదాయికా నారీ, పవరా హోతి నరేసు నారీసు…పే॰….

౩౫౭. “ఫలుత్తమదాయికా నారీ…పే॰….

౩౬౫. “రసుత్తమదాయికా నారీ…పే॰….

౩౭౩. “గన్ధపఞ్చఙ్గులికం అహమదాసిం,కస్సపస్స భగవతో థూపమ్హి…పే॰….

౩౮౧. “భిక్ఖూ చ అహం భిక్ఖునియో చ, అద్దసాసిం పన్థపటిపన్నే;
తేసాహం ధమ్మం సుత్వాన, ఏకూపోసథం ఉపవసిస్సం.

౩౮౨. “తస్సా మే పస్స విమానం…పే॰….

౩౮౯. “ఉదకే ఠితా ఉదకమదాసిం, భిక్ఖునో చిత్తేన విప్పసన్నేన…పే॰….

౩౯౭. “సస్సుఞ్చాహం ససురఞ్చ, చణ్డికే కోధనే చ ఫరుసే చ;
అనుసూయికా ఉపట్ఠాసిం, అప్పమత్తా సకేన సీలేన…పే॰….

౪౦౫. “పరకమ్మకరీ ఆసిం, అత్థేనాతన్దితా దాసీ;
అక్కోధనానతిమానినీ, సంవిభాగినీ సకస్స భాగస్స…పే॰….

౪౧౩. “ఖీరోదనం అహమదాసిం, భిక్ఖునో పిణ్డాయ చరన్తస్స;
ఏవం కరిత్వా కమ్మం, సుగతిం ఉపపజ్జ మోదామి…పే॰….

౪౨౧. “ఫాణితం అహమదాసిం…పే॰….

౪౨౯. “ఉచ్ఛుఖణ్డికం అహమదాసిం…పే॰….

౪౩౭. “తిమ్బరుసకం అహమదాసిం…పే॰….

౪౪౫. “కక్కారికం అహమదాసిం…పే॰….

౪౫౩. “ఏళాలుకం అహమదాసిం…పే॰….

౪౬౧. “వల్లిఫలం అహమదాసిం…పే॰….

౪౬౯. “ఫారుసకం అహమదాసిం…పే॰….

౪౭౭. “హత్థప్పతాపకం అహమదాసిం…పే॰….

౪౮౫.“సాకముట్ఠిం అహమదాసిం…పే॰….

౪౯౩.“పుప్ఫకముట్ఠిం అహమదాసిం…పే॰….

౫౦౧.“మూలకం అహమదాసిం…పే॰….

౫౦౯. “నిమ్బముట్ఠిం అహమదాసిం…పే॰….

౫౧౭. “అమ్బకఞ్జికం అహమదాసిం…పే॰….

౫౨౫. “దోణినిమ్మజ్జనిం అహమదాసిం…పే॰….

౫౩౩. “కాయబన్ధనం అహమదాసిం…పే॰….

౫౪౧. “అంసబద్ధకం అహమదాసిం…పే॰….

౫౪౯. “ఆయోగపట్టం అహమదాసిం…పే॰….

౫౫౭. “విధూపనం అహమదాసిం…పే॰….

౫౬౫. “తాలవణ్టం అహమదాసిం…పే॰….

౫౭౩. “మోరహత్థం అహమదాసిం…పే॰….

౫౮౧. “ఛత్తం అహమదాసిం…పే॰….

౫౮౯. “ఉపాహనం అహమదాసిం…పే॰….

౫౯౭. “పూవం అహమదాసిం…పే॰….

౬౦౫. “మోదకం అహమదాసిం…పే॰….

౬౧౩. “సక్ఖలికం అహమదాసిం, భిక్ఖునో పిణ్డాయ చరన్తస్స…పే॰….

౬౧౪.“తస్సా మే పస్స విమానం, అచ్ఛరా కామవణ్ణినీహమస్మి;
అచ్ఛరాసహస్సస్సాహం, పవరా పస్స పుఞ్ఞానం విపాకం.

౬౧౫. “తేన మేతాదిసో వణ్ణో…పే॰… వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

ఏవం మహాసత్తో తాహి దేవతాహి కతసుచరితే బ్యాకతే తుట్ఠమానసో సమ్మోదనం కరోన్తో అత్తనో చ సుచరితచరణే యుత్తపయుత్తతం వివట్టజ్ఝాసయతఞ్చ పవేదేన్తో ఆహ –

౬౧౭. “స్వాగతం వత మే అజ్జ, సుప్పభాతం సుహుట్ఠితం;
యం అద్దసామి దేవతాయో, అచ్ఛరా కామవణ్ణినియో.

౬౧౮. “ఇమాసాహం ధమ్మం సుత్వా, కాహామి కుసలం బహుం;
దానేన సమచరియాయ, సఞ్ఞమేన దమేన చ;
స్వాహం తత్థ గమిస్సామి, యత్థ గన్త్వా న సోచరే”తి.

౩౩౩. తత్థ **వత్థుత్తమదాయికా**తి వత్థానం ఉత్తమం సేట్ఠం, వత్థేసు వా బహూసు ఉచ్చినిత్వా గహితం ఉక్కంసగతం పవరం కోటిభూతం వత్థం వత్థుత్తమం, తస్స దాయికా. “పుప్ఫుత్తమదాయికా”తిఆదీసుపి ఏసేవ నయో. **పియరూపదాయికా**తి పియసభావస్స పియజాతికస్స చ వత్థునో దాయికా. **మనాప**న్తి మనవడ్ఢనకం. **దిబ్బ**న్తి దివి భవత్తా దిబ్బం. **ఉపేచ్చా**తి ఉపగన్త్వా చేతేత్వా, “ఏదిసం లభేయ్య”న్తి పకప్పేత్వాతి అత్థో. **ఠాన**న్తి విమానాదికం ఠానం, ఇస్సరియం వా. “మనాపా”తిపి పాఠో, అఞ్ఞేసం మనవడ్ఢనకా హుత్వాతి అత్థో.

౩౩౪. **పస్స పుఞ్ఞానం విపాక**న్తి వత్థుత్తమదానస్స నామ ఇదమీదిసం ఫలం పస్సాతి అత్తనా లద్ధసమ్పత్తిం సమ్భావేన్తీ వదతి.

౩౪౧. **పుప్ఫుత్తమదాయికా**తి రతనత్తయపూజావసేన పుప్ఫుత్తమదాయికా, తథా గన్ధుత్తమదాయికాతి దట్ఠబ్బా. తత్థ పుప్ఫుత్తమం సుమనపుప్ఫాది, గన్ధుత్తమం చన్దనగన్ధాది, ఫలుత్తమం పనసఫలాది, రసుత్తమం గోరససప్పిఆది వేదితబ్బం.

౩౭౩. **గన్ధపఞ్చఙ్గులిక**న్తి గన్ధేన పఞ్చఙ్గులికదానం. **కస్సపస్స భగవతో థూపమ్హీ**తి కస్సపసమ్మాసమ్బుద్ధస్స యోజనికే కనకథూపే.

౩౮౧. **పన్థపటిపన్నే**తి మగ్గం గచ్ఛన్తే. **ఏకూపోసథ**న్తి ఏకదివసం ఉపోసథవాసం.

౩౮౯. **ఉదకమదాసి**న్తి ముఖవిక్ఖాలనత్థం పివనత్థఞ్చ ఉదకం పానీయం అదాసిం.

౩౯౭. **చణ్డికే**తి చణ్డే. **అనుసూయికా**తి ఉసూయా రహితా.

౪౦౫. **పరకమ్మకరీ**తి పరేసం వేయ్యావచ్చకారినీ. **అత్థేనా**తి అత్థికిచ్చేన. **సంవిభాగినీ సకస్స భాగస్సా**తి అత్థికానం అత్తనా పటిలద్ధభాగస్స సంవిభజనసీలా.

౪౧౩. **ఖీరోదన**న్తి ఖీరసమ్మిస్సం ఓదనం, ఖీరేన సద్ధిం ఓదనం వా.

౪౩౭. **తిమ్బరుసక**న్తి తిణ్డుకఫలం. తిపుససదిసా ఏకా వల్లిజాతి తిమ్బరుసం, తస్స ఫలం తిమ్బరుసకన్తి వదన్తి.

౪౪౫. కక్కారికన్తి ఖుద్దకేళాలుకం, తిపుసన్తి చ వదన్తి.

౪౭౭. హత్థప్పతాపకన్తి మన్దాముఖిం.

౫౧౭. అమ్బకఞ్జికన్తి అమ్బిలకఞ్జికం.

౫౨౫. దోణినిమ్మజ్జనిన్తి సతేలం తిలపిఞ్ఞాకం.

౫౫౭. విధూపనన్తి చతురస్సబీజనిం.

౫౬౫. తాలవణ్టన్తి తాలపత్తేహి కతమణ్డలబీజనిం.

౫౭౩. మోరహత్థన్తి మయూరపిఞ్ఛేహి కతం మకసబీజనిం.

౬౧౭. స్వాగతం వత మేతి మయ్హం ఇధాగమనం సోభనం వత అహో సున్దరం. **అజ్జ సుప్పభాతం సుహుట్ఠితన్తి** అజ్జ మయ్హం రత్తియా సుట్ఠు పభాతం సమ్మదేవ విభాయనం జాతం, సయనతో ఉట్ఠానమ్పి సుహుట్ఠితం సుట్ఠు ఉట్ఠితం. కిం కారణాతి ఆహ ''**యం అద్దసామి దేవతాయో**''తిఆది.

౬౧౮. ధమ్మం సుత్వాతి కమ్మఫలస్స పచ్చక్ఖకరణవసేన తుమ్హేహి కతం కుసలం ధమ్మం సుత్వా. **కాహామీతి** కరిస్సామి. **సమచరియాయాతి** కాయసమాచారికస్స సుచరితస్స చరణేన. **సఞ్ఞమేనాతి** సీలసంవరేన. **దమేనాతి** మనచ్ఛట్ఠానం ఇన్ద్రియానం దమేన. ఇదాని తస్స కుసలస్స అత్తనో లోకస్స చ వివట్టూపనిస్సయతం దస్సేతుం ''**స్వాహం తత్థ గమిస్సామి, యత్థ గన్త్వా న సోచరే**''తి వుత్తం.

ఏవమయం యదిపి వత్థుత్తమదాయికావిమానాదివసేన ఛత్తింసవిమానసఙ్గహా దేసనా ఆయస్మతో మహామోగ్గల్లానస్స వియ గుత్తిలాచరియస్సాపి విభావనవసేన పవత్తాతి ''గుత్తిలవిమాన''న్త్వేవ సఙ్గహం ఆరుళ్హా, విమానాని పన ఇత్థిపటిబద్ధానీతి ఇత్థివిమానేయేవ సఙ్గహితాని. తా పన ఇత్థియో కస్సపస్స దసబలస్స కాలే యథావుత్తధమ్మచరణే అపరాపరుప్పన్నచేతనావసేన దుతియత్తభావతో పట్ఠాయ ఏకం బుద్ధన్తరం దేవలోకే ఏవ సంసరన్తియో అమ్హాకమ్పి భగవతో కాలే తావతింసభవనేయేవ నిబ్బత్తా, ఆయస్మతా మహామోగ్గల్లానేన పుచ్ఛితా కమ్మసరిక్ఖతాయ గుత్తిలాచరియేన పుచ్ఛితకాలే వియ బ్యాకరింసూతి దట్ఠబ్బా.

గుత్తిలవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౬. దద్దల్లవిమానవణ్ణనా

దద్దల్లమానా వణ్ణేనాతి దద్దల్లవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే. తేన చ సమయేన నాలకగామకే ఆయస్మతో రేవతత్థేరస్స ఉపట్ఠాకస్స అఞ్ఞతరస్స కుటుమ్బికస్స ద్వే ధీతరో అహేసుం, ఏకా భద్దా నామ, ఇతరా సుభద్దా నామ. తాసు భద్దా పతికులం గతా సద్ధా పసన్నా బుద్ధిసమ్పన్నా వఞ్ఝా చ అహోసి. సా సామికం ఆహ

“మమ కనిట్ఠా సుభద్దా నామ అత్థి, తం ఆనేహి, సచస్సా పుత్తో భవేయ్య, సో మమపి పుత్తో సియా, అయఞ్చ కులవంసో న నస్సేయ్యా”తి. సో “సాధూ”తి సమ్పటిచ్ఛిత్వా తథా అకాసి.

అథ భద్దా సుభద్దం ఓవది “సుభద్దే, దానసంవిభాగరతా ధమ్మచరియాయ అప్పమత్తా హోహి, ఏవం తే దిట్ఠధమ్మికో సమ్పరాయికో చ అత్థో హత్థగతో ఏవ హోతీ”తి. సా తస్సా ఓవాదే ఠత్వా వుత్తనయేన పటిపజ్జమానా ఏకదివసం ఆయస్మన్తం రేవతత్థేరం అత్తట్ఠమం నిమన్తేసి. థేరో సుభద్దాయ పుఞ్ఞూపచయం ఆకఙ్ఖన్తో సఙ్ఘుద్దేసవసేన సత్త భిక్ఖూ గహేత్వా తస్సా గేహం అగమాసి. సా పసన్నచిత్తా ఆయస్మన్తం రేవతత్థేరం తే చ భిక్ఖూ పణీతేన ఖాదనీయేన భోజనీయేన సహత్థా సన్తప్పేసి, థేరో అనుమోదనం కత్వా పక్కామి. సా అపరభాగే కాలం కత్వా నిమ్మానరతీనం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జి. భద్దా పన పుగ్గలేసు దానాని దత్వా సక్కస్స దేవానమిన్దస్స పరిచారికా హుత్వా నిబ్బత్తి.

అథ సుభద్దా అత్తనో సమ్పత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా “కేన ను ఖో అహం పుఞ్ఞేన ఇధూపపన్నా”తి ఆవజ్జేన్తీ “భద్దాయ ఓవాదే ఠత్వా సఙ్ఘగతాయ దక్ఖిణాయ ఇమం సమ్పత్తిం సమ్పత్తా, భద్దా ను ఖో కహం నిబ్బత్తా”తి ఓలోకేన్తీ తం సక్కస్స పరిచారికాభావేన నిబ్బత్తం దిస్వా అనుకమ్పమానా తస్సా విమానం పావిసి. అథ నం భద్దా –

౬౧౯.“దద్దల్లమానా వణ్ణేన, యససా చ యసస్సినీ;
సబ్బే దేవే తావతింసే, వణ్ణేన అతిరోచసి.

౬౨౦.“దస్సనం నాభిజానామి, ఇదం పఠమదస్సనం;
కస్మా కాయా ను ఆగమ్మ, నామేన భాససే మమ”న్తి. –

ద్వీహి గాథాహి పుచ్ఛి. సాపి తస్సా –

౬౨౧.“అహం భద్దే సుభద్దాసిం, పుబ్బే మానుసకే భవే;
సహభరియా చ తే ఆసిం, భగినీ చ కనిట్ఠికా.

౬౨౨.“సా అహం కాయస్స భేదా, విప్పముత్తా తతో చుతా;
నిమ్మానరతీనం దేవానం, ఉపపన్నా సహబ్యత”న్తి. – ద్వీహి గాథాహి బ్యాకాసి;

౬౧౯-౨౦. తత్థ **వణ్ణేనా**తి వణ్ణాదిసమ్పత్తియా. **దస్సనం నాభిజానామీ**తి ఇతో పుబ్బే తవ దస్సనం నాభిజానామి, త్వం మయా న దిట్ఠపుబ్బాతి అత్థో. తేనాహ ‘‘**ఇదం పఠమదస్సన**’’**న్తి. కస్మా కాయా ను ఆగమ్మ, నామేన భాససే మమన్తి** కతరదేవనికాయతో ఆగన్త్వా “భద్దే”తి నామేన మం ఆలపసి.

౬౨౧. అహం భద్దేతి ఏత్థ **భద్దే**తి ఆలపనం. **సుభద్దాసి**న్తి అహం సుభద్దా నామ తవ భగినీ కనిట్ఠికా ఆసిం అహోసిం, తత్థ పుబ్బే మానుసకే భవే సహభరియా సమానభరియా తే తయా ఏకస్సేవ భరియా, తవ పతినో ఏవ భరియా, ఆసిన్తి అత్థో. పున భద్దా –

౬౨౩.“పహూతకతకల్యాణా, తే దేవే యన్తి పాణినో;

యేసం త్వం కిత్తయిస్ససి, సుభద్దే జాతిమత్తనో.

౬౨౪.“అథ త్వం కేన వణ్ణేన, కేన వా అనుసాసితా;
కీదిసేనేవ దానేన, సుబ్బతేన యసస్సినీ.

౬౨౫.“యసం ఏతాదిసం పత్తా, విసేసం విపులమజ్ఝగా;
దేవతే పుచ్ఛితాచిక్ఖ, కిస్స కమ్మస్సిదం ఫల”న్తి. –

తీహి గాథాహి పుచ్ఛి. పున సుభద్దా –

౬౨౬.“అట్ఠేవ పిణ్డపాతాని, యం దానం అదదం పురే;
దక్ఖిణేయ్యస్స సఙ్ఘస్స, పసన్నా సేహి పాణిభి.

౬౨౭.“తేన మేతాదిసో వణ్ణో…పే.…
వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి. –

బ్యాకాసి.

౬౨౩. తత్థ **పహూతకతకల్యాణా తే దేవే యన్తీ**తి పహూతకతకల్యాణా మహాపుఞ్ఞా **తే** నిమ్మానరతినో దేవే **యన్తి** ఉప్పజ్జనవసేన గచ్ఛన్తి **పాణినో** సత్తా, **యేసం** నిమ్మానరతీనం దేవానం అన్తరే **త్వం అత్తనో జాతిం కిత్తయిస్ససి** కథేసీతి యోజనా.

౬౨౪. **కేన వణ్ణేనా**తి కేన కారణేన. **కీదిసేనేవా**తి ఏవసద్దో సముచ్చయత్థో, కీదిసేన చాతి అత్థో, అయమేవ వా పాఠో. **సుబ్బతేనా**తి సున్దరేన వతేన, సువిసుద్ధేన సీలేనాతి అత్థో.

౬౨౬. **అట్ఠేవ పిణ్డపాతానీ**తి అట్ఠన్నం భిక్ఖూనం దిన్నపిణ్డపాతే సన్ధాయ వదతి. **అదద**న్తి అదాసిం.

ఏవం సుభద్దాయ కథితే పున భద్దా –

౬౨౯.“అహం తయా బహుతరే భిక్ఖూ, సఞ్ఞతే బ్రహ్మచారయో;
తప్పేసిం అన్నపానేన, పసన్నా సేహి పాణిభి.

౬౩౦. “తయా బహుతరం దత్వా, హీనకాయూపగా అహం;
కథం త్వం అప్పతరం దత్వా, విసేసం విపులమజ్ఝగా;
దేవతే పుచ్ఛితాచిక్ఖ, కిస్స కమ్మస్సిదం ఫల”న్తి. –

పుచ్ఛి. తత్థ **తయా**తి నిస్సక్కే కరణవచనం. పున సుభద్దా –

౬౩౧. “మనోభావనీయో భిక్ఖు, సన్దిట్ఠో మే పురే అహు;
తాహం భత్తేన నిమన్తేసిం, రేవతం అత్తనట్ఠమం.

౬౩౨. “సో మే అత్థపురేక్ఖారో, అనుకమ్పాయ రేవతో;
సఙ్ఘే దేహీతి మంవోచ, తస్సాహం వచనం కరిం.

౬౩౩. “సా దక్ఖిణా సఙ్ఘగతా, అప్పమేయ్యే పతిట్ఠితా;
పుగ్గలేసు తయా దిన్నం, న తం తవ మహప్ఫల”న్తి. –

అత్తనా కతకమ్మం కథేసి.

౬౩౧. తత్థ **మనోభావనీయో**తి మనవడ్ఢనకో ఉళారగుణతాయ సమ్భావనీయో. **సన్దిట్ఠో**తి నిమన్తనవసేన బోధితో కథితో. తేనాహ **‘‘తాహం భత్తేన నిమన్తేసిం, రేవతం అత్తనట్ఠమ**’’న్తి, తం మనోభావనీయం అయ్యం రేవతం అత్తనట్ఠమం భత్తేన అహం నిమన్తేసిం.

౬౩౨-౩. **సో మే అత్థపురేక్ఖారో**తి సో అయ్యో రేవతో దానస్స మహప్ఫలభావకరణేన మమ అత్థపురేక్ఖారో హితేసీ. **సఙ్ఘే దేహీతి మంవోచా**తి “యది త్వం సుభద్దే అట్ఠన్నం భిక్ఖూనం దాతుకామా, యస్మా పుగ్గలగతాయ దక్ఖిణాయ సఙ్ఘగతా ఏవ దక్ఖిణా మహప్ఫలతరా, తస్మా సఙ్ఘే దేహి, సఙ్ఘం ఉద్దిస్స దానం దేహీ”తి మం అభాసి. **తన్తి** తం దానం.

ఏవం సుభద్దాయ వుత్తే భద్దా తమత్థం సమ్పటిచ్ఛన్తీ ఉత్తరి చ తథా పటిపజ్జితుకామా –

౬౩౪. “ఇదానేవాహం జానామి, సఙ్ఘే దిన్నం మహప్ఫలం;
సాహం గన్త్వా మనుస్సత్తం, వదఞ్ఞూ వీతమచ్ఛరా;
సఙ్ఘే దానాని దస్సామి, అప్పమత్తా పునప్పున”న్తి. –

గాథమాహ. సుభద్దా పన అత్తనో దేవలోకమేవ గతా. అథ సక్కో దేవానమిన్దో సబ్బే దేవే తావతింసే అత్తనో సరీరోభాసేన అభిభుయ్య విరోచమానం సుభద్దం దేవధీతరం దిస్వా తఞ్చ తాసం కథాసల్లాపం సుత్వా తావదేవ చ సుభద్దాయ అన్తరహితాయ తం “అయం నామా”తి అజానన్తో –

౬౩౫. “కా ఏసా దేవతా భద్దే, తయా మన్తయతే సహ;
సబ్బే దేవే తావతింసే, వణ్ణేన అతిరోచతీ”తి. –

భద్దం పుచ్ఛి. సాపిస్స –

౬౩౬. “మనుస్సభూతా దేవిన్ద, పుబ్బే మానుసకే భవే;
సహభరియా చ మే ఆసి, భగినీ చ కనిట్ఠికా,
సఙ్ఘే దానాని దత్వాన, కతపుఞ్ఞా విరోచతీ”తి. –

కథేసి. అథ సక్కో తస్సా సఙ్ఘగతాయ దక్ఖిణాయ మహప్ఫలభావం దస్సేన్తో ధమ్మం కథేసి. తేన వుత్తం –

౬౩౭. “ధమ్మేన పుబ్బే భగినీ, తయా భద్దే విరోచతి;
యం సఙ్ఘమ్హి అప్పమేయ్యే, పతిట్ఠాపేసి దక్ఖిణం.

౬౩౮. “పుచ్ఛితో హి మయా బుద్ధో, గిజ్ఝకూటమ్హి పబ్బతే;
విపాకం సంవిభాగస్స, యత్థ దిన్నం మహప్ఫలం.

౬౩౯. “యజమానానం మనుస్సానం, పుఞ్ఞపేక్ఖాన పాణినం;
కరోతం ఓపధికం పుఞ్ఞం, యత్థ దిన్నం మహప్ఫలం.

౬౪౦. “తం మే బుద్ధో వియాకాసి, జానం కమ్మఫలం సకం;
విపాకం సంవిభాగస్స, యత్థ దిన్నం మహప్ఫలం.

౬౪౧. “చత్తారో చ పటిపన్నా, చత్తారో చ ఫలే ఠితా;
ఏస సఙ్ఘో ఉజుభూతో, పఞ్ఞాసీలసమాహితో.

౬౪౨. “యజమానానం మనుస్సానం, పుఞ్ఞపేక్ఖాన పాణినం;
కరోతం ఓపధికం పుఞ్ఞం, సఙ్ఘే దిన్నం మహప్ఫలం.

౬౪౩. “ఏసో హి సఙ్ఘో విపులో మహగ్గతో, ఏసప్పమేయ్యో ఉదధీవ సాగరో;
ఏతే హి సేట్ఠా నరవీరసావకా, పభఙ్కరా ధమ్మముదీరయన్తి.

౬౪౪. “తేసం సుదిన్నం సుహుతం సుయిట్ఠం, యే సఙ్ఘముద్దిస్స దదన్తి దానం;
సా దక్ఖిణా సఙ్ఘగతా పతిట్ఠితా, మహప్ఫలా లోకవిదూన వణ్ణితా.

౬౪౫. “ఏతాదిసం యఞ్ఞమనుస్సరన్తా, యే వేదజాతా విచరన్తి లోకే;
వినేయ్య మచ్ఛేరమలం సమూలం, అనిన్దితా సగ్గముపేన్తి ఠాన”న్తి.

౬౩౭. తత్థ **ధమ్మేనా**తి కారణేన ఞాయేన వా. **తయా**తి నిస్సక్కే కరణవచనం. ఇదాని తం “ధమ్మేనా”తి వుత్తకారణం దస్సేతుం **యం సఙ్ఘమ్హి అప్పమేయ్యే, పతిట్ఠాపేసి దక్ఖిణ**”న్తి వుత్తం. **అప్పమేయ్యే**తి గుణానుభావస్స అత్తని కతానం కారానం ఫలవిసేసస్స చ వసేన పమినితుం అసక్కుణేయ్యే.

౬౩౮-౯. అయఞ్చ అత్థో భగవతో సమ్ముఖా చ సుతో, సమ్ముఖా చ పటిగ్గహితోతి దస్సేన్తో “**పుచ్ఛితో**”తిఆదిమాహ. తత్థ **యజమానాన**న్తి దదన్తానం. **పుఞ్ఞపేక్ఖాన పాణిన**న్తి అనునాసికలోపం కత్వా నిద్దేసో, పుఞ్ఞఫలం ఆకఙ్ఖన్తానం సత్తానం. **ఓపధిక**న్తి ఉపధి నామ ఖన్ధా, ఉపధిస్స కరణసీలం, ఉపధిపయోజనన్తి వా ఓపధికం, అత్తభావజనకం పటిసన్ధిపవత్తివిపాకదాయకం.

౬౪౦. జానం కమ్మఫలం సకన్తి సత్తానం సకం సకం యథాసకం పుఞ్ఞం పుఞ్ఞఫలఞ్చ హత్థతలే ఆమలకం వియ జానన్తో. సకన్తి వా యకారస్స కకారం కత్వా వుత్తం, సయం అత్తనాతి అత్థో.

౬౪౧. పటిపన్నాతి పటిపజ్జమానా, మగ్గట్ఠాతి అత్థో. **ఉజుభూతోతి** ఉజుపటిపత్తియా ఉజుభావం పత్తో దక్ఖిణేయ్యో జాతో. **పఞ్ఞాసీలసమాహితోతి** పఞ్ఞాయ సీలేన చ సమాహితో, దిట్ఠిసీలసమ్పన్నో అరియాయ దిట్ఠియా అరియేన సీలేన చ సమన్నాగతో. తేనాపిస్స పరమత్థసఙ్ఘభావమేవ విభావేతి. దిట్ఠిసీలసామఞ్ఞేన సఙ్ఘటితత్తా హి సఙ్ఘో . అథ వా సమాహితం సమాధి, పఞ్ఞా సీలం సమాహితఞ్చ అస్స అత్థీతి **పఞ్ఞాసీలసమాహితో**. తేనస్స సీలాదిధమ్మక్ఖన్ధత్తయసమ్పన్నతాయ అగ్గదక్ఖిణేయ్యభావం విభావేతి.

౬౪౩. విపులో మహగ్గతోతి గుణేహి మహత్తం గతోతి మహగ్గతో, తతో ఏవ అత్తని కతానం కారానం ఫలవేపుల్లహేతుతాయ విపులో. **ఉదధీవ సాగరోతి** యథా ఉదకం ఏత్థ ధీయతీతి "ఉదధీ"తి లద్ధనామో సాగరో, "ఏత్తకాని ఉదకాళ్హకానీ"తిఆదినా ఉదకతో అప్పమేయ్యో, ఏవమేస గుణతోతి అత్థో. **ఏతే హీతి హి**-సద్దో అవధారణే నిపాతో, ఏతే ఏవ సేట్ఠాతి అత్థో. వుత్తఞ్హేతం –

> "యావతా, భిక్ఖవే, సఙ్ఘా వా గణా వా, తథాగతసావకసఙ్ఘో తేసం అగ్గమక్ఖాయతీ"తి (ఇతివు. ౯౦; అం. ని. ౪.౩౪; ౫.౩౨).

నరవీరసావకాతి నరేసు వీరియసమ్పన్నస్స నరస్స సావకా. **పభఙ్కరాతి** లోకస్స ఞాణాలోకకరా. **ధమ్మముదీరయన్తీతి** ధమ్మం ఉద్దిసన్తి. కథం? ధమ్మసామినా హి ధమ్మపజ్జోతో అరియసఙ్ఘే ఠపితో.

౬౪౪. యే సఙ్ఘముద్దిస్స దదన్తి దానన్తి యే సత్తా అరియసఙ్ఘం ఉద్దిస్స సమ్ముతిసఙ్ఘే అన్తమసో గోత్రభుపుగ్గలేసుపి దానం దదన్తి, తం దానం సంవిభాగవసేన దిన్నమ్పి **సుదిన్నం,** ఆహునపాహునవసేన హుతమ్పి **సుహుతం,** మహాయాగవసేన యిట్ఠమ్పి **సుయిట్ఠ**మేవ హోతి. కస్మా? యస్మా **సా దక్ఖిణా సఙ్ఘగతా పతిట్ఠితా మహప్ఫలా లోకవిదూన వణ్ణితాతి**, లోకవిదూహి సమ్మాసమ్బుద్ధేహి "న త్వేవాహం, ఆనన్ద, కేనచి పరియాయేన సఙ్ఘగతాయ దక్ఖిణాయ పాటిపుగ్గలికం దక్ఖిణం మహప్ఫలతరం వదామి (మ. ని. ౩.౩౮౦). పుఞ్ఞం ఆకఙ్ఖమానానం, సఙ్ఘో వే యజతం ముఖం (మ. ని. ౨.౪౦౦; సు. ని. ౫౭౪; మహావ. ౩౦౦). అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్సా"తి (మ. ని. ౧.౭౪; సం. ని. ౫.౯౯౭) చ ఆదినా మహప్ఫలతా వణ్ణితా పసత్థా థోమితాతి అత్థో.

౬౪౫. ఈదిసం యఞ్ఞమనుస్సరన్తాతి ఏతాదిసం సఙ్ఘం ఉద్దిస్స అత్తనా కతం దానం అనుస్సరన్తా. **వేదజాతాతి** జాతసోమనస్సా. **వినేయ్య మచ్ఛేరమలం సమూలన్తి** మచ్ఛేరమేవ చిత్తస్స మలినభావకరణతో **మచ్ఛేరమలం,** అథ వా మచ్ఛేరఞ్చ అఞ్ఞం ఇస్సాలోభదోసాదిమలఞ్చాతి మచ్ఛేరమలం. తఞ్చ అవిజ్జావిచికిచ్ఛావిపల్లాసాదీహి సహ మూలేహీతి సమూలం వినేయ్య వినయిత్వా విక్ఖమ్భేత్వా అనిన్దితా సగ్గముపేన్తి ఠానన్తి యోజనా. సేసం వుత్తనయమేవ.

ఇమం పన సబ్బం పవత్తిం సక్కో దేవానమిన్దో "దద్దల్లమానా వణ్ణేనా"తిఆదినా ఆయస్మతో మహామోగ్గల్లానస్స ఆచిక్ఖి, ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో భగవతో ఆరోచేసి, భగవా తమత్థం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా సమ్పత్తపరిసాయ ధమ్మం దేసేసి. సా దేసనా మహాజనస్స సాత్థికా అహోసి.

దద్దల్లవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౭. పేసవతీవిమానవణ్ణనా

ఫలికరజతహేమజాలఛన్నన్తి పేసవతీవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే. తేన సమయేన మగధేసు నాలకగామే ఏకస్మిం గహపతిమహాసారకులే పేసవతీ నామ కులసుణ్హా అహోసి. సా కిర కస్సపస్స భగవతో యోజనికే కనకథూపే కయిరమానే దారికా హుత్వా మాతరా సద్ధిం చేతియట్ఠానం గన్త్వా మాతరం పుచ్ఛి “కిం ఇమే, అమ్మ, కరోన్తీ”తి? “చేతియం కాతుం సువణ్ణిట్ఠకా కరోన్తీ”తి. తం సుత్వా దారికా పసన్నమానసా మాతరం ఆహ – “అమ్మ, మమ గీవాయ ఇదం సోవణ్ణమయం ఖుద్దకపిళన్ధనం అత్థి, ఇమాహం చేతియత్థాయ దేమీ”తి. మాతా “సాధు దేహీ”తి వత్వా తం గీవతో ఓముఞ్చిత్వా సువణ్ణకారస్స హత్థే అదాసి “ఇదం ఇమాయ దారికాయ పరిచ్చజితం, ఇమమ్పి పక్ఖిపిత్వా ఇట్ఠకం కరోహీ”తి. సువణ్ణకారో తథా అకాసి. సా దారికా అపరభాగే కాలం కత్వా తేనేవ పుఞ్ఞకమ్మేన దేవలోకే నిబ్బత్తిత్వా సుగతియంయేవ అపరాపరం సంసరన్తీ అమ్హాకం భగవతో కాలే నాలకగామే నిబ్బత్తా అనుక్కమేన ద్వాదసవస్సికా జాతా.

సా ఏకదివసం మాతరా పేసితం మూలం గహేత్వా తేలత్థాయ అఞ్ఞతరం ఆపణం అగమాసి. తస్మిఞ్చ ఆపణే అఞ్ఞతరో కుటుమ్బియపుత్తో పితరా నిదహిత్వా ఠపితం బహుం హిరఞ్ఞసువణ్ణం ముత్తామణిరతనాని చ గహేతుం ఉద్ధరన్తో ఆపణికో కమ్మబలేన కథలపాసాణసక్ఖరరూపేన ఉపట్ఠహన్తాని దిస్వా తతో ఏకదేసం “పుఞ్ఞవన్తానం వసేన హిరఞ్ఞసువణ్ణాది భవిస్సతీ”తి వీమంసితుం రాసిం కత్వా ఠపేసి. అథ నం సా దారికా దిస్వా “కస్మా ఆపణే రతనాని ఏవం ఠపితాని, నను నామ సమ్మదేవ పటిసామేతబ్బానీ”తి ఆహ. ఆపణికో తం సుత్వా “మహాపుఞ్ఞా అయం దారికా, ఇమిస్సా వసేన సబ్బమిదం హిరఞ్ఞాది ఏవ హుత్వా అమ్హాకం వినియోగం గమిస్సతి, సఙ్గణ్హిస్సామి న”న్తి చిన్తేత్వా తస్సా మాతు సన్తికం గన్త్వా “ఇమం దారికం మయ్హం పుత్తస్సత్థాయ దేహీ”తి వారేత్వా బహుధనం దత్వా ఆవాహవివాహం కత్వా తం అత్తనో గేహం ఆనేసి. అథస్సా సీలాచారం ఞత్వా భణ్డాగారం వివరిత్వా “కిం ఏత్థ పస్ససీ”తి వత్వా తాయ “హిరఞ్ఞసువణ్ణమణిమేవ రాసికతం పస్సామీ”తి వుత్తే “ఏతాని అమ్హాకం కమ్మబలేన అన్తరధాయన్తాని తవ పుఞ్ఞవిసేసేన పున విసేసాని జాతాని, తస్మా ఇతో పట్ఠాయ ఇమస్మిం గేహే సబ్బం త్వంయేవ విచారేహి , తయా దిన్నమేవ మయం పరిభుఞ్జిస్సామా”తి వత్వా తతో పభుతి తం “పేసవతీ”తి వోహరింసు.

తేన చ సమయేన ఆయస్మా ధమ్మసేనాపతి అత్తనో ఆయుసఙ్ఖారానం పరిక్ఖీణభావం ఞత్వా “మయ్హం మాతుయా రూపసారిబ్రాహ్మణియా పోసావనికమూలం దత్వా పరినిబ్బాయిస్సామీ”తి చిన్తేత్వా భగవన్తం ఉపసఙ్కమిత్వా పరినిబ్బానం అనుజానాపేత్వా సత్థు ఆణాయ మహన్తం పాటిహారియం దస్సేత్వా అనేకేహి థుతిసహస్సేహి భగవన్తం థోమేత్వా యావ దస్సనవిసయాతిక్కమా అభిముఖోవ అపక్కమిత్వా పున వన్దిత్వా భిక్ఖుసఙ్ఘపరివుతో విహారా నిక్ఖమ్మ భిక్ఖుసఙ్ఘస్స ఓవాదం దత్వా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం సమస్సాసేత్వా చతస్సోపి పరిసా నివత్తేత్వా అనుక్కమేన నాలకగామం పత్వా మాతరం సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠాపేత్వా పచ్చూససమయే జాతోవరకే పరినిబ్బాయి. పరినిబ్బుతస్స చస్స సరీరసక్కారకరణవసేన దేవా చేవ మనుస్సా చ సత్తాహం వీతినామేసుం, అగరుచన్దనాదీహి హత్థసతుబ్బేధం చితకమకంసు.

పేసవతీపి థేరస్స పరినిబ్బానం సుత్వా “గన్త్వా పూజేస్సామీ”తి సువణ్ణపుప్ఫేహి గన్ధజాతేహి చ పూరితాని చఙ్కోటకాని గాహాపేత్వా గన్తుకామా ససురం ఆపుచ్ఛిత్వా తేన “త్వం గరుభారా, తత్థ చ మహాజనసమ్మద్దో, పుప్ఫగన్ధాని పేసేత్వా ఇధేవ హోహీ”తి వుత్తాపి సద్ధాజాతా “యదిపి మే తత్థ జీవితన్తరాయో సియా, గన్త్వావ పూజాసక్కారం కరిస్సామీ”తి తం వచనం అగ్గహేత్వా సపరివారా తత్థ గన్త్వా గన్ధపుప్ఫాదీహి పూజేత్వా కతఞ్జలీ అట్ఠాసి. తస్మిఞ్చ సమయే థేరం పూజేతుం ఆగతానం రాజపరిసానం హత్థీ మత్తో హుత్వా తం పదేసం ఉపగఞ్ఛి. తం దిస్వా మరణభయభీతేసు మనుస్సేసు పలాయన్తేసు జనసమ్మద్దేన పతితం పేసవతిం మహాజనో అక్కమిత్వా మారేసి. సా పూజాసక్కారం కత్వా థేరగతాయ సద్ధాయ సమ్పన్నచిత్తా ఏవ కాలం కత్వా తావతింసభవనే నిబ్బత్తి, అచ్ఛరాసహస్సఞ్చస్సా పరివారో అహోసి.

సా తావదేవ అత్తనో దిబ్బసమ్పత్తిం ఓలోకేత్వా “కీదిసేన ను ఖో పుఞ్ఞేన మయా ఏసా లద్ధా”తి, తస్సా హేతుం ఉపధారేన్తీ థేరం ఉద్దిస్స కతం పూజాసక్కారం దిస్వా, రతనత్తయే అభిప్పసన్నమానసా సత్థారం వన్దితుం అచ్ఛరాసహస్సపరివుతా సట్ఠిసకటభారాలఙ్కారపటిమణ్డితత్తభావా సుమహతియా దేవిద్ధియా చన్దో వియ చ సూరియో వియ చ దస దిసా ఓభాసయమానా సహ విమానేన ఆగన్త్వా విమానతో ఓరుయ్హ భగవన్తం వన్దిత్వా అఞ్జలిం పగ్గయ్హ అట్ఠాసి. తేన చ సమయేన ఆయస్మా వఙ్గీసో భగవతో సమీపే నిసిన్నో భగవన్తం ఏవమాహ “పటిభాతి మం భగవా ఇమిస్సా దేవతాయ కతకమ్మం పుచ్ఛితు”న్తి. “పటిభాతు తం, వఙ్గీసా”తి భగవా అవోచ. అథ ఆయస్మా వఙ్గీసో తాయ దేవతాయ కతకమ్మం పుచ్ఛితుకామో పఠమం తావస్సా విమానం సంవణ్ణేన్తో ఆహ –

౬౪౬.“ఫలికరజతహేమజాలఛన్నం, వివిధచిత్రతలమద్దసం సురమ్మం;
బ్యమ్హం సునిమ్మితం తోరణూపపన్నం, రుచకుపకిణ్ణమిదం సుభం విమానం.

౬౪౭.“భాతి చ దస దిసా నభేవ సురియో, సరదే తమోనుదో సహస్సరంసీ;
తథా తపతి మిదం తవ విమానం, జలమివ ధూమసిఖో నిసే నభగ్గే.

౬౪౮.“ముసతీవ నయనం సతేరతావ, ఆకాసే ఠపితమిదం మనుఞ్ఞం;
వీణామురజసమ్మతాళఘుట్ఠం, ఇద్ధం ఇన్దపురం యథా తవేదం.

౬౪౯.“పదుమకుముదుప్పలకువలయం , యోధికబన్ధుకనోజకా చ సన్తి;
సాలకుసుమితపుప్ఫితా అసోకా, వివిధదుమగ్గసుగన్ధసేవితమిదం.

౬౫౦.“సళలలబుజభుజకసంయుత్తా, కుసకసుఫుల్లితలతావలమ్బినీహి;
మణిజాలసదిసా యసస్సినీ, రమ్మా పోక్ఖరణీ ఉపట్ఠితా తే.

౬౫౧.“ఉదకరుహా చ యేత్థి పుప్ఫజాతా, థలజా యే చ సన్తి రుక్ఖజాతా;
మానుసకామానుస్సకా చ దిబ్బా, సబ్బే తుయ్హం నివేసనమ్హి జాతా.

౬౫౨.“కిస్స సంయమదమస్సయం విపాకో, కేనాసి కమ్మఫలేనిధూపపన్నా;
యథా చ తే అధిగతమిదం విమానం, తదనుపదం అవచాసిళారపమ్హే”తి.

౬౪౬. తత్థ **ఫలికరజతహేమజాలఛన్న**న్తి ఫలికమణీహి రజతహేమజాలేహి చ ఛాదితం, ఫలికమణిమయాహి భిత్తీహి రజతహేమమయేహి జాలేహి చ సమన్తతో హేట్ఠా చ ఉపరి చ ఛాదితం, వివిధవణ్ణానం విచిత్తసన్నివేసానఞ్చ తలానం భూమీనం వసేన **వివిధచిత్రతలం అద్దసం** పస్సిం. **సురమ్మ**న్తి సుట్ఠు రమణీయం. విహరితుకామా వసన్తి ఏత్థాతి **బ్యమ్హం,** భవనం. **తోరణూపపన్న**న్తి వివిధమాలాకమ్మాదివిచిత్తేన సత్తరతనమయేన తోరణేన ఉపేతం. తోరణన్తి వా ద్వారకోట్ఠకపాసాదస్స నామం, తేన చ అనేకభూమకేన విచిత్తాకారేన తం విమానం ఉపేతం. **రుచకుపకిణ్ణ**న్తి సువణ్ణవాలికాహి ఓకిణ్ణఙ్గణం. వాలికసదిసా హి సువణ్ణఖణ్డా రుచా నామ, రుచమేవ రుచకన్తి వుత్తం. **సుభ**న్తి సోభతి, సుట్ఠు భాతీతి వా సుభం. **విమాన**న్తి విసిట్ఠమానం, పమాణతో మహన్తన్తి అత్థో.

౬౪౭. భాతీతి జోతతి ఉజ్జలతి. **నభేవ సురియో**తి ఆకాసే ఆదిచ్చో వియ. **సరదే**తి సరదసమయే. **తమోనుదో**తి అన్ధకారవిద్ధంసనో. **తథా తపతి మిద**న్తి యథా సరదకాలే సహస్సరంసీ సూరియో, తథా తపతి దిబ్బతి ఇదం తవ విమానం, మ-కారో పదసన్ధికరో. **జలమివ ధూమసిఖో**తి జలన్తో అగ్గి వియ. అగ్గి హి తస్స అగ్గతో ధూమో పఞ్ఞాయతీతి "ధూమసిఖో ధూమకేతూ"తి చ వుచ్చతి. **నిసే**తి నిసతి, రత్తియన్తి అత్థో. **నభగ్గే**తి నభకోట్ఠాసే, ఆకాసపదేసేతి వుత్తం హోతి. "నగగ్గే"తి వా పాఠో, పబ్బతసిఖరేతి అత్థో. ఇదం తవ విమానన్తి యోజనా.

౬౪౮. ముసతీవ నయనన్తి అతివియ అత్తనో పభస్సరతాయ పటిహనన్తం దస్సనకిచ్చం కాతుం అదేన్తం ఓలోకేన్తానం చక్ఖుం ముసతి వియ. తేనాహ "**సతేరతావా**"తి, విజ్జులతా వియాతి అత్థో. **వీణాముదరజసమ్మతాళఘుట్ఠ**న్తి మహతీఆదివీణానం భేరిఆదిపటహానం హత్థతాళకంసతాళానఞ్చ సద్దేహి ఘోసితం ఏకనిన్నాదం. **ఇద్ధ**న్తి దేవపుత్తేహి దేవధీతాహి దిబ్బసమ్పత్తియా చ సమిద్ధం. **ఇన్దపురం యథా**తి సుదస్సననగరం వియ.

౬౪౯. పదుమాని చ కుముదాని చ ఉప్పలాని చ కువలయాని చ **పదుమకుముదుప్పలకువలయ**న్తి ఏకత్తవసేన వుత్తం. అత్థీతి వచనం పరిణామేత్వా యోజేతబ్బం. తత్థ పదుమగ్గహణేన పుణ్డరీకమ్పి గహితం, కుముదగ్గహణేన సేతరత్తభేదాని సబ్బాని కుముదాని, ఉప్పలగ్గహణేన రత్తఉప్పలం సబ్బా వా ఉప్పలజాతి, కువలయగ్గహణేన నీలుప్పలమేవ గహితన్తి వేదితబ్బం. **యోధికబన్ధుకనోజకా చ సన్తీ**తి చ-కారో నిపాతమత్తం, యోధికబన్ధుజీవకఅనోజకరుక్ఖా చ సన్తీతి అత్థో. కేచి "అనోజకాపి సన్తీ"తి పాఠం వత్వా "అనోజకాపీతి వుత్తం హోతీ"తి అత్థం వదన్తి. **సాలకుసుమితపుప్ఫితా అనోకా**తి సాలా కుసుమితా పుప్ఫితా అనోకాతి యోజేతబ్బం . **వివిధదుమగ్గసుగన్ధసేవితమిద**న్తి నానావిధానం ఉత్తమరుక్ఖానం సోభనేహి గన్ధేహి సేవితం పరిభావితం ఇదం తే విమానన్తి అత్థో.

౬౫౦. సళలలబుజభుజకసంయుత్తాతి తీరే ఠితేహి సళలేహి లబుజేహి భుజకరుక్ఖేహి చ సహితా. భుజకో నామ ఏకో సుగన్ధరుక్ఖో దేవలోకే చ గన్ధమాదనే చ అత్థి, అఞ్ఞత్థ నత్థీతి వదన్తి. **కుసకసుఫుల్లితలతావలమ్బినీహీ**తి కుసకేహి తాలనాళికేరాదీహి తిణజాతీహి ఓలమ్బమానాహి సన్తానకవల్లిఆదీహి సుట్ఠు కుసుమితలతాహి చ సంయుత్తాతి యోజనా. **మణిజాలసదిసా**తి మణిజాలసదిసజలా. "మణిజలసదిసా"తిపి పాళి, మణిసదిసజలాతి అత్థో. **యసస్సినీ**తి దేవతాయ ఆలపనం. **ఉపట్ఠితా తే**తి యథావుత్తగుణా రమణీయా పోక్ఖరణీ తవ విమానసమీపే ఠితా.

౬౫౧. ఉదకరుహాతి యథావుత్తే పదుమాదికే సన్ధాయ వదతి. **యేత్థీ**తి యే అత్థి. **థలజా**తి యోధికాదికా. **యే చ సన్తీ**తి యే అఞ్ఞేపి రుక్ఖజాతా పుప్ఫూపగా చ ఫలూపగా చ, తేపి తవ విమానసమీపే సన్తియేవ.

౬౫౨. కిస్స సంయమదమస్సయం విపాకోతి కాయసంయమాదీసు కీదిసస్స సంయమస్స, ఇన్ద్రియదమనాదీసు కీదిసస్స దమస్స అయం విపాకో. **కేనాసీతి** అఞ్ఞమేవ ఉపపత్తినిబ్బత్తకం, అఞ్ఞం ఉపభోగసుఖనిబ్బత్తకం హోతీతి "కేనాసి కమ్మఫలేనిధూపపన్నా"తి వత్వా పున **"యథా చ తే అధిగతమిదం విమాన"**న్తి ఆహ. తత్థ **కమ్మఫలేనాతి** కమ్మఫలేన విపచ్చితుం ఆరద్ధేనాతి వచనసేసో, ఇత్థమ్భూతలక్ఖణే చేతం కరణవచనం. **తదనుపదం అవచాసీతి** తం కమ్మం మయా వుత్తపదస్స అనుపదం అనురూపపదం కత్వా కథేయ్యాసి. **అళారపమ్హేతి** బహలసంహతపఖుమే, గోపఖుమేతి అధిప్పాయో.

అథ దేవతా ఆహ –

౬౫౩."యథా చ మే అధిగతమిదం విమానం, కోఞ్చమయూరచకోర సఙ్ఘచరితం;

దిబ్యపిలవహంసరాజచిణ్ణం, దిజకారణ్డవకోకిలాభినదితం.

౬౫౪."నానాసన్తానకపుప్ఫరుక్ఖవివిధా , పాటలిజమ్బుఅసోకరుక్ఖవన్తం;

యథా చ మే అధిగతమిదం విమానం, తం తే పవేదయామి సుణోహి భన్తే.

౬౫౫."మగధవరపురత్థిమేన, నాలకగామో నామ అత్థి భన్తే;

తత్థ అహోసిం పురే సుణిసా, పేసవతీతి తత్థ జానింసు మమం.

౬౫౬."సాహమపచితత్థధమ్మకుసలం, దేవమనుస్సపూజితం మహన్తం;

ఉపతిస్సం నిబ్బుతమప్పమేయ్యం, ముదితమనా కుసుమేహి అబ్భుకిరిం.

౬౫౭."పరమగతిగతఞ్చ పూజయిత్వా, అన్తిమదేహధరం ఇసిం ఉళారం;

పహాయ మానుసకం సముస్సయం, తిదసగతా ఇధ మావసామి ఠాన"న్తి.

౬౫౩. తత్థ **కోఞ్చమయూరచకోరసఙ్ఘచరితన్తి** సారససిఖణ్డికుమ్భకారకుక్కుటగణేహి తత్థ తత్థ విచరితం. **దిబ్యపిలవహంసరాజచిణ్ణన్తి** ఉదకే పిలవిత్వా విచరణతో "పిలవా"తి లద్ధనామేహి ఉదకసకుణేహి హంసరాజేహి చ తహిం తహిం విచరితం. **దిజకారణ్డవకోకిలాభినదితన్తి** కారణ్డవేహి కాదమ్బేహి కోకిలేహి అఞ్ఞేహి చ దిజేహి అభినాదితం.

౬౫౪. నానాసన్తానకపుప్ఫరుక్ఖవివిధాతి నానావిధసాఖాపసాఖవన్తా నానాపుప్ఫరుక్ఖా నానాసన్తానకపుప్ఫరుక్ఖా , తేహి వివిధం చిత్తాకారం విచిత్తసన్నివేసం నానాసన్తానకపుప్ఫరుక్ఖవివిధా . "వివిధ"న్తి హి వత్తబ్బే "వివిధా"తి వుత్తం. సన్తానకాతి హి కామవల్లియో, నానావిధపుప్ఫరుక్ఖా చ వివిధా ఏత్థ సన్తి , తేహి వా వివిధన్తి నానాసన్తానకపుప్ఫరుక్ఖవివిధా. "నానాసన్తానకపుప్ఫరుక్ఖవివిధం, పాటలిజమ్బుఅసోకరుక్ఖవన్త"న్తి చ కేచి పఠన్తి. తేహి "పుప్ఫరుక్ఖా సన్తీ"తి పదం ఆనేత్వా సమ్బన్ధితబ్బం. "పుప్ఫరుక్ఖా"తి వా అవిభత్తికనిద్దేసో, పుప్ఫరుక్ఖన్తి వుత్తం హోతి.

౬౫౫. మగధవరపురత్థిమేనాతి మగధవరే పురత్థిమేన, అభిసమ్బోధిట్ఠానతాయ ఉత్తమే మగధరట్ఠే పురత్థిమదిసాయ. **తత్థ అహోసిం పురే సుణిసాతి** పుబ్బే అహం తస్మిం నాలకగామే ఏకస్మిం గహపతికులే సుణిసా సుణ్హా అహోసిం.

౬౩౬. **సాతి** సయం. అత్థే చ ధమ్మే చ కుసలోతి అత్థధమ్మకుసలో, భగవా. అపచితో అత్థధమ్మకుసలో ఏతేనాతి **అపచితత్థధమ్మకుసలో,** ధమ్మసేనాపతి, తం. అపచితం వా అపచయో, నిబ్బానం, తస్మిం అవసిట్ఠఅత్థధమ్మే చ కుసలం, అపచితే వా పూజనీయే అత్థే ధమ్మే నిరోధే మగ్గే చ కుసలం. మహన్తేహి ఉళారేహి సీలక్ఖన్ధాదీహి సమన్నాగతత్తా **మహన్తం. కుసుమేహీ**తి రతనమయేహి ఇతరేహి చ కుసుమేహి.

౬౩౭. **పరమగతిగత**న్తి అనుపాదిసేసనిబ్బానం పత్తం. **సముస్సయ**న్తి సరీరం. **తిదసగతా**తి తిదసభవనం గతా, తావతింసం దేవనికాయం ఉపపన్నా. **ఇధా**తి ఇమస్మిం దేవలోకే. **ఆవసామి ఠాన**న్తి ఇమం విమానం అధివసామి. సేసం వుత్తనయమేవ.

ఏవం ఆయస్మతా వఙ్గీసేన దేవతాయ చ కథితకథామగ్గం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా భగవా సమ్పత్తపరిసాయ విత్థారేన ధమ్మం దేసేసి. సా దేసనా మహాజనస్స సాత్థికా అహోసీతి.

పేసవతీవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౮. మల్లికావిమానవణ్ణనా

పీతవత్థే పీతధజేతి మల్లికావిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? ధమ్మచక్కప్పవత్తనమాదిం కత్వా యావ సుభద్దపరిబ్బాజకవినయనా కతబుద్ధకిచ్చే కుసినారాయం ఉపవత్తనే మల్లరాజూనం సాలవనే యమకసాలానమన్తరే విసాఖపుణ్ణమాయం పచ్చూసవేలాయం అనుపాదిసేసాయ నిబ్బానధాతుయా పరినిబ్బుతే భగవతి లోకనాథే దేవమనుస్సేహి తస్స సరీరపూజాయ కయిరమానాయ తదా కుసినారాయం వసమానా బన్ధులమల్లస్స భరియా మల్లరాజపుత్తీ మల్లికా నామ ఉపాసికా సద్ధా పసన్నా విసాఖాయ మహాఉపాసికాయ పసాధనసదిసం అత్తనో మహాలతాపసాధనం గన్ధోదకేన ధోవిత్వా దుకూలచుమ్బటకేన మజ్జిత్వా అఞ్ఞఞ్చ బహుం గన్ధమాలాదిం గహేత్వా భగవతో సరీరం పూజేసి. అయమేత్థ సఙ్ఖేపో, విత్థారతో పన మల్లికావత్థు ధమ్మపదవణ్ణనాయం ఆగతమేవ.

సా అపరభాగే కాలం కత్వా తావతింసేసు నిబ్బత్తి, తేన పూజానుభావేన అస్సా అఞ్ఞేహి అసాధారణా ఉళారా దిబ్బసమ్పత్తి అహోసి. వత్థాలఙ్కారవిమానాని సత్తరతనసముజ్జలాని విసేసతో సిఙ్గీసువణ్ణోభాసాని అతివియ పభస్సరాని సబ్బా దిసా ఆసిఞ్చమానావ సువణ్ణరసధారాపిఞ్జరా కరోన్తి. అథాయస్మా నారదో దేవచారికం చరన్తో తం దిస్వా ఉపగఞ్ఛి. సా తం దిస్వా వన్దిత్వా అఞ్జలిం పగ్గయ్హ అట్ఠాసి. సో తం –

౬౩౮. "పీతవత్థే పీతధజే, పీతాలఙ్కారభూసితే;
పీతన్తరాహి వగ్గూహి, అపిళన్ధావ సోభసి.

౬౩౯. "కా కమ్బుకాయూరధరే, కఞ్చనావేళభూసితే;
హేమజాలకసఞ్ఛన్నే, నానారతనమాలినీ.

౬౪౦. "సోవణ్ణమయా లోహితఙ్గమయా చ, ముత్తామయా వేళురియమయా చ;
మసారగల్లా సహలోహితఙ్గా, పారేవతక్ఖీహి మణీహి చిత్తతా.

౬౬౧.“కోచి కోచి ఏత్థ మయూరసుస్సరో, హంసస్సరణ్ణో కరవీకసుస్సరో;
తేసం సరో సుయ్యతి వగ్గురూపో, పఞ్చఙ్గికం తూరియమివప్పవాదితం.

౬౬౨.“రథో చ తే సుభో వగ్గు, నానారతనచిత్తితో;
నానావణ్ణాహి ధాతూహి, సువిభత్తోవ సోభతి.

౬౬౩.“తస్మిం రథే కఞ్చనబిమ్బవణ్ణే, యా త్వం ఠితా భాససిమం పదేసం;
దేవతే పుచ్ఛితాచిక్ఖ, కిస్స కమ్మస్సిదం ఫల”న్తి. – పుచ్ఛి;

౬౫౮. తత్థ **పీతవత్థే**తి పరిసుద్ధచామీకరపభస్సరతాయ పీతోభాసనివాసనే. **పీతధజే**తి విమానద్వారే రథే చ సముస్సితహేమమయవిపులకేతుభావతో పీతోభాసధజే. **పీతాలఙ్కారభూసితే**తి పీతోభాసేహి ఆభరణేహి అలఙ్కతే. సతిపి అలఙ్కారానం నానావిధరంసిజాలసముజ్జలవివిధరతనవిచిత్తభావే తాదిససుచరితవిసేసనిబ్బత్తతాయ పన సుపరిసుద్ధచామీకరమరీచిజాలవిజ్జోతితత్తా విసేసతో పీతనిభాసాని తస్సా ఆభరణాని అహేసుం. **పీతన్తరాహీ**తి పీతవణ్ణేహి ఉత్తరియేహి. “సన్తరుత్తరపరమం తేన భిక్ఖునా తతో చీవరం సాదితబ్బ”న్తిఆదీసు (పారా. ౫౨౩-౫౨౪) నివాసనే అన్తరసద్దో ఆగతో, ఇధ పన “అన్తరసాటకా”తిఆదీసు వియ ఉత్తరియే దట్ఠబ్బో. అన్తరా ఉత్తరియం ఉత్తరాసఙ్గో ఉపసంబ్యానన్తి పరియాయసద్దా ఏతే. **వగ్గూహీ**తి సోభనేహి సణ్హమట్ఠేహి. **అపిళన్ధావ సోభసీ**తి త్వం ఇమేహి అలఙ్కారేహి అనలఙ్కతాపి అత్తనో రూపసమ్పత్తియావ సోభసి. తే పన అలఙ్కారా తవ సరీరం పత్వా సోభన్తి, తస్మా అనలఙ్కతాపి త్వం అలఙ్కతసదిసీతి అధిప్పాయో.

౬౫౯. **కా కమ్బుకాయూరధరే**తి కా త్వం కతరదేవనికాయపరియాపన్నా సువణ్ణమయపరిహారకధరే, సువణ్ణమయకేయూరధరే వా. కమ్బుపరిహారకన్తి చ హత్థాలఙ్కారవిసేసో వుచ్చతి, కాయూరన్తి భుజాలఙ్కారవిసేసో. అథ వా కమ్బూతి సువణ్ణం, తస్మా కమ్బుకాయూరధరే సువణ్ణమయబాహాభరణధరేతి అత్థో. **కఞ్చనావేళభూసితే**తి కఞ్చనమయావేళపిళన్ధనభూసితే. **హేమజాలకసఞ్ఛన్నే**తి రతనపరిసిబ్బితేన హేమమయేన జాలకేన ఛాదితసరీరే. **నానారతనమాలినీ**తి నక్ఖత్తమాలాయ వియ కాళపక్ఖరత్తియం సీసే పటిముక్కాహి వివిధాహి రతనావలీహి నానారతనమాలినీ కా త్వన్తి పుచ్ఛతి.

౬౬౦. **సోవణ్ణమయా**తిఆది యాహి రతనమాలాహి సా దేవతా నానారతనమాలినీతి వుత్తా, తాసం దస్సనం. తత్థ **సోవణ్ణమయా**తి సిఙ్గీసువణ్ణమయా మాలా. **లోహితఙ్గమయా**తి పదుమరాగాదిరత్తమణిమయా. **మసారగల్లా**తి మసారగల్లమణిమయా. **సహలోహితఙ్గా**తి లోహితఙ్గమణిమయాహి సద్ధిం కబరమణిమయా చేవ లోహితఙ్గసఙ్ఖాతరత్తమణిమయా చాతి అత్థో. **పారేవతక్ఖీహి మణీహి చిత్తతా**తి పారేవతక్ఖిసదిసేహి మణీహి యథావుత్తమణీహి చ సఙ్ఖతచిత్తభావా ఇమా తవ కేసహత్థే రతనమాలాతి అధిప్పాయో.

౬౬౧. **కోచి కోచీ**తి ఏకచ్చో ఏకచ్చో. **ఏత్థా**తి ఏతేసు మాలాదామేసు. **మయూరసుస్సరో**తి మయూరో వియ సున్దరనాదో. **హంసస్సరణ్ణో**తి హంసస్సరో అఞ్ఞో, హంససదిసస్సరో అపరో. **కరవీకసుస్సరో**తి కరవీకో వియ సోభనస్సరో. తేసం మాలాదామానం యథా మయూరస్సరో, హంసస్సరో , కరవీకస్సరో, ఏవం వగ్గురూపో మధురాకారో సరో సుయ్యతి. కిమివ

? **పఞ్చఙ్గికం తూరియమివప్పవాదితం**. యథా కుసలేన వాదితే పఞ్చఙ్గికే తూరియే, ఏవం తేసం సరో సుయ్యతి, వగ్గురూపోతి అత్థో. భుమ్మత్థే హి ఇదం ఉపయోగవచనం.

౬౬౨. **నానావణ్ణాహి ధాతూహీ**తి అనేకరూపాహి అక్ఖచక్కఈసాదిఅవయవధాతూహి. **సువిభత్తోవ సోభతీ**తి అవయవానం అఞ్ఞమఞ్ఞం యుత్తప్పమాణతాయ విభత్తివిభాగసమ్పత్తియా చ సువిభత్తోవ హుత్వా విరాజతి. అథ వా సువిభత్తోవాతి కేవలం కమ్మనిబ్బత్తోపి సుసిక్ఖితేన సిప్పాచరియేన విభత్తోవ విరచితో వియ సోభతీతి అత్థో.

౬౬౩. **కఞ్చనబిమ్బవణ్ణే**తి సాతిసయం పీతోభాసతాయ కఞ్చనబిమ్బకసదిసే తస్మిం రథే. కఞ్చనబిమ్బవణ్ణేతి వా తస్సా దేవతాయ ఆలపనం , గన్ధోదకేన ధోవిత్వా జాతిహిఙ్గులకరసేన మజ్జిత్వా దుకూలచుమ్బటకేన మజ్జితకఞ్చనపటిమాసదిసేతి అత్థో. **భాససిమం పదేస**న్తి ఇమం సకలమ్పి భూమిపదేసం భాసయసి విజ్జోతయసి.

ఏవం థేరేన పుచ్ఛితా సాపి దేవతా ఇమాహి గాథాహి బ్యాకాసి –

౬౬౪.“సోవణ్ణజాలం మణిసోణ్ణచిత్తితం, ముత్తాచితం హేమజాలేన ఛన్నం;
పరినిబ్బుతే గోతమే అప్పమేయ్యే, పసన్నచిత్తా అహమాభిరోపయిం.

౬౬౫.“తాహం కమ్మం కరిత్వాన, కుసలం బుద్ధవణ్ణితం;
అపేతసోకా సుఖితా, సమ్పమోదామనామయా”తి.

౬౬౪. తత్థ **సోవణ్ణజాల**న్తి సరీరప్పమాణేన కతం సువణ్ణమయం జాలం. **మణిసోణ్ణచిత్తిత**న్తి సీసాదిట్ఠానేసు సీసూపగగీవూపగాదిఆభరణవసేన నానావిధేహి మణీహి చ సువణ్ణేన చ చిత్తితం. **ముత్తాచిత**న్తి అన్తరన్తరా ఆబద్ధాహి ముత్తావలీహి ఆచితం. **హేమజాలేన ఛన్న**న్తి హేమమయేన పభాజాలేన ఛన్నం. తఞ్హి నానావిధేహి మణీహి చేవ సువణ్ణేన చ చిత్తితం ముత్తావలీహి ఆచితమ్పి సుపరిసుద్ధస్స రత్తసువణ్ణస్సేవ యేభుయ్యతాయ దివాకరకిరణసమ్ఫస్సతో అతివియ పభస్సరేన హేమమయేన పభాజాలేన సఞ్ఛాదితం ఏకోభాసం హుత్వా కఞ్చనాదాసం వియ తిట్ఠతి. **పరినిబ్బుతే**తి అనుపాదిసేసాయ నిబ్బానధాతుయా పరినిబ్బుతే. **గోతమే**తి భగవన్తం గోత్తేన నిద్దిసతి. **అప్పమేయ్యే**తి గుణానుభావతో పమినితుం అసక్కుణేయ్యే. **పసన్నచిత్తా**తి కమ్మఫలవిసయాయ బుద్ధారమ్మణాయ చ సద్ధాయ పసన్నమానసా. **అభిరోపయి**న్తి పూజావసేన సరీరే రోపేసిం పటిముఞ్చిం.

౬౬౫. **తాహ**న్తి తం అహం. **కుసల**న్తి కుచ్ఛితసలనాదిఅత్థేన కుసలం. **బుద్ధవణ్ణిత**న్తి “యావతా, భిక్ఖవే, సత్తా అపదా వా ద్విపదా వా”తిఆదినా (సం॰ ని॰ ౫.౧౩౯; అ॰ ని॰ ౪.౩౪) సమ్మాసమ్బుద్ధేన పసత్థం. **అపేతసోకా**తి సోకహేతూనం భోగబ్యసనాదీనం అభావేన అపగతసోకా. తేన చిత్తదుక్ఖాభావమాహ. **సుఖితా**తి సఞ్జాతసుఖా సుఖప్పత్తా. ఏతేన సరీరదుక్ఖాభావం వదతి. చిత్తదుక్ఖాభావేన చస్సా పమోదాపత్తి, సరీరదుక్ఖాభావేన అరోగతా. తేనాహ ‘‘**సమ్పమోదామనామయా**’’తి. సేసం వుత్తనయమేవ. అయఞ్చ అత్థో తదా అత్తనా దేవతాయ చ కథితనియామేనేవ సఙ్గీతికాలే ఆయస్మతా నారదేన ధమ్మసఙ్గాహకానం ఆరోచితో, తే చ తం తథేవ సఙ్గహం ఆరోపయింసూతి.

మల్లికావిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౯. విసాలక్ఖివిమానవణ్ణనా

కా నామ త్వం విసాలక్ఖీతి విసాలక్ఖివిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవతి పరినిబ్బుతే రఞ్ఞా అజాతసత్తునా అత్తనా పటిలద్ధా భగవతా సరీరధాతుయో గహేత్వా రాజగహే థూపే చ మహే చ కతే రాజగహవాసినీ ఏకా మాలాకారధీతా సునన్దా నామ ఉపాసికా అరియసావికా సోతాపన్నా పితుం గేహతో పేసితం బహుం మాలఞ్చ గన్ధఞ్చ పేసేత్వా దేవసికం చేతియే పూజం కారేసి, ఉపోసథదివసేసు పన సయమేవ గన్త్వా పూజం అకాసి. సా అపరభాగే అఞ్ఞతరేన రోగేన ఫుట్ఠా కాలం కత్వా సక్కస్స దేవరఞ్ఞో పరిచారికా హుత్వా నిబ్బత్తి. అథేకదివసం సా సక్కేన దేవానమిన్దేన సహ చిత్తలతావనం పావిసి. తత్థ చ అఞ్ఞాసం దేవతానం పభా పుప్ఫాదీనం పభాహి పటిహతా హుత్వా విచిత్తవణ్ణా హోతి, సునన్దాయ పన పభా తాహి అనభిభూతా సభావేనేవ అట్ఠాసి. తం దిస్వా సక్కో దేవరాజా తాయ కతసుచరితం ఞాతుకామో ఇమాహి గాథాహి పుచ్ఛి –

౯౯౯.“కా నామ త్వం విసాలక్ఖి, రమ్మే చిత్తలతావనే;
సమన్తా అనుపరియాసి, నారీగణపురక్ఖతా.

౯౯౭.“యదా దేవా తావతింసా, పవిసన్తి ఇమం వనం;
సయోగ్గా సరథా సబ్బే, చిత్రా హోన్తి ఇధాగతా.

౯౯౮.“తుయ్హఞ్చ ఇధ పత్తాయ, ఉయ్యానే విచరన్తియా;
కాయే న దిస్సతీ చిత్తం, కేన రూపం తవేదిసం;
దేవతే పుచ్ఛితాచిక్ఖ, కిస్స కమ్మస్సిదం ఫల”న్తి.

౯౯౯. తత్థ **కా నామ త్వ**న్తి పురిమత్తభావే కా నామ కీదిసీ నామ త్వం, యత్థ కతేన సుచరితేన అయం తే ఈదిసీ ఆనుభావసమ్పత్తి అహోసీతి అధిప్పాయో. **విసాలక్ఖీ**తి విపులలోచనే.

౯౯౭. యదాతి యస్మిం కాలే. **ఇమం వన**న్తి ఇమం చిత్తలతానామకం ఉపవనం. **చిత్రా హోన్తీ**తి ఇమస్మిం చిత్తలతావనే విచిత్తపభాసంసగ్గేన అత్తనో సరీరవత్థాలఙ్కారాదీనం పకతిఓభాసతోపి విసిట్ఠభావప్పత్తియా విచిత్రాకారా హోన్తి. **ఇధాగతా**తి ఇధ ఆగతా సమ్పత్తా, ఇధ వా ఆగమనహేతు.

౯౯౮. ఇధ పత్తాయాతి ఇమం ఠానం సమ్పత్తాయ ఉపగతాయ. **కేన రూపం తవేదిస**న్తి కేన కారణేన తవ రూపం సరీరం ఏదిసం ఏవరూపం, చిత్తలతావనస్స పభం అభిభవన్తం తిట్ఠతీతి అధిప్పాయో.

ఏవం సక్కేన పుట్ఠా సా దేవతా ఇమాహి గాథాహి బ్యాకాసి –

౯౯౯.“యేన కమ్మేన దేవిన్ద, రూపం మయ్హం గతీ చ మే;
ఇద్ధి చ ఆనుభావో చ, తం సుణోహి పురిన్దద.

౯౨౦.“అహం రాజగహే రమ్మే, సునన్దా నాముపాసికా;
సద్ధా సీలేన సమ్పన్నా, సంవిభాగరతా సదా.

౬౭౧.“అచ్ఛాదనఞ్చ భత్తఞ్చ, సేనాసనం పదీపియం;
అదాసిం ఉజుభూతేసు, విప్పసన్నేన చేతసా.

౬౭౨.“చాతుద్దసిం పఞ్చదసిం, యా చ పక్ఖస్స అట్ఠమీ;
పాటిహారియపక్ఖఞ్చ, అట్ఠఙ్గసుసమాగతం.

౬౭౩. “ఉపోసథం ఉపవసిస్సం, సదా సీలేసు సంవుతా;
సఞ్ఞమా సంవిభాగా చ, విమానం ఆవసామహం.

౬౭౪.“పాణాతిపాతా విరతా, ముసావాదా చ సఞ్ఞతా;
థేయ్యా చ అతిచారా చ, మజ్జపానా చ ఆరకా.

౬౭౫.“పఞ్చసిక్ఖాపదే రతా, అరియసచ్చాన కోవిదా;
ఉపాసికా చక్ఖుమతో, గోతమస్స యసస్సినో.

౬౭౬.“తస్సా మే ఞాతికులా దాసీ, సదా మాలాభిహారతి;
తాహం భగవతో థూపే, సబ్బమేవాభిరోపయిం.

౬౭౭. “ఉపోసథే చహం గన్త్వా, మాలాగన్ధవిలేపనం;
థూపస్మిం అభిరోపేసిం, పసన్నా సేహి పాణిభి.

౬౭౮.“తేన కమ్మేన దేవిన్ద, రూపం మయ్హం గతీ చ మే;
ఇద్ధి చ ఆనుభావో చ, యం మాలం అభిరోపయిం.

౬౭౯.“యఞ్చ సీలవతీ ఆసిం, న తం తావ విపచ్చతి;
ఆసా చ పన మే దేవిన్ద, సకదాగామినీ సియ”న్తి.

౬౬౯. తత్థ **గతీ**తి అయం దేవగతి, నిబ్బత్తి వా. **ఇద్ధీ**తి అయం దేవిద్ధి, అధిప్పాయసమిజ్ఝనం వా. **ఆనుభావో**తి పభావో. **పురిన్దదా**తి సక్కం ఆలపతి. సో హి పురే దానం అదాసీతి “పురిన్దదో”తి వుచ్చతి.

౬౭౬. **ఞాతికులా**తి పితు గేహం సన్ధాయ వదతి. **సదా మాలాభిహారతీ**తి సదా సబ్బకాలం దివసే దివసే ఞాతికులతో దాసియా పుప్ఫం మయ్హం అభిహరీయతి. **సబ్బమేవాభిరోపయి**న్తి మయ్హం పిళన్ధనత్థాయ పితుగేహతో ఆహటం మాలం అఞ్ఞఞ్చ గన్ధాదిం సబ్బమేవ అత్తనా అపరిభుఞ్జిత్వా భగవతో థూపే పూజనవసేన అభిరోపయిం పూజం కారేసిం.

౬౭౭-౮. **ఉపోసథే చహం గన్త్వా**తి ఉపోసథదివసే అహమేవ థూపట్ఠానం గన్త్వా. **యం మాలం అభిరోపయి**న్తి యం తదా భగవతో థూపే మాలాగన్ధాభిరోపనం కతం, తేన కమ్మేనాతి యోజనా.

౮౭౯. న తం తావ విపచ్చతీతి యం సీలవతీ ఆసిం, తం సీలరక్ఖణం తం రక్ఖితం సీలం పూజామయపుఞ్ఞస్స బలవభావేన అలద్ధోకాసం న తావ విపచ్చతి , న విపచ్చితుం ఆరద్ధం, అపరస్మింయేవ అత్తభావే తస్స విపాకోతి అత్థో. **ఆసా చ పన మే దేవిన్ద, సకదాగామినీ సియ**న్తి "కథం ను ఖో అహం సకదాగామినీ భవేయ్య"న్తి పత్థనా చ మే దేవిన్ద, అరియధమ్మవిసయావ, న భవవిసేసవిసయా. సా పన సప్పిమణ్డం ఇచ్ఛతో దధితో పచితం వియ అనిప్ఫాదినీతి దస్సేతి. సేసం వుత్తనయమేవ.

ఇమం పన అత్థం సక్కో దేవానమిన్దో అత్తనా చ తాయ దేవధీతాయ చ వుత్తనియామేనేవ ఆయస్మతో వఙ్గీసత్థేరస్స ఆరోచేసి. ఆయస్మా వఙ్గీసో సఙ్గీతికాలే ధమ్మసఙ్గాహకానం మహాథేరానం ఆరోచేసి, తే చ తం తథేవ సఙ్గీతిం ఆరోపయింసూతి.

విసాలక్ఖివిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౦. పారిచ్ఛత్తకవిమానవణ్ణనా

పారిచ్ఛత్తకే కోవిళారేతి పారిచ్ఛత్తకవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే. తేన సమయేన సావత్థివాసీ అఞ్ఞతరో ఉపాసకో భగవన్తం ఉపసఙ్కమిత్వా, స్వాతనాయ నిమన్తేత్వా, అత్తనో గేహద్వారే మహన్తం మణ్డపం సజ్జేత్వా సాణిపాకారం పరిక్ఖిపిత్వా ఉపరి వితానం బన్ధిత్వా ధజపటాకాదయో ఉస్సాపేత్వా నానావిరాగవణ్ణాని వత్థాని గన్ధదామమాలాదామాని చ ఓలమ్బేత్వా సిత్తసమ్మట్ఠే పదేసే ఆసనాని పఞ్ఞాపేత్వా భగవతో కాలం ఆరోచేసి. అథ భగవా పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ దేవవిమానం వియ అలఙ్కతపటియత్తం మణ్డపం పవిసిత్వా సహస్సరంసీ వియ అణ్ణవకుచ్ఛిం ఓభాసయమానో పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. ఉపాసకో గన్ధపుప్ఫధూమదీపేహి భగవన్తం పూజేసి.

తేన చ సమయేన అఞ్ఞతరా కట్ఠహారికా ఇత్థీ అన్ధవనే సుపుప్ఫితం అసోకరుక్ఖం దిస్వా సపల్లవఙ్కురాని పిణ్డీకతాని బహూని అసోకపుప్ఫాని గహేత్వా ఆగచ్ఛన్తీ, భగవన్తం తత్థ నిసిన్నం దిస్వా పసన్నచిత్తా ఆసనస్స సమన్తతో తేహి పుప్ఫేహి పుప్ఫసన్థరం సన్థరన్తీ, భగవతో పూజం కత్వా వన్దిత్వా తిక్ఖత్తుం పదక్ఖిణం కత్వా నమస్సమానా అగమాసి. సా అపరేన సమయేన కాలం కత్వా తావతింసేసు నిబ్బత్తి, అచ్ఛరాసహస్సపరివారా యేభుయ్యేన నన్దనవనే నచ్చన్తీ గాయన్తీ పారిచ్ఛత్తకమాలా గన్థేన్తీ పమోదమానా కీళన్తీ సుఖం అనుభవతి. అథాయస్మా మహామోగ్గల్లానో హేట్ఠా వుత్తనయేన దేవచారికం చరన్తో తావతింసభవనం గన్త్వా తం దిస్వా తాయ కతకమ్మం ఇమాహి గాథాహి పుచ్ఛి –

౮౮౦."పారిచ్ఛత్తకే కోవిళారే, రమణీయే మనోరమే;
దిబ్బమాలం గన్థమానా, గాయన్తీ సమ్పమోదసి.

౮౮౧."తస్సా తే నచ్చమానాయ, అఙ్గమఙ్గేహి సబ్బసో;
దిబ్బా సద్దా నిచ్ఛరన్తి, సవనీయా మనోరమా.

౮౮౨."తస్సా తే నచ్చమానాయ, అఙ్గమఙ్గేహి సబ్బసో;

దిబ్బా గన్ధా పవాయన్తి, సుచిగన్ధా మనోరమా.

౬౮౩. “వివత్తమానా కాయేన, యా వేణీసు పిళన్ధనా;

తేసం సుయ్యతి నిగ్ఘోసో, తూరియే పఞ్చఙ్గికే యథా.

౬౮౪. “వటంసకా వాతధుతా, వాతేన సమ్పకమ్పితా;

తేసం సుయ్యతి నిగ్ఘోసో, తూరియే పఞ్చఙ్గికే యథా.

౬౮౫. “యాపి తే సిరస్మిం మాలా, సుచిగన్ధా మనోరమా;

వాతి గన్ధో దిసా సబ్బా, రుక్ఖో మఞ్జూసకో యథా.

౬౮౬. “ఘాయసే తం సుచిగన్ధం, రూపం పస్ససి అమానుసం;

దేవతే పుచ్ఛితాచిక్ఖ, కిస్స కమ్మస్సిదం ఫల”న్తి.

౬౮౦. తత్థ **పారిచ్ఛత్తకే కోవిళారే**తి పారిచ్ఛత్తకనామకే కోవిళారపుప్ఫే ఆదాయ దిబ్బమాలం గన్థమానాతి యోజనా. యఞ్హి లోకియా “పారిజాత”న్తి వదన్తి, తం మాగధభాసాయ “పారిచ్ఛత్తక”న్తి వుచ్చతి. కోవిళారోతి చ కోవిళారజాతికో, సో చ మనుస్సలోకేపి దేవలోకేపి కోవిళారో, తస్సాపి జాతీతి వదన్తి.

౬౮౧. తస్సా పన దేవతాయ నచ్చనకాలే అఙ్గభారవసేన సరీరతో చ పిళన్ధనతో చ అతివియ మధురో సద్దో నిచ్ఛరతి, గన్ధో సదా సబ్బా దిసాపి ఫరిత్వా తిట్ఠతి. తేనాహ **‘‘తస్సా తే నచ్చమానాయా’’**తిఆది. తత్థ **సవనీయా**తి సోతుం యుత్తా, సవనస్స వా హితా, కణ్ణసుఖాతి అత్థో.

౬౮౩. **వివత్తమానా కాయేనా**తి తవ కాయేన సరీరేన పరివత్తమానేన, ఇత్థమ్భూతలక్ఖణే చేతం కరణవచనం. **యా వేణీసు పిళన్ధనా**తి యాని తే కేసవేణీసు పిళన్ధనాని, విభత్తిలోపో చేత్థ దట్ఠబ్బో, లిఙ్గవిపల్లాసో వా.

౬౮౪. **వటంసకా**తి రతనమయా కణ్ణికా వటంసకాతి అత్థో. **వాతధుతా**తి మన్దేన మాలుతేన ధూపయమానా. **వాతేన సమ్పకమ్పితా**తి వాతేన సమన్తతో విసేసతో కమ్పితా చలితా. అథ వా **వటంసకా వాతధుతా, వాతేన సమ్పకమ్పితా**తి అవాతేరితాపి వాతేరితాపి యే తే వటంసకా కమ్పితా, తేసం సుయ్యతి నిగ్ఘోసోతి అత్థయోజనా.

౬౮౫. **వాతి గన్ధో దిసా సబ్బా**తి తస్సా తే సిరస్మిం దిబ్బమాలాయ గన్ధో వాయతి సబ్బా దిసా. యథా కిం? **రుక్ఖో మఞ్జూసకో యథా**తి, యథా నామ మఞ్జూసకో రుక్ఖో సుపుప్ఫితో అత్తనో గన్ధేన బహూని యోజనాని ఫరమానో సబ్బా దిసా వాయతి, ఏవం తవ సిరస్మిం పిళన్ధనమాలాయ గన్ధోతి అత్థో. సో కిర రుక్ఖో గన్ధమాదనే పచ్చేకబుద్ధానం ఉపోసథకరణమణ్డలమాళకమజ్ఝే తిట్ఠతి. యత్తకాని దేవలోకే చ మనుస్సలోకే చ సురభికుసుమాని, తాని తస్స సాఖగ్గేసు నిబ్బత్తన్తి. తేన సో అతివియ సుగన్ధో హోతి. ఏవం తాయ దేవతాయ పిళన్ధనమాలాయ గన్ధోతి. తేన వుత్తం “రుక్ఖో మఞ్జూసకో యథా”తి.

౭౮౬. యదిపి తస్స సగ్గస్స ఛఫస్సాయతనికభావతో సబ్బానిపి తత్థ ఆరమ్మణాని పియరూపానియేవ, గన్ధరూపానం పన సవిసేసానం తస్సా దేవతాయ లాభిభావతో **''ఘాయసే తం సుచిగన్ధం, రూపం పస్ససి అమానుస''**న్తి వుత్తం.

అథ దేవతా ద్వీహి గాథాహి బ్యాకాసి –

౭౮౭.''పభస్సరం అచ్చిమన్తం, వణ్ణగన్ధేన సంయుతం;
అసోకపుప్ఫమాలాహం, బుద్ధస్స ఉపనామయిం.

౭౮౮.''తాహం కమ్మం కరిత్వాన, కుసలం బుద్ధవణ్ణితం;
అపేతసోకా సుఖితా, సమ్పమోదామనామయా''తి.

౭౮౭. తత్థ సుధోతపవాళసఙ్ఘాతసన్నిభస్స కిఞ్జక్ఖకేసరసముదాయేన భాణురంసిజాలస్స వియ అసోకపుప్ఫుత్తమస్స తదా ఉపట్ఠితతం సన్ధాయాహ **''పభస్సరం అచ్చిమన్త''**న్తి. సేసం వుత్తనయమేవ.

అథాయస్మా మహామోగ్గల్లానో తాయ దేవతాయ అత్తనో సుచరితకమ్మే కథితే సపరివారాయ తస్సా ధమ్మం దేసేత్వా తతో మనుస్సలోకం ఆగన్త్వా భగవతో తం పవత్తిం కథేసి. భగవా తం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా సమ్పత్తమహాజనస్స ధమ్మం దేసేసి, సా దేసనా మహాజనస్స సాత్థికా అహోసీతి.

పారిచ్ఛత్తకవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

ఇతి పరమత్థదీపనియా ఖుద్దక-అట్ఠకథాయ విమానవత్థుస్మిం

దసవత్థుపటిమణ్డితస్స తతియస్స పారిచ్ఛత్తకవగ్గస్స

అత్థవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪. మఞ్జిట్ఠకవగ్గో

౧. మఞ్జిట్ఠకవిమానవణ్ణనా

మఞ్జిట్ఠకవగ్గే **మఞ్జిట్ఠకే విమానస్మి**న్తి మఞ్జిట్ఠకవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే. తత్థ అఞ్ఞతరో ఉపాసకో భగవన్తం నిమన్తేత్వా అనన్తరవిమానే వుత్తనయేనేవ మణ్డపం సజ్జేత్వా తత్థ నిసిన్నం సత్థారం పూజేత్వా దానం దేతి. తేన చ సమయేన అఞ్ఞతరా కులదాసీ అన్ధవనే సుపుప్ఫితం సాలరుక్ఖం దిస్వా తత్థ పుప్ఫాని గహేత్వా హీరేహి ఆవుణిత్వా వటంసకే కత్వా పున బహూని ముత్తపుప్ఫాని అగ్గపుప్ఫాని చ గహేత్వా నగరం పవిట్ఠా. తస్మిం మణ్డపే యుగన్ధరపబ్బతకుచ్ఛిం ఓభాసయమానం బాలసూరియం వియ ఛబ్బణ్ణబుద్ధరంసియో విస్సజ్జేత్వా నిసిన్నం, భగవన్తం దిస్వా పసన్నచిత్తా తేహి పుప్ఫేహి పూజేన్తీ వటంసకాని ఆసనస్స సమన్తతో ఠపేత్వా ఇతరాని చ పుప్ఫాని ఓకిరిత్వా సక్కచ్చం వన్దిత్వా తిక్ఖత్తుం పదక్ఖిణం కత్వా అగమాసి. సా అపరభాగే కాలం కత్వా తావతింసభవనే నిబ్బత్తి, తత్థ తస్సా రత్తఫలికమయం విమానం, తస్స చ పురతో సువణ్ణవాలుకాసన్థతభూమిభాగం మహన్తం సాలవనం పాతురహోసి. సా

యదా విమానతో నిక్ఖమిత్వా సాలవనం పవిసతి, తదా సాలసాఖా ఓనమిత్వా తస్సా ఉపరి కుసుమాని ఓకిరన్తి. తం ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో హేట్ఠా వుత్తనయేన ఉపగన్త్వా ఇమాహి గాథాహి కతకమ్మం పుచ్ఛి –

౬౮౯.“మఞ్జిట్ఠకే విమానస్మిం, సోణ్ణవాలుకసన్థతే;
పఞ్చఙ్గికేన తురియేన, రమసి సుప్పవాదితే.

౬౯౦.“తమ్హా విమానా ఓరుయ్హ, నిమ్మితా రతనామయా;
ఓగాహసి సాలవనం, పుప్ఫితం సబ్బకాలికం.

౬౯౧.“యస్స యస్సేవ సాలస్స, మూలే తిట్ఠసి దేవతే;
సో సో ముఞ్చతి పుప్ఫాని, ఓనమిత్వా దుముత్తమో.

౬౯౨.“వాతేరితం సాలవనం, ఆధుతం దిజసేవితం;
వాతి గన్ధో దిసా సబ్బా, రుక్ఖో మఞ్జూసకో యథా.

౬౯౩.“ఘాయసే తం సుచిగన్ధం, రూపం పస్ససి అమానుసం;
దేవతే పుచ్ఛితాచిక్ఖ, కిస్స కమ్మస్సిదం ఫల”న్తి.

౬౮౯. తత్థ **మఞ్జిట్ఠకే విమానస్మి**న్తి రత్తఫలికమయే విమానే. సిన్దువారకణవీరమకులసదిసవణ్ణఞ్హి “మఞ్జిట్ఠక”న్తి వుచ్చతి. **సోణ్ణవాలుకసన్థతే**తి సమన్తతో విప్పకిణ్ణాహి సువణ్ణవాలుకాహి సన్థతభూమిభాగే. **రమసి సుప్పవాదితే**తి సుట్ఠు పవాదితేన పఞ్చఙ్గికేన తురియేన అభిరమసి.

౬౯౦. **నిమిత్తా రతనామయా**తి తవ సుచరితసిప్పినా అభినిమ్మితా రతనమయా విమానా. **ఓగాహసీ**తి పవిససి. **సబ్బకాలిక**న్తి సబ్బకాలే సుఖం సబ్బఉతుసప్పాయం, సబ్బకాలే పుప్ఫనకం వా.

౬౯౨. **వాతేరిత**న్తి యథా పుప్ఫాని ఓకిరన్తి, ఏవం వాతేన ఈరితం చలితం. **ఆధుత**న్తి మన్దేన మాలుతేన సణికసణికం విధూపయమానం. **దిజసేవిత**న్తి మయూరకోకిలాదిసకుణసఙ్ఘేహి ఉపసేవితం.

ఏవం థేరేన పుట్ఠా సా దేవతా ఇమాహి గాథాహి బ్యాకాసి –

౬౯౪.“అహం మనుస్సేసు మనుస్సభూతా, దాసీ అయిరకులే అహుం;
బుద్ధం నిసిన్నం దిస్వాన, సాలపుప్ఫేహి ఓకిరిం.

౬౯౫.“వటంసకఞ్చ సుకతం, సాలపుప్ఫమయం అహం;
బుద్ధస్స ఉపనామేసిం, పసన్నా సేహి పాణిభి.

౬౯౬.“తాహం కమ్మం కరిత్వాన, కుసలం బుద్ధవణ్ణితం;

అపేతసోకా సుఖితా, సమ్పమోదామనామయా”తి.

౬౫౪-౫. తత్థ **అయిరకులే**తి అయ్యకులే, సామికగేహేతి అత్థో. **అహు**న్తి అహోసిం. **ఓకిరి**న్తి పుప్ఫేహి విప్పకిరిం. **ఉపనామేసి**న్తి పూజావసేన ఉపనామేసిం. సేసం వుత్తనయమేవ.

అథాయస్మా మహామోగ్గల్లానో సపరివారాయ తస్సా దేవతాయ ధమ్మం దేసేత్వా మనుస్సలోకం ఆగన్త్వా భగవతో తమత్థం నివేదేసి. భగవా తం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా సమ్పత్తమహాజనస్స ధమ్మం దేసేసి. దేసనా సదేవకస్స లోకస్స సాత్థికా అహోసీతి.

మఞ్జెట్ఠకవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨. పభస్సరవిమానవణ్ణనా

పభస్సరవరవణ్ణనిభేతి పభస్సరవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా రాజగహే విహరతి. తేన చ సమయేన రాజగహే అఞ్ఞతరో ఉపాసకో మహామోగ్గల్లానత్థేరే అభిప్పసన్నో హోతి. తస్సేకా ధీతా సద్ధా పసన్నా, సాపి థేరే గరుచిత్తీకారబహులా హోతి. అథేకదివసం ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో రాజగహే పిణ్డాయ చరన్తో తం కులం ఉపసఙ్కమి. సా థేరం దిస్వా సోమనస్సజాతా ఆసనం పఞ్ఞాపేత్వా థేరే తత్థ నిసిన్నే సుమనమాలాయ పూజేత్వా మధురం గుళఫాణితం థేరస్స పత్తే ఆకిరి, థేరో అనుమోదితుకామో నిసీది. సా ఘరావాసస్స బహుకిచ్చతాయ అనోకాసతం పవేదేత్వా “అఞ్ఞస్మిం దివసే ధమ్మం సోస్సామీ”తి థేరం వన్దిత్వా ఉయ్యోజేసి. తదహేవ చ సా కాలం కత్వా తావతింసేసు నిబ్బత్తి. తం ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో ఉపసఙ్కమిత్వా ఇమాహి గాథాహి పుచ్ఛి –

౬౫౬. “పభస్సరవరవణ్ణనిభే, సురత్తవత్థవసనే;
మహిద్ధికే చన్దనరుచిరగత్తే,
కా త్వం సుభే దేవతే వన్దసే మమం.

౬౫౮. “పల్లఙ్కో చ తే మహగ్ఘో, నానారతనచిత్తితో రుచిరో;
యత్థ త్వం నిసిన్నా విరోచసి, దేవరాజారివ నన్దనే వనే.

౬౫౯. “కిం త్వం పురే సుచరితమాచరీ భద్దే, కిస్స కమ్మస్స విపాకం;
అనుభోసి దేవలోకస్మిం, దేవతే పుచ్ఛితాచిక్ఖ;
కిస్స కమ్మస్సిదం ఫల”న్తి.

౬౫౬. తత్థ **పభస్సరవరవణ్ణనిభే**తి నిభాతి దిబ్బతీతి నిభా, వణ్ణోవ నిభా వణ్ణనిభా, అతివియ ఓభాసనతో పభస్సరా ఛవిదోసాభావేన వరా ఉత్తమా వణ్ణనిభా ఏతిస్సాతి పభస్సరవరవణ్ణనిభా. ఆమన్తనవసేన “పభస్సరవరవణ్ణనిభే”తి వుత్తం. **సురత్తవత్థవసనే**తి సుట్ఠు రత్తవత్థనివత్థే. **చన్దనరుచిరగత్తే**తి చన్దనానులిత్తం వియ రుచిరగత్తే, గోసీతచన్దనేన బహలతరానులిత్తం వియ సురత్తమనుఞ్ఞసరీరావయవేతి అత్థో, చన్దనానులేపేన వా రుచిరగత్తే.

ఏవం థేరేన పుట్ఠా దేవతా ఇమాహి గాథాహి బ్యాకాసి –

౨౦౦. “పిణ్డాయ తే చరన్తస్స, మాలం ఫాణితఞ్చ అదదం భన్తే;
తస్స కమ్మస్సిదం విపాకం, అనుభోమి దేవలోకస్మిం.

౨౦౧. “హోతి చ మే అనుతాపో, అపరద్ధం దుక్ఖితఞ్చ మే భన్తే;
సాహం ధమ్మం నాస్సోసిం, సుదేసితం ధమ్మరాజేన.

౨౦౨.“తం తం వదామి భద్దన్తే, యస్స మే అనుకమ్పియో కోచి;
ధమ్మేసు తం సమాదపేథ, సుదేసితం ధమ్మరాజేన.

౨౦౩. “యేసం అత్థి సద్ధా బుద్ధే, ధమ్మే చ సఙ్ఘరతనే;
తే మం అతివిరోచన్తి, ఆయునా యససా సిరియా.

౨౦౪.“పతాపేన వణ్ణేన ఉత్తరితరా, అఞ్ఞే మహిద్ధికతరా మయా దేవా”తి.

౨౦౦. తత్థ **మాల**న్తి సుమనపుప్ఫం. **ఫాణిత**న్తి ఉచ్ఛురసం గహేత్వా కతఫాణితం.

౨౦౧. అనుతాపోతి విప్పటిసారో. తస్స కారణమాహ ‘‘**అపరద్ధం దుక్ఖతఞ్చ మే భన్తే**’’తి . ఇదాని తం సరూపతో దస్సేతి ‘‘**సాహం ధమ్మం నాస్సోసి**’’న్తి, సా అహం తదా తవ దేసేతుకామస్స ధమ్మం న సుణిం. కీదిసం? **సుదేసితం ధమ్మరాజేనా**తి, సమ్మాసమ్బుద్ధేన ఆదికల్యాణాదితాయ ఏకన్తనియ్యానికతాయ చ స్వాఖాతన్తి అత్థో.

౨౦౨. తన్తి తస్మా ధమ్మరాజేన సుదేసితత్తా అసవనస్స చ మాదిసానం అనుతాపహేతుభావతో. **త**న్తి తువం, తుయ్హన్తి అత్థో. **యస్సా**తి యో అస్స. **అనుకమ్పియో**తి అనుకమ్పితబ్బో. **కోచీ**తి యో కోచి. **ధమ్మేసూ**తి సీలాదిధమ్మేసు. “ధమ్మే హీ”తి వా పాఠో, సాసనధమ్మేతి అత్థో. హీతి నిపాతమత్తం, వచనవిపల్లాసో వా. **త**న్తి అనుకమ్పితబ్బపుగ్గలం. **సుదేసిత**న్తి సుట్ఠు దేసితం.

౨౦౩-౪. తే మం అతివిరోచన్తీతి తే రతనత్తయే పసన్నా దేవపుత్తా మం అతిక్కమిత్వా విరోచన్తి. **పతాపేనా**తి తేజసా ఆనుభావేన. **అఞ్ఞే**తి యే అఞ్ఞే. **మయా**తి నిస్సక్కే కరణవచనం. వణ్ణేన ఉత్తరితరా మహిద్ధికతరా చ దేవా, తే రతనత్తయే అభిప్పసన్నాయేవాతి దస్సేతి. సేసం వుత్తనయమేవ.

పభస్సరవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩. నాగవిమానవణ్ణనా

అలఙ్కతా మణికఞ్చనాచితన్తి నాగవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా బారాణసియం విహరతి ఇసిపతనే మిగదాయే. తేన సమయేన బారాణసివాసినీ ఏకా ఉపాసికా సద్ధా పసన్నా సీలాచారసమ్పన్నా భగవన్తం ఉద్దిస్స వత్థయుగం వాయాపేత్వా సుపరిధోతం కారాపేత్వా ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతో పాదమూలే ఠపేత్వా ఏవమాహ “పటిగ్గణ్హాతు, భన్తే భగవా,

ఇమం వత్థయుగం అనుకమ్పం ఉపాదాయ యం మమ అస్స దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయా"తి. భగవా తం పటిగ్గహేత్వా తస్సా ఉపనిస్సయసమ్పత్తిం దిస్వా ధమ్మం దేసేసి, సా దేసనావసానే సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠహిత్వా భగవన్తం వన్దిత్వా పదక్ఖిణం కత్వా గేహం అగమాసి. సా న చిరస్సేవ కాలం కత్వా తావతింసేసు ఉప్పన్నా సక్కస్స దేవరాజస్స పియా అహోసి వల్లభా యసుత్తరా నామ నామేన. తస్సా పుఞ్ఞానుభావేన హేమజాలసఞ్ఛన్నో కుఞ్జరవరో నిబ్బత్తి, తస్స చ ఖన్ధే మణిమయో మణ్డపో, మజ్ఝే సుపఞ్ఞత్తరతనపల్లఙ్కో నిబ్బత్తి, ద్వీసు దన్తేసు చస్స కమలకువలయుజ్జలా రమణీయా ద్వే పోక్ఖరణియో పాతురహేసుం. తత్థ పదుమకణ్ణికాసు ఠితా దేవధీతా పఞ్చఙ్గికతూరియా నచ్చన్తి చేవ గాయన్తి చ.

సత్థా బారాణసియం యథాభిరన్తం విహరిత్వా యేన సావత్థి తేన చారికం పక్కామి. అనుపుబ్బేన సావత్థిం పత్వా తత్ర సుదం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. అథ సా దేవతా అత్తనా అనుభుయ్యమానం దిబ్బసమ్పత్తిం ఓలోకేత్వా తస్సా కారణం ఉపధారేన్తీ "సత్థు వత్థయుగదానకారణ"న్తి ఞత్వా సఞ్జాతసోమనస్సా భగవతి పసాదబహుమానా వన్దితుకామా అభిక్కన్తాయ రత్తియా హత్థిక్ఖన్ధవరగతా ఆకాసేన ఆగన్త్వా తతో ఓతరిత్వా భగవన్తం వన్దిత్వా అఞ్జలిం పగ్గయ్హ ఏకమన్తం అట్ఠాసి. తం ఆయస్మా వఙ్గీసో భగవతో అనుఞ్ఞాయ ఇమాహి గాథాహి పుచ్ఛి –

౭౦౫."అలఙ్కతా మణికఞ్చనాచితం, సోవణ్ణజాలచితం మహన్తం;
అభిరుయ్హ గజవరం సుకప్పితం, ఇధాగమా వేహాయసం అన్తలిక్ఖే.

౭౦౬."నాగస్స దన్తేసు దువేసు నిమ్మితా, అచ్ఛోదకా పదుమినియో సుఫుల్లా;
పదుమేసు చ తూరియగణా పభిజ్జరే, ఇమా చ నచ్చన్తి మనోహరాయో.

౭౦౭. "దేవిద్ధిపత్తాసి మహానుభావే, మనుస్సభూతా కిమకాసి పుఞ్ఞం;
కేనాసి ఏవం జలితానుభావా, వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ"తి.

౭౦౫. తత్థ **అలఙ్కతా**తి సబ్బాభరణవిభూసితా. **మణికఞ్చనాచిత**న్తి తేహి దిబ్బమానేహి మణిసువణ్ణేహి ఆచితం. **సోవణ్ణజాలచిత**న్తి హేమజాలసఞ్ఛన్నం. **మహన్త**న్తి విపులం. **సుకప్పిత**న్తి గమనసన్నాహవసేన సుట్ఠు సన్నద్ధం. **వేహాయస**న్తి వేహాయసభూతే హత్థిపిట్ఠే. **అన్తలిక్ఖే**తి ఆకాసే, "అలఙ్కతమణికఞ్చనాచిత"న్తిపి పాఠో. అయఞ్హేత్థ సఙ్ఖేపత్థో – దేవతే, త్వం సబ్బాలఙ్కారేహి అలఙ్కతా అలఙ్కతమణికఞ్చనాచితం, అతివియ దిబ్బమానేహి మణీహి కఞ్చనేహి చ అలఙ్కరణవసేన ఖచితం, హేమజాలేహి కుమ్భాలఙ్కారాదిభేదేహి హత్థాలఙ్కారేహి చితం ఆముత్తం మహన్తం అతివియ బ్రహన్తం ఉత్తమం గజం ఆరుయ్హ హత్థిపిట్ఠియా నిసిన్నా ఆకాసేనేవ ఇధ అమ్హాకం సన్తికం ఆగతాతి.

౭౦౬. **నాగస్స దన్తేసు దువేసు నిమ్మితా**తి ఏరావణస్స వియ నాగరాజస్స ఇమస్స ద్వీసు దన్తేసు ద్వే పోక్ఖరణియో సుచరితసిప్పినా సుట్ఠు విరచితా. **తూరియగణా**తి పఞ్చఙ్గికతూరియసమూహా. **పభిజ్జరే**తి ద్వాదసన్నం లయభేదానం వసేన పభేదం గచ్ఛన్తి. "పవజ్జరే"తి చ పఠన్తి, పకారేహి వాదీయన్తీతి అత్థో.

ఏవం థేరేన పుట్ఠా దేవతా ఇమాహి గాథాహి విస్సజ్జేసి –

౭౦౮."బారాణసియం ఉపసఙ్కమిత్వా, బుద్ధస్సహం వత్థయుగం అదాసిం;

పాదాని వన్దిత్వా ఛమా నిసీదిం, విత్తా చహం అఞ్జలికం అకాసిం.

౨౦౯. “బుద్ధో చ మే కఞ్చనసన్నిభత్తచో, అదేసయి సముదయదుక్ఖనిచ్చతం;

అసఙ్ఖతం దుక్ఖనిరోధసస్సతం, మగ్గం అదేసయి యతో విజానిసం.

౨౧౦. “అప్పాయుకీ కాలకతా తతో చుతా, ఉపపన్నా తిదసగణం యసస్సినీ;

సక్కస్సహం అఞ్ఞతరా పజాపతి, యసుత్తరా నామ దిసాసు విస్సుతా”తి.

౨౦౮-౯. తత్థ **ఛమా**తి భూమియం. భుమ్మత్థే హి ఇదం పచ్చత్తవచనం. **విత్తా**తి తుట్ఠా. **యతో**తి యతో సత్థు సాముక్కంసికధమ్మదేసనతో. **విజానిస**న్తి చత్తారి అరియసచ్చాని పటివిజ్ఝిం.

౨౧౦. **అప్పాయుకీ**తి “ఈదిసం నామ ఉళారం పుఞ్ఞం కత్వా న తయా ఏతస్మిం దుక్ఖబహులే మనుస్సత్తభావే ఏవం ఠాతబ్బ”న్తి సఞ్జాతాభిసన్ధినా వియ పరిక్ఖయం గతేన కమ్మునా అప్పాయుకా సమానా. **అఞ్ఞతరా పజాపతీ**తి సోళససహస్సానం మహేసీనం అఞ్ఞతరా. **దిసాసు విస్సుతా**తి ద్వీసు దేవలోకేసు సబ్బదిసాసు పాకటా పఞ్ఞాతా. సేసం వుత్తనయమేవ.

నాగవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪. అలోమవిమానవణ్ణనా

అభిక్కన్తేన వణ్ణేనాతి అలోమవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా బారాణసియం ఇసిపతనే మిగదాయే విహరన్తో పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ బారాణసిం పిణ్డాయ పావిసి . తత్థేకా అలోమా నామ దుగ్గతిత్థీ భగవన్తం దిస్వా పసన్నచిత్తా అఞ్ఞం దాతబ్బం అపస్సన్తీ “ఈదిసమ్పి భగవతో దిన్నం మయ్హం మహప్ఫలం భవిస్సతీ”తి చిన్తేత్వా పరిభిన్నవణ్ణం అలోణం సుక్ఖకుమ్మాసం ఉపనేసి, భగవా పటిగ్గహేసి. సా తం దానం ఆరమ్మణం కత్వా సోమనస్సం పవేదేసి, సా అపరభాగే కాలం కత్వా తావతింసేసు నిబ్బత్తి. తం ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో –

౨౧౧. “అభిక్కన్తేన వణ్ణేన…పే.… వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి. –

పుచ్ఛి. సాపి తస్స బ్యాకాసి, తం దస్సేతుం –

౨౧౪. “సా దేవతా అత్తమనా…పే.… యస్స కమ్మస్సిదం ఫల”న్తి. – వుత్తం;

౨౧౫. “అహఞ్చ బారాణసియం, బుద్ధస్సాదిచ్చబన్ధునో;

అదాసిం సుక్ఖకుమ్మాసం, పసన్నా సేహి పాణిభి.

౨౧౬. “సుక్ఖాయ అలోణికాయ చ, పస్స ఫలం కుమ్మాసపిణ్డియా;

అలోమం సుఖితం దిస్వా, కో పుఞ్ఞం న కరిస్సతి.

౨౧౭. “తేన మేతాదిసో వణ్ణో…పే.… వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

౨౧౬. తత్థ **అలోమం సుఖితం దిస్వాతి** అలోమమ్హి నామ సుక్ఖకుమ్మాసమత్తం దత్వా ఏవం దిబ్బసుఖేన సుఖితం దిస్వా. **కో పుఞ్ఞం న కరిస్సతీతి** కో నామ అత్తనో హితసుఖం ఇచ్ఛన్తో పుఞ్ఞం న కరిస్సతీతి. సేసం వుత్తనయమేవ.

అలోమవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౫. కఞ్జికదాయికావిమానవణ్ణనా

అభిక్కన్తేన వణ్ణేనాతి కఞ్జికదాయికావిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా అన్ధకవిన్దే విహరతి. తేన చ సమయేన భగవతో కుచ్ఛియం వాతరోగో ఉప్పజ్జి. భగవా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి "గచ్ఛ త్వం ఆనన్ద, పిణ్డాయ చరిత్వా మయ్హం భేసజ్జత్థం కఞ్జికం ఆహరా"తి. "ఏవం భన్తే"తి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో పటిస్సుణిత్వా మహారాజదత్తియం పత్తం గహేత్వా అత్తనో ఉపట్ఠాకవేజ్జస్స నివేసనద్వారే అట్ఠాసి. తం దిస్వా వేజ్జస్స భరియా పచ్చుగ్గన్త్వా వన్దిత్వా పత్తం గహేత్వా థేరం పుచ్ఛి "కీదిసేన వో, భన్తే, భేసజ్జేన అత్థో"తి. సా కిర బుద్ధిసమ్పన్నా "భేసజ్జేన పయోజనే సతి థేరో ఇధాగచ్ఛతి, న భిక్ఖత్థ"న్తి సల్లక్ఖేసి. "కఞ్జికేనా"తి చ వుత్తే "న యిదం భేసజ్జం మయ్హం అయ్యస్స, తథా హేస భగవతో పత్తో, హన్దాహం లోకనాథస్స అనుచ్ఛవికం కఞ్జికం సమ్పాదేమీ"తి సోమనస్సజాతా సఞ్జాతబహుమానా బదరయూసేన యాగుం సమ్పాదేత్వా పత్తం పూరేత్వా తస్స పరివారభావేన అఞ్ఞఞ్చ భోజనం పటియాదేత్వా పేసేసి. తం పరిభుత్తమత్తస్సేవ భగవతో సో ఆబాధో వూపసమి. సా అపరేన సమయేన కాలం కత్వా తావతింసేసు ఉప్పజ్జిత్వా మహతిం దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవన్తీ మోదతి. అథాయస్మా మహామోగ్గల్లానో దేవచారికం చరన్తో తం అచ్ఛరాసహస్సపరివారేన విచరన్తిం దిస్వా తాయ కతకమ్మం ఇమాహి గాథాహి పుచ్ఛి –

౨౧౯. "అభిక్కన్తేన వణ్ణేన …పే.… వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ"తి. –

సాపి బ్యాకాసి.

౨౨౧. "సా దేవతా అత్తమనా…పే.… యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం".

౨౨౩. "అహం అన్ధకవిన్దమ్హి, బుద్ధస్సాదిచ్చబన్ధునో;
అదాసిం కోలసమ్పాకం, కఞ్జికం తేలధూపితం.

౨౨౪. "పిప్ఫల్యా లసుణేన చ, మిస్సం లామఞ్జకేన చ;
అదాసిం ఉజుభూతస్మిం, విప్పసన్నేన చేతసా.

౨౨౫. "యా మహేసిత్తం కారేయ్య, చక్కవత్తిస్స రాజినో;
నారీ సబ్బఙ్గకల్యాణీ, భత్తు చానోమదస్సికా;
ఏకస్స కఞ్జికదానస్స, కలం నాగ్ఘతి సోళసిం.

౨౨౬. "సతం నిక్ఖా సతం అస్సా, సతం అస్సతరీరథా;
సతం కఞ్ఞాసహస్సాని, ఆముత్తమణికుణ్డలా;
ఏకస్స కఞ్జికదానస్స, కలం నాగ్ఘన్తి సోళసిం.

౨౨౭. “సతం హేమవతా నాగా, ఈసాదన్తా ఉరూళ్హవా;
సువణ్ణకచ్ఛా మాతఙ్గా, హేమకప్పనవాససా,
ఏకస్స కఞ్జికదానస్స, కలం నాగ్ఘన్తి సోళసిం.

౨౨౮. “చతున్నమపి దీపానం, ఇస్సరం యోధ కారయే;
ఏకస్స కఞ్జికదానస్స, కలం నాగ్ఘతి సోళసి”న్తి.

౨౨౩-౪. తత్థ **అదాసిం కోలసమ్పాకం, కఞ్జికం తేలధూపిత**న్తి బదరమోదకకసావే చతుగుణోదకసమోదితే పాకేన చతుత్థభాగావసిట్ఠం యాగుం పచిత్వా తం తికటుకఅజమోదహిఙ్గుజీరకలసుణాదీహి కటుకభణ్డేహి అభిసఙ్ఖరిత్వా సుధూపితం కత్వా లామఞ్జగన్ధం గాహాపేత్వా పసన్నచిత్తేన భగవతో పత్తే ఆకిరిత్వా సత్థారం ఉద్దిసిత్వా అదాసిం, థేరస్స హత్థే పతిట్ఠపేసిన్తి దస్సేతి. తేనాహ –

“పిప్ఫల్యా లసుణేన చ, మిస్సం లామఞ్జకేన చ;
అదాసిం ఉజుభూతస్మిం, విప్పసన్నేన చేతసా”తి.

సేసం వుత్తనయమేవ.

ఏవం ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో తాయ దేవతాయ అత్తనా సముపచితసుచరితకమ్మే ఆవికతే సపరివారాయ తస్సా ధమ్మం దేసేత్వా మనుస్సలోకం ఆగన్త్వా తం పవత్తిం భగవతో ఆరోచేసి. భగవా తమత్థం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా చతుపరిసమజ్ఝే ధమ్మం దేసేసి. సా దేసనా మహాజనస్స సాత్థికా అహోసీతి.

కఞ్జికదాయికావిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౬. విహారవిమానవణ్ణనా

అభిక్కన్తేన వణ్ణేనాతి విహారవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే. తేన సమయేన విసాఖా మహాఉపాసికా అఞ్ఞతరస్మిం ఉస్సవదివసే ఉయ్యానే విచరణత్థం సహాయికాహి పరిజనేన చ ఉస్సాహితా సున్హాతానులిత్తా సుభోజనం భుఞ్జిత్వా మహాలతాపసాధనం పిళన్ధిత్వా పఞ్చమత్తేహి సహాయికాసతేహి పరివారితా మహన్తేన ఇస్సరియేన మహతా పరిచ్ఛేదేన గేహతో నిక్ఖమ్మ ఉయ్యానం ఉద్దిస్స గచ్ఛన్తీ చిన్తేసి “బాలదారికాయ వియ కిం మే మోఘుకీళితేన, హన్దాహం విహారం గన్త్వా భగవన్తం మనోభావనీయే చ అయ్యే వన్దిస్సామి, ధమ్మఞ్చ సోస్సామీ”తి విహారం గన్త్వా ఏకమన్తే ఠత్వా మహాలతాపిళన్ధనం ఓముఞ్చిత్వా తం దాసియా హత్థే దత్వా భగవన్తం వన్దిత్వా ఏకమన్తం నిసీది. తస్సా భగవా ధమ్మం దేసేసి.

సా ధమ్మం సుత్వా భగవన్తం వన్దిత్వా పదక్ఖిణం కత్వా మనోభావనీయే చ భిక్ఖూ వన్దిత్వా విహారతో నిక్ఖమిత్వా థోకం గన్త్వా దాసిం ఆహ “హన్ద జే ఆభరణం పిళన్ధిస్సామీ”తి. సా తం భణ్డికం కత్వా బన్ధిత్వా విహారే ఠపేత్వా తహం తహం విచరిత్వా గమనకాలే విస్సరిత్వా గతత్తా “విస్సరితం మయా, తిట్ఠ అయ్యే ఆహరిస్సామీ”తి నివత్తితుకామా అహోసి. విసాఖా “సచే జే విహారే ఠపేత్వా విస్సరితం, తస్స విహారస్సేవ అత్థాయ తం పరిచ్చజిస్సామీ”తి విహారం గన్త్వా భగవన్తం

ఉపసఙ్కమిత్వా వన్దిత్వా అత్తనో అధిప్పాయం పవేదేన్తీ “విహారం, భన్తే, కారేస్సామి, అధివాసేతు మే భగవా అనుకమ్పం ఉపాదాయా”తి ఆహ. అధివాసేసి భగవా తుణ్హీభావేన.

సా తం పిళన్ధనం సతసహస్సాధికనవకోటిఅగ్ఘనకం విస్సజ్జేత్వా ఆయస్మతా మహామోగ్గల్లానేన నవకమ్మాధిట్ఠాయకేన సువిభత్తభిత్తిథమ్భతులాగోపానసికణ్ణికద్వారబాహవాతపాన సోపానాదిగేహావయవం మనోహరం సువికప్పితకట్ఠకమ్మరమణీయం సుపరికమ్మకతసుధాకమ్మం మనుఞ్ఞం సువిరచితమాలాకమ్మలతాకమ్మాదిచిత్తకమ్మవిచిత్తం సుపరినిట్ఠితమణికుట్టిమ సదిసభూమితలం దేవవిమానసదిసం హేట్ఠాభూమియం పఞ్చ గబ్భసతాని, ఉపరిభూమియం పఞ్చ గబ్భసతానీతి గబ్భసహస్సపటిమణ్డితం బుద్ధస్స భగవతో భిక్ఖుసఙ్ఘస్స చ వసనానుచ్ఛవికం మహన్తం పాసాదం తస్స పరివారపాసాదసహస్సఞ్చ తేసం పరివారభావేన కుటిమణ్డపచఙ్కమనాదీని చ కారేన్తీ నవహి మాసేహి విహారం నిట్ఠాపేసి. పరినిట్ఠితే చ విహారే నవహేవ హిరఞ్ఞకోటీహి విహారమహం కారేన్తీ పఞ్చమత్తేహి సహాయికాసతేహి సద్ధిం పాసాదం అభిరుహిత్వా తస్స సమ్పత్తిం దిస్వా సోమనస్సజాతా సహాయికా ఆహ “ఇమం ఏవరూపం పాసాదం కారేన్తియా యం మయా పుఞ్ఞం పసుతం, తం అనుమోదథ, పత్తిదానం వో దమ్మీ”తి. “అహో సాధు అహో సాధూ”తి పసన్నచిత్తా సబ్బాపి అనుమోదింసు.

తత్థ అఞ్ఞతరా ఉపాసికా విసేసతో తం పత్తిదానం మనసాకాసి. సా న చిరస్సేవ కాలం కత్వా తావతింసేసు నిబ్బత్తి. తస్సా పుఞ్ఞానుభావేన అనేకకూటాగారపాకారఉయ్యానపోక్ఖరణిఆదిపటిమణ్డితం సోళసయోజనాయామవిత్థారుబ్బేధం అత్తనో పభాయ యోజనసతం ఫరన్తం ఆకాసచారిం మహన్తం విమానం పాతురహోసి. సా గచ్ఛన్తీపి అచ్ఛరాసహస్సపరివారా సహ విమానేన గచ్ఛతి. విసాఖా పన మహాఉపాసికా విపులపరిచ్చాగతాయ సద్ధాసమ్పత్తియా చ నిమ్మానరతీసు నిబ్బత్తిత్వా సునిమ్మితదేవరాజస్స అగ్గమహేసిభావం సమ్పాపుణి. అథాయస్మా అనురుద్ధో దేవచారికం చరన్తో తం విసాఖాయ సహాయికం తావతింసభవనే ఉప్పన్నం దిస్వా –

౨౨౯. “అభిక్కన్తేన వణ్ణేన, యా త్వం తిట్ఠసి దేవతే;
ఓభాసేన్తీ దిసా సబ్బా, ఓసధీ వియ తారకా.

౨౩౦. “తస్సా తే నచ్చమానాయ, అఙ్గమఙ్గేహి సబ్బసో;
దిబ్బా సద్దా నిచ్ఛరన్తి, సవనీయా మనోరమా.

౨౩౧. “తస్సా తే నచ్చమానాయ, అఙ్గమఙ్గేహి సబ్బసో;
దిబ్బా గన్ధా పవాయన్తి, సుచిగన్ధా మనోరమా.

౨౩౨. “వివత్తమానా కాయేన, యా వేణీసు పిళన్ధనా;
తేసం సుయ్యతి నిగ్ఘోసో, తూరియే పఞ్చఙ్గికే యథా.

౨౩౩. “వటంసకా వాతధుతా, వాతేన సమ్పకమ్పితా;
తేసం సుయ్యతి నిగ్ఘోసో, తూరియే పఞ్చఙ్గికే యథా.

౨౩౪. “యాపి తే సిరస్మిం మాలా, సుచిగన్ధా మనోరమా;
వాతి గన్ధో దిసా సబ్బా, రుక్ఖో మఞ్జూసకో యథా.

౨౩౫. “ఘాయసే తం సుచిగన్ధం, రూపం పస్ససి అమానుసం;
దేవతే పుచ్ఛితాచిక్ఖ, కిస్స కమ్మస్సిదం ఫల”న్తి. –

ఇమాహి గాథాహి పుచ్ఛి. సాపి తస్స ఏవం బ్యాకాసి –

౨౩౬. “సావత్థియం మయ్హం సఖీ భదన్తే, సఙ్ఘస్స కారేసి మహావిహారం;
తత్థప్పసన్నా అహమానుమోదిం, దిస్వా అగారఞ్చ పియఞ్చ మేతం.

౨౩౭. “తాయేవ మే సుద్ధనుమోదనాయ, లద్ధం విమానబ్భుతదస్సనేయ్యం;
సమన్తతో సోళసయోజనాని, వేహాయసం గచ్ఛతి ఇద్ధియా మమ.

౨౩౮. “కూటాగారా నివేసా మే, విభత్తా భాగసో మితా;
దద్దల్లమానా ఆభన్తి, సమన్తా సతయోజనం.

౨౩౯. “పోక్ఖరఞ్ఞో చ మే ఏత్థ, పుథులోమనిసేవితా;
అచ్ఛోదకా విప్పసన్నా, సోణ్ణవాలుకసన్థతా.

౨౪౦. “నానాపదుమసఞ్ఛన్నా, పుణ్డరీకసమోతతా;
సురభీ సమ్పవాయన్తి, మనుఞ్ఞా మాలుతేరితా.

౨౪౧. “జమ్బుయో పనసా తాలా, నాళికేరవనాని చ;
అన్తోనివేసనే జాతా, నానారుక్ఖా అరోపిమా.

౨౪౨. “నానాతూరియసఙ్ఘుట్ఠం, అచ్ఛరాగణఘోసితం;
యోపి మం సుపినే పస్సే, సోపి విత్తో సియా నరో.

౨౪౩. “ఏతాదిసం అబ్భుతదస్సనేయ్యం, విమానం సబ్బసో పభం;
మమ కమ్మే హి నిబ్బత్తం, అలం పుఞ్ఞాని కాతవే”తి.

౨౩౬. తత్థ **సావత్థియం మయ్హం సఖీ భదన్తే, సఙ్ఘస్స కారేసి మహావిహార**న్తి భన్తే అనురుద్ధ , సావత్థియా సమీపే పాచీనపస్సే మయ్హం మమ సక్ఖీ సహాయికా విసాఖా మహాఉపాసికా ఆగతాగతం చాతుద్దిసం భిక్ఖుసఙ్ఘం ఉద్దిస్స నవహిరఞ్ఞకోటిపరిచ్చాగేన పుబ్బారామం నామ మహన్తం విహారం కారేసి. **తత్థప్పసన్నా అహమానుమోది**న్తి తస్మిం విహారే కతపరియోసితే సఙ్ఘస్స నియ్యాదియమానే తాయ కతే పత్తిదానే “అహో ఠానే వత పరిచ్చాగో కతో”తి పసన్నా రతనత్తయే కమ్మఫలే చ సఞ్జాతపసాదా అహం అనుమోదిం. వత్థువసేన తస్సా అనుమోదనాయ ఉళారభావం దస్సేతుం “**దిస్వా**

అగారఞ్చ పియఞ్చ మేత’’న్తి ఆహ. సహస్సగబ్భం అతివియ రమణీయం దేవవిమానసదిసం తఞ్చ అగారం మహన్తం పాసాదం పియఞ్చ మే బుద్ధప్పముఖం సఙ్ఘం ఉద్దిస్స తాదిసం మహన్తం ధనపరిచ్చాగం దిస్వా అనుమోదిన్తి యోజనా.

౨౩౮. తాయేవ మే సుద్ధనుమోదనాయాతి యథావుత్తాయ దేయ్యధమ్మపరిచ్చాగాభావేన సుద్ధాయ కేవలాయ అనుమోదనాయేవ. **లద్ధం విమానబ్భుతదస్సనేయ్య**న్తి మయ్హం పుబ్బే ఈదిసస్స అభూతపుబ్బతాయ అబ్భుతం సమన్తభద్దకభావేన అతివియ సురూపతాయ చ దస్సనేయ్యం ఇమం విమానం లద్ధం అధిగతం. ఏవం తస్స విమానస్స అభిరూపతం దస్సేత్వా ఇదాని పమాణమహత్తం పభావమహత్తం ఉపభోగవత్థుమహత్తఞ్చ దస్సేతుం ‘‘**సమన్తతో సోళసయోజనానీ**’’తిఆది వుత్తం. తత్థ **ఇద్ధియా మమాతి** మమ పుఞ్ఞిద్ధియా.

౨౩౯. పోక్ఖరఞ్ఞోతి పోక్ఖరణియో. **పుథులోమనిసేవితా**తి దిబ్బమచ్ఛేహి ఉపసేవితా.

౨౪౦. నానాపదుమసఞ్ఛన్నాతి సతపత్తసహస్సపత్తాదిభేదేహి నానావిధేహి రత్తపదుమేహి రత్తకమలేహి చ సఞ్ఛాదితా. **పుణ్డరీకసమోతతా**తి నానావిధేహి సేతకమలేహి సమన్తతో అవతతా, నానారుక్ఖా అరోపిమా సురభీ సమ్పవాయన్తీతి యోజనా.

౨౪౨. సోపీతి సో సుపినదస్సావీపి. **విత్తో**తి తుట్ఠో.

౨౪౩. సబ్బసో పభన్తి సమన్తతో ఓభాసమానం. **కమ్మే హీ**తి కమ్మనిమిత్తం. **హీ**తి నిపాతమత్తం. చేతనానం వా అపరాపరుప్పత్తియా బహుభావతో “కమ్మేహీ”తి వుత్తం. **అల**న్తి యుత్తం. **కాతవే**తి కాతుం.

ఇదాని థేరో విసాఖాయ నిబ్బత్తట్ఠానం కథాపేతుకామో ఇమం గాథమాహ –

౨౪౪.“తాయేవ తే సుద్ధనుమోదనాయ,
లద్ధం విమానబ్భుతదస్సనేయ్యం;
యా చేవ సా దానమదాసి నారీ,
తస్సా గతిం బ్రూహి కుహిం ఉప్పన్నా సా”తి.

౨౪౪. తత్థ **యా చేవ సా దానమదాసి నారీ**తి యస్స దానస్స అనుమోదనాయ త్వం ఈదిసం సమ్పత్తిం పటిలభి, తం దానం యా చేవ సా నారీ అదాసీతి విసాఖం మహాఉపాసికం సన్ధాయ వదతి. తాయ ఏవ దేవతాయ తస్సా సమ్పత్తిం కథాపేతుకామో ఆహ “తస్సా గతిం బ్రూహి కుహిం ఉప్పన్నా సా”తి. **తస్సా గతి**న్తి తాయ నిబ్బత్తదేవగతిం.

ఇదాని థేరేన పుచ్ఛితమత్థం దస్సేన్తీ ఆహ –

౨౪౫.“యా సా అహు మయ్హం సఖీ భదన్తే, సఙ్ఘస్స కారేసి మహావిహారం;
విఞ్ఞాతధమ్మా సా అదాసి దానం, ఉప్పన్నా నిమ్మానరతీసు దేవేసు.

౨౪౬.“పజాపతీ తస్స సునిమ్మితస్స,

అచిన్తియో కమ్మవిపాక తస్సా;

యమేతం పుచ్ఛసి ‘కుహిం ఉప్పన్నా సా’తి,

తం తే వియాకాసిం అనఞ్ఞథా అహ”న్తి.

౭౪౩. తత్థ **విఞ్ఞాతధమ్మా**తి విఞ్ఞాతసాసనధమ్మా, పటివిద్ధచతుసచ్చధమ్మాతి అత్థో.

౭౪౬. **సునిమ్మితస్సా**తి సునిమ్మితస్స దేవరాజస్స. **అచిన్తియో కమ్మవిపాక తస్సా**తి విభత్తిలోపం కత్వా నిద్దేసో, తస్సా మమ సఖియా నిబ్బానరతీసు నిబ్బత్తాయ కమ్మవిపాకో పుఞ్ఞకమ్మస్స విపాకభూతా దిబ్బసమ్పత్తి అచిన్తియా అప్పమేయ్యాతి అత్థో. **అనఞ్ఞథా**తి అవిపరీతం యథాసభావతో. కథం పనాయం తస్సా సమ్పత్తిం అఞ్ఞాసీతి? సుభద్దా వియ భద్దాయ, విసాఖాపి దేవధీతా ఇమిస్సా సన్తికం అగమాసి.

ఇదాని దేవధీతా థేరం అఞ్ఞేసమ్పి దానసమాదపనే నియోజేన్తీ ఇమాహి గాథాహి ధమ్మం దేసేసి –

౭౪౭. “తేనహఞ్ఞేపి సమాదపేథ, సఙ్ఘస్స దానాని దదాథ విత్తా;

ధమ్మఞ్చ సుణాథ పసన్నమానసా, సుదుల్లభో లద్ధో మనుస్సలాభో.

౭౪౮.“యం మగ్గం మగ్గాధిపతీ అదేసయి, బ్రహ్మస్సరో కఞ్చనసన్నిభత్తచో;

సఙ్ఘస్స దానాని దదాథ విత్తా, మహప్ఫలా యత్థ భవన్తి దక్ఖిణా.

౭౪౯.“యే పుగ్గలా అట్ఠ సతం పసత్థా, చత్తారి ఏతాని యుగాని హోన్తి;

తే దక్ఖిణేయ్యా సుగతస్స సావకా, ఏతేసు దిన్నాని మహప్ఫలాని.

౭౫౦.“చత్తారో చ పటిపన్నా, చత్తారో చ ఫలే ఠితా;

ఏస సఙ్ఘో ఉజుభూతో, పఞ్ఞాసీలసమాహితో.

౭౫౧.“యజమానానం మనుస్సానం, పుఞ్ఞపేక్ఖాన పాణినం;

కరోతం ఓపధికం పుఞ్ఞం, సఙ్ఘే దిన్నం మహప్ఫలం.

౭౫౨.“ఏసో హి సఙ్ఘో విపులో మహగ్గతో, ఏసప్పమేయ్యో ఉదధీవ సాగరో;

ఏతే హి సేట్ఠా నరవీరసావకా, పభఙ్కరా ధమ్మముదీరయన్తి.

౭౫౩. “తేసం సుదిన్నం సుహుతం సుయిట్ఠం, యే సఙ్ఘముద్దిస్స దదన్తి దానం;

సా దక్ఖిణా సఙ్ఘగతా పతిట్ఠితా, మహప్ఫలా లోకవిదూన వణ్ణితా.

౭౫౪.“ఏతాదిసం యఞ్ఞమనుస్సరన్తా, యే వేదజాతా విచరన్తి లోకే;

వినేయ్య మచ్ఛేరమలం సమూలం, అనిన్దితా సగ్గముపేన్తి ఠాన”న్తి.

౨౪౭. తత్థ **తేనహఞ్ఞేపీ**తి తేనహి అఞ్ఞేపి. **తే**నాతి చ తేన కారణేన, **హీ**తి నిపాతమత్తం. "సమాదపేథా"తి వత్వా సమాదపనాకారం దస్సేతుం ''**సఙ్ఘస్స దానాని దదాథా**''తిఆది వుత్తం. అట్ఠహి అక్ఖణేహి వజ్జితం మనుస్సభావం సన్ధాయాహ ''**సుదుల్లభో లద్ధో మనుస్సలాభో**''తి. తత్థ అట్ఠ అక్ఖణా నామ తయో అపాయా అరూపా అసఞ్ఞసత్తా పచ్చన్తదేసో ఇన్ద్రియానం వేకల్లం నియతమిచ్ఛాదిట్ఠికతా అపాతుభావో బుద్ధస్సాతి.

౨౪౮. యం మగ్గన్తి యం ఖేత్తవిసేసే కతం దానం, తం ఏకన్తేన సుగతిసమ్పాపనతో సుగతిగామిమగ్గం అపాయమగ్గతో జఙ్ఘమగ్గాదితో చ అతివియ సేట్ఠభావేన మగ్గాధిపన్తి కత్వా. దానమ్పి హి సద్ధాహిరియో వియ "దేవలోకగామిమగ్గో"తి వుచ్చతి. యథాహ –

"సద్ధా హిరియం కుసలఞ్చ దానం, ధమ్మా ఏతే సప్పురిసానుయాతా;

ఏతఞ్హి మగ్గం దివియం వదన్తి, ఏతేన హి గచ్ఛతి దేవలోక"న్తి.(అ. ని. ౮.౩౨; కథా. ౪౮౦);

"మగ్గాధిపతీ"తి వా పాఠో, తస్స అరియమగ్గేన సదేవకస్స లోకస్స అధిపతిభూతో సత్థాతి అత్థో దట్ఠబ్బో. **సఙ్ఘస్స దానాని దదాథా**తిఆదినా పునపి దక్ఖిణేయ్యేసు దానసంవిభాగే నియోజేన్తో ఆహ.

౨౪౯. ఇదాని తం దక్ఖిణేయ్యం అరియసఙ్ఘం సరూపతో దస్సేన్తో ''**యే పుగ్గలా అట్ఠ సతం పసత్థా**''తి గాథమాహ. తత్థ **యే**తి అనియమితనిద్దేసో. **పుగ్గలా**తి సత్తా. **అట్ఠా**తి తేసం గణనపరిచ్ఛేదో. తే హి చత్తారో చ పటిపన్నా చత్తారో చ ఫలే ఠితాతి అట్ఠ హోన్తి. **సతం పసత్థా**తి సప్పురిసేహి బుద్ధపచ్చేకబుద్ధసావకేహి అఞ్ఞేహి చ దేవమనుస్సేహి పసత్థా. కస్మా? సహజాతసీలాదిగుణయోగతో. తేసఞ్హి చమ్పకబకులకుసుమాదీనం వియ సహజాతవణ్ణగన్ధాదయో సహజాతసీలసమాధిఆదయో గుణా, తేన తే వణ్ణగన్ధాదిసమ్పన్నాని వియ పుప్ఫాని దేవమనుస్సానం సతం పియా మనాపా పాసంసియా చ హోన్తి. తేన వుత్తం "యే పుగ్గలా అట్ఠ సతం పసత్థా"తి. తే పన సఙ్ఖేపతో సోతాపత్తిమగ్గట్ఠో ఫలట్ఠోతి ఏకం యుగం, ఏవం యావ అరహత్తమగ్గట్ఠో ఫలట్ఠోతి ఏకం యుగన్తి చత్తారి యుగాని హోన్తి. తేనాహ ''**చత్తారి ఏతాని యుగాని హోన్తి తే దక్ఖిణేయ్యా**''తి. **తే**తి పుబ్బే అనియమతో ఉద్దిట్ఠానం నియమేత్వా దస్సనం. తే హి సబ్బేపి కమ్మం కమ్మఫలఞ్చ సద్దహిత్వా దాతబ్బదేయ్యధమ్మసఙ్ఖాతం దక్ఖిణం అరహన్తీతి దక్ఖిణేయ్యా గుణవిసేసయోగేన దానస్స మహప్ఫలభావసాధనతో. **సుగతస్స సావకా**తి సమ్మాసమ్బుద్ధస్స ధమ్మసవనన్తే అరియాయ జాతియా జాతతాయ తం ధమ్మం సుణన్తీతి సావకా. **ఏతేసు దిన్నాని మహప్ఫలానీ**తి ఏతేసు సుగతస్స సావకేసు అప్పకానిపి దానాని దిన్నాని పటిగ్గాహకతో దక్ఖిణావిసుద్ధియా మహప్ఫలాని హోన్తి. తేనాహ భగవా "యావతా, భిక్ఖవే, సఙ్ఘా వా గణా వా, తథాగతసావకసఙ్ఘో తేసం అగ్గమక్ఖాయతీ"తిఆది (అ. ని. ౪.౩౪; ౫.౩౨; ఇతివు. ౯౦).

౨౫౦. చత్తారో చ పటిపన్నాతిఆది హేట్ఠా వుత్తత్థమేవ.

ఇధ పన ఆయస్మా అనురుద్ధో అత్తనా దేవతాయ చ వుత్తమత్థం మనుస్సలోకం ఆగన్త్వా భగవతో ఆరోచేసి. భగవా తమత్థం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా సమ్పత్తపరిసాయ ధమ్మం దేసేసి. సా దేసనా మహాజనస్స సాత్థికా అహోసీతి.

విహారవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౭. చతురిత్థివిమానవణ్ణనా

అభిక్కన్తేన వణ్ణేనాతి చతురిత్థివిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవతి సావత్థియం విహరన్తే ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో హేట్ఠా వుత్తనయేన దేవచారికం చరన్తో తావతింసభవనం గతో. సో తత్థ పటిపాటియా ఠితేసు చతూసు విమానేసు చతస్సో దేవధీతరో పచ్చేకం అచ్ఛరాసహస్సపరివారా దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవన్తియో దిస్వా తాహి పుబ్బే కతకమ్మం పుచ్ఛన్తో –

౭౫౫. “అభిక్కన్తేన వణ్ణేన…పే….వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి. –

ఇమాహి గాథాహి పటిపాటియా పుచ్ఛి. తాపి తస్స పుచ్ఛానన్తరం పటిపాటియా బ్యాకరింసు. తం దస్సేతుం –

౭౫౬. “సా దేవతా అత్తమనా…పే….యస్స కమ్మస్సిదం ఫల”న్తి. –

అయం గాథా వుత్తా.

తా కిర కస్సపస్స భగవతో కాలే ఏసికానామకే రట్ఠే పణ్ణకతే నామ నగరే కులగేహే నిబ్బత్తా వయప్పత్తా తస్మిંయేవ నగరే పతికులం గతా సమగ్గవాసం వసన్తి. తాసు ఏకా అఞ్ఞతరం పిణ్డచారికం భిక్ఖుం దిస్వా పసన్నచిత్తా ఇన్దీవరకలాపం అదాసి, అపరా అఞ్ఞస్స నీలుప్పలహత్థకం అదాసి, అపరా పదుమహత్థకం అదాసి, అపరా సుమనమకుళాని అదాసి. తా అపరేన సమయేన కాలం కత్వా తావతింసభవనే నిబ్బత్తింసు, తాసం అచ్ఛరాసహస్సం పరివారో అహోసి. తా తత్థ యావతాయుకం దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవిత్వా తతో చుతా తస్సేవ కమ్మస్స విపాకావసేసేన అపరాపరం తత్థేవ సంసరన్తియో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే తత్థేవ ఉప్పన్నా వుత్తనయేన ఆయస్మతా మహామోగ్గల్లానేన పుచ్ఛితా. తాసు ఏకా అత్తనా కతం పుబ్బకమ్మం థేరస్స కథేన్తీ –

౭౫౭.“ఇన్దీవరానం హత్థకం అహమదాసిం, భిక్ఖునో పిణ్డాయ చరన్తస్స;
ఏసికానం ఉణ్ణతస్మిం, నగరవరే పణ్ణకతే రమ్మే.

౭౫౮. తేన మేతాదిసో వణ్ణో…పే….వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి. –

ఆహ. అపరా –

౭౫౯.“నీలుప్పలహత్థకం అహమదాసిం, భిక్ఖునో పిణ్డాయ చరన్తస్స;
ఏసికానం ఉణ్ణతస్మిం, నగరవరే పణ్ణకతే రమ్మే.

౭౬౦. “తేన మేతాదిసో వణ్ణో…పే….వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి. –

ఆహ. అపరా –

౭౬౧. “ఓదాతమూలకం హరితపత్తం, ఉదకస్మిం సరే జాతం అహమదాసిం;

భిక్ఖునో పిణ్డాయ చరన్తస్స, ఏసికానం ఉణ్ణతస్మిం;
నగరవరే పణ్ణకతే రమ్మే.

౭౭౪. “తేన మేతాదిసో వణ్ణో…పే०…వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి. –

ఆహ. అపరా –

౭౮౦.“అహం సుమనా సుమనస్స సుమనమకుళాని, దన్తవణ్ణాని అహమదాసిం;
భిక్ఖునో పిణ్డాయ చరన్తస్స, ఏసికానం ఉణ్ణతస్మిం;
నగరవరే పణ్ణకతే రమ్మే.

౭౮౧. “తేన మేతాదిసో వణ్ణో…పే०…వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి. –

ఆహ.

౭౭౯. తత్థ **ఇన్దీవరానం హత్థక**న్తి ఉద్దాలకపుప్ఫహత్థం వాతఘాతకపుప్ఫకలాపం. **ఏసికాన**న్తి ఏసికారట్ఠస్స. **ఉణ్ణతస్మిం నగరవరే**తి ఉణ్ణతే భూమిపదేసే నివిట్ఠే మేఘోదరం లిహన్తేహి వియ అచ్చుగ్గతేహి పాసాదకూటాగారాదీహి ఉణ్ణతే ఉత్తమనగరే. **పణ్ణకతే**తి ఏవంనామకే నగరే.

౭౬౬. **నీలుప్పలహత్థక**న్తి కువలయకలాపం.

౭౭౩. **ఓదాతమూలక**న్తి సేతమూలం, భిసమూలానం ధవలతాయ వుత్తం, పదుమకలాపం సన్ధాయ వదతి. తేనాహ “హరితపత్త”న్తిఆది. తత్థ **హరితపత్త**న్తి నీలపత్తం. అవిజహితమకుళపత్తస్స హి పదుమస్స బాహిరపత్తాని హరితవణ్ణాని ఏవ హోన్తి. **ఉదకస్మిం సరే జాత**న్తి సరే ఉదకమ్హి జాతం, సరోరుహన్తి అత్థో.

౭౮౦. **సుమనా**తి ఏవంనామా. **సుమనస్సా**తి సున్దరచిత్తస్స. **సుమనమకుళానీ**తి జాతిసుమనపుప్ఫమకుళాని. **దన్తవణ్ణానీ**తి సజ్జుకం ఉల్లిఖితహత్థిదన్తసదిసవణ్ణాని.

ఏవం తాహి అత్తనా కతకమ్మే కథితే థేరో తాసం అనుపుబ్బిం కథం కథేత్వా సచ్చాని పకాసేసి. సచ్చపరియోసానే సా సబ్బాపి సహపరివారా సోతాపన్నా అహేసుం. థేరో తం పవత్తిం మనుస్సలోకం ఆగన్త్వా భగవతో ఆరోచేసి. భగవా తమత్థం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా సమ్పత్తపరిసాయ ధమ్మం దేసేసి. సా ధమ్మదేసనా మహాజనస్స సాత్థికా జాతాతి.

చతురిత్థివిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౮. అమ్బవిమానవణ్ణనా

దిబ్బం తే అమ్బవనం రమ్మన్తి అమ్బవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే. తేన సమయేన సావత్థియం అఞ్ఞతరా ఉపాసికా ఆవాసదానస్స మహప్ఫలతం మహానిసంసతఞ్చ సుత్వా ఛన్దజాతా భగవన్తం

అభివాదేత్వా ఏవమాహ “అహం, భన్తే, ఏకం ఆవాసం కారేతుకామా, ఇచ్ఛామి తాదిసం ఓకాసం, ఆచిక్ఖథూ”తి. భగవా భిక్ఖూ ఆణాపేసి, భిక్ఖూ తస్సా ఓకాసం దస్సేసుం. సా తత్థ రమణీయం ఆవాసం కారేత్వా తస్స సమన్తతో అమ్బరుక్ఖే రోపేసి. సో ఆవాసో సమన్తతో అమ్బపన్తీహి పరిక్ఖిత్తో ఛాయూదకసమ్పన్నో ముత్తాజాలసదిసవాలుకాకిణ్ణపణ్డరభూమిభాగో అతివియ మనోహరో అహోసి. సా తం విహారం నానావణ్ణేహి వత్థేహి పుప్ఫదామగన్ధదామాదీహి చ దేవవిమానం వియ అలఙ్కరిత్వా తేలపదీపం ఆరోపేత్వా అమ్బరుక్ఖే చ అహతేహి వత్థేహి వేఠేత్వా సఙ్ఘస్స నియ్యాదేసి.

సా అపరభాగే కాలం కత్వా తావతింసభవనే నిబ్బత్తి, తస్సా మహన్తం విమానం పాతురహోసి అమ్బవనపరిక్ఖిత్తం. సా తత్థ అచ్ఛరాగణపరివారితా దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవతి. తం ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో ఉపగన్త్వా ఇమాహి గాథాహి పుచ్ఛి –

౭౮౩. “దిబ్బం తే అమ్బవనం రమ్మం, పాసాదేత్థ మహల్లకో;
నానాతూరియసఙ్ఘుట్ఠో, అచ్ఛరాగణఘోసితో.

౭౮౪. “పదీపో చేత్థ జలతి, నిచ్చం సోవణ్ణయో మహా;
దుస్సఫలేహి రుక్ఖేహి, సమన్తా పరివారితో.

౭౮౫. “కేన తేతాదిసో వణ్ణో…పే.…వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

౭౮౬. “సా దేవతా అత్తమనా…పే.… యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం”.

౭౮౭. “అహం మనుస్సేసు మనుస్సభూతా, పురిమాయ జాతియా మనుస్సలోకే;
విహారం సఙ్ఘస్స కారేసిం, అమ్బేహి పరివారితం.

౭౮౮. “పరియోసితే విహారే, కారేన్తే నిట్ఠితే మహే;
అమ్బేహి ఛాదయిత్వాన, కత్వా దుస్సమయే ఫలే.

౭౯౦. “పదీపం తత్థ జాలేత్వా, భోజయిత్వా గణుత్తమం;
నియ్యాదేసిం తం సఙ్ఘస్స, పసన్నా సేహి పాణిభి.

౭౯౧. “తేన మే అమ్బవనం రమ్మం, పాసాదేత్థ మహల్లకో;
నానాతూరియసఙ్ఘుట్ఠో, అచ్ఛరాగణఘోసితో.

౭౯౨. “పదీపో చేత్థ జలతి, నిచ్చం సోవణ్ణయో మహా;
దుస్సఫలేహి రుక్ఖేహి, సమన్తా పరివారితో.

౭౯౩. “తేన మేతాదిసో వణ్ణో…పే.…వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి. –

సా దేవతా బ్యాకాసి.

౭౦౩. తత్థ **మహల్లకో**తి మహన్తో ఆయామవిత్థారేహి ఉబ్బేధేన చ విపులో, ఉళారతమోతి అత్థో. **అచ్ఛరాగణఘోసితో**తి తం పమోదితుం సఙ్గీతివసేన చేవ పియసల్లాపవసేన చ అచ్ఛరాసఙ్ఘేన సముగ్ఘోసితో.

౭౦౪. **పదీపో చేత్థ జలతీ**తి సూరియరస్మిసముజ్జలకిరణవితానో రతనప్పదీపో చ ఏత్థ ఏతస్మిం పాసాదే అభిజలతి. **దుస్సఫలేహీ**తి దుస్సాని ఫలాని ఏతేసన్తి దుస్సఫలా. తేహి సముగ్గిరియమానదిబ్బవత్థేహీతి అత్థో.

౭౦౯. **కారేన్తే నిట్ఠితే మహే**తి కతపరియోసితస్స విహారస్స మహే పూజాయ కరీయమానాయ చ. **కత్వా దుస్సమయే ఫలే**తి దుస్సేయేవ తేసం అమ్బానం ఫలం కత్వా.

౭౧౦. **గణుత్తమ**న్తి గణానం ఉత్తమం భగవతో సావకసఙ్ఘం. **నియ్యాదేసి**న్తి సమ్పటిచ్ఛాపేసిం, అదాసిన్తి అత్థో. సేసం వుత్తనయమేవ.

అమ్బవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౯. పీతవిమానవణ్ణనా

పీతవత్థే పీతధజేతి పీతవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవతి పరినిబ్బుతే రఞ్ఞా అజాతసత్తునా అత్తనా పటిలద్ధా భగవతో సరీరధాతుయో గహేత్వా థూపే చ మహే చ కతే రాజగహవాసినీ అఞ్ఞతరా ఉపాసికా పాతోవ కతసరీరపటిజగ్గనా "సత్థు థూపం పూజేస్సామీ"తి యథాలద్ధాని చత్తారి కోసాతకీపుప్ఫాని గహేత్వా సద్ధావేగేన సముస్సాహితమానసా మగ్గపరిస్సయం అనుపధారేత్వావ థూపాభిముఖీ గచ్ఛతి. అథ నం తరుణవచ్ఛా గావీ అభిధావన్తీ వేగేన ఆపతిత్వా సిఙ్గేన పహరిత్వా జీవితక్ఖయం పాపేసి. సా తావదేవ తావతింసభవనే నిబ్బత్తన్తీ సక్కస్స దేవరఞ్ఞో ఉయ్యానకీళాయ గచ్ఛన్తస్స పరివారభూతానం అడ్ఢతియానం నాటకకోటీనం మజ్ఝే అత్తనో సరీరపభాయ తా సబ్బా అభిభవన్తీ సహ రథేన పాతురహోసి. తం దిస్వా సక్కో దేవరాజా విమ్హితచిత్తో అచ్ఛరియబ్భుతజాతో "కీదిసేన ను ఖో ఓళారికేన కమ్మునా అయం ఏదిసిం సుమహతిం దేవిద్ధిముపాగతా"తి తం ఇమాహి గాథాహి పుచ్ఛి –

౭౧౧."పీతవత్థే పీతధజే, పీతాలఙ్కారభూసితే;
పీతచన్దనలిత్తఙ్గే, పీతఉప్పలమాలినీ.

౭౧౨."పీతపాసాదసయనే, పీతాసనే పీతభాజనే;
పీతఛత్తే పీతరథే, పీతస్సే పీతబీజనే.

౭౧౩. "కిం కమ్మమకరీ భద్దే, పుబ్బే మానుసకే భవే;
దేవతే పుచ్ఛితాచిక్ఖ, కిస్స కమ్మస్సిదం ఫల"న్తి.

సాపిస్స ఇమాహి గాథాహి బ్యాకాసి –

౭౯౮."కోసాతకీ నామ లతత్థి భన్తే, తిత్తికా అనభిచ్ఛితా;
తస్సా చత్తారి పుప్ఫాని, థూపం అభిహారిం అహం.

౭౯౯."సత్థు సరీరముద్దిస్స, విప్పసన్నేన చేతసా;
నాస్స మగ్గం అవేక్ఖిస్సం, న తగ్గమనసా సతీ.

౮౦౦."తతో మం అవధీ గావీ, థూపం అపత్తమానసం;
తఞ్చాహం అభిసఞ్చేయ్యం, భియ్యో నూన ఇతో సియా.

౮౦౧."తేన కమ్మేన దేవిన్ద, మఘవా దేవకుఞ్జర;
పహాయ మానుసం దేహం, తవ సహబ్యమాగతా"తి.

౭౯౩-౬. తత్థ **పీతచన్దనలిత్తఙ్గే**తి సువణ్ణవణ్ణేన చన్దనేన అనులిత్తసరీరే. **పీతపాసాదసయనే**తి సబ్బసోవణ్ణమయేన పాసాదేన సువణ్ణపరిక్ఖిత్తేహి సయనేహి చ సమన్నాగతే. ఏవం సబ్బత్థ హేట్ఠా ఉపరి చ పీతసద్దేన సువణ్ణమేవ గహితన్తి దట్ఠబ్బం.

౭౯౮. **లతత్థీ**తి లతా అత్థి. **భన్తే**తి సక్కం దేవరాజానం గారవేన ఆలపతి. **అనభిచ్ఛితా**తి న అభికఙ్ఖితా.

౭౯౯. **సరీర**న్తి సరీరభూతం ధాతుం. అవయవే చాయం సముదాయవోహారో యథా "పటో దడ్ఢో, సముద్దో దిట్ఠో"తి చ. **అస్సా**తి గోరూపస్స. **మగ్గ**న్తి ఆగమనమగ్గం. **న అవేక్ఖిస్స**న్తి న ఓలోకయిం. కస్మా? **న తగ్గమనసా సతీ**తి, తస్సం గావియం గతమనా ఠపితమనా న హోన్తీ, అఞ్ఞదత్థు భగవతో థూపగతమనా ఏవ సమానాతి అత్థో. "తదఙ్గమనసా సతీ"తి చ పాఠో, తదఙ్గే తస్స భగవతో ధాతుయా అఙ్గే మనో ఏతిస్సాతి తదఙ్గమనసా. ఏవంభూతా అహం తదా తస్సా మగ్గం నావేక్ఖిస్సన్తి దస్సేతి.

౮౦౦. **థూపం అపత్తమానస**న్తి థూపం చేతియం అసమ్పత్తఅజ్ఝాసయం, మనసి భవోతి హి మానసో, అజ్ఝాసయో మనోరథో. "థూపం ఉపగన్త్వా పుప్ఫేహి పూజేస్సామీ"తి ఉప్పన్నమనోరథస్స అసమ్పుణ్ణతాయ ఏవం వుత్తం. థూపం చేతియం పన పుప్ఫేహి పూజనచిత్తం సిద్ధమేవ, యేన సా దేవలోకే ఉప్పన్నా. **తఞ్చాహం అభిసఞ్చేయ్య**న్తి తఞ్చే అహం అభిసఞ్చినేయ్యం, పుప్ఫపూజనేన హి పుఞ్ఞం అహం థూపం అభిగన్త్వా యథాధిప్పాయం పూజనేన సమ్మదేవ చినేయ్యం ఉపచినేయ్యన్తి అత్థో. **భియ్యో నూన ఇతో సియా**తి ఇతో యథాలద్ధసమ్పత్తితోపి భియ్యో ఉపరి ఉత్తరితరా సమ్పత్తి సియాతి మఞ్ఞేతి అత్థో.

౮౦౧. **మఘవా దేవకుఞ్జరా**తి ఆలపనం. తత్థ **దేవకుఞ్జరా**తి సబ్బబలపరక్కమాదివిసేసేహి దేవేసు కుఞ్జరసదిసో. **సహబ్య**న్తి సహభావం.

౮౦౨."ఇదం సుత్వా తిదసాధిపతి, మఘవా దేవకుఞ్జరో;
తావతింసే పసాదేన్తో, మాతలిం ఏతదబ్రవీ"తి. –

ఇదం ధమ్మసఙ్గాహకవచనం. తతో సక్కో మాతలిపముఖస్స దేవగణస్స ఇమాహి గాథాహి ధమ్మం దేసేసి –

౮౦౩. “పస్స మాతలి అచ్ఛేరం, చిత్తం కమ్మఫలం ఇదం;

అప్పకమ్పి కతం దేయ్యం, పుఞ్ఞం హోతి మహప్ఫలం.

౮౦౪. “నత్థి చిత్తే పసన్నమ్హి, అప్పకా నామ దక్ఖిణా;

తథాగతే వా సమ్బుద్ధే, అథ వా తస్స సావకే.

౮౦౫. “ఏహి మాతలి అమ్హేపి, భియ్యో భియ్యో మహేమసే;

తథాగతస్స ధాతుయో, సుఖో పుఞ్ఞానముచ్చయో.

౮౦౬. “తిట్ఠన్తే నిబ్బుతే చాపి, సమే చిత్తే సమం ఫలం;

చేతోపణిధిహేతుహి, సత్తా గచ్ఛన్తి సుగ్గతిం.

౮౦౭. “బహూనం వత అత్థాయ, ఉప్పజ్జన్తి తథాగతా;

యత్థ కారం కరిత్వాన, సగ్గం గచ్ఛన్తి దాయకా”తి.

౮౦౨. తత్థ **పసాదేన్తో**తి పసన్నే కరోన్తో, రతనత్తయే సద్ధం ఉప్పాదేన్తోతి అత్థో.

౮౦౩. **చిత్త**న్తి విచిత్తం అచిన్తేయ్యం. **కమ్మఫల**న్తి దేయ్యధమ్మస్స అనుళారత్తేపి ఖేత్తసమ్పత్తియా చ చిత్తసమ్పత్తియా చ ఉళారస్స పుఞ్ఞకమ్మస్స ఫలం పస్సాతి యోజనా. **అప్పకమ్పి కతం దేయ్యం, పుఞ్ఞం హోతి మహప్ఫల**న్తి ఏత్థ **కత**న్తి కారవసేన సక్కారవసేన ఆయతనే వినియుత్తం. **దేయ్య**న్తి దాతబ్బవత్థుం. **పుఞ్ఞ**న్తి తథాపవత్తం పుఞ్ఞకమ్మం.

౮౦౪. ఇదాని యత్థ అప్పకమ్పి కతం పుఞ్ఞం మహప్ఫలం హోతి, తం పాకటం కత్వా దస్సేన్తో **“నత్థి చిత్తే పసన్నమ్హీ”**తి గాథమాహ. తం సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

౮౦౫-౬. **అమ్హేపీ**తి మయమ్పి. **మహేమసే**తి మహామసే పూజామసే. **చేతోపణిధిహేతు హీ**తి అత్తనో చిత్తస్స సమ్మదేవ ఠపననిమిత్తం, అత్తసమ్మాపణిధానేనాతి అత్థో. తేనాహ భగవా –

“న తం మాతాపితా కయిరా, అఞ్ఞే వాపి చ ఞాతకా;

సమ్మా పణిహితం చిత్తం, సేయ్యసో నం తతో కరే”తి. (ధ॰ ప॰ ౪౩);

ఏవఞ్చ పన వత్వా సక్కో దేవానమిన్దో ఉయ్యానకీళాయ ఉస్సాహం పటిప్పస్సమ్భేత్వా తతోవ పటినివత్తిత్వా అత్తనా అభిణ్హం పూజనేయ్యట్ఠానభూతే చూళామణిచేతియే సత్తాహం పూజం అకాసి. అథ అపరేన సమయేన దేవచారికం గతస్స ఆయస్మతో నారదత్థేరస్స తం పవత్తిం గాథాహేవ కథేసి, థేరో ధమ్మసఙ్గాహకానం ఆరోచేసి, తే తథా నం సఙ్గహం ఆరోపేసున్తి.

పీతవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౦. ఉచ్ఛువిమానవణ్ణనా

ఓభాసయిత్వా పథవిం సదేవకన్తి ఉచ్ఛువిమానం. తం హేట్ఠా ఉచ్ఛువిమానేన పాళితో చ అట్ఠుప్పత్తితో చ సదిసమేవ. కేవలం తత్థ సస్సు సుణిసం పీఠకేన పహరిత్వా మారేసి, ఇధ పన లేడ్డునాతి అయమేవ విసేసో. వత్థునో పన భిన్నత్తా ఉభయమ్పి విసుంయేవ సఙ్గహం ఆరుళ్హన్తి వేదితబ్బం.

౮౦౮.“ఓభాసయిత్వా పథవిం సదేవకం, అతిరోచసి చన్దిమసూరియా వియ;
సిరియా చ వణ్ణేన యసేన తేజసా, బ్రహ్మావ దేవే తిదసే సహిన్దకే.

౮౦౯.“పుచ్ఛామి తం ఉప్పలమాలధారినీ, ఆవేళినీ కఞ్చనసన్నిభత్తచే;
అలఙ్కతే ఉత్తమవత్థధారినీ, కా త్వం సుభే దేవతే వన్దసే మమం.

౮౧౦.“కిం త్వం పురే కమ్మమకాసి అత్తనా, మనుస్సభూతా పురిమాయ జాతియా;
దానం సుచిణ్ణం అథ సీలసఞ్ఞమం, కేనుపపన్నా సుగతిం యసస్సినీ;
దేవతే పుచ్ఛితాచిక్ఖ, కిస్స కమ్మస్సిదం ఫల”న్తి. –

ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానత్థేరో పుచ్ఛి. తతో దేవతా ఇమాహి గాథాహి బ్యాకాసి –

౮౧౧.“ఇదాని భన్తే ఇమమేవ గామం, పిణ్డాయ అమ్హాకం ఘరం ఉపాగమి;
తతో తే ఉచ్ఛుస్స అదాసిం ఖణ్డికం, పసన్నచిత్తా అతులాయ పీతియా.

౮౧౨.“సస్సు చ పచ్ఛా అనుయుఞ్జతే మమం, కహం ను ఉచ్ఛుం వధుకే అవాకిరి;
న ఛడ్డితం నో పన ఖాదితం మయా, సన్తస్స భిక్ఖుస్స సయం అదాసహం.

౮౧౩.“‘తుయ్హం న్విదం ఇస్సరియం అథో మమ’, ఇతిస్సా సస్సు పరిభాసతే మమం;
లేడ్డుం గహేత్వా పహారం అదాసి మే, తతో చుతా కాలకతామ్హి దేవతా.

౮౧౪.“తదేవ కమ్మం కుసలం కతం మయా, సుఖఞ్చ కమ్మం అనుభోమి అత్తనా;
దేవేహి సద్ధిం పరిచారయామహం, మోదామహం కామగుణేహి పఞ్చహి.

౮౧౫.“తదేవ కమ్మం కుసలం కతం మయా, సుఖఞ్చ కమ్మం అనుభోమి అత్తనా;
దేవిన్దగుత్తా తిదసేహి రక్ఖితా, సమప్పితా కామగుణేహి పఞ్చహి.

౮౧౬.“ఏతాదిసం పుఞ్ఞఫలం అనప్పకం, మహావిపాకా మమ ఉచ్ఛుదక్ఖిణా;
దేవేహి సద్ధిం పరిచారయామహం, మోదామహం కామగుణేహి పఞ్చహి.

౮౧౭.“ఏతాదిసం పుఞ్ఞఫలం అనప్పకం, మహాజుతికా మమ ఉచ్ఛుదక్ఖిణా;

దేవిన్దగుత్తా తిదసేహి రక్ఖితా, సహస్సనేత్తోరివ నన్దనే వనే.

౮౧౮.“తువఞ్చ భన్తే అనుకమ్పకం విదుం, ఉపేచ్చ వన్దిం కుసలఞ్చ పుచ్ఛిసం;

తతో తే ఉచ్ఛుస్స అదాసిం ఖణ్డికం, పసన్నచిత్తా అతులాయ పీతియా”తి.

సేసం వుత్తసదిసమేవాతి.

ఉచ్ఛువిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౧. వన్దనవిమానవణ్ణనా

అభిక్కన్తేన వణ్ణేనాతి వన్దనవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తేన సమయేన సమ్బహులా భిక్ఖూ అఞ్ఞతరస్మిం గామకావాసే వస్సం వసిత్వా వుత్థవస్సా పవారేత్వా సేనాసనం పటిసామేత్వా పత్తచీవరమాదాయ సావత్థిం ఉద్దిస్స భగవన్తం దస్సనత్థాయ గచ్ఛన్తా అఞ్ఞతరస్స గామస్స మజ్ఝేన అతిక్కమన్తి. తత్థ అఞ్ఞతరా ఇత్థీ తే భిక్ఖూ దిస్వా పసన్నచిత్తా సఞ్జాతగారవబహుమానా పఞ్చపతిట్ఠితేన వన్దిత్వా సిరస్మిం అఞ్జలిం పగ్గయ్హ యావ దస్సనూపచారా పసాదసోమ్మాని అక్ఖీని ఉమ్మీలేత్వా ఓలోకేన్తీ అట్ఠాసి . సా అపరేన సమయేన కాలం కత్వా తావతింసేసు నిబ్బత్తి. అథ నం తత్థ దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవన్తిం ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో ఇమాహి గాథాహి పటిపుచ్ఛి –

౮౧౯. “అభిక్కన్తేన వణ్ణేన…పే.…వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

౮౨౨. “సా దేవతా అత్తమనా…పే.… యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం”.

౮౨౩.“అహం మనుస్సేసు మనుస్సభూతా, దిస్వాన సమణే సీలవన్తే;

పాదాని వన్దిత్వా మనం పసాదయిం, విత్తా చహం అఞ్జలికం అకాసిం.

౮౨౪.“తేన మేతాదిసో వణ్ణో…పే.…వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి. –

ఇమాహి గాథాహి బ్యాకాసి.

౮౨౩. తత్థ **సమణే**తి సమితపాపే. **సీలవన్తే**తి సీలగుణయుత్తే. **మనం పసాదయి**న్తి “సాధురూపా వతిమే అయ్యా ధమ్మచారినో సమచారినో బ్రహ్మచారినో”తి తేసం గుణే ఆరబ్భ చిత్తం పసాదేసిం. **విత్తా చహం అఞ్జలికం అకాసి**న్తి తుట్ఠా సోమనస్సజాతా అహం వన్దిం. పేసలానం భిక్ఖూనం పసాదవికసితాని అక్ఖీని ఉమ్మీలేత్వా దస్సనమత్తమ్పి ఇమేసం సత్తానం బహూపకారం, పగేవ వన్దనాతి. తేనాహ **“తేన మేతాదిసో వణ్ణో”**తిఆది. సేసం వుత్తనయమేవ.

వన్దనవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౨. రజ్జుమాలావిమానవణ్ణనా

అభిక్కన్తేన వణ్ణేనాతి రజ్జుమాలావిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే. తేన సమయేన గయాగామకే అఞ్ఞతరస్స బ్రాహ్మణస్స ధీతా తస్మింయేవ గామే ఏకస్స బ్రాహ్మణకుమారస్స దిన్నా పతికులం గతా, తస్మిం గేహే ఇస్సరియం వత్తేన్తీ తిట్ఠతి. సా తస్మిం గేహే దాసియా ధీతరం దిస్వా న సహతి. దిట్ఠకాలతో పట్ఠాయ కోధేన తటతటాయమానా అక్కోసతి పరిభాసతి, ఖటకఞ్చస్సా దేతి. యదా పన సా వయప్పత్తియా కిచ్చసమత్థా జాతా, తదా నం జణ్ణుకప్పరముట్ఠీహి పహరతేవ యథా తం పురిమజాతీసు బద్ధాఘాతా.

సా కిర దాసీ కస్సపదసబలస్స కాలే తస్సా సామినీ అహోసి, ఇతరా దాసీ. సా తం లేడ్డుదణ్డాదీహి ముట్ఠిఆదీహి చ అభిణ్హం అభిహనతి. సా తేన నిబ్బిన్నా యథాబలం దానాదీని పుఞ్ఞాని కత్వా "అనాగతే అహం సామినీ హుత్వా ఇమిస్సా ఉపరి ఇస్సరియం వత్తేయ్య"న్తి పత్థనం ఠపేసి. అథ సా దాసీ తతో చుతా అపరాపరం సంసరన్తీ ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే వుత్తనయేన గయాగామకే బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తిత్వా పతికులం గతా, ఇతరాపి తస్సా దాసీ అహోసి. ఏవం బద్ధాఘాతతాయ సా తం విహేఠేతి.

ఏవం విహేఠేన్తీ అకారణేనేవ కేసేసు గహేత్వా హత్థేహి చ పాదేహి చ సుహతం హని. సా న్హాపితసాలం గన్త్వా ఖురముణ్డం కారేత్వా అగమాసి. సామినీ "కిం జే దుట్ఠదాసి ముణ్డనమత్తేన తవ విప్పమోక్ఖో"తి రజ్జుం సీసే బన్ధిత్వా తత్థ నం గహేత్వా ఓణమేత్వా ఘాతేతి, తస్సా తఞ్చ రజ్జుం అపనేతుం న దేతి. తతో పట్ఠాయ దాసియా "రజ్జుమాలా"తి నామం అహోసి.

అథేకదివసం సత్థా పచ్చూససమయే మహాకరుణాసమాపత్తితో వుట్ఠాయ లోకం వోలోకేన్తో రజ్జుమాలాయ సోతాపత్తిఫలూపనిస్సయం, తస్సా చ బ్రాహ్మణియా సరణేసు సీలేసు చ పతిట్ఠానం దిస్వా అరఞ్ఞం పవిసిత్వా అఞ్ఞతరస్మిం రుక్ఖమూలే నిసీది ఛబ్బణ్ణా బుద్ధరస్మియో విస్సజ్జేన్తో. రజ్జుమాలాపి ఖో దివసే దివసే తాయ తథా విహేఠియమానా "కిం మే ఇమినా దుజ్జీవితేనా"తి నిబ్బిన్నరూపా జీవితే మరితుకామా ఘటం గహేత్వా ఉదకతిత్థం గచ్ఛన్తీ వియ గేహతో నిక్ఖన్తా అనుక్కమేన వనం పవిసిత్వా భగవతో నిసిన్నరుక్ఖస్స అవిదూరే అఞ్ఞతరస్స రుక్ఖస్స సాఖాయ రజ్జుం బన్ధిత్వా పాసం కత్వా ఉబ్బన్ధితుకామా ఇతో చితో చ ఓలోకేన్తీ అద్దస భగవన్తం తత్థ నిసిన్నం పాసాదికం పసాదనీయం ఉత్తమదమథసమథమనుప్పత్తం ఛబ్బణ్ణబుద్ధరస్మియో విస్సజ్జేన్తం. దిస్వా బుద్ధగారవేన ఆకడ్ఢియమానహదయా "కిం ను ఖో భగవా మాదిసానమ్పి ధమ్మం దేసేతి, యమహం సుత్వా ఇతో దుజ్జీవితతో ముచ్చేయ్య"న్తి చిన్తేసి.

అథ భగవా తస్సా చిత్తాచారం ఓలోకేత్వా "రజ్జుమాలే"తి ఆహ. సా తం సుత్వా అమతేన వియ అభిసిత్తా పీతియా నిరన్తరం ఫుట్ఠా భగవన్తం ఉపసఙ్కమిత్వా వన్దిత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. తస్సా భగవా అనుపుబ్బికథానుపుబ్బకం చతుసచ్చకథం కథేసి, సా సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠహి. సత్థా "వట్టతి ఏత్తకో రజ్జుమాలాయ అనుగ్గహో, ఇదానేసా కేనచి అప్పధంసియా జాతా"తి అరఞ్ఞతో నిక్ఖమిత్వా గామస్స అవిదూరే అఞ్ఞతరస్మిం రుక్ఖమూలే నిసీది. రజ్జుమాలాపి అత్తానం వినిపాతేతుం అభబ్బతాయ ఖన్తిమేత్తానుద్దయసమ్పన్నతాయ చ "బ్రాహ్మణీ మం హనతు వా విహేఠేతు వా యం వా తం వా కరోతూ"తి ఘటేన ఉదకం గహేత్వా గేహం అగమాసి. సామికో గేహద్వారే ఠితో తం దిస్వా "త్వం అజ్జ ఉదకతిత్థం గతా చిరాయిత్వా ఆగతా, ముఖవణ్ణో చ తే అతివియ విప్పసన్నో, త్వఞ్చ అఞ్ఞేన ఆకారేన ఉపట్ఠాసి, కిం ఏత"న్తి పుచ్ఛి. సా తస్స తం పవత్తిం ఆచిక్ఖి.

బ్రాహ్మణో తస్సా వచనం సుత్వా తుస్సిత్వా గేహం గన్త్వా రజ్జుమాలాయ ఉపరి “తయా న కిఞ్చి కాతబ్బ”న్తి సుణిసాయ వత్వా తుట్ఠమానసో సీఘతరం సత్థు సన్తికం గన్త్వా వన్దిత్వా సాదరేన కతపటిసన్థారో సత్థారం నిమన్తేత్వా అత్తనో గేహం ఆనేత్వా పణీతేన ఖాదనీయేన భోజనీయేన పరివిసిత్వా భగవన్తం భుత్తావిం ఓనీతపత్తపాణిం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏకమన్తం నిసీది, సుణిసాపిస్స ఉపసఙ్కమిత్వా వన్దిత్వా ఏకమన్తం నిసీది. గయాగామవాసినోపి బ్రాహ్మణగహపతికా తం పవత్తిం సుత్వా భగవన్తం ఉపసఙ్కమిత్వా అప్పేకచ్చే అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు, అప్పేకచ్చే సమ్మోదనీయం కత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు.

సత్థా రజ్జుమాలాయ తస్సా చ బ్రాహ్మణియా పురిమజాతీసు కతకమ్మం విత్థారతో కథేత్వా సమ్పత్తపరిసాయ అనురూపం ధమ్మం దేసేసి . తం సుత్వా బ్రాహ్మణీ చ మహాజనో చ తత్థ సన్నిపతితో సరణేసు చ సీలేసు చ పతిట్ఠహి. సత్థా ఆసనా వుట్ఠహిత్వా సావత్థిమేవ అగమాసి. బ్రాహ్మణో రజ్జుమాలం ధీతుట్ఠానే ఠపేసి. తస్స సుణిసా రజ్జుమాలం పియచక్ఖూహి ఓలోకేన్తీ యావజీవం మనాపేనేవ సినేహేన పరిహరి. రజ్జుమాలా అపరభాగే కాలం కత్వా తావతింసేసు నిబ్బత్తి, అచ్ఛరాసహస్సఞ్చస్సా పరివారో అహోసి. సా సట్ఠిసకటభారప్పమాణేహి దిబ్బాభరణేహి పటిమణ్డితత్తభావా అచ్ఛరాసహస్సపరివుత్తా నన్దనవనాదీసు మహతిం దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవమానా పముదితమనా విచరతి. అథాయస్మా మహామోగ్గల్లానో దేవచారికం గతో తం మహన్తేన దిబ్బానుభావేన మహతియా దేవిద్ధియా విజ్జోతమానం దిస్వా తాయ కతకమ్మం ఇమాహి గాథాహి పుచ్ఛి.

౮౨౬.“అభిక్కన్తేన వణ్ణేన, యా త్వం తిట్ఠసి దేవతే;
హత్థే పాదే చ విగ్గయ్హ, నచ్చసి సుప్పవాదితే.

౮౨౭.“తస్సా తే నచ్చమానాయ, అఙ్గమఙ్గేహి సబ్బసో;
దిబ్బా సద్దా నిచ్ఛరన్తి, సవనీయా మనోరమా.

౮౨౮.“తస్సా తే నచ్చమానాయ, అఙ్గమఙ్గేహి సబ్బసో;
దిబ్బా గన్ధా పవాయన్తి, సుచిగన్ధా మనోరమా.

౮౨౯.“వివత్తమానా కాయేన, యా వేణీసు పిళన్ధనా;
తేసం సుయ్యతి నిగ్ఘోసో, తూరియే పఞ్చఙ్గికే యథా.

౮౩౦. “వటంసకా వాతధుతా, వాతేన సమ్పకమ్పితా;
తేసం సుయ్యతి నిగ్ఘోసో, తూరియే పఞ్చఙ్గికే యథా.

౮౩౧. “యాపి తే సిరస్మిం మాలా, సుచిగన్ధా మనోరమా;
వాతి గన్ధో దిసా సబ్బా, రుక్ఖో మఞ్జూసకో యథా.

౮౩౨.“ఘాయసే తం సుచిగన్ధం, రూపం పస్ససి అమానుసం;
దేవతే పుచ్ఛితాచిక్ఖ, కిస్స కమ్మస్సిదం ఫల”న్తి.

౮౨౬. **తత్థ హత్థే పాదే చ విగ్గయ్హాతి** హత్థే చ పాదే చ వివిధేహి ఆకారేహి గహేత్వా, పుప్ఫముట్ఠిపుప్ఫఞ్జలిఆదిభేదస్స సాఖాభినయస్స దస్సనవసేన వివిధేహి ఆకారేహి హత్థే, చ, సమపాదాదీనమ్పి ఠానవిసేసానం దస్సనవసేన వివిధేహి ఆకారేహి పాదే చ ఉపాదియిత్వాతి అత్థో. చ-సద్దేన సాఖాభినయం సఙ్గణ్హాతి. **నచ్చసీతి** నటసి. **యా త్వన్తి** యా వుత్తనయవసేన నచ్చం కరోసీతి అత్థో. **సుప్పవాదితేతి** సున్దరే పవజ్జనే సతి తవ నచ్చస్స అనురూపవసేన వీణావంసముదిఙ్గతాళాదికే వాదియమానే, పఞ్చఙ్గికే తూరియే పగ్గయ్హమానేతి అత్థో. సేసం హేట్ఠావిమానే వుత్తనయమేవ.

ఏవం థేరేన పుచ్ఛితా సా దేవతా అత్తనో పురిమజాతిఆదిం ఇమాహి గాథాహి బ్యాకాసి –

౮౩౩. “దాసీ అహం పురే ఆసిం, గయాయం బ్రాహ్మణస్సహం;
అప్పపుఞ్ఞా అలక్ఖికా, రజ్జుమాలాతి మం విదుం.

౮౩౪. “అక్కోసానం వధానఞ్చ, తజ్జనాయ చ ఉగ్గతా;
కుటం గహేత్వా నిక్ఖమ్మ, అగఞ్ఛిం ఉదహారియా.

౮౩౫. “విపథే కుటం నిక్ఖిపిత్వా, వనసణ్డం ఉపాగమిం;
‘ఇధేవాహం మరిస్సామి, కో అత్థో జీవితేన మే’.

౮౩౬. “దళ్హం పాసం కరిత్వాన, ఆసుమ్భిత్వాన పాదపే;
తతో దిసా విలోకేసిం, ‘కో ను ఖో వనమస్సితో’.

౮౩౭. “తత్థద్దసాసిం సమ్బుద్ధం, సబ్బలోకహితం మునిం;
నిసిన్నం రుక్ఖమూలస్మిం, ఝాయన్తం అకుతోభయం.

౮౩౮. “తస్సా మే అహు సంవేగో, అబ్భుతో లోమహంసనో;
‘కో ను ఖో వనమస్సితో, మనుస్సో ఉదాహు దేవతా’.

౮౩౯. “పాసాదికం పసాదనీయం, వనా నిబ్బనమాగతం;
దిస్వా మనో మే పసీది, నాయం యాదిసకీదిసో.

౮౪౦. “గుత్తిన్ద్రియో ఝానరతో, అబహిగ్గతమానసో;
హితో సబ్బస్స లోకస్స, బుద్ధో అయం భవిస్సతి.

౮౪౧. “భయభేరవో దురాసదో, సీహోవ గుహమస్సితో;
దుల్లభాయం దస్సనాయ, పుప్ఫం ఓదుమ్బరం యథా.

౮౪౨. “సో మం ముదూహి వాచాహి, ఆలపిత్వా తథాగతో;
రజ్జుమాలేతి మంవోచ, సరణం గచ్ఛ తథాగతం.

౮౪౩.“తాహం గిరం సుణిత్వాన, నేలం అత్థవతిం సుచిం;
సణ్హం ముదుఞ్చ వగ్గుఞ్చ, సబ్బసోకాపనూదనం.

౮౪౪.“కల్లచిత్తఞ్చ మం ఞత్వా, పసన్నం సుద్ధమానసం;
హితో సబ్బస్స లోకస్స, అనుసాసి తథాగతో.

౮౪౫.“ఇదం దుక్ఖన్తి మంవోచ, అయం దుక్ఖస్స సమ్భవో;
దుక్ఖనిరోధో మగ్గో చ, అఞ్జసో అమతోగధో.

౮౪౬.“అనుకమ్పకస్స కుసలస్స, ఓవాదమ్హి అహం ఠితా;
అజ్ఝగా అమతం సన్తిం, నిబ్బానం పదమచ్చుతం.

౮౪౭.“సాహం అవట్ఠితాపేమా, దస్సనే అవికమ్పినీ;
మూలజాతాయ సద్ధాయ, ధీతా బుద్ధస్స ఓరసా.

౮౪౮.“సాహం రమామి కీళామి, మోదామి అకుతోభయా;
దిబ్బమాలం ధారయామి, పివామి మధుమద్దవం.

౮౪౯.“సట్ఠితూరియసహస్సాని, పటిబోధం కరోన్తి మే;
ఆళమ్బో గగ్గరో భీమో, సాధువాదీ చ సంసయో.

౮౫౦.“పోక్ఖరో చ సుఫస్సో చ, విణామోక్ఖా చ నారియో;
నన్దా చేవ సునన్దా చ, సోణదిన్నా సుచిమ్హితా.

౮౫౧.“అలమ్బుసా మిస్సకేసీ చ, పుణ్డరీకాతిదారుణీ;
ఏణీఫస్సా సుఫస్సా చ, సుభద్దా ముదువాదినీ.

౮౫౨.“ఏతా చఞ్ఞా చ సేయ్యాసే, అచ్ఛరానం పబోధికా;
తా మం కాలేనుపాగన్త్వా, అభిభాసన్తి దేవతా.

౮౫౩.“హన్ద నచ్చామ గాయామ, హన్ద తం రమయామసే;
నయిదం అకతపుఞ్ఞానం, కతపుఞ్ఞానమేవిదం.

౮౫౪.“అసోకం నన్దనం రమ్మం, తిదసానం మహావనం;
సుఖం అకతపుఞ్ఞానం, ఇధ నత్థి పరత్థ చ.

౮౫౫.“సుఖఞ్చ కతపుఞ్ఞానం, ఇధ చేవ పరత్థ చ;

తేసం సహబ్యకామానం, కత్తబ్బం కుసలం బహుం;
కతపుఞ్ఞా హి మోదన్తి, సగ్గే భోగసమఙ్గినో.

౮౩౬.“బహూనం వత అత్థాయ, ఉప్పజ్జన్తి తథాగతా;
దక్ఖిణేయ్యా మనుస్సానం, పుఞ్ఞక్ఖేత్తానమాకరా;
యత్థ కారం కరిత్వాన, సగ్గే మోదన్తి దాయకా”తి.

౮౩౩. తత్థ **దాసీ అహం పురే ఆసి**న్తి పురే పురిమజాతియం అహం అన్తోజాతా దాసీ అహోసిం. తత్థ కస్సాతి ఆహ **“గయాయం బ్రాహ్మణస్సహ”**న్తి, గయానామకే గామే అఞ్ఞతరస్స బ్రాహ్మణస్స. **హ**న్తి నిపాతమత్తం. **అప్పపుఞ్ఞా**తి మన్దభాగ్యా అపుఞ్ఞా. **అలక్ఖికా**తి నిస్సిరికా కాలకణ్ణీ. **రజ్జుమాలాతి మం విదు**న్తి, కేసే గహేత్వా ఆకడ్ఢనపరికడ్ఢనదుక్ఖేన ముణ్డకే కతే పునపి తదత్థమేవ సీసే దళ్హం బన్ధిత్వా ఠపితరజ్జుకుణ్డలకవసేన “రజ్జుమాలా”తి మం మనుస్సా జానింసు.

౮౩౪. **వధాన**న్తి తాళనానం. **తజ్జనాయా**తి భయసన్తజ్జనేన. **ఉగ్గతా**తి ఉగ్గతాయ దోమనస్సుప్పత్తియా. **ఉదహారియా**తి ఉదకహారికా, ఉదకం ఆహరన్తీ వియ హుత్వాతి అధిప్పాయో.

౮౩౫. **విపథే**తి అపథే, మగ్గతో అపక్కమిత్వాతి అత్థో. **క్వత్థో**తి కో అత్థో. సోయేవ వా పాఠో.

౮౩౬. **దళ్హం పాసం కరిత్వానా**తి బన్ధనపాసం థిరం అచ్ఛిజ్జనకం కత్వా. **ఆసుమ్భిత్వాన పాదపే**తి విటపే లగ్గనవసేన పాదపే రుక్ఖే ఖిపిత్వా. **తతో దిసా విలోకేసిం, కో ను ఖో వనమస్సితో**తి ఇమం వనం పవిసనవసేన అస్సితో ను ఖో కోచి అత్థి, యతో మే మరణన్తరాయో సియాతి అధిప్పాయో.

౮౩౭. **సమ్బుద్ధ**న్తిఆది తదా తస్సా తాదిసే నిచ్ఛయే అసతిపి సభావవసేన వుత్తం. తస్సత్థో – సయమేవ సమ్మదేవ చ సబ్బస్సాపి బుజ్ఝితబ్బస్స బుద్ధత్తా **సమ్బుద్ధం,** మహాకరుణాయోగేన హీనాదిభేదభిన్నస్స సబ్బస్సాపి లోకస్స ఏకన్తహితత్తా **సబ్బలోకహితం,** ఉభయలోకం మునతో **మునిం,** నిసజ్జావసేన కిలేసాభిసఙ్ఖారేహి ఠానా చావనాభావేన చ **నిసిన్నం,** ఆరమ్మణూపనిజ్ఝానేన లక్ఖణూపనిజ్ఝానేన చ **ఝాయన్తం,** బోధిమూలేయేవ భయహేతూనం సముచ్ఛిన్నత్తా కుతోచిపి భయాభావతో **అకుతోభయ**న్తి వేదితబ్బం.

౮౩౮. **సంవేగో** నామ సహోత్తప్పం ఞాణం, సో తస్సా భగవతో దస్సనేన ఉప్పజ్జి. తేనాహ **“తస్సా మే అహు సంవేగో”**తి.

౮౩౯. **పాసాదిక**న్తి పసాదావహం, ద్వత్తింసమహాపురిసలక్ఖణఅసీతిఅనుబ్యఞ్జనబ్యామప్పభాకేతుమాలాలఙ్కతాయ సమన్తపాసాదికాయ అత్తనో సరీరసోభాసమ్పత్తియా రూపకాయదస్సనబ్యావటస్స జనస్స సాధుభావతో పసాదసంవడ్ఢనన్తి అత్థో. **పసాదనీయ**న్తి దసబల-చతువేసారజ్జఛఅసాధారణఞాణ-అట్ఠారసావేణిక-బుద్ధధమ్మపభుతిఅపరిమాణగుణసమన్నాగతాయ ధమ్మకాయసమ్పత్తియా సరిక్ఖకజనస్స పసీదితబ్బయుత్తం, పాసాదికన్తి అత్థో. **వనా**తి కిలేసవనతో అపక్కమిత్వా. **నిబ్బనమాగత**న్తి నిత్తణ్హాభావం నిబ్బానమేవ ఉపగతం అధిగతం. **యాదిసకీదిసో**తి యో వా సో వా, పచురజనోతి అత్థో.

౨౪౦-౪౧. మనచ్ఛట్ఠానం ఇన్ద్రియానం అగ్గమగ్గగోపనాయ గోపితత్తా **గుత్తిన్ద్రియో**. అగ్గఫలఞ్ఞానాభిరతియా **ఝానరతో**. తతో ఏవ బహిభూతేహి రూపాదిఆరమ్మణేహి అపక్కమిత్వా విసయజ్ఝత్తే నిబ్బానే చ ఓగాళ్హచిత్తతాయ **అబహిగ్గతమానసో**. మిచ్ఛాగాహమోచనభయేన విపల్లాసవసేహి మిచ్ఛాదిట్ఠికేహి భాయితబ్బతో తేసఞ్చ భయజననతో **భయభేరవో**. పయోగాసయవిపన్నేహి అనుపగమనీయతో చ కేనచిపి అనాసాదనీయతో చ **దురాసదో. దుల్లభాయ**న్తి దుల్లభో అయం. **దస్సనాయా**తి దట్ఠుమ్పి. **పుప్ఫం ఓదుమ్బరం యథా**తి యథా నామ ఉదుమ్బరే భవం పుప్ఫం దుల్లభదస్సనం, కదాచిదేవ భవేయ్య, న వా భవేయ్య, ఏవం ఈదిసస్స ఉత్తమపుగ్గలస్సాతి అత్థో.

౨౪౨. **సో తథాగతో ముదూహి వాచాహి** సణ్హాయ వాచాయ ''**రజ్జుమాలే**''**తి మం ఆలపిత్వా** ఆమన్తేత్వా **సరణం గచ్ఛ తథాగత**న్తి ''తథా ఆగతో''తిఆదినా **తథాగతం** సమ్మాసమ్బుద్ధం **సరణం గచ్ఛాతి మం అవోచ** అభాసీతి యోజనా.

౨౪౩-౪. **తాహ**న్తి తం అహం. **గిర**న్తి వాచం. **నేల**న్తి నిద్దోసం. **అత్థవతి**న్తి అత్థయుత్తం సాత్థం , ఏకన్తహితం వా. వచీసోచేయ్యతాయ **సుచిం**. అకక్ఖళతాయ **సణ్హం**. వేనేయ్యానం ముదుభావకరత్తా **ముదు**. సవనీయభావేన **వగ్గుం. సబ్బసోకాపనూదన**న్తి ఞాతిబ్యసనాదివసేన ఉప్పజ్జనకస్స సబ్బస్సాపి సోకస్స వినోదనం గిరం సుత్వాన పసన్నచిత్తా అహోసిన్తి సమ్బన్ధో. సబ్బమేతం దానకథం ఆదిం కత్వా ఉస్సక్కిత్వా నేక్ఖమ్మే ఆనిసంసం విభావనవసేన పవత్తితం భగవతో అనుపుబ్బికథం సన్ధాయ వదతి. తేనేవాహ ''**కల్లచిత్తఞ్చ మం ఞత్వా**''తిఆది.

తత్థ **కల్లచిత్త**న్తి కమ్మనియచిత్తం, హేట్ఠా పవత్తితదేసనాయ అస్సద్ధియాదీనం చిత్తదోసానం విగతత్తా ఉపరిదేసనాయ భాజనభావూపగమనేన కమ్మక్ఖమచిత్తం, భావనాకమ్మస్స యోగ్గచిత్తన్తి అత్థో. తేనేవాహ ''**పసన్నం సుద్ధమానస**''న్తి. తత్థ ''**పసన్న**''న్తి ఇమినా అస్సద్ధియాపగమమాహ, ''**సుద్ధమానస**''న్తి ఇమినా కామచ్ఛన్దాదిఅపగమనేన ముదుచిత్తతం ఉదగ్గచిత్తతఞ్చ దస్సేతి. **అనుసాసీ**తి ఓవది, సాముక్కంసికాయ ధమ్మదేసనాయ సహ ఉపాయేన పవత్తినివత్తియో ఉపదిసీతి అత్థో. తేనేవాహ ''**ఇదం దుక్ఖ**''న్తిఆది. అనుసాసితాకారదస్సనఞ్హేతం.

౨౪౫. తత్థ **ఇదం దుక్ఖన్తి మంవోచా**తి ఇదం తణ్హావజ్జం తేభూమకం ధమ్మజాతం బాధకసభావత్తా కుచ్ఛికం హుత్వా తుచ్ఛసభావత్తా తథత్తా చ దుక్ఖం అరియసచ్చన్తి మయ్హం అభాసి. **అయం దుక్ఖస్స సమ్భవో**తి అయం ఆమతణ్హాదిభేదా తణ్హా యథావుత్తస్స దుక్ఖస్స సమ్భవో పభవో ఉప్పత్తి హేతు సముదయో అరియసచ్చన్తి. **దుక్ఖనిరోధో**తి దుక్ఖస్స సన్తిభావో అసఙ్ఖతధాతు నిరోధో అరియసచ్చన్తి. అన్తద్వయస్స పరివజ్జనతో **అఞ్జసో** నిబ్బానగామినిపటిపదాభావతో **అమతోగధో** మగ్గో అరియసచ్చన్తి మం అవోచాతి సమ్బన్ధో.

౨౪౬. **కుసలస్సా**తి ఓవాదదానే వేనేయ్యదమనే ఛేకస్స, అప్పమాదపటిపత్తియా వా మత్థకప్పత్తియా అనవజ్జస్స. **ఓవాదమ్హి అహం ఠితా**తి యథావుత్తే ఓవాదే అనుసిట్ఠియం సిక్ఖాత్తయపారిపూరియా సచ్చపటివేధేన అహం పతిట్ఠితా. తేనాహ ''**అజ్ఝగా అమతం సన్తిం, నిబ్బానం పదమచ్చుత**''న్తి, ఇదం ఓవాదే పతిట్ఠానస్స కారణవచనం. యా నిచ్చతాయ మరణాభావతో **అమతం,** సబ్బదుక్ఖవూపసమతాయ **సన్తిం,** అధిగతానం అచవనహేతుతాయ **అచ్చుతం నిబ్బానం పదం అజ్ఝగా** అధిగఞ్ఛి, సా ఏకంసేన సత్థు ఓవాదే పతిట్ఠితా నామాతి.

౨౪౭. **అవట్ఠితాపేమా**తి దళ్హభత్తీ రతనత్తయే నిచ్చలపసాదసినేహా. కస్మా? యస్మా **దస్సనే అవికమ్పినీ,** ''సమ్మాసమ్బుద్ధో భగవా, స్వాక్ఖాతో ధమ్మో, సుప్పటిపన్నో సఙ్ఘో''తి ఏతస్మిం సమ్మాదస్సనే అచలా కేనచి అచాలనీయా.

కేన పనేతం అవికమ్పనన్తి ఆహ **‘‘మూలజాతాయ సద్ధాయా’’**తి. అయం ‘‘ఇతిపి సో భగవా అరహ’’న్తిఆదినా (మ. ని. ౧.౭౪; సం. ని. ౫.౯౯౭; అ. ని. ៩.౨౭) సమ్మాసమ్బుద్ధే, ‘‘స్వాక్ఖాతో భగవతా ధమ్మో’’తిఆదినా తస్స ధమ్మే, ‘‘సుప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో’’తిఆదినా తస్స సఙ్ఘే చ సచ్చాభిసమయసఙ్ఖాతేన మూలేన జాతమూలా సద్ధా, తాయ అహం అవికమ్పినీతి దస్సేతి. తతో ఏవ **ధీతా బుద్ధస్స ఓరసాతి** సమ్మాసమ్బుద్ధస్స ఉరే వాయామజనితాభిజాతితాయ ఓరసపుత్తీ.

౮౪౮. **సాహం రమామీ**తి సా అహం తదా అరియాయ జాతియా ఇదాని దేవూపపత్తియా ఆగతా మగ్గరతియా ఫలరతియా చ రమామి, కామగుణరతియా **కీళామి,** ఉభయేనాపి **మోదామి**. అత్తానువాదభయాదీనం అపగతత్తా **అకుతోభయా. మధుమద్దవ**న్తి మధుసఙ్ఖాతం మద్దవకరం, నచ్చనగాయనకాలేసు సరీరస్స సరస్స చ ముదుభావావహం గన్ధపానం సన్ధాయ వదతి.‘‘మధుమాదవ’’న్తిపి పఠన్తి, ఆదవం యావదవం యావదేవ దవత్థం మధురం పివామీతి అత్థో.

౮౪౯. **పుఞ్ఞక్ఖేత్తానమాకరా**తి సదేవకస్స లోకస్స పుఞ్ఞక్ఖేత్తభూతానం అరియానం మగ్గఫలట్ఠానం అరియసఙ్ఘస్స ఆకరా ఉప్పత్తిట్ఠానం తథాగతా. **యథా**తి యస్మిం పుఞ్ఞక్ఖేత్తే. సేసం వుత్తనయమేవ.

అథాయస్మా మహామోగ్గల్లానో అత్తనా చ దేవతాయ చ పవత్తితం ఇమం కథాసల్లాపం మనుస్సలోకం ఆగన్త్వా భగవతో ఆరోచేసి. భగవా తమత్థం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా సమ్పత్తపరిసాయ ధమ్మం దేసేసి. సా దేసనా మహాజనస్స సాత్థికా అహోసీతి.

రజ్జుమాలావిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

ఇతి పరమత్థదీపనియా ఖుద్దక-అట్ఠకథాయ విమానవత్థుస్మిం

ద్వాదసవత్థుపటిమణ్డితస్స చతుత్థస్స మఞ్జిట్ఠకవగ్గస్స

అత్థవణ్ణనా నిట్ఠితా.

నిట్ఠితా చ ఇత్థివిమానవణ్ణనా.

౨. పురిసవిమానం

౫. మహారథవగ్గో

౧. మణ్డూకదేవపుత్తవిమానవణ్ణనా

మహారథవగ్గే **కో మే వన్దతి పాదానీ**తి మణ్డూకదేవపుత్తవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా చమ్పాయం విహరతి గగ్గరాయ పోక్ఖరణియా తీరే. సో పచ్చూసవేలాయం బుద్ధాచిణ్ణం మహాకరుణాసమాపత్తిం సమాపజ్జిత్వా తతో వుట్ఠాయ వేనేయ్యబన్ధవే సత్తే వోలోకేన్తో అద్దస "అజ్జ మయి సాయన్హసమయే ధమ్మం దేసేన్తే ఏకో మణ్డూకో మమ సరే నిమిత్తం గణ్హన్తో పరూపక్కమేన మరిత్వా దేవలోకే నిబ్బత్తిత్వా మహతా దేవపరివారేన మహాజనస్స పస్సన్తస్సేవ ఆగమిస్సతి, తత్థ బహూనం ధమ్మాభిసమయో భవిస్సతీ"తి దిస్వా పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం చమ్పానగరం పిణ్డాయ పవిసిత్వా, భిక్ఖూనం సులభపిణ్డపాతం కత్వా కతభత్తకిచ్చో విహారం పవిసిత్వా భిక్ఖూసు వత్తం దస్సేత్వా, అత్తనో అత్తనో దివాట్ఠానం గతేసు గన్ధకుటిం పవిసిత్వా ఫలసమాపత్తిసుఖేన దివసభాగం ఖేపేత్వా, సాయన్హసమయే చతూసు పరిసాసు సన్నిపతితాసు సురభిగన్ధకుటితో నిక్ఖమిత్వా తఙ్ఖణానురూపేన పాటిహారియేన పోక్ఖరణితీరే ధమ్మసభామణ్డపం పవిసిత్వా అలఙ్కతవరబుద్ధాసనే నిసిన్నో మనోసిలాతలే సీహనాదం నదన్తో అఛమ్భితకేసరసీహో వియ అట్ఠఙ్గసమన్నాగతం బ్రహ్మస్సరం నిచ్ఛారేన్తో అచిన్తేయ్యేన బుద్ధానుభావేన అనుపమాయ బుద్ధలీలాయ ధమ్మం దేసేతుం ఆరభి.

తస్మిఞ్చ ఖణే ఏకో మణ్డూకో పోక్ఖరణితో ఆగన్త్వా "ధమ్మో ఏసో వుచ్చతీ"తి ధమ్మసఞ్ఞాయ సరే నిమిత్తం గణ్హన్తో పరిసపరియన్తే నిపజ్జి. అథేకో వచ్ఛపాలో తం పదేసం ఆగతో సత్థారం ధమ్మం దేసేన్తం పరిసఞ్చ పరమేన ఉపసమేన ధమ్మం సుణన్తం దిస్వా తగ్గతమానసో దణ్డమోలుబ్భ తిట్ఠన్తో మణ్డూకం అనోలోకేత్వా తస్స సీసే సన్నిరుమ్భిత్వా అట్ఠాసి. సో ధమ్మసఞ్ఞాయ పసన్నచిత్తో తావదేవ కాలం కత్వా తావతింసభవనే ద్వాదసయోజనికే కనకవిమానే నిబ్బత్తిత్వా సుత్తప్పబుద్ధో వియ తత్థ అచ్ఛరాసఙ్ఘపరివుతం అత్తానం దిస్వా "కుతో ను ఖో ఇధ అహం నిబ్బత్తో"తి ఆవజ్జేన్తో పురిమజాతిం దిస్వా "అహమ్పి నామ ఇధ ఉప్పజ్జిం, ఈదిసఞ్చ సమ్పత్తిం పటిలభిం, కిం ను ఖో కమ్మం అకాసి"న్తి ఉపధారేన్తో అఞ్ఞం న అద్దస అఞ్ఞత్ర భగవతో సరే నిమిత్తగ్గాహా. సో తావదేవ సహ విమానేన ఆగన్త్వా విమానతో ఓతరిత్వా, మహాజనస్స పస్సన్తస్సేవ మహతా పరివారేన మహన్తేన దిబ్బానుభావేన ఉపసఙ్కమిత్వా, భగవతో పాదే సిరసా వన్దిత్వా అఞ్జలిం పగ్గయ్హ నమస్సమానో అట్ఠాసి. అథ నం భగవా జానన్తోవ మహాజనస్స కమ్మఫలం బుద్ధానుభావఞ్చ పచ్చక్ఖం కాతుం –

౮౫౮."కో మే వన్దతి పాదాని, ఇద్ధియా యససా జలం;

అభిక్కన్తేన వణ్ణేన, సబ్బా ఓభాసయం దిసా"తి. –

పుచ్ఛి. తత్థ **కో**తి దేవనాగయక్ఖమనుస్సాదీసు కో, కతమోతి అత్థో. **మే**తి మమ. **పాదానీ**తి పాదే. **ఇద్ధియా**తి ఇమాయ ఈదిసాయ దేవిద్ధియా. **యససా**తి ఇమినా ఈదిసేన పరివారేన పరిచ్ఛేదేన చ. **జల**న్తి విజ్జోతమానో. **అభిక్కన్తేనా**తి అతివియ కన్తేన కమనీయేన సున్దరేన. **వణ్ణేనా**తి ఛవివణ్ణేన, సరీరవణ్ణనిభాయాతి అత్థో.

అథ దేవపుత్తో అత్తనో పురిమజాతిఆదిం ఆవి కరోన్తో ఇమాహి గాథాహి బ్యాకాసి –

౮౫౮.“మణ్డూకోహం పురే ఆసిం, ఉదకే వారిగోచరో;
తవ ధమ్మం సుణన్తస్స, అవధీ వచ్ఛపాలకో.

౮౫౯.“ముహుత్తం చిత్తపసాదస్స, ఇద్ధిం పస్స యసఞ్చ మే;
ఆనుభావఞ్చ మే పస్స, వణ్ణం పస్స జుతిఞ్చ మే.

౮౬౦.“యే చ తే దీఘమద్ధానం, ధమ్మం అస్సోసుం గోతమ;
పత్తా తే అచలట్ఠానం, యత్థ గన్త్వా న సోచరే”తి.

౮౫౮. తత్థ **పురే**తి పురిమజాతియం. **ఉదకే**తి ఇదం తదా అత్తనో ఉప్పత్తిట్ఠానదస్సనం. **ఉదకే మణ్డూకో**తి ఏతేన ఉద్ధుమాయికాదికస్స థలే మణ్డూకస్స నివత్తనం కతం హోతి. గావో చరన్తి ఏత్థాతి గోచరో, గోచరో వియాతి గోచరో, ఘాసేసనట్ఠానం. వారి ఉదకం గోచరో ఏతస్సాతి **వారిగోచరో** . ఉదకచారీపి హి కోచి కచ్ఛపాది అవారిగోచరోపి హోతీతి “వారిగోచరో”తి విసేసేత్వా వుత్తం. **తవ ధమ్మం సుణన్తస్సా**తి బ్రహ్మస్సరేన కరవీకరుతమఞ్జునా దేసేన్తస్స తవ ధమ్మం “ధమ్మో ఏసో వుచ్చతీ”తి సరే నిమిత్తగ్గాహవసేన సుణన్తస్స, అనాదరే చేతం సామివచనం వేదితబ్బం. **అవధీ వచ్ఛపాలకో**తి వచ్ఛే రక్ఖన్తో గోపాలదారకో మమ సమీపం ఆగన్త్వా దణ్డమోలుబ్భిత్వా తిట్ఠన్తో మమ సీసే దణ్డం సన్నిరుమ్భిత్వా మం మారేసి.

౮౫౯. **ముహుత్తం చిత్తపసాదస్సా**తి తవ ధమ్మే ముహుత్తమత్తం ఉప్పన్నస్స చిత్తపసాదస్స హేతుభూతస్స **ఇద్ధి**న్తి సమిద్ధిం, దిబ్బవిభూతిన్తి అత్థో. **యస**న్తి పరివారం. **ఆనుభావ**న్తి కామవణ్ణితాదిదిబ్బానుభావం. **వణ్ణ**న్తి సరీరవణ్ణసమ్పత్తిం. **జుతి**న్తి ద్వాదసయోజనాని ఫరణసమత్థం పభావిసేసం.

౮౬౦. **యే**తి యే సత్తా. చ-సద్దో బ్యతిరేకే. **తే**తి తవ. **దీఘమద్ధాన**న్తి బహువేలం. **అస్సోసు**న్తి సుణింసు. **గోతమా**తి భగవన్తం గోత్తేన ఆలపతి. **అచలట్ఠాన**న్తి నిబ్బానం. అయఞ్హేత్థ అత్థో – గోతమ భగవా అహం వియ ఇత్తరమేవ కాలం అసుణిత్వా యే పన కతపుఞ్ఞా చిరం కాలం తవ ధమ్మం అస్సోసుం సోతుం లభింసు, తే దీఘరత్తం సంసారబ్యసనాభిభూతా ఇమే సత్తా యత్థ గన్త్వా న సోచేయ్యుం, తం అసోకం సస్సతభావేన అచలం సన్తిపదం పత్తా ఏవ, న తేసం తస్స పత్తియా అన్తరాయోతి.

అథస్స భగవా సమ్పత్తపరిసాయ చ ఉపనిస్సయసమ్పత్తిం ఓలోకేత్వా విత్థారేన ధమ్మం దేసేసి. దేసనాపరియోసానే సో దేవపుత్తో సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠహి, చతురాసీతియా పాణసహస్సానం ధమ్మాభిసమయో అహోసి. దేవపుత్తో భగవన్తం వన్దిత్వా తిక్ఖత్తుం పదక్ఖిణం కత్వా భిక్ఖుసఙ్ఘస్స చ అఞ్జలిం కత్వా సహ పరివారేన దేవలోకమేవ గతోతి.

మణ్డూకదేవపుత్తవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨. రేవతీవిమానవణ్ణనా

ఉట్ఠేహి రేవతే సుపాపధమ్మేతి రేవతీవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా బారాణసియం విహరతి ఇసిపతనే మిగదాయే. తేన సమయేన బారాణసియం సద్ధాసమ్పన్నస్స కులస్స పుత్తో నన్దియో నామ ఉపాసకో అహోసి సద్ధాసమ్పన్నో దాయకో దానపతి సఙ్ఘుపట్ఠాకో. అథస్స మాతాపితరో సమ్ముఖగేహతో మాతులధీతరం రేవతిం నామ కఞ్ఞం ఆనేతుకామా అహేసుం. సా పన అస్సద్ధా అదానసీలా, నన్దియో తం న ఇచ్ఛి. తస్స మాతా రేవతిం ఆహ "అమ్మ, త్వం ఇమం గేహం ఆగన్త్వా భిక్ఖుసఙ్ఘస్స నిసీదనట్ఠానం హరితేన గోమయేన ఉపలిమ్పిత్వా ఆసనాని పఞ్ఞాపేహి, ఆధారకే ఠపేహి, భిక్ఖూనం ఆగతకాలే వన్దిత్వా పత్తం గహేత్వా నిసీదాపేత్వా ధమకరణేన పానీయం పరిస్సావేత్వా భుత్తకాలే పత్తాని ధోవాహి, ఏవం మే పుత్తస్స ఆరాధికా భవిస్ససీ"తి. సా తథా అకాసి. అథ నం "ఓవాదక్ఖమా జాతా"తి పుత్తస్స ఆరోచేత్వా తేన "సాధూ"తి సమ్పటిచ్ఛితే దివసం ఠపేత్వా ఆవాహం కరింసు.

అథ నం నన్దియో ఆహ "సచే భిక్ఖుసఙ్ఘం మాతాపితరో చ మే ఉపట్ఠహిస్ససి, ఏవం ఇమస్మిం గేహే వసితుం లభిస్ససి, అప్పమత్తా హోహీ"తి. సా "సాధూ"తి పటిస్సుణిత్వా కిఞ్చి కాలం సద్ధా వియ హుత్వా భత్తారం అనవత్తేన్తీ ద్వే పుత్తే విజాయి. నన్దియస్స మాతాపితరో కాలమకంసు. గేహే సబ్బిస్సరియం తస్సా ఏవ అహోసి. నన్దియోపి మహాదానపతి హుత్వా భిక్ఖుసఙ్ఘస్స దానం పట్ఠపేసి, కపణద్ధికాదీనమ్పి గేహద్వారే పాకవత్తం పట్ఠపేసి. ఇసిపతనమహావిహారే చతూహి గబ్భేహి పటిమణ్డితం చతుసాలం కారేత్వా మఞ్చపీఠాదీని అత్థరాపేత్వా బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స మహాదానం దత్వా తథాగతస్స హత్థే దక్ఖిణోదకం పాతేత్వా నియ్యాదేసి, సహ దక్ఖిణోదకదానేన తావతింసభవనే ఆయామతో చ విత్థారతో చ సమన్తా ద్వాదసయోజనికో యోజనసతుబ్బేధో సత్తరతనమయో అచ్ఛరాగణసహస్ససఙ్ఘుట్ఠో దిబ్బపాసాదో ఉగ్గఞ్ఛి.

అథాయస్మా మహామోగ్గల్లానో దేవచారికం చరన్తో తం పాసాదం దిస్వా అత్తానం వన్దితుం ఆగతే దేవపుత్తే పుచ్ఛి "కస్సాయం పాసాదో"తి? "ఇమస్స , భన్తే, పాసాదస్స సామికో మనుస్సలోకే బారాణసియం నన్దియో నామ కుటుమ్బియపుత్తో సఙ్ఘస్స ఇసిపతనమహావిహారే చతుసాలం కారేసి, తస్సాయం నిబ్బత్తో పాసాదో"తి ఆహంసు. పాసాదే నిబ్బత్తదేవచ్ఛరాయోపి థేరం వన్దిత్వా "భన్తే, మయం బారాణసియం నన్దియస్స నామ ఉపాసకస్స పరిచారికా భవితుం ఇధ నిబ్బత్తా, తస్స ఏవం వదేథ "తుయ్హం పరిచారికా భవితుం నిబ్బత్తా, దేవతాయో తయి చిరాయన్తే ఉక్కణ్ఠితా, దేవలోకసమ్పత్తి నామ మత్తికాభాజనం భిన్దిత్వా సువణ్ణభాజనస్స గహణం వియ అతిమనాప'న్తి వత్వా ఇధాగమనత్థాయ తస్స వదేథా"తి ఆహంసు. థేరో "సాధూ"తి పటిస్సుణిత్వా సహసా దేవలోకతో ఆగన్త్వా చతుపరిసమజ్ఝే భగవన్తం పుచ్ఛి "నిబ్బత్తతి ను ఖో, భన్తే, కతపుఞ్ఞానం మనుస్సలోకే ఠితానంయేవ దిబ్బసమ్పత్తీ"తి? "నను తే, మోగ్గల్లాన, నన్దియస్స దేవలోకే నిబ్బత్తా దిబ్బసమ్పత్తి సామం దిట్ఠా, కస్మా మం పుచ్ఛసీ"తి? "ఏవం, భన్తే, నిబ్బత్తతీ"తి . అథస్స సత్థా "యథా చిరం విప్పవసిత్వా ఆగతం పురిసం మిత్తబన్ధవా అభినన్దన్తి సమ్పటిచ్ఛన్తి, ఏవం కతపుఞ్ఞం పుగ్గలం ఇతో పరలోకం గతం సకాని పుఞ్ఞాని సమ్పత్తిహత్థేహి సమ్పటిచ్ఛన్తి పటిగ్గణ్హన్తీ"తి దస్సేన్తో –

౮౬౧."చిరప్పవాసిం పురిసం, దూరతో సోత్థిమాగతం;
ఞాతిమిత్తా సుహజ్జా చ, అభినన్దన్తి ఆగతం.

౮౬౨."తథేవ కతపుఞ్ఞమ్పి, అస్మా లోకా పరం గతం;
పుఞ్ఞాని పటిగ్గణ్హన్తి, పియం ఞాతీవ ఆగత"న్తి. – గాథా అభాసి;

నన్దియో తం సుత్వా భియ్యోసోమత్తాయ దానాని దేతి, పుఞ్ఞాని కరోతి, సో వణిజ్జాయ గచ్ఛన్తో రేవతిం ఆహ "భద్దే, మయా పట్ఠపితం సఙ్ఘస్స దానం అనాథానం పాకవత్తఞ్చ త్వం అప్పమత్తా పవత్తేయ్యాసీ"తి. సా "సాధూ"తి పటిస్సుణి. సో పవాసగతోపి యత్థ యత్థ వాసం కప్పేతి, తత్థ తత్థ భిక్ఖూనం అనాథానఞ్చ యథావిభవం దానం దేతియేవ. తస్స అనుకమ్పాయ ఖీణాసవా దూరతోపి ఆగన్త్వా దానం సమ్పటిచ్ఛన్తి. రేవతీ పన తస్మిం గతే కతిపాహమేవ దానం పవత్తేత్వా అనాథానం భత్తం ఉపచ్ఛిన్ది, భిక్ఖూనమ్పి భత్తం కణాజకం బిలఙ్గదుతియం అదాసి . భిక్ఖూనం భుత్తట్ఠానే అత్తనా భుత్తావసేసాని సిత్థాని మచ్ఛమంసఖణ్డమిస్సకాని చలకట్ఠికాని చ పకిరిత్వా మనుస్సానం దస్సేతి "పస్సథ సమణానం కమ్మం, సద్ధాదేయ్యం నామ ఏవం ఛడ్డేన్తీ"తి.

అథ నన్దియో వోహారకసిద్ధి యథాలాభో ఆగన్త్వా తం పవత్తిం సుత్వా రేవతిం గేహతో నీహరిత్వా గేహం పావిసి. దుతియదివసే బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స మహాదానం పవత్తేత్వా నిచ్చభత్తం అనాథభత్తఞ్చ సమ్మదేవ పవత్తేసి, అత్తనో సహాయేహి ఉపనీతం రేవతిం ఘాసచ్ఛాదనపరమతాయ ఠపేసి. సో అపరేన సమయేన కాలం కత్వా తావతింసభవనే అత్తనో విమానేయేవ నిబ్బత్తి. రేవతీ పన సబ్బం దానం పచ్ఛిన్దిత్వా "ఇమేసం వసేన మయ్హం లాభసక్కారో పరిహాయీ"తి భిక్ఖుసఙ్ఘం అక్కోసన్తీ పరిభాసన్తీ విచరతి. అథ వేస్సవణో ద్వే యక్ఖే ఆణాపేసి "గచ్ఛథ, భణే, బారాణసినగరే ఉగ్ఘోసథ "ఇతో సత్తమే దివసే రేవతీ జీవన్తీయేవ నిరయే పక్ఖిపీయతీ'తి". తం సుత్వా మహాజనో సంవేగజాతో భీతతసితో అహోసి.

అథ రేవతీ పన పాసాదం అభిరుహిత్వా ద్వారం థకేత్వా నిసీది. సత్తమే దివసే తస్సా పాపకమ్మసఞ్చోదితేన వేస్సవణేన రఞ్ఞా ఆణత్తా జలితకపిలకేసమస్సుకా చిపిటవిరూపనాసికా పరిణతదాఠా లోహితక్ఖా సజలధరసమానవణ్ణా అతివియ భయానకరూపా ద్వే యక్ఖా ఉపగన్త్వా "ఉట్ఠేహి, రేవతే, సుపాపధమ్మే"తిఆదీని వదన్తా నానాబాహాసు గహేత్వా "మహాజనో పస్సతూ"తి సకలనగరే వీథితో వీథిం పరిబ్భమాపేత్వా ఆకాసం అబ్భుగ్గన్త్వా తావతింసభవనం నేత్వా నన్దియస్స విమానం సమ్పత్తిఞ్చస్సా దస్సేత్వా తం విలపన్తింయేవ ఉస్సదనిరయసమీపం పాపేసుం. తం యమపురిసా ఉస్సదనిరయే ఖిపింసు. తేనాహ –

౮౬౩."ఉట్ఠేహి రేవతే సుపాపధమ్మే, అపారుతద్వారే అదానసీలే;
నేస్సామ తం యత్థ థునన్తి దుగ్గతా, సమప్పితా నేరయికా దుఖేనా"తి.

తత్థ **ఉట్ఠేహీ**తి ఉట్ఠహ, న దానేస పాసాదో తం నిరయభయతో రక్ఖితుం సక్కోతి, తస్మా సీఘం ఉట్ఠహిత్వా ఆగచ్ఛాహీతి అత్థో. **రేవతే**తి తం నామేన ఆలపతి. **సుపాపధమ్మే**తిఆదినా ఉట్ఠానస్స కారణం వదతి. యస్మా త్వం అరియానం అక్కోసనపరిభాసనాదినా సుట్ఠు లామకపాపధమ్మా, యస్మా చ అపారుతం ద్వారం నిరయస్స తవ పవేసనత్థం, తస్మా ఉట్ఠేహీతి. **అదానసీలే**తి కస్సచి కిఞ్చి న దానసీలే కదరియే మచ్ఛరినీ, ఇదమ్పి ఉట్ఠానస్సేవ కారణవచనం. యస్మా దానసీలానం అమచ్ఛరీనం తవ సామికసదిసానం సుగతియం నివాసో, తాదిసానం పన అదానసీలానం మచ్ఛరీనం నిరయే నివాసో, తస్మా ఉట్ఠేహి, ముహుత్తమత్తమ్పి తవ ఇధ ఠాతుం న దస్సామీతి అధిప్పాయో. **యత్థ థునన్తి దుగ్గతా**తి దుక్ఖగతత్తా దుగ్గతా. **నేరయికా**తి నిరయదుక్ఖేన సమప్పితా సమఙ్గీభూతా యస్మిం నిరయే థునన్తి, యావ పాపకమ్మం న బ్యన్తి హోతి, తావ నిక్ఖమితుం అలభన్తా నిత్థునన్తి, తత్థ తం నేస్సామ నయిస్సామ ఖిపిస్సామాతి యోజనా.

౮౬౪."ఇచ్చేవ వత్వాన యమస్స దూతా, తే ద్వే యక్ఖా లోహితక్ఖా బ్రహన్తా;

పచ్చేకబాహాసు గహేత్వా రేవతం, పక్కామయుం దేవగణస్స సన్తికే”తి. –

ఇదం సఙ్గీతికారవచనం.

తత్థ **ఇచ్చేవ వత్వానాతి** ఇతి ఏవ “ఉట్ఠేహి”తిఆదినా వత్వా, వచనసమనన్తరమేవాతి అత్థో. **యమస్స దూతాతి** అప్పటిసేధనియతస్స యమస్స రఞ్ఞో దూతసదిసా. వేస్సవణేన హి తే పేసితా . తథా హి తే తావతింసభవనం నయింసు. కేచి “న యమస్స దూతా”తి న-కారం “యమస్సా”తి పదేన సమ్బన్ధిత్వా “వేస్సవణస్స దూతా”తి అత్థం వదన్తి, తం న యుజ్జతి. న హి న యమదూతతాయ వేస్సవణస్స దూతాతి సిజ్ఝతి. యజన్తి తత్థ బలిం ఉపహరన్తీతి **యక్ఖా. లోహితక్ఖాతి** రత్తనయనా. యక్ఖానఞ్హి నేత్తాని అతిలోహితాని హోన్తి. **బ్రహన్తాతి** మహన్తా. **పచ్చేకబాహాసూతి** ఏకో ఏకబాహాయం, ఇతరో ఇతరబాహాయన్తి పచ్చేకం బాహాసు. **రేవతన్తి** రేవతిం. రేవతాతిపి తస్సా నామమేవ. తథా హి “రేవతే”తి వుత్తం. **పక్కామయున్తి** పక్కామేసుం, ఉపనేసున్తి అత్థో. **దేవగణస్సాతి** తావతింసభవనే దేవసఙ్ఘస్స.

ఏవం తేహి యక్ఖేహి తావతింసభవనం నేత్వా నన్దియవిమానస్స అవిదూరే ఠపితా రేవతీ తం సూరియమణ్డలసదిసం అతివియ పభస్సరం దిస్వా –

౮౬౫.“ఆదిచ్చవణ్ణం రుచిరం పభస్సరం, బ్యమ్హం సుభం కఞ్చనజాలఛన్నం;
కస్సేతమాకిణ్ణజనం విమానం, సురియస్స రంసీరివ జోతమానం.

౮౬౬.“నారీగణా చన్దనసారలిత్తా, ఉభతో విమానం ఉపసోభయన్తి;
తం దిస్సతి సురియసమానవణ్ణం, కో మోదతి సగ్గపత్తో విమానే”తి. –

తే యక్ఖే పుచ్ఛి. తేపి తస్సా –

౮౬౭.“బారాణసియం నన్దియో నామాసి, ఉపాసకో అమచ్ఛరీ దానపతి వదఞ్ఞూ;
తస్సేతమాకిణ్ణజనం విమానం, సూరియస్స రంసీరివ జోతమానం.

౮౬౮.“నారీగణా చన్దనసారలిత్తా, ఉభతో విమానం ఉపసోభయన్తి;
తం దిస్సతి సూరియసమానవణ్ణం, సో మోదతి సగ్గపత్తో విమానే”తి. –

ఆచిక్ఖింసు.

౮౬౮. తత్థ **చన్దనసారలిత్తాతి** సారభూతేన చన్దనగన్ధేన అనులిత్తసరీరా. **ఉభతో విమానన్తి** విమానం ఉభతో అన్తో చేవ బహి చ సఙ్గీతాదీహి ఉపేచ్చ సోభయన్తి.

అథ రేవతీ –

౮౬౯.“నన్దియస్సాహం భరియా, అగారినీ సబ్బకులస్స ఇస్సరా;
భత్తు విమానే రమిస్సామి దానహం, న పత్థయే నిరయం దస్సనాయా”తి. –

ఆహ. తత్థ **అగారినీ**తి గేహసామినీ. “భరియా సగామినీ”తిపి పఠన్తి, భరియా సహగామినీతి అత్థో. **సబ్బకులస్స ఇస్సరా భత్తూ**తి మమ భత్తు నన్దియస్స సబ్బకుటుమ్బికస్స ఇస్సరా సామినీ అహోసిం, తస్మా ఇదానిపి విమానే ఇస్సరా భవిస్సామీతి ఆహ. **విమానే రమిస్సామి దానహ**న్తి ఏవం పలోభేతుమేవ హి తం తే తత్థ నేసుం. **న పత్థయే నిరయం దస్సనాయా**తి యం పన నిరయం మం తుమ్హే నేతుకామా, తం నిరయం దస్సనాయపి న పత్థయే, కుతో పవిసితున్తి వదతి.

ఏవం వదన్తిమేవ “త్వం తం పత్థేహి వా మా వా, కిం తవ పత్థనాయా”తి నిరయసమీపం నేత్వా –

౮౨౦.“ఏసో తే నిరయో సుపాపధమ్మే, పుఞ్ఞం తయా అకతం జీవలోకే;
న హి మచ్ఛరీ రోసకో పాపధమ్మో, సగ్గూపగానం లభతి సహబ్యత”న్తి. –

గాథమాహంసు. తస్సత్థో – **ఏసో** తవ **నిరయో,** తయా దీఘరత్తం మహాదుక్ఖం అనుభవితబ్బట్ఠానభూతో. కస్మా? **పుఞ్ఞం తయా అకతం జీవలోకే,** యస్మా మనుస్సలోకే అప్పమత్తకమ్పి తయా పుఞ్ఞం నామ న కతం, ఏవం అకతపుఞ్ఞో పన తాదిసో సత్తో **మచ్ఛరీ** అత్తనో సమ్పత్తినిగూహనలక్ఖణేన మచ్ఛరేన సమన్నాగతో, పరేసం రోసుప్పాదనేన **రోసకో,** లోభాదీహి పాపధమ్మేహి సమఙ్గీభావతో **పాపధమ్మో సగ్గూపగానం** దేవానం **సహబ్యతం** సహభావం **న లభతీ**తి యోజనా.

ఏవం పన వత్వా తే ద్వే యక్ఖా తత్థేవన్తరధాయింసు. తంసదిసే పన ద్వే నిరయపాలే సంసవకే నామ గూథనిరయే పక్ఖిపితుం ఆకడ్ఢన్తే పస్సిత్వా –

౮౨౧.“కిం ను గూథఞ్చ ముత్తఞ్చ, అసుచి పటిదిస్సతి;
దుగ్గన్ధం కిమిదం మీళ్హం, కిమేతం ఉపవాయతీ”తి. –

తం నిరయం పుచ్ఛి.

౮౨౨.“ఏస సంసవకో నామ, గమ్భీరో సతపోరిసో;
యత్థ వస్ససహస్సాని, తువం పచ్చసి రేవతే”తి. –

తస్మిం కథితే తత్థ అత్తనో నిబ్బత్తిహేతుభూతం కమ్మం పుచ్ఛన్తీ –

౮౨౩. “కిం ను కాయేన వాచాయ, మనసా దుక్కటం కతం;
కేన సంసవకో లద్ధో, గమ్భీరో సతపోరిసో”తి. – ఆహ;

౮౨౪.“సమణే బ్రాహ్మణే చాపి, అఞ్ఞే వాపి వనిబ్బకే;
ముసావాదేన వఞ్చేసి, తం పాపం పకతం తయా”తి. –

తస్సా తం కమ్మం కథేత్వా పున తే –

౮౨౫.

“తేన సంసవకో లద్ధో, గమ్భీరో సతపోరిసో;

తత్థ వస్ససహస్సాని, తువం పచ్చసి రేవతే”తి. –

ఆహంసు. తత్థ **సంసవకో నామా**తి నిచ్చకాలం గూథముత్తాదిఅసుచిస్స సంసవనతో పగ్ఘరణతో సంసవకో నామ.

న కేవలం తుయ్హం ఇధ సంసవకలాభో ఏవ, అథ ఖో ఏత్థ అనేకాని వస్ససహస్సాని పచ్చిత్వా ఉత్తిణ్ణాయ హత్థచ్ఛేదాదిలాభోపీతి దస్సేతుం –

౮౭౬. “హత్థేపి ఛిన్దన్తి అథోపి పాదే, కణ్ణేపి ఛిన్దన్తి అథోపి నాసం;

అథోపి కాకోళగణా సమేచ్చ, సఙ్గమ్మ ఖాదన్తి విఫన్దమాన”న్తి. –

తత్థ లద్ధబ్బకారణం ఆహంసు. తత్థ **కాకోళగణా**తి కాకసఙ్ఘా. తే కిరస్సా తిగావుతప్పమాణే సరీరే అనేకసతాని అనేకసహస్సాని పతిత్వా తాలక్ఖన్ధపరిమాణేహి సునిసితగ్గేహి అయోమయేహి ముఖతుణ్డేహి విజ్ఝిత్వా విజ్ఝిత్వా ఖాదన్తి, మంసం గహితగహితట్ఠానే కమ్మబలేన పూరతేవ. తేనాహ “కాకోళగణా సమేచ్చ, సఙ్గమ్మ ఖాదన్తి విఫన్దమాన”న్తి.

పున సా మనుస్సలోకం పచ్చానయనాయ యాచనాదివసేన తం తం విప్పలపి. తేన వుత్తం –

౮౭౭. “సాధు ఖో మం పటినేథ, కాహామి కుసలం బహుం;

దానేన సమచరియాయ, సంయమేన దమేన చ;

యం కత్వా సుఖితా హోన్తి, న చ పచ్ఛానుతప్పరే”తి.

పున నిరయపాలా –

౮౭౮. “పురే తువం పమజ్జిత్వా, ఇదాని పరిదేవసి;

సయం కతానం కమ్మానం, విపాకం అనుభోస్ససీ”తి. –

ఆహంసు. పున సా ఆహ –

౮౭౯. “కో దేవలోకతో మనుస్సలోకం, గన్త్వాన పుట్ఠో మే ఏవం వదెయ్య;

నిక్ఖిత్తదణ్డేసు దదాథ దానం, అచ్ఛాదనం సేయ్యమథన్నపానం;

న హి మచ్ఛరీ రోసకో పాపధమ్మో, సగ్గూపగానం లభతి సహబ్యతం.

౮౮౦. “సాహం నూన ఇతో గన్త్వా, యోనిం లద్ధాన మానుసిం;

వదఞ్ఞూ సీలసమ్పన్నా, కాహామి కుసలం బహుం;

దానేన సమచరియాయ, సంయమేన దమేన చ.

౮౮౧. “ఆరామాని చ రోపిస్సం, దుగ్గే సఙ్కమాని చ;

పపఞ్చ ఉదపానఞ్చ, విప్పసన్నేన చేతసా.

౮౮౨.“చాతుద్దసిం పఞ్చదసిం, యా చ పక్ఖస్స అట్ఠమీ;

పాటిహారియపక్ఖఞ్చ, అట్ఠఙ్గసుసమాగతం.

౮౮౩.“ఉపోసథం ఉపవసిస్సం, సదా సీలేసు సంవుతా;

న చ దానే పమజ్జిస్సం, సామం దిట్ఠమిదం మయా”తి.

౮౮౪.“ఇచ్చేవం విప్పలపన్తిం, ఫన్దమానం తతో తతో;

ఖిపింసు నిరయే ఘోరే, ఉద్ధంపాదం అవంసిర”న్తి. –

ఇదం సఙ్గీతికారవచనం. పున సా –

౮౮౫.“అహం పురే మచ్ఛరినీ అహోసిం, పరిభాసికా సమణబ్రాహ్మణానం;

వితథేన చ సామికం వఞ్చయిత్వా, పచ్చామహం నిరయే ఘోరరూపే”తి. –

ఓసానగాథమాహ. తత్థ ‘‘**అహం పురే మచ్ఛరినీ**’’తి గాథా నిరయే నిబ్బత్తాయ వుత్తా, ఇతరా అనిబ్బత్తాయ ఏవాతి వేదితబ్బా. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి.

భిక్ఖూ రేవతియా యక్ఖేహి గహేత్వా నీతభావం భగవతో ఆరోచేసుం. తం సుత్వా భగవా ఆదితో పట్ఠాయ ఇమం వత్థుం కథేత్వా ఉపరి విత్థారేన ధమ్మం దేసేసి, దేసనాపరియోసానే బహూ సోతాపత్తిఫలాదీని పాపుణింసు. కామఞ్చేతం రేవతీపటిబద్ధాయ కథాయ యేభుయ్యభావతో “రేవతీవిమాన”న్తి వోహరీయతి, యస్మా పన రేవతీ విమానదేవతా న హోతి, నన్దియస్స పన దేవపుత్తస్స విమానాదిసమ్పత్తిపటిసంయుత్తఞ్చేతం, తస్మా పురిసవిమానేస్వేవ సఙ్గహం ఆరోపితన్తి దట్ఠబ్బం.

రేవతీవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩. ఛత్తమాణవకవిమానవణ్ణనా

యో వదతం పవరో మనుజేసూతి ఛత్తమాణవకవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే. తేన సమయేన సేతబ్యాయం అఞ్ఞతరస్స బ్రాహ్మణస్స కిచ్ఛాలద్ధో పుత్తో ఛత్తో నామ బ్రాహ్మణమాణవో అహోసి. సో వయప్పత్తో పితరా పేసితో ఉక్కట్ఠం గన్త్వా బ్రాహ్మణస్స పోక్ఖరసాతిస్స సన్తికే మేధావితాయ అనలసతాయ చ న చిరేనేవ మన్తే విజ్జాట్ఠానాని చ ఉగ్గహేత్వా బ్రాహ్మణసిప్పే నిప్ఫత్తిం పత్తో. సో ఆచరియం అభివాదేత్వా “మయా తుమ్హాకం సన్తికే సిప్పం సిక్ఖితం, కిం వో గరుదక్ఖిణం దేమీ”తి ఆహ. ఆచరియో “గరుదక్ఖిణా నామ అన్తేవాసికస్స విభవానురూపా, కహాపణసహస్సమానేహీ”తి ఆహ. ఛత్తమాణవో ఆచరియం అభివాదేత్వా సేతబ్యం గన్త్వా మాతాపితరో వన్దిత్వా తేహి అభినన్దియమానో కతపటిసన్థారో తమత్థం పితు ఆరోచేత్వా “దేథ మే దాతబ్బయుత్తకం, అజ్జేవ దత్వా ఆగమిస్సామీ”తి ఆహ. తం మాతాపితరో “తాత, అజ్జ వికాలో, స్వే గమిస్ససీ”తి వత్వా కహాపణే నీహరిత్వా భణ్డికం బన్ధాపేత్వా ఠపేసుం. చోరా

తం పవత్తిం ఞత్వా ఛత్తమాణవకస్స గమనమగ్గే అఞ్ఞతరస్మిం వనగహనే నిలీనా అచ్ఛింసు “మాణవం మారేత్వా కహాపణే గణ్హిస్సామా”తి.

భగవా పచ్చూససమయే మహాకరుణాసమాపత్తితో వుట్ఠాయ లోకం వోలోకేన్తో ఛత్తమాణవకస్స సరణేసు చ సీలేసు చ పతిట్ఠానం, చోరేహి మారితస్స దేవలోకే నిబ్బత్తిం, తతో సహ విమానేన ఆగతస్స తత్థ సన్నిపతితపరిసాయ చ ధమ్మాభిసమయం దిస్వా పఠమతరమేవ గన్త్వా మాణవకస్స గమనమగ్గే అఞ్ఞతరస్మిం రుక్ఖమూలే నిసీది. మాణవో ఆచరియధనం గహేత్వా సేతబ్యతో ఉక్కట్ఠాభిముఖో గచ్ఛన్తో అన్తరామగ్గే భగవన్తం నిసిన్నం దిస్వా ఉపసఙ్కమిత్వా అట్ఠాసి. “కుహిం గమిస్ససీ”తి భగవతా వుత్తో “ఉక్కట్ఠం, భో గోతమ, గమిస్సామి మయ్హం ఆచరియస్స పోక్ఖరసాతిస్స గరుదక్ఖిణం దాతు”న్తి ఆహ. అథ భగవా “జానాసి పన త్వం, మాణవ, తీణి సరణాని, పఞ్చ సీలానీ”తి వత్వా తేన “నాహం జానామి, కిమత్థియాని పనేతాని కీదిసాని చా”తి వుత్తే “ఇదమీదిస”న్తి సరణగమనస్స సీలసమాదానస్స చ ఫలానిసంసం విభావేత్వా “ఉగ్గణ్హాహి తావ, మాణవక, సరణగమనవిధి”న్తి వత్వా “సాధు ఉగ్గణ్హిస్సామి, కథేథ భన్తే భగవా”తి తేన యాచితో తస్స రుచియా అనురూపం గాథాబన్ధవసేన సరణగమనవిధిం దస్సేన్తో –

౮౮౬.“యో వదతం పవరో మనుజేసు, సక్యమునీ భగవా కతకిచ్చో;
పారగతో బలవీరియసమఙ్గీ, తం సుగతం సరణత్థముపేహి.

౮౮౭.“రాగవిరాగమనేజమసోకం , ధమ్మమసఙ్ఖతమప్పటికూలం;
మధురమిమం పగుణం సువిభత్తం, ధమ్మమిమం సరణత్థముపేహి.

౮౮౮.“యత్థ చ దిన్న మహప్ఫలమాహు, చతూసు సుచీసు పురిసయుగేసు;
అట్ఠ చ పుగ్గల ధమ్మదసా తే, సఙ్ఘమిమం సరణత్థముపేహీ”తి. –

తిస్సో గాథాయో అభాసి.

౮౮౬. తత్థ **యోతి** అనియమితవచనం, తస్స “త”న్తి ఇమినా నియమనం వేదితబ్బం. **వదతన్తి** వదన్తానం. **పవరోతి** సేట్ఠో, కథికానం ఉత్తమో వాదీవరోతి అత్థో. **మనుజేసూతి** ఉక్కట్ఠనిద్దేసో యథా “సత్థా దేవమనుస్సాన”న్తి. భగవా పన దేవమనుస్సానమ్పి బ్రహ్మానమ్పి సబ్బేసమ్పి సత్తానం పవరోయేవ, భగవతో చ చరిమభవే మనుస్సేసు ఉప్పన్నతాయ వుత్తం “మనుజేసూ”తి. తేనేవాహ **‘‘సక్యమునీ’’**తి. సక్యకులప్పసుతతాయ సక్యో, కాయమోనేయ్యాదీహి సమన్నాగతతో అనవసేసస్స చ ఞేయ్యస్స ముననతో ముని చాతి **సక్యముని**. భాగ్యవన్తతాదీహి చతూహి కారణేహి **భగవా**. చతూహి మగ్గేహి కాతబ్బస్స పరిఞ్ఞాదిపభేదస్స సోళసవిధస్స కిచ్చస్స కతత్తా నిప్ఫాదితత్తా **కతకిచ్చో**. పారం సక్కాయస్స పరతీరం నిబ్బానం గతో సయమ్భుఞాణేన అధిగతోతి **పారగతో**. అసదిసేన కాయబలేన, అనఞ్ఞసాధారణేన ఞాణబలేన, చతుబ్బిధసమ్మప్పధానవీరియేన చ సమన్నాగతత్తా **బలవీరియసమఙ్గీ**. సోభనగమనత్తా, సున్దరం ఠానం గతత్తా, సమ్మా గతత్తా, సమ్మా చ గదితత్తా **సుగతో**. తం సుగతం సమ్మాసమ్బుద్ధం **సరణత్థం** సరణాయ పరాయణాయ అపాయదుక్ఖవట్టదుక్ఖపరిత్తాణాయ **ఉపేహి** ఉపగచ్ఛ, అజ్జ పట్ఠాయ అహితనివత్తనేన హితసంవడ్ఢనేన “అయం మే భగవా సరణం తాణం లేణం పరాయణం గతి పటిసరణ”న్తి భజ సేవ, ఏవం జానాహి వా బుజ్ఝస్సూతి అత్థో.

౮౮౭. **రాగవిరాగ**న్తి అరియమగ్గమాహ. తేన హి అరియా అనాదికాలభావితమ్పి రాగం విరజ్జన్తి. **అనేజమసోక**న్తి అరియఫలం. తఙ్హి ఏజాసఙ్ఖాతాయ తణ్హాయ అవసిట్ఠానఞ్చ సోకనిమిత్తానం కిలేసానం సబ్బసో పటిప్పస్సమ్భనతో "అనేజం అసోక"న్తి చ వుచ్చతి. **ధమ్మ**న్తి సభావధమ్మం. సభావతో గహేతబ్బధమ్మో హేస యదిదం మగ్గఫలనిబ్బానాని, న పరియత్తిధమ్మో వియ పఞ్ఞత్తిధమ్మవసేన. **ధమ్మ**న్తి వా పరమత్థధమ్మం, నిబ్బానన్తి అత్థో. సమేచ్చ సమ్భుయ్య పచ్చయేహి కతం సఙ్ఖతం, న సఙ్ఖతన్తి **అసఙ్ఖతం**. తదేవ నిబ్బానం. నత్థి ఏత్థ కిఞ్చిపి పటికూలన్తి **అప్పటికూలం**. సవనవేలాయం ఉపపరిక్ఖణవేలాయం పటిపజ్జనవేలాయన్తి సబ్బదాపి ఇట్ఠమేవాతి **మధురం**. సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణసన్నిస్సయాయ పటిభానసమ్పదాయ పవత్తితత్తా సుప్పవత్తిభావతో నిపుణభావతో చ **పగుణం**. విభజితబ్బస్స అత్థస్స ఖన్ధాదివసేన కుసలాదివసేన ఉద్దేసాదివసేన చ సుట్ఠు విభజనతో **సువిభత్తం**. తీహిపి పదేహి పరియత్తిధమ్మమేవ వదతి. తేనేవ హిస్స ఆపాథకాలే వియ విమద్దనకాలేపి కథేన్తస్స వియ సుణన్తస్సాపి సమ్ముఖీభావతో ఉభతోపచ్చక్ఖతాయ దస్సనత్థం "**ఇమ**"న్తి వుత్తం. **ధమ్మ**న్తి యథావపటిపజ్జన్తే అపాయదుక్ఖపాతతో ధారణట్ఠేన ధమ్మం, ఇదం చతుబ్బిధస్సాపి ధమ్మస్స సాధారణవచనం. పరియత్తిధమ్మోపి హి సరణేసు చ సీలేసు చ పతిట్ఠానమత్తాయపి యథావపటిపత్తియా అపాయదుక్ఖపాతతో ధారేతి ఏవ. ఇమస్స చ అత్థస్స ఇదమేవ విమానం సాధకన్తి దట్ఠబ్బం. సాధారణభావేన యథావుత్తధమ్మస్స పచ్చక్ఖం కత్వా దస్సేన్తో పున "**ఇమ**"న్తి ఆహ.

౮౮౮. **యత్థా**తి యస్మిం అరియసఙ్ఘే. **దిన్న**న్తి పరిచ్చత్తం అన్నాదిదేయ్యధమ్మం. **దిన్న మహప్ఫల**న్తి గాథాసుఖత్థం అనునాసికలోపో కతో. అచ్చన్తమేవ కిలేసాసుచితో విసుజ్ఝనేన **సుచీసు** "సోతాపన్నో సోతాపత్తిఫలసచ్ఛికిరియాయ పటిపన్నో"తిఆదినా (అ॰ ని॰ ౮.౬౦) వుత్తేసు **చతూసు పురిసయుగేసు. అట్ఠా**తి మగ్గట్ఠఫలట్ఠేసు యుగళే అకత్వా విసుం విసుం గహణేన అట్ఠ పుగ్గలా. గాథాసుఖత్థమేవ చేత్థ "**పుగ్గల ధమ్మదసా**"తి రస్సం కత్వా నిద్దేసో. **ధమ్మదసా**తి చతుసచ్చధమ్మస్స నిబ్బానధమ్మస్స చ పచ్చక్ఖతో దస్సనకా. దిట్ఠిసీలసామఞ్ఞేన సంహతభావేన **సఙ్ఘం**.

ఏవం భగవతా తీహి గాథాహి సరణగుణసన్దస్సనేన సద్ధిం సరణగమనవిధిమ్హి వుత్తే మాణవో తంతంసరణగుణానుస్సరణముఖేన సరణగమనవిధినో అత్తనో హదయే ఠపితభావం విభావేన్తో తస్సా తస్సా గాథాయ అనన్తరం "యో వదతం పవరో"తిఆదినా తం తం గాథం పచ్చనుభాసి. ఏవం పచ్చనుభాసిత్వా ఠితస్స పఞ్చ సిక్ఖాపదాని సరూపతో ఫలానిసంసతో చ విభావేత్వా తేసం సమాదానవిధిం కథేసి. సో తమ్పి సుట్ఠు ఉపధారేత్వా పసన్నమానసో "హన్దాహం భగవా గమిస్సామీ"తి వత్వా రతనత్తయగుణం అనుస్సరన్తో తంయేవ మగ్గం పటిపజ్జి. భగవాపి "అలం ఇమస్స ఏత్తకం కుసలం దేవలోకూపపత్తియా"తి జేతవనమేవ అగమాసి.

మాణవస్స పన పసన్నచిత్తస్స రతనత్తయగుణం సల్లక్ఖణవసేన "సరణం ఉపేమీ"తి పవత్తచిత్తుప్పాదతాయ సరణేసు చ, భగవతా వుత్తనయేన పఞ్చన్నం సీలానం అధిట్ఠానేన సీలేసు చ పతిట్ఠితస్స తేనేవ నయేన రతనత్తయగుణే అనుస్సరన్తస్సేవ గచ్ఛన్తస్స చోరా మగ్గే పరియుట్ఠింసు. సో తే అగణేత్వా రతనత్తయగుణే అనుస్సరన్తోయేవ గచ్ఛతి. తత్థేకో చోరో గుమ్బన్తరం ఉపనిస్సాయ ఠితో విసపీతేన సరేన సహసావ విజ్ఝిత్వా జీవితక్ఖయం పాపేత్వా కహాపణభణ్డికం గహేత్వా అత్తనో సహాయేహి సద్ధిం పక్కామి. మాణవో పన కాలం కత్వా తావతింసభవనే తింసయోజనికే కనకవిమానే సుత్తప్పబుద్ధో వియ అచ్ఛరాసహస్సపరివుతో సట్ఠిసకటభారాలఙ్కారపటిమణ్డితత్తభావో నిబ్బత్తి, తస్స విమానస్స ఆభా సాతిరేకాని వీసతియోజనాని ఫరిత్వా తిట్ఠతి.

అథ మాణవం కాలకతం దిస్వా సేతబ్యగామవాసినో మనుస్సా సేతబ్యం గన్త్వా తస్స మాతాపితూనం ఉక్కట్ఠగామవాసినో చ ఉక్కట్ఠం గన్త్వా బ్రాహ్మణస్స పోక్ఖరసాతిస్స కథేసుం. తం సుత్వా తస్స మాతాపితరో ఞాతిమిత్తా బ్రాహ్మణో చ పోక్ఖరసాతి సపరివారా అస్సుముఖా రోదమానా తం పదేసం అగమంసు, యేభుయ్యేన సేతబ్యవాసినో చ ఉక్కట్ఠవాసినో చ ఇచ్ఛానఙ్గలవాసినో చ సన్నిపతింసు, మహాసమాగమో అహోసి. అథ మాణవస్స మాతాపితరో మగ్గస్స అవిదూరే చితకం సజ్జేత్వా సరీరకిచ్చం కాతుం ఆరభింసు.

అథ భగవా చిన్తేసి "మయి గతే ఛత్తమాణవో మం వన్దితుం ఆగమిస్సతి, ఆగతఞ్చ తం కతకమ్మం కథాపేన్తో కమ్మఫలం పచ్చక్ఖం కారేత్వా ధమ్మం దేసేస్సామి, ఏవం మహాజనస్స ధమ్మాభిసమయో భవిస్సతీ"తి చిన్తేత్వా మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం తం పదేసం ఉపగన్త్వా అఞ్ఞతరస్మిం రుక్ఖమూలే నిసీది ఛబ్బణ్ణబుద్ధరంసియో విస్సజ్జేన్తో. అథ ఛత్తమాణవదేవపుత్తోపి అత్తనో సమ్పత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా, తస్సా కారణం ఉపధారేన్తో సరణగమనఞ్చ సీలసమాదానఞ్చ దిస్వా, విమ్హయజాతో భగవతి సఞ్జాతపసాదబహుమానో "ఇదానేవాహం గన్త్వా భగవన్తఞ్చ భిక్ఖుసఙ్ఘఞ్చ వన్దిస్సామి, రతనత్తయగుణే చ మహాజనస్స పాకటే కరిస్సామీ"తి కతఞ్ఞుతం నిస్సాయ సకలం తం అరఞ్ఞపదేసం ఏకాలోకం కరోన్తో, సహ విమానేన ఆగన్త్వా విమానతో ఓరుయ్హ మహతా పరివారేన సద్ధిం దిస్సమానరూపో ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతో పాదేసు సిరసా నిపతన్తో అభివాదేత్వా అఞ్జలిం పగ్గయ్హ ఏకమన్తం అట్ఠాసి. తం దిస్వా మహాజనో "కో ను ఖో అయం దేవో వా బ్రహ్మా వా"తి అచ్ఛరియబ్భుతజాతో ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం పరివారేసి. భగవా తేన కతపుఞ్ఞకమ్మం పాకటం కాతుం –

౮౮౯. "న తథా తపతి నభే సూరియో, చన్దో చ న భాసతి న ఫుస్సో;
యథా అతులమిదం మహప్పభాసం, కో ను త్వం తిదివా మహిం ఉపాగా.

౮౯౦. "ఛిన్దతి రంసీ పభఙ్కరస్స, సాధికవీసతియోజనాని ఆభా;
రత్తిమపి యథా దివం కరోతి, పరిసుద్ధం విమలం సుభం విమానం.

౮౯౧. "బహుపదుమవిచిత్రపుణ్డరీకం, వోకిణ్ణం కుసుమేహి నేకచిత్తం;
అరజవిరజహేమజాలఛన్నం, ఆకాసే తపతి యథాపి సూరియో.

౮౯౨. "రత్తమ్బరపీతవాససాహి, అగరుపియఙ్గుచన్దనుస్సదాహి;
కఞ్చనతనుసన్నిభత్తచాహి, పరిపూరం గగనంవ తారకాహి.

౮౯౩. "నరనారియో బహుకేత్థనేకవణ్ణా, కుసుమవిభూసితాభరణేత్థ సుమనా;
అనిలపముఞ్చితా పవన్తి సురభిం, తపనియవితతా సువణ్ణఛన్నా.

౮౯౪. "కిస్స సంయమస్స అయం విపాకో, కేనాసి కమ్మఫలేనిధూపపన్నో;
యథా చ తే అధిగతమిదం విమానం, తదనుపదం అవచాసి ఇఙ్ఘ పుట్ఠో"తి. –

తం దేవపుత్తం పటిపుచ్ఛి.

౮౮౬. తత్థ **తపతీ**తి దిప్పతి. **నభే**తి ఆకాసే. **ఫుస్సో**తి ఫుస్సతారకా. **అతులన్తి** అనుపమం, అప్పమాణం వా. ఇదం వుత్తం హోతి – యథా ఇదం తవ విమానం అనుపమం అప్పమాణం పభస్సరభావేన తతో ఏవ మహప్పభాసం ఆకాసే దిప్పతి, న తథా తారకరూపాని దిప్పన్తి, న చన్దో, తాని తావ తిట్ఠన్తు, నాపి సూరియో దిప్పతి, ఏవంభూతో కో ను త్వం దేవలోకతో ఇమం భూమిపదేసం ఉపగతో, తం పాకటం కత్వా ఇమస్స మహాజనస్స కథేహీతి.

౮౮౦. **ఛిన్దతీ**తి విచ్ఛిన్దతి, పవత్తితుం అదేన్తో పటిహనతీతి అత్థో. **రంసీ**తి రస్మియో. **పభఙ్కరస్సా**తి సూరియస్స. తస్స చ విమానస్స పభా సమన్తతో పఞ్చవీసతి యోజనాని ఫరిత్వా తిట్ఠతి. తేనాహ **"సాధికవీసతియోజనాని ఆభా"**తి. **రత్తిమపి యథా దివం కరోతీ**తి అత్తనో పభాయ అన్ధకారం విధమన్తం రత్తిభాగమ్పి దివసభాగం వియ కరోతి. పరిసమన్తతో అన్తో చేవ బహి చ సుద్ధతాయ **పరిసుద్ధం**. సబ్బసో మలాభావేన **విమలం**. సున్దరతాయ **సుభం**.

౮౮౧. **బహుపదుమవిచిత్రపుణ్డరీకన్తి** బహువిధరత్తకమలఞ్చేవ విచిత్తవణ్ణసేతకమలఞ్చ. సేతకమలం పదుమం, రత్తకమలం పుణ్డరీకన్తి వదన్తి. **వోకిణ్ణం కుసుమేహీ**తి అఞ్ఞేహి చ నానావిధేహి పుప్ఫేహి సమోకిణ్ణం. **నేకచిత్తన్తి** మాలాకమ్మలతాకమ్మాదినానావిధవిచిత్తం. **అరజవిరజహేమజాలఛన్నన్తి** సయం అపగతరజం విరజేన నిద్దోసేన కఞ్చనజాలేన ఛాదితం.

౮౮౨. **రత్తమ్బరపీతవాససాహీ**తి రత్తవత్థాహి చేవ పీతవత్థాహి చ. ఏకా హి రత్తం దిబ్బవత్థం నివాసేత్వా పీతం ఉత్తరియం కరోతి, అపరా పీతం నివాసేత్వా రత్తం ఉత్తరియం కరోతి. తం సన్ధాయ వుత్తం "రత్తమ్బరపీతవాససాహీ"తి . **అగరుపియఙ్గుచన్దనుస్సదాహీ**తి అగరుగన్ధేన పియఙ్గుమాలాహి చన్దనగన్ధేహి చ ఉస్సదాహి, ఉస్సన్నదిబ్బాగరుగన్ధాదికాహీతి అత్థో. **కఞ్చనతనుసన్నిభత్తచాహీ**తి కనకసదిససుఖుమచ్ఛవీహి. **పరిపూరన్తి** తహం తహం విచరన్తీహి సఙ్గీతిపసుతాహి చ పరిపుణ్ణం.

౮౮౩. **బహుకేత్థా**తి బహుకా ఏత్థ. **అనేకవణ్ణా**తి నానారూపా. **కుసుమవిభూసితాభరణా**తి విసేసతో సురభివాయనత్థం దిబ్బకుసుమేహి అలఙ్కతదిబ్బాభరణా. **ఏత్థా**తి ఏతస్మిం విమానే. **సుమనా**తి సున్దరమనా పముదితచిత్తా. **అనిలపముఞ్చితా పవన్తి సురభిన్తి** అనిలేన పముఞ్చితగన్ధానం పుప్ఫానం వాయునా విముత్తపత్తపుటం వియ విబన్ధతాయ వికసితతాయ చ సుగన్ధం పవాయన్తి. "అనిలపధూపితా"తిపి పఠన్తి, వాతేన మన్దం ఆవుయ్హమానా హేమమయపుప్ఫాతి అత్థో. కనకచీరకాదీహి వేణిఆదీసు ఓతతతాయ **తపనియవితతా**. యేభుయ్యేన కఞ్చనాభరణేహి అచ్ఛాదితసరీరతాయ **సువణ్ణఛన్నా**. **నరనారియో**తి దేవపుత్తా దేవధీతరో చ బహుకా ఏత్థ తవ విమానేతి దస్సేతి.

౮౮౪. **ఇఙ్ఘా**తి చోదనత్థే నిపాతో **పుట్ఠో**తి పుచ్ఛితో ఇమస్స మహాజనస్స కమ్మఫలపచ్చక్ఖభావాయాతి అధిప్పాయో.

తతో దేవపుత్తో ఇమాహి గాథాహి బ్యాకాసి –

౮౮౫."సయమిధ పథే సమేచ్చ మాణవేన, సత్థానుసాసి అనుకమ్పమానో;
తవ రతనవరస్స ధమ్మం సుత్వా, కరిస్సామీతి చ బ్రవిత్థ ఛత్తో.

౮౮౬."జినవరపవరం ఉపేహి సరణం, ధమ్మఞ్చాపి తథేవ భిక్ఖుసఙ్ఘం;

నోతి పఠమం అవోచహం భన్తే, పచ్ఛా తే వచనం తథేవకాసిం.

౮౯౭."మా చ పాణవధం వివిధం చరస్సు అసుచిం,

న హి పాణేసు అసఞ్ఞతం అవణ్ణయింసు సప్పఞ్ఞా;

నోతి పఠమం అవోచహం భన్తే, పచ్ఛా తే వచనం తథేవకాసిం.

౮౯౮."మా చ పరజనస్స రక్ఖితమ్పి, ఆదాతబ్బమమఞ్ఞిథో అదిన్నం;

నోతి పఠమం అవోచహం భన్తే, పచ్ఛా తే వచనం తథేవకాసిం.

౮౯౯."మా చ పరజనస్స రక్ఖితాయో, పరభరియా అగమా అనరియమేతం;

నోతి పఠమం అవోచహం భన్తే, పచ్ఛా తే వచనం తథేవకాసిం.

౯౦౦."మా చ వితథం అఞ్ఞథా అభాణి, న హి ముసావాదం అవణ్ణయింసు సప్పఞ్ఞా;

నోతి పఠమం అవోచహం భన్తే, పచ్ఛా తే వచనం తథేవకాసిం.

౯౦౧."యేన చ పురిసస్స అపేతి సఞ్ఞా, తం మజ్జం పరివజ్జయస్సు సబ్బం;

నోతి పఠమం అవోచహం భన్తే, పచ్ఛా తే వచనం తథేవకాసిం.

౯౦౨."స్వాహం ఇధ పఞ్చ సిక్ఖా కరిత్వా, పటిపజ్జిత్వా తథాగతస్స ధమ్మే;

ద్వేపథమగమాసిం చోరమజ్ఝే, తే మం తత్థ వధింసు భోగహేతు.

౯౦౩. "ఏత్తకమిదం అనుస్సరామి కుసలం, తతో పరం న మే విజ్జతి అఞ్ఞం;

తేన సుచరితేన కమ్మునాహం, ఉప్పన్నో తిదివేసు కామకామీ.

౯౦౪."పస్స ఖణముహుత్తసఞ్ఞమస్స, అనుధమ్మప్పటిపత్తియా విపాకం;

జలమివ యససా సమేక్ఖమానా, బహుకామం పిహయన్తి హీనకమ్మా.

౯౦౫."పస్స కతిపయాయ దేసనాయ, సుగతిఞ్చమ్హి గతో సుఖఞ్చ పత్తో;

యే చ తే సతతం సుణన్తి ధమ్మం, మఞ్ఞే తే అమతం ఫుసన్తి ఖేమం.

౯౦౬."అప్పమ్పి కతం మహావిపాకం, విపులం హోతి తథాగతస్స ధమ్మే;

పస్స కతపుఞ్ఞతాయ ఛత్తో, ఓభాసేతి పథవిం యథాపి సూరియో.

౯౦౭. "కిమిదం కుసలం కిమాచరేమ, ఇచ్చేకే హి సమేచ్చ మన్తయన్తి;

తే మయం పునరేవ లద్ధ మానుసత్తం, పటిపన్నా విహరేము సీలవన్తో.

౯౦౮."బహుకారో అనుకమ్పకో చ సత్థా, ఇతి మే సతి అగమా దివా దివస్స;

స్వాహం ఉపగతోమ్హి సచ్చనామం, అనుకమ్పస్సు పునపి సుణేమ్హ ధమ్మం.

౯౦౯. “యే చిధ పజహన్తి కామరాగం, భవరాగానుసయఞ్చ పహాయ మోహం;

న చ తే పున ముపేన్తి గబ్భసేయ్యం, పరినిబ్బానగతా హి సీతిభూతా”తి.

౮౯౩. తత్థ **సయమిధ పథే సమేచ్చ మాణవేనాతి** ఇధ ఇమస్మిం పథే మహామగ్గే సయమేవ ఉపగతేన మాణవేన బ్రాహ్మణకుమారేన సమేచ్చ సమాగన్త్వా. దిట్ఠధమ్మికసమ్పరాయికపరమత్థేహి సత్తానం యథారహమనుసాసనతో **సత్థా** భగవా, త్వం యం మాణవం యథాధమ్మం **అనుసాసి అనుకమ్పమానో** అనుగ్గణ్హన్తో, **తవ రతనవరస్స** అగ్గరతనస్స సమ్మాసమ్బుద్ధస్స, తం **ధమ్మం సుత్వా ఇతి** ఏవం **కరిస్సామి** యథానుసిట్ఠం పటిపజ్జిస్సామీతి, సో **ఛత్తో** ఛత్తనామకో మాణవో **బ్రవిత్థ** కథేసీతి పదయోజనా.

౮౯౬. ఏవం యథాపుచ్ఛితం కమ్మం కారణతో దస్సేత్వా ఇదాని తం సరూపతో విభాగతో చ దస్సేన్తో సత్థారా సమాదపితభావం అత్తనా చ తత్థ పచ్ఛా పతిట్ఠితభావం దస్సేతుం **‘‘జినవరపవర’’**న్తిఆదిమాహ. తత్థ **నోతి పఠమం అవోచహం భన్తే**తి భన్తే భగవా “సరణగమనం జానాసీ”తి తయా వుత్తో “నో”తి న “జానామీ”తి పఠమం అవోచం అహం. **పచ్ఛా తే వచనం తథేవకాసి**న్తి పచ్ఛా తయా వుత్తం కథం పరివత్తేన్తో తవ వచనం తథేవ అకాసిం పటిపజ్జిం, తీణిపి సరణాని ఉపగచ్ఛిన్తి అత్థో.

౮౯౭. **వివిధ**న్తి ఉచ్చావచం, అప్పసావజ్జం మహాసావజ్జఞ్చాతి అత్థో. **మా చరస్సూ**తి మా అకాసి. **అసుచి**న్తి కిలేసాసుచిమిస్సతాయ న సుచిం. **పాణేసు అసఞ్ఞత**న్తి పాణఘాతతో అవిరతం. **న హి అవణ్ణయింసూ**తి న హి వణ్ణయన్తి. పచ్చుప్పన్నకాలత్థే హి ఇదం అతీతకాలవచనం. అథ వా “అవణ్ణయింసూ”తి ఏకదేసేన సకలస్స కాలస్స ఉపలక్ఖణం, తస్మా యథా న వణ్ణయింసు అతీతమద్ధానం, ఏవం ఏతరహిపి న వణ్ణయన్తి, అనాగతేపి న వణ్ణయిస్సన్తీతి వుత్తం హోతి.

౮౯౮-౯౦౦. **పరజనస్స రక్ఖిత**న్తి పరపరిగ్గహితవత్థు. తేనాహ “అదిన్న”న్తి. **మా అగమా**తి మా అజ్ఝాచరి. **వితథ**న్తి అతథం, ముసాతి అత్థో. **అఞ్ఞథా**తి అఞ్ఞథావ, వితథసఞ్ఞీ ఏవం వితథన్తి జానన్తో ఏవం మా భణీతి అత్థో.

౯౦౧. **యేనా**తి యేన మజ్జేన, పీతేనాతి అధిప్పాయో. **అపేతీ**తి విగచ్ఛతి. **సఞ్ఞా**తి ధమ్మసఞ్ఞా, లోకసఞ్ఞా ఏవ వా. **సబ్బ**న్తి అనవసేసం, బీజతో పట్ఠాయాతి అత్థో.

౯౦౨. **స్వాహ**న్తి సో తదా ఛత్తమాణవభూతో అహం. **ఇధ** ఇమస్మిం మగ్గపదేసే, ఇమస్మిం వా తవ సాసనే. తేనాహ **‘‘తథాగతస్స ధమ్మే’’**తి. **పఞ్చ సిక్ఖా**తి పఞ్చ సీలాని. **కరిత్వా**తి ఆదియిత్వా, అధిట్ఠాయాతి అత్థో. **ద్వేపథ**న్తి ద్విన్నం గామసీమానం వేమజ్ఝభూతం పథం, సీమన్తరికపథన్తి అత్థో. **తే**తి తే చోరా. **తత్థా**తి సీమన్తరికమగ్గే. **భోగహేతూ**తి ఆమిసకిఞ్చిక్ఖనిమిత్తం.

౯౦౩. **తతో**తి యథావుత్తకుసలతో **పరం** ఉపరి **అఞ్ఞం కుసలం న విజ్జతి** న ఉపలబ్భతి, యమహం అనుస్సరేయ్యన్తి అత్థో. **కామకామీ**తి యథిచ్ఛితకామగుణసమఙ్గీ.

౯౦౪. **ఖణముహుత్తసఙ్ఖమస్సాతి** ఖణముహుత్తమత్తం పవత్తసీలస్స. **అనుధమ్మప్పటిపత్తియాతి** యథాధిగతస్స ఫలస్స అనురూపధమ్మం పటిపజ్జమానస్స భగవా పస్స, తుయ్హం ఓవాదధమ్మస్స వా అనురూపాయ ధమ్మపటిపత్తియా వుత్తనియామేనేవ సరణగమనస్స సీలసమాదానస్స చాతి అత్థో. **జలమివ యససాతి** ఇద్ధియా పరివారసమ్పత్తియా చ జలన్తం వియ. **సమేక్ఖమానాతి** పస్సన్తా. **బహుకాతి** బహవో. **పిహయన్తీతి** "కథం ను ఖో మయం ఏదిసా భవేయ్యామా"తి పత్థేన్తి. **హీనకమ్మాతి** మమ సమ్పత్తితో నిహీనభోగా.

౯౦౫. **కతిపయాయాతి** అప్పికాయ. **యేతి** యే భిక్ఖూ చేవ ఉపాసకాదయో చ. చ-సద్దో బ్యతిరేకే. **తేతి** తవ. **సతతన్తి** దివసే దివసే.

౯౦౬. **విపులన్తి** ఉళారఫలం విపులానుభావం. **తథాగతస్స ధమ్మేతి** తథాగతస్స సాసనే ఓవాదే ఠత్వా కతన్తి యోజనా. ఏవం అనుద్దేసికవసేన వుత్తమేవత్థం అత్తుద్దేసికవసేన దస్సేన్తో "**పస్సా**"తిఆదిమాహ. తత్థ **పస్సాతి** భగవన్తం వదతి, అత్తానమేవ వా అఞ్ఞం వియ చ కత్వా వదతి.

౯౦౭. **కిమిదం కుసలం కిమాచరేమాతి** కుసలం నామేతం కింసభావం కీదిసం, కథం వా తం ఆచరేయ్యామ. **ఇచ్చేకే హి సమేచ్చ మన్తయన్తీతి** ఏవమేకే సమేచ్చ సమాగన్త్వా పథవిం పరివత్తేన్తా వియ సినేరుం ఉక్ఖిపన్తా వియ చ సుదుక్కరం కత్వా మన్తయన్తి విచారేన్తి, మయం పన అకిచ్చేనేవ పునపి కుసలం ఆచరేయ్యామాతి అధిప్పాయో. తేనేవాహ "**మయ**"న్తిఆది.

౯౦౮. **బహుకారోతి** బహూపకారో, మహాఉపకారో వా. **అనుకమ్పకోతి** కారుణికో. **మ**-కారో పదసన్ధికరో. **ఇతీతి** ఏవం, భగవతో అత్తని పటిపన్నాకారం సన్ధాయ వదతి. **మే సతీతి** మయి సతి విజ్జమానే, చోరేహి అవధితే ఏవాతి అత్థో. **దివా దివస్సాతి** దివసస్సపి దివా, కాలస్సేవాతి అత్థో. **స్వాహన్తి** సో ఛత్తమాణవభూతో అహం. **సచ్చనామన్తి** "భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో"తిఆదినామేహి అవితథనామం భూతత్థనామం. **అనుకమ్పస్సూతి** అనుగ్గణ్హాహి. **పునపీతి** భియ్యోపి **సుణేము,** తవ ధమ్మం సుణేయ్యామయేవాతి అత్థో.

ఏవం దేవపుత్తో సబ్బమేతం కతఞ్ఞుతాభావే ఠత్వా సత్థు పయిరుపాసనే చ ధమ్మస్సవనే చ అతిత్తిమేవ దీపేన్తో వదతి. భగవా దేవపుత్తస్స చ తత్థ సన్నిపతితపరిసాయ చ అజ్ఝాసయం ఓలోకేత్వా అనుపుబ్బికథం కథేసి. అథ నేసం అల్లచిత్తతం ఞత్వా సాముక్కంసికం ధమ్మదేసనం పకాసేసి. దేసనాపరియోసానే దేవపుత్తో చేవ మాతాపితరో చస్స సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠహింసు, మహతో చ జనకాయస్స ధమ్మాభిసమయో అహోసి.

౯౦౯. పఠమఫలే పతిట్ఠితో దేవపుత్తో ఉపరిమగ్గేసు అత్తనో గరుచిత్తీకారం, తదధిగమస్స చ మహానిసంసతం విభావేన్తో "**యే చిధ పజహన్తి కామరాగ**"న్తి పరియోసానగాథమాహ. తస్సత్థో – **యే ఇధ** ఇమస్మిం సాసనే ఠితా **పజహన్తి** అనవసేసతో సముచ్ఛిన్దన్తి **కామరాగం, న చ తే పున ఉపేన్తి గబ్భసేయ్యం** ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం సముచ్ఛిన్నత్తా. యే చ పన **పహాయ మోహం** సబ్బసో సముగ్ఘాతేత్వా **భవరాగానుసయఞ్చ** పజహన్తి, తే పున ఉపేన్తి గబ్భసేయ్యన్తి వత్తబ్బమేవ నత్థి. కస్మా? **పరినిబ్బానగతా హి సీతిభూతా,** తే హి ఉత్తమపురిసా అనుపాదిసేసాయ నిబ్బానధాతుయా పరినిబ్బానం గతా ఏవం ఇధేవ సబ్బవేదయితానం సబ్బపరిళాహానం బ్యన్తిభావేన సీతిభూతా.

ఇతి దేవపుత్తో అత్తనో అరియసోతసమాపన్నభావం పవేదేన్తో అనుపాదిసేసాయ నిబ్బానధాతుయా దేసనాయ కూటం గహేత్వా భగవన్తం వన్దిత్వా పదక్ఖిణం కత్వా భిక్ఖుసఙ్ఘస్స అపచితిం దస్సేత్వా మాతాపితరో ఆపుచ్ఛిత్వా దేవలోకమేవ గతో, సత్థాపి ఉట్ఠాయాసనా గతో సద్ధిం భిక్ఖుసఙ్ఘేన. మాణవస్స పన మాతాపితరో బ్రాహ్మణో పోక్ఖరసాతి సబ్బో చ మహాజనో భగవన్తం అనుగన్త్వా నివత్తి. భగవా జేతవనం గన్త్వా సన్నిపతితాయ పరిసాయ ఇమం విమానం విత్థారతో కథేసి. సా దేసనా మహాజనస్స సాత్థికా అహోసీతి.

ఛత్తమాణవకవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪. కక్కటకరసదాయకవిమానవణ్ణనా

ఉచ్చమిదం మణిథూణం విమానన్తి కక్కటకరసదాయకవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా రాజగహే విహరతి వేళువనే. తేన సమయేన అఞ్ఞతరో భిక్ఖు ఆరద్ధవిపస్సకో కణ్ణసూలేన పీళితో అకల్లసరీరతాయ విపస్సనం ఉస్సుక్కాపేతుం నాసక్ఖి, వేజ్జేహి వుత్తవిధినా భేసజ్జే కతేపి రోగో న వూపసమి. సో భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసి. అథస్స భగవా "కక్కటకరసభోజనం సప్పాయ"న్తి ఞత్వా ఆహ "గచ్ఛ త్వం భిక్ఖు మగధఖేత్తే పిణ్డాయ చరాహీ"తి.

సో భిక్ఖు "దీఘదస్సినా అద్ధా కిఞ్చి దిట్ఠం భవిస్సతీ"తి చిన్తేత్వా "సాధు భన్తే"తి భగవతో పటిస్సుణిత్వా భగవన్తం వన్దిత్వా పత్తచీవరమాదాయ మగధఖేత్తం గన్త్వా అఞ్ఞతరస్స ఖేత్తపాలస్స కుటియా ద్వారే పిణ్డాయ అట్ఠాసి. సో చ ఖేత్తపాలో కక్కటకరసం సమ్పాదేత్వా భత్తఞ్చ పచిత్వా "థోకం విస్సమిత్వా భుఞ్జిస్సామీ"తి నిసిన్నో థేరం దిస్వా పత్తం గహేత్వా కుటికాయం నిసీదాపేత్వా కక్కటకరసభత్తం అదాసి. థేరస్స తం భత్తం థోకం భుత్తస్సయేవ కణ్ణసూలం పటిప్పస్సమ్భి, ఘటసతేన న్హాతో వియ అహోసి . సో సప్పాయాహారవసేన చిత్తఫాసుకం లభిత్వా విపస్సనావసేన చిత్తం అభినిన్నామేన్తో అపరియోసితేయేవ భోజనే అనవసేసతో ఆసవే ఖేపేత్వా అరహత్తే పతిట్ఠాయ ఖేత్తపాలం ఆహ "ఉపాసక, తవ పిణ్డపాతభోజనేన మయ్హం రోగో వూపసన్తో, కాయచిత్తం కల్లం జాతం, త్వమ్పి ఇమస్స పుఞ్ఞస్స ఫలేన విగతకాయచిత్తదుక్ఖో భవిస్ససీ"తి వత్వా అనుమోదనం కత్వా పక్కామి.

ఖేత్తపాలో అపరేన సమయేన కాలం కత్వా తావతింసభవనే ద్వాదసయోజనికే మణిథమ్భే కనకవిమానే సత్తసతకూటాగారపటిమణ్డితే వేళురియమయగబ్భే నిబ్బత్తి, ద్వారే చస్స యథూపచితకమ్మసంసూచకో ముత్తాసిక్కాగతో సువణ్ణకక్కటకో ఓలమ్బమానో అట్ఠాసి. అథాయస్మా మహామోగ్గల్లానో పుబ్బే వుత్తనయేన తత్థ గతో తం దిస్వా ఇమాహి గాథాహి పుచ్ఛి –

౯౧౦."ఉచ్చమిదం మణిథూణం విమానం, సమన్తతో ద్వాదస యోజనాని;
కూటాగారా సత్తసతా ఉళారా, వేళురియథమ్భా రుచకత్థతా సుభా.

౯౧౧."తత్థచ్ఛసి పివసి ఖాదసి చ, దిబ్బా చ వీణా పవదన్తి వగ్గుం;
దిబ్బా రసా కామగుణేత్థ పఞ్చ, నారియో చ నచ్చన్తి సువణ్ణఛన్నా.

౯౧౨."కేన తేతాదిసో వణ్ణో, కేన తే ఇధ మిజ్ఝతి;

ఉప్పజ్జన్తి చ తే భోగా, యే కేచి మనసో పియా.

౯౧౩. “పుచ్ఛామి తం దేవ మహానుభావ, మనుస్సభూతో కిమకాసి పుఞ్ఞం;

కేనాసి ఏవం జలితానుభావో, వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

సోపిస్స బ్యాకాసి, తం దస్సేతుం –

౯౧౪. “సో దేవపుత్తో అత్తమనో, మోగ్గల్లానేన పుచ్ఛితో;

పఞ్హం పుట్ఠో వియాకాసి, యస్స కమ్మస్సిదం ఫల”న్తి. – వుత్తం;

౯౧౫. “సతిసముప్పాదకరో , ద్వారే కక్కటకో ఠితో;

నిట్ఠితో జాతరూపస్స, సోభతి దసపాదకో.

౯౧౬. “తేన మేతాదిసో వణ్ణో, తేన మే ఇధ మిజ్ఝతి;

ఉప్పజ్జన్తి చ మే భోగా, యే కేచి మనసో పియా.

౯౧౭. “అక్ఖామి తే భిక్ఖు మహానుభావ, మనుస్సభూతో యమకాసి పుఞ్ఞం;

తేనమ్హి ఏవం జలితానుభావో, వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

౯౧౦. తత్థ **ఉచ్చన్తి** అచ్చుగ్గతం. **మణిథూణన్తి** పదుమరాగాదిమణిమయథమ్భం. **సమన్తతోతి** చతూసుపి పస్సేసు. **రుచకత్థతాతి** తస్సం తస్సం భూమియం సువణ్ణఫలకేహి అత్థతా.

౯౧౧. **పివసి ఖాదసి చాతి** కాలేన కాలం ఉపయుజ్జమానం గన్ధపానం సుధాభోజనఞ్చ సన్ధాయ వదతి. **పవదన్తీతి** పవజ్జన్తి. **దిబ్బా రసా కామగుణేత్థ పఞ్చాతి** దిబ్బా రసా అనప్పకా పఞ్చ కామగుణా ఏత్థ ఏతస్మిం తవ విమానే సంవిజ్జన్తీతి అత్థో. **సువణ్ణఛన్నాతి** హేమాభరణవిభూసితా.

౯౧౫. **సతిసముప్పాదకరోతి** సతుప్పాదకరో, యేన పుఞ్ఞకమ్మేన అయం దిబ్బసమ్పత్తి మయా లద్ధా, తత్థ సతుప్పాదస్స కారకో, “కక్కటకరసదానేన అయం తయా సమ్పత్తి లద్ధా”తి ఏవం సతుప్పాదం కరోన్తోతి అత్థో. **నిట్ఠితో జాతరూపస్సాతి** జాతరూపేన సిద్ధో జాతరూపమయో. ఏకమేకస్మిం పస్సే పఞ్చ పఞ్చ కత్వా దస పాదా ఏతస్సాతి **దసపాదకో ద్వారే కక్కటకో ఠితో సోభతి.** సో ఏవ మమ పుఞ్ఞకమ్మం తాదిసానం మహేసీనం విభావేతి, న ఏత్థ మయా వత్తబ్బం అత్థీతి అధిప్పాయో. తేనాహ “**తేన మేతాదిసో వణ్ణో**”తిఆది. సేసం వుత్తనయమేవ.

కక్కటకరసదాయకవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౫. ద్వారపాలకవిమానవణ్ణనా

ఉచ్చమిదం మణిథూణన్తి ద్వారపాలకవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా రాజగహే విహరతి వేళువనే. తేన చ సమయేన రాజగహే అఞ్ఞతరో ఉపాసకో చత్తారి నిచ్చభత్తాని సఙ్ఘస్స దేతి. తస్స పన గేహం పరియన్తే ఠితం చోరభయేన

యేభుయ్యేన పిహితద్వారమేవ హోతి. భిక్ఖూ గన్త్వా కదాచి ద్వారస్స పిహితత్తా భత్తం అలద్ధావ పటిగచ్ఛన్తి. ఉపాసకో భరియం ఆహ “కిం, భద్దే, అయ్యానం సక్కచ్చం భిక్ఖా దీయతీ”తి? సా ఆహ “ఏకేసు దివసేసు అయ్యా నాగమింసూ”తి. “కిం కారణ”న్తి? “ద్వారస్స పిహితత్తా మఞ్ఞే”తి. తం సుత్వా ఉపాసకో సంవేగప్పత్తో హుత్వా ఏకం పురిసం ద్వారపాలం కత్వా ఠపేసి “త్వం అజ్జతో పట్ఠాయ ద్వారం రక్ఖన్తో నిసీద, యదా చ అయ్యా ఆగమిస్సన్తి, తదా తే పవేసేత్వా పవిట్ఠానం నేసం పత్తపటిగ్గహణఆసనపఞ్ఞాపనాది సబ్బం యుత్తపయుత్తం జానాహీ”తి. సో “సాధూ”తి తథా కరోన్తో భిక్ఖూనం సన్తికే ధమ్మం సుత్వా ఉప్పన్నసద్ధో కమ్మఫలం సద్దహిత్వా సరణేసు చ సీలేసు చ పతిట్ఠహి, సక్కచ్చం భిక్ఖూ ఉపట్ఠహి.

అపరభాగే నిచ్చభత్తదాయకో ఉపాసకో కాలం కత్వా యామేసు నిబ్బత్తి. ద్వారపాలో పన సక్కచ్చం భిక్ఖూనం ఉపట్ఠహిత్వా పరస్స పరిచ్చాగే వేయ్యావచ్చకరణేన అనుమోదనేన చ తావతింసేసు ఉప్పజ్జి. తస్స ద్వాదసయోజనికం కనకవిమానన్తిఆది సబ్బం కక్కటకవిమానే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం. పుచ్ఛావిస్సజ్జనగాథా ఏవమాగతా –

౯౧౮.“ఉచ్చమిదం మణిథూణం విమానం, సమన్తతో ద్వాదస యోజనాని;
కూటాగారా సత్తసతా ఉళారా, వేళురియథమ్భా రుచకత్థతా సుభా.

౯౧౯.“తత్థచ్ఛసి పివసి ఖాదసి చ, దిబ్బా చ వీణా పవదన్తి వగ్గుం;
దిబ్బా రసా కామగుణేత్థ పఞ్చ, నారియో చ నచ్చన్తి సువణ్ణఛన్నా.

౯౨౦. “కేన తేతాదిసో వణ్ణో…పే॰… వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

౯౨౨. “సో దేవపుత్తో అత్తమనో…పే॰… యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం”.

౯౨౩.“దిబ్బం మమం వస్ససహస్సమాయు, వాచాభిగీతం మనసా పవత్తితం;
ఏత్తావతా ఠస్సతి పుఞ్ఞకమ్మో, దిబ్బేహి కామేహి సమఙ్గిభూతో.

౯౨౪.“తేన మేతాదిసో వణ్ణో…పే॰…
వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

౯౨౩. తత్థ **దిబ్బం మమం వస్ససహస్సమాయూ**తి యస్మిం దేవనికాయే సయం ఉప్పన్నో, తేసం తావతింసదేవానం ఆయుప్పమాణమేవ వదతి. తేసఞ్హి మనుస్సానం గణనాయ వస్ససతం ఏకో రత్తిదివో, తాయ రత్తియా తింసరత్తికో మాసో, తేన మాసేన ద్వాదసమాసికో సంవచ్ఛరో, తేన సంవచ్ఛరేన సహస్ససంవచ్ఛరాని ఆయు, తం మనుస్సానం గణనాయ తిస్సో వస్సకోటియో సట్ఠి చ వస్ససతసహస్సాని హోన్తి. **వాచాభిగీత**న్తి వాచాయ అభిగీతం, “ఆగచ్ఛన్తు అయ్యా, ఇదం ఆసనం పఞ్ఞత్తం, ఇధ నిసీదథా”తిఆదినా, “కిం అయ్యానం సరీరస్స ఆరోగ్యం, కిం వసనట్ఠానం ఫాసుక”న్తిఆదినా పటిసన్థారవసేన చ వాచాయ కథితమత్తం . **మనసా పవత్తిత**న్తి “ఇమే అయ్యా పేసలా బ్రహ్మచారినో ధమ్మచారినో”తిఆదినా చిత్తేన పవత్తితం పసాదమత్తం, న పన మమ సన్తకం కిఞ్చి పరిచ్చత్తం అత్థీతి దస్సేతి. **ఏత్తావతా**తి ఏత్తకేన ఏవం కథనమత్తేన పసాదమత్తేనపి. **ఠస్సతి పుఞ్ఞకమ్మో**తి కతపుఞ్ఞో నామ హుత్వా దేవలోకే ఠస్సతి చిరం పవత్తిస్సతి, తిట్ఠన్తో చ

దిబ్బేహి కామేహి సమఙ్గీభూతో తస్మిం దేవనికాయే దేవానం వలఞ్జనియామేనేవ దిబ్బేహి పఞ్చహి కామగుణేహి సమఙ్గీభూతో సమన్నాగతో హుత్వా ఇన్ద్రియాని పరిచారేన్తో విహరతీతి అత్థో. సేసం వుత్తనయమేవ.

ద్వారపాలకవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౬. పఠమకరణీయవిమానవణ్ణనా

ఉచ్చమిదం మణిథూణన్తి కరణీయవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే. తేన సమయేన సావత్థివాసీ ఏకో ఉపాసకో న్హానోపకరణాని గహేత్వా అచిరవతిం గన్త్వా న్హత్వా ఆగచ్ఛన్తో భగవన్తం సావత్థిం పిణ్డాయ పవిసన్తం దిస్వా ఉపసఙ్కమిత్వా వన్దిత్వా ఏవమాహ “భన్తే కేన నిమన్తితా”తి. భగవా తుణ్హీ అహోసి. సో కేనచి అనిమన్తితభావం ఞత్వా ఆహ “అధివాసేతు మే, భన్తే, భగవా భత్తం అనుకమ్పం ఉపాదాయా”తి. అధివాసేసి భగవా తుణ్హీభావేన. సో భగవన్తం అత్తనో గేహం నేత్వా బుద్ధారహం ఆసనం పఞ్ఞాపేత్వా తత్థ భగవన్తం నిసీదాపేత్వా పణీతేన అన్నపానేన సన్తప్పేసి. భగవా కతభత్తకిచ్చో తస్స అనుమోదనం కత్వా పక్కామి. సేసం అనన్తరవిమానసదిసం. తేన వుత్తం –

౬౨౬. “ఉచ్చమిదం మణిథూణం విమానం…పే.… నారియో చ నచ్చన్తి సువణ్ణఛన్నా.

౬౨౮. “కేన తేతాదిసో వణ్ణో…పే.… వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

౬౩౦. “సో దేవపుత్తో అత్తమనో…పే.… యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం”.

౬౩౧. “కరణీయాని పుఞ్ఞాని, పణ్డితేన విజానతా;
సమ్మగ్గతేసు బుద్ధేసు, యత్థ దిన్నం మహప్ఫలం.

౬౩౧. “అత్థాయ వత మే బుద్ధో, అరఞ్ఞా గామమాగతో;
తత్థ చిత్తం పసాదేత్వా, తావతింసూపగో అహం.

౬౩౩. “తేన మేతాదిసో వణ్ణో…పే.… వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

౬౩౧. తత్థ **పణ్డితేనా**తి సప్పఞ్ఞేన. **విజానతా**తి అత్తనో హితాహితం జానన్తేన. **సమ్మగ్గతేసూ**తి సమ్మాపటిపన్నేసు, **బుద్ధేసూ**తి సమ్మాసమ్బుద్ధేసు.

౬౩౨. **అత్థాయా**తి హితాయ, వుడ్ఢియా వా. **అరఞ్ఞా**తి విహారతో, జేతవనం సన్ధాయ వదతి . **తావతింసూపగో**తి తావతింసదేవకాయం, తావతింసభవనం వా ఉప్పజ్జనవసేన ఉపగతో. సేసం వుత్తనయమేవ.

కరణీయవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౭. దుతియకరణీయవిమానవణ్ణనా

సత్తమవిమానం ఛట్ఠవిమానసదిసం. కేవలం తత్థ ఉపాసకేన భగవతో ఆహారో దిన్నో, ఇధ అఞ్ఞతరస్స థేరస్స. ఏసం వుత్తనయమేవ. తేన వుత్తం –

౬౩౫.“ఉచ్చమిదం మణిథూణం విమానం, సమన్తతో ద్వాదస యోజనాని;
కూటాగారా సత్తసతా ఉళారా, వేళురియథమ్భా రుచకత్థతా సుభా.

౬౩౬.“తత్థచ్ఛసి పివసి ఖాదసి చ, దిబ్బా చ వీణా పవదన్తి వగ్గుం;
దిబ్బా రసా కామగుణేత్థ పఞ్చ, నారియో చ నచ్చన్తి సువణ్ణఛన్నా.

౬౩౭. “కేన తేతాదిసో వణ్ణో…పే.… వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీతి.

౬౩౮.“సో దేవపుత్తో అత్తమనో…పే.… యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం”.

౬౪౦.“కరణీయాని పుఞ్ఞాని, పణ్డితేన విజానతా;
సమ్మగ్గతేసు భిక్ఖూసు, యత్థ దిన్నం మహప్ఫలం.

౬౪౧.“అత్థాయ వత మే భిక్ఖు, అరఞ్ఞా గామమాగతో;
తత్థ చిత్తం పసాదేత్వా, తావతింసూపగో అహం.

౬౪౨. “తేన మేతాదిసో వణ్ణో…పే.… వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

దుతియకరణీయవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౮. పఠమసూచివిమానవణ్ణనా

ఉచ్చమిదం మణిథూణం విమానన్తి సూచివిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా రాజగహే విహరతి వేళువనే. తేన సమయేన ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స చీవరకమ్మం కాతబ్బం హోతి, అత్థో చ హోతి సూచియా. సో రాజగహే పిణ్డాయ చరన్తో కమ్మారస్స గేహద్వారే అట్ఠాసి. తం దిస్వా కమ్మారో ఆహ “కేన, భన్తే, అత్థో”తి? “చీవరకమ్మం కాతబ్బం అత్థి, సూచియా అత్థో”తి. కమ్మారో పసన్నమానసో కతపరియోసితా ద్వే సూచియో దత్వా “పునపి, భన్తే, సూచియా అత్థే సతి మమ ఆచిక్ఖేయ్యాథా”తి వత్వా పఞ్చపతిట్ఠితేన వన్ది. థేరో తస్స అనుమోదనం కత్వా పక్కామి. సో అపరభాగే కాలం కత్వా తావతింసేసు ఉప్పజ్జి. అథ ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో దేవచారికం చరన్తో తం దేవపుత్తం ఇమాహి గాథాహి పుచ్ఛి –

౬౪౪.“ఉచ్చమిదం మణిథూణం విమానం…పే.…
వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

౬౪౭. “సో దేవపుత్తో అత్తమనో…పే.… యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం”.

౬౪౯.“యం దదాతి న తం హోతి, యఞ్చేవ దజ్జా తఞ్చేవ సేయ్యో;

సూచి దిన్నా సూచిమేవ సేయ్యో.

౯౩౦."తేన మేతాదిసో వణ్ణో…పే…

వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ"తి.

౯౪౯. తత్థ **యం దదాతీ**తి యాదిసం దేయ్యధమ్మం దదాతి. **న తం హోతీ**తి తస్స తాదిసమేవ ఫలం న హోతి. అథ ఖో ఖేత్తసమ్పత్తియా చ చిత్తసమ్పత్తియా చ తతో విపులతరం ఉళారతరమేవ ఫలం హోతి. తస్మా **యఞ్చేవ దజ్జా తఞ్చేవ సేయ్యో**తి యంకిఞ్చిదేవ విజ్జమానం దజ్జా దదేయ్య, తఞ్చేవ తదేవ సేయ్యో, యస్స కస్సచి అనవజ్జస్స దేయ్యధమ్మస్స దానమేవ సేయ్యో, కస్మా? మయా హి **సూచి దిన్నా సూచిమేవ సేయ్యో**, సూచిదానమేవ మయ్హం సేయ్యం జాతం, యతో అయమీదిసీ సమ్పత్తి లద్ధాతి అధిప్పాయో.

సూచివిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౯. దుతియసూచివిమానవణ్ణనా

ఉచ్చమిదం మణిథూణన్తి దుతియసూచివిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా రాజగహే విహరతి వేళువనే. తేన సమయేన రాజగహవాసీ ఏకో తున్నకారకో విహారపేక్ఖకో హుత్వా వేళువనం గతో. తత్థ అఞ్ఞతరం భిక్ఖుం వేళువనే కతసూచియా చీవరం సిబ్బన్తం దిస్వా సూచిఘరేన సద్ధిం సూచియో అదాసి. సేసం సబ్బం వుత్తనయమేవ.

౯౩౫."ఉచ్చమిదం మణిథూణం విమానం…పే…

వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ"తి. – పుచ్ఛి;

౯౩౬."సో దేవపుత్తో అత్తమనో…పే… యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం".

౯౩౭."అహం మనుస్సేసు మనుస్సభూతో, పురిమజాతియా మనుస్సలోకే.

౯౩౮."అద్దసం విరజం భిక్ఖుం, విప్పసన్నమనావిలం;

తస్స అదాసహం సూచిం, పసన్నో సేహి పాణిభి.

౯౩౯."తేన మేతాదిసో వణ్ణో…పే… వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ"తి.

తం సబ్బం హేట్ఠా వుత్తనయమేవ.

దుతియసూచివిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౦. పఠమనాగవిమానవణ్ణనా

సుసుక్కఖన్ధం అభిరుయ్హ నాగన్తి నాగవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే. తేన సమయేన ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో హేట్ఠా వుత్తనయేనేవ దేవచారికం చరన్తో తావతింసభవనం ఉపగతో. తత్థ అద్దస అఞ్ఞతరం దేవపుత్తం సబ్బసేతం మహన్తం దిబ్బనాగం అభిరుయ్హ మహన్తేన పరివారేన మహతా దిబ్బానుభావేన ఆకాసేన

గచ్ఛన్తం, సబ్బా దిసా చన్దో వియ సూరియో వియ చ ఓభాసయమానం. దిస్వా యేన సో దేవపుత్తో తేనుపసఙ్కమి. అథ సో దేవపుత్తో తతో ఓరుయ్హ ఆయస్మన్తం మహామోగ్గల్లానం అభివాదేత్వా అఞ్జలిం పగ్గయ్హ అట్ఠాసి. అథ థేరో –

౯౬౧.“సుసుక్కఖన్ధం అభిరుయ్హ నాగం, అకాచినం దన్తిం బలిం మహాజవం;
అభిరుయ్హ గజవరం సుకప్పితం, ఇధాగమా వేహాయసం అన్తలిక్ఖే.

౯౬౨.“నాగస్స దన్తేసు దువేసు నిమ్మితా, అచ్ఛోదకా పదుమినియో సుఫుల్లా;
పదుమేసు చ తూరియగణా పవజ్జరే, ఇమా చ నచ్చన్తి మనోహరాయో.

౯౬౩. “దేవిద్ధిపత్తోసి మహానుభావో, మనుస్సభూతో కిమకాసి పుఞ్ఞం;
కేనాసి ఏవం జలితానుభావో, వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి. –

తస్స సమ్పత్తికిత్తనముఖేన కతకమ్మం పుచ్ఛి.

౯౬౧. తత్థ **సుసుక్కఖన్ధ**న్తి సుట్ఠు సేతఖన్ధం. కిఞ్చాపి తస్స నాగస్స చత్తారో పాదా, వత్థికోసం, ముఖప్పదేసో, ఉభో కణ్ణా, వాలధీతి ఏత్తకం ముఞ్చిత్వా సబ్బో కాయో సేతోవ, ఖన్ధప్పదేసస్స పన సాతిసయం ధవలతరతాయ వుత్తం “సుసుక్కఖన్ధ”న్తి. **నాగ**న్తి దిబ్బం హత్థినాగం. **అకాచిన**న్తి నిద్దోసం , సబలలవఙ్కతిలకాదిఛవిదోసవిరహితన్తి అత్థో. “ఆజానీయ”న్తిపి పాళి, ఆజానీయలక్ఖణూపేతన్తి అత్థో. **దన్తి**న్తి విపులరుచిరదన్తవన్తం. **బలి**న్తి బలవన్తం మహాబలం. **మహాజవ**న్తి అతిజవం సీఘగామిం. పున **అభిరుయ్హా**తి ఏత్థ అనునాసికలోపో దట్ఠబ్బో, అభిరుయ్హం ఆరోహనీయన్తి వుత్తం హోతి. సేసం వుత్తనయమేవ.

ఏవం పన థేరేన పుట్ఠో దేవపుత్తో అత్తనా కతకమ్మం కథేన్తో –

౯౬౪.“అట్ఠేవ ముత్తపుప్ఫాని, కస్సపస్స మహేసినో;
థూపస్మిం అభిరోపేసిం, పసన్నో సేహి పాణిభి.

౯౬౬.“తేన మేతాదిసో వణ్ణో…పే॰…
వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి. – ఇమాహి గాథాహి బ్యాకాసి;

తస్సత్థో – అహం పుబ్బే కస్సపసమ్మాసమ్బుద్ధస్స యోజనికే కనకథూపే వణ్టతో ముచ్చిత్వా గచ్ఛమూలే పతితాని అట్ఠ ముత్తపుప్ఫాని లభిత్వా తాని గహేత్వా పూజనవసేన పసన్నచిత్తో హుత్వా అభిరోపేసిం పూజేసిం.

అతీతే కిర కస్సపసమ్మాసమ్బుద్ధే పరినిబ్బుతే యోజనికే కనకథూపే చ కారితే సపరివారో కికీ కాసిరాజా చ నాగరా చ నేగమా చ జానపదా చ దివసే దివసే పుప్ఫపూజం కరోన్తి. తేసు తథా కరోన్తేసు పుప్ఫాని మహగ్ఘాని దుల్లభాని చ అహేసుం. అథేకో ఉపాసకో మాలాకారవీథియం విచరిత్వా ఏకమేకేన కహాపణేన ఏకమేకమ్పి పుప్ఫం అలభన్తో అట్ఠ కహాపణాని గహేత్వా పుప్ఫారామం గన్త్వా మాలాకారం ఆహ “ఇమేహి అట్ఠహి కహాపణేహి అట్ఠ పుప్ఫాని దేహీ”తి. “నత్థయ్యో పుప్ఫాని, సమ్మదేవ ఉపధారేత్వా ఓచినిత్వా దిన్నానీ”తి. “అహం ఓలోకేత్వా గణ్హామీ”తి. “యది ఏవం, ఆరామం పవిసిత్వా

గవేసాహీ”తి. సో పవిసిత్వా గవేసన్తో పతితాని అట్ఠ పుప్ఫాని లభిత్వా మాలాకారం ఆహ “గణ్హ, తాత, కహాపణానీ”తి. “తవ పుఞ్ఞేన లద్ధాని, నాహం కహాపణాని గణ్హామీ”తి ఆహ. ఇతరో “నాహం ముధా పుప్ఫాని గహేత్వా భగవతో పూజం కరిస్సామీ”తి కహాపణాని తస్స పురతో ఠపేత్వా పుప్ఫాని గహేత్వా చేతియఙ్గణం గన్త్వా పసన్నచిత్తో పూజం అకాసి. సో అపరభాగే కాలం కత్వా తావతింసేసు ఉప్పజ్జిత్వా తత్థ యావతాయుకం ఠత్వా పునపి దేవలోకే, పునపి దేవలోకేతి ఏవం అపరాపరం దేవేసుయేవ సంసరన్తో తస్సేవ కమ్మస్స విపాకావసేసేన ఇమస్మిమ్పి బుద్ధుప్పాదే తావతింసేసుయేవ ఉప్పజ్జి. తం సన్ధాయ హేట్ఠా వుత్తం “తత్థ అద్దస అఞ్ఞతరం దేవపుత్త”న్తిఆది.

తం పనేతం పవత్తిం ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో మనుస్సలోకం ఆగన్త్వా భగవతో ఆరోచేసి. భగవా తమత్థం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా సమ్పత్తపరిసాయ విత్థారేన ధమ్మం దేసేసి. సా దేసనా మహాజనస్స సాత్థికా అహోసీతి.

నాగవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౧. దుతియనాగవిమానవణ్ణనా

మహన్తం నాగం అభిరుయ్హాతి దుతియనాగవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా రాజగహే విహరతి వేళువనే. తేన సమయేన రాజగహే అఞ్ఞతరో ఉపాసకో సద్ధో పసన్నో పఞ్చసు సీలేసు పతిట్ఠితో ఉపోసథదివసేసు ఉపోసథసీలం సమాదియిత్వా పురేభత్తం అత్తనో విభవానురూపం భిక్ఖూనం దానాని దత్వా సయం భుఞ్జిత్వా సుద్ధవత్థనివత్థో సుద్ధుత్తరాసఙ్గో పచ్ఛాభత్తం యేభుయ్యేన అట్ఠ పానాని గాహాపేత్వా విహారం గన్త్వా భిక్ఖుసఙ్ఘస్స నియ్యాదేత్వా భగవన్తం ఉపసఙ్కమిత్వా ధమ్మం సుణాతి. ఏవం సో సక్కచ్చం దానమయం సీలమయఞ్చ బహుం సుచరితం ఉపచినిత్వా ఇతో చుతో తావతింసేసు ఉప్పజ్జి. తస్స పుఞ్ఞానుభావేన సబ్బసేతో మహన్తో దిబ్బో హత్థినాగో పాతురహోసి. సో తం అభిరుయ్హ మహన్తేన పరివారేన మహన్తేన దిబ్బానుభావేన కాలేన కాలం ఉయ్యానకీళం గచ్ఛతి.

అథేకదివసం కతఞ్ఞుతాయ చోదియమానో అడ్ఢరత్తిసమయే తం దిబ్బనాగం అభిరుయ్హ మహతా పరివారేన “భగవన్తం వన్దిస్సామీ”తి దేవలోకతో ఆగన్త్వా కేవలకప్పం వేళువనం ఓభాసేత్వా హత్థిక్ఖన్ధతో ఓరుయ్హ భగవన్తం ఉపసఙ్కమిత్వా అభివాదేత్వా అఞ్జలిం పగ్గయ్హ ఏకమన్తం అట్ఠాసి . తం భగవతో సమీపే ఠితో ఆయస్మా వఙ్గీసో భగవతో అనుఞ్ఞాయ ఇమాహి గాథాహి పుచ్ఛి –

౯౬౮.“మహన్తం నాగం అభిరుయ్హ, సబ్బసేతం గజుత్తమం;
వనా వనం అనుపరియాసి, నారీగణపురక్ఖతో;
ఓభాసేన్తో దిసా సబ్బా, ఓసధీ వియ తారకా.

౯౬౯.“కేన తేతాదిసో వణ్ణో…పే.…
వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

తథా పుచ్ఛితో సోపి తస్స గాథాహి ఏవ బ్యాకాసి.

౯౭౧.“సో దేవపుత్తో అత్తమనో, వఙ్గీసేనేవ పుచ్ఛితో;
పఞ్హం పుట్ఠో వియాకాసి, యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం”.

౯౭౨.“అహం మనుస్సేసు మనుస్సభూతో, ఉపాసకో చక్ఖుమతో అహోసిం;
పాణాతిపాతా విరతో అహోసిం, లోకే అదిన్నం పరివజ్జయిస్సం.

౯౭౩. “అమజ్జపో నో చ ముసా అభాణిం, సకేన దారేన చ తుట్ఠో అహోసిం;
అన్నఞ్చ పానఞ్చ పసన్నచిత్తో, సక్కచ్చ దానం విపులం అదాసిం.

౯౭౪.“తేన మేతాదిసో వణ్ణో…పే॰…
వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

తత్థ అపుబ్బం నత్థి, సేసం హేట్ఠా వుత్తనయమేవ.

దుతియనాగవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౨. తతియనాగవిమానవణ్ణనా

కో ను దిబ్బేన యానేనాతి తతియనాగవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా రాజగహే విహరతి వేళువనే కలన్దకనివాపే. తేన సమయేన తయో ఖీణాసవత్థేరా గామకావాసే వస్సం ఉపగచ్ఛింసు. తే వుత్థవస్సా పవారేత్వా “భగవన్తం వన్దిస్సామా”తి రాజగహం ఉద్దిస్స గచ్ఛన్తా అన్తరామగ్గే సాయం అఞ్ఞతరస్మిం గామకే మిచ్ఛాదిట్ఠికబ్రాహ్మణస్స ఉచ్ఛుఖేత్తసమీపం గన్త్వా ఉచ్ఛుపాలం పుచ్ఛింసు “ఆవుసో, సక్కా అజ్జ రాజగహం పాపుణితు”న్తి. “న సక్కా, భన్తే, ఇతో అడ్ఢయోజనే రాజగహం, ఇధేవ వసిత్వా స్వే గచ్ఛథా”తి ఆహ. “అత్థేత్థ కోచి వసనయోగ్గో ఆవాసో”తి? “నత్థి, భన్తే, అహం పన వో వసనట్ఠానం జానిస్సామీ”తి. థేరా అధివాసేసుం.

సో ఉచ్ఛూసుయేవ యథాఠితేసు సాఖామణ్డపాకారేన దణ్డకాని బన్ధిత్వా ఉచ్ఛుపణ్ణేహి ఛాదేత్వా హేట్ఠా పలాలం అత్థరిత్వా ఏకస్స థేరస్స అదాసి, దుతియస్స థేరస్స తీహి ఉచ్ఛూహి దణ్డకసఙ్ఖేపేన బన్ధిత్వా తిణేన ఛాదేత్వా హేట్ఠా చ తిణసన్థరం కత్వా అదాసి, ఇతరస్స అత్తనో కుటియం ద్వే తయో దణ్డకే సాఖాయో చ నీహరిత్వా చీవరేన పటిచ్ఛాదేన్తో చీవరకుటిం కత్వా అదాసి. తే తత్థ వసింసు. అథ విభాతాయ రత్తియా కాలస్సేవ భత్తం పచిత్వా దన్తకట్ఠఞ్చ ముఖోదకఞ్చ దత్వా సహ ఉచ్ఛురసేన భత్తం అదాసి. తేసం భుఞ్జిత్వా అనుమోదనం కత్వా గచ్ఛన్తానం ఏకేకం ఉచ్ఛుం అదాసి “మయ్హం భాగో భవిస్సతీ”తి. సో థోకం మగ్గం థేరే అనుగన్త్వా నివత్తన్తో అత్తనో వేయ్యావచ్చఞ్చ దానఞ్చ ఆరబ్భ ఉళారం పీతిసోమనస్సం పటిసంవేదేన్తో నివత్తి.

ఖేత్తసామికో పన గచ్ఛన్తానం భిక్ఖూనం పటిపథేన ఆగచ్ఛన్తో భిక్ఖూ పుచ్ఛి “కుతో వో ఉచ్ఛు లద్ధా”తి? “ఉచ్ఛుపాలకేన దిన్నా”తి. తం సుత్వా బ్రాహ్మణో కుపితో అనత్తమనో తటతటాయమానో కోధాభిభూతో తస్స పిట్ఠితో ఉపధావిత్వా ముగ్గరేన

తం పహరన్తో ఏకప్పహారేనేవ జీవితా వోరోపేసి. సో అత్తనా కతపుఞ్ఞకమ్మమేవ అనుస్సరన్తో కాలం కత్వా సుధమ్మాదేవసభాయం నిబ్బత్తి. తస్స పుఞ్ఞానుభావేన సబ్బసేతో మహన్తో దిబ్బవరవారణో నిబ్బత్తి.

ఉచ్ఛుపాలకస్స మరణం సుత్వా తస్స మాతాపితరో చేవ ఞాతిమిత్తా చ అస్సుముఖా రోదమానా తం ఠానం అగమంసు, సబ్బే చ గామవాసినో సన్నిపతింసు. తత్రస్స మాతాపితరో సరీరకిచ్చం కాతుం ఆరభింసు. తస్మిం ఖణే సో దేవపుత్తో తం దిబ్బహత్థిం అభిరుహిత్వా సబ్బతాళావచరపరివుతో పఞ్చఙ్గికేన తూరియేన పవజ్జమానేన మహన్తేన పరివారేన మహతియా దేవిద్ధియా దేవలోకతో ఆగన్త్వా తాయ పరిసాయ దిస్సమానరూపో ఆకాసే అట్ఠాసి. అథ నం తత్థ పణ్డితజాతికో పురిసో ఇమాహి గాథాహి తేన కతపుఞ్ఞకమ్మం పుచ్ఛి –

౯౨౬. "కో ను దిబ్బేన యానేన, సబ్బసేతేన హత్థినా;
తూరియతాళితనిగ్ఘోసో, అన్తలిక్ఖే మహీయతి.

౯౨౭. "దేవతా నుసి గన్ధబ్బో, అదు సక్కో పురిన్దదో;
అజానన్తా తం పుచ్ఛామ, కథం జానేము తం మయ"న్తి.

సోపిస్స ఇమాహి గాథాహి ఏతమత్థం బ్యాకాసి –

౯౨౮. "నామ్హి దేవో న గన్ధబ్బో, నాపి సక్కో పురిన్దదో;
సుధమ్మా నామ యే దేవా, తేసం అఞ్ఞతరో అహ"న్తి.

౯౨౯. "పుచ్ఛామ దేవం సుధమ్మం, పుథుం కత్వాన అఞ్జలిం;
కిం కత్వా మానుసే కమ్మం, సుధమ్మం ఉపపజ్జతీ"తి – పునపి పుచ్ఛి;

౯౩౦. "ఉచ్ఛాగారం తిణాగారం, వత్థాగారఞ్చ యో దదే;
తిణ్ణం అఞ్ఞతరం దత్వా, సుధమ్మం ఉపపజ్జతీ"తి. – పునపి బ్యాకాసి;

౯౨౬. తత్థ **తూరియతాళితనిగ్ఘోసో**తి తాళితపఞ్చఙ్గికదిబ్బతూరియనిగ్ఘోసో అత్తానం ఉద్దిస్స పవజ్జమానదిబ్బతూరియసద్దో . **అన్తలిక్ఖే మహీయతీ**తి ఆకాసే ఠత్వా ఆకాసట్ఠేనేవ మహతా పరివారేన పూజీయతి.

౯౨౭. **దేవతా నుసీ**తి దేవతా ను అసి, కిం ను త్వం దేవోసీతి అత్థో. **గన్ధబ్బో**తి గన్ధబ్బకాయికదేవో అసీతి అత్థో. **అదు సక్కో పురిన్దదో**తి ఉదాహు పురే దదాతీతి "పురిన్దదో"తి విస్సుతో సక్కో నుసి, అథ సక్కో దేవరాజా అసీతి అత్థో. ఏత్థ చ సతిపి సక్కగన్ధబ్బానం దేవభావే తేసం విసుం గహితత్తా గోబలిబద్దఞాయేన తదఞ్ఞదేవవాచకో దేవసద్దో దట్ఠబ్బో.

౯౨౮. అథ దేవపుత్తో "విస్సజ్జనం నామ పుచ్ఛాసభాగేన హోతీ"తి తేహి పుచ్ఛితం దేవగన్ధబ్బసక్కభావం పటిక్ఖిపిత్వా అత్తానం ఆచిక్ఖన్తో "నమ్హి దేవో న గన్ధబ్బో"తిఆదిమాహ. తత్థ **నమ్హి దేవో**తి తయా ఆసఙ్కితో యో కోచి దేవో న హోమి న గన్ధబ్బో న సక్కో, అపిచ ఖో **సుధమ్మా నామ యే దేవా, తేసం అఞ్ఞతరో అహం,** సుధమ్మా దేవతా నామ

తావతింసదేవనికాయస్సేవ అఞ్ఞతరదేవనికాయో. సో కిర ఉచ్ఛుపాలో తేసం దేవానం సమ్పత్తిం సుత్వా పగేవ తత్థ చిత్తం పణిధాయ ఠితోతి కేచి వదన్తి.

౯౭౯. **పుథు**న్తి మహన్తం, పరిపుణ్ణం కత్వాతి అత్థో. సక్కచ్చకిరియాదీపనత్థఞ్హేతం వుత్తం.

౯౮౦. సుధమ్మాదేవయానం పుట్ఠో దేవపుత్తో కకణ్టకనిమిత్తం వదన్తో వియ దిట్ఠమత్తమేవ గహేత్వా అత్తనా కతపుఞ్ఞం ఆచిక్ఖన్తో ''**ఉచ్ఛాగార**''న్తి గాథమాహ. తత్థ **తిణ్ణం అఞ్ఞతరం దత్వా**తి యదిపి మయా తీణి అగారాని దిన్నాని, తీసు పన అఞ్ఞతరేనాతి అయమత్థోపి సిజ్ఝతీతి నయగ్గాహేన దేవపుత్తో ఏవమాహ. సేసం సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

ఏవం సో తేన పుచ్ఛి తమత్థం విస్సజ్జేత్వా రతనత్తయగుణం పకాసేన్తో మాతాపితూహి సద్ధిం సమ్మోదనం కత్వా దేవలోకమేవ గతో. మనుస్సా దేవపుత్తస్స వచనం సుత్వా భగవతి భిక్ఖుసఙ్ఘే చ సఞ్జాతపసాదబహుమానా బహుం దానూపకరణం సజ్జేత్వా సకటానం పూరేత్వా వేళువనం గన్త్వా బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స మహాదానం దత్వా సత్థు తం పవత్తిం ఆరోచయింసు. సత్థా తం పుచ్ఛావిస్సజ్జనం తథేవ వత్వా తమేవ అత్థం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా విత్థారేన ధమ్మం దేసేత్వా తే సరణేసు చ సీలేసు చ పతిట్ఠాపేసి. తే చ పతిట్ఠితసద్ధా భగవన్తం వన్దిత్వా అత్తనో గామం ఉపగన్త్వా ఉచ్ఛుపాలస్స మతట్ఠానే విహారం కారయింసూతి.

తతియనాగవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౩. చూళరథవిమానవణ్ణనా

దళ్హధమ్మా నిసారస్సాతి చూళరథవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవతి పరినిబ్బుతే ధాతువిభాగం కత్వా తత్థ తత్థ సత్థు థూపేసు పతిట్ఠాపియమానేసు మహాకస్సపత్థేరప్పముఖేసు ధమ్మం సఙ్గాయితుం ఉచ్చినిత్వా గహితేసు సావకేసు యావ వస్సూపగమనా పేసేయ్యాపేక్ఖాయ అత్తనో అత్తనో పరిసాయ సద్ధిం తత్థ తత్థ వసన్తేసు ఆయస్మా మహాకచ్చాయనో పచ్చన్తదేసే అఞ్ఞతరస్మిం అరఞ్ఞాయతనే విహరతి. తేన సమయేన అస్సకరట్ఠే పోతలినగరే అస్సకరాజా రజ్జం కారేతి, తస్స జేట్ఠాయ దేవియా పుత్తో సుజాతో నామ కుమారో సోళసవస్సుద్దేసికో కనిట్ఠాయ దేవియా నిబన్ధనేన పితరా రట్ఠతో పబ్బాజితో అరఞ్ఞం పవిసిత్వా వనచరకే నిస్సాయ అరఞ్ఞే వసతి. సో కిర కస్సపస్స భగవతో సాసనే పబ్బజిత్వా సీలమత్తే పతిట్ఠితో పుథుజ్జనకాలకిరియం కత్వా తావతింసేసు నిబ్బత్తిత్వా తత్థ యావతాయుకం ఠత్వా అపరాపరం సుగతియంయేవ పరిబ్భమన్తో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే భగవతో అభిసమ్బోధితో తింసవస్సే అస్సకరట్ఠే అస్సకరఞ్ఞో అగ్గమహేసియా కుచ్ఛిస్మిం నిబ్బత్తి, "సుజాతో"తిస్స నామం అహోసి. సో మహన్తేన పరివారేన వడ్ఢతి.

తస్స పన మాతరి కాలకతాయ రాజా అఞ్ఞం రాజధీతరం అగ్గమహేసిట్ఠానే ఠపేసి. సాపి అపరేన సమయేన పుత్తం విజాయి. తస్సా రాజా పుత్తం దిస్వా పసన్నో "భద్దే, తయా ఇచ్ఛితం వరం గణ్హాహీ"తి వరం అదాసి. సా గహితకం కత్వా ఠపేత్వా యదా సుజాతకుమారో సోళసవస్సుద్దేసికో జాతో, తదా రాజానం ఆహ "దేవ, తుమ్హేహి మమ పుత్తం దిస్వా తుట్ఠచిత్తేహి వరో దిన్నో, తం ఇదాని దేథా"తి. "గణ్హ, దేవీ"తి . "మయ్హం పుత్తస్స రజ్జం దేథా"తి. "నస్స, వసలి, మమ జేట్ఠపుత్తో దేవకుమారసదిసో సుజాతకుమారో ఠితే కస్మా ఏవం వదసీ"తి పటిక్ఖిపి. దేవీ పునప్పునం నిబన్ధనం కరోన్తీ మనం అలభిత్వా ఏకదివసం ఆహ "దేవ, యది సచ్చే తిట్ఠసి, దేహి ఏవా"తి. రాజా "అనుపధారేత్వా మయా ఇమిస్సా వరో దిన్నో,

అయఞ్చ ఏవం వదతీ”తి విప్పటిసారీ హుత్వా సుజాతకుమారం పక్కోసిత్వా తమత్థం ఆరోచేత్వా అస్సూని పవత్తేసి. కుమారో పితరం సోచమానం దిస్వా దోమనస్సప్పత్తో అస్సూని పవత్తేత్వా “అనుజానాహి, దేవ, అహం అఞ్ఞత్థ గమిస్సామీ”తి ఆహ. తం సుత్వా రఞ్ఞా “అఞ్ఞం తే నగరం మాపేస్సామి, తత్థ వసేయ్యాసీ”తి వుత్తే కుమారో న ఇచ్ఛి. “మమ సహాయానం రాజూనం సన్తికే పేసేస్సామీ”తి చ వుత్తే తమ్పి నానుజాని. కేవలం “దేవ, అరఞ్ఞం గమిస్సామీ”తి ఆహ. రాజా పుత్తం ఆలిఙ్గిత్వా సీసే చుమ్బిత్వా “మమచ్చయేన ఇధాగన్త్వా రజ్జే పతిట్ఠహా”తి వత్వా విస్సజ్జేసి.

సో అరఞ్ఞం పవిసిత్వా వనచరకే నిస్సాయ వసన్తో ఏకదివసం మిగవం గతో. తస్స సమణకాలే సహాయవరో ఏకో దేవపుత్తో హితేసితాయ మిగరూపేన తం పలోభేన్తో ధావిత్వా ఆయస్మతో మహాకచ్చాయనస్స వసనట్ఠానసమీపం పత్వా అన్తరధాయి. సో “ఇమం మిగం ఇదాని గణ్హిస్సామీ”తి ఉపధావన్తో థేరస్స వసనట్ఠానం పత్వా తం అపస్సన్తో బహి పణ్ణసాలాయ థేరం నిసిన్నం దిస్వా తస్స సమీపే చాపకోటిం ఓలుబ్భ అట్ఠాసి. థేరో తం ఓలోకేత్వా ఆదితో పట్ఠాయ సబ్బం తస్స పవత్తిం ఞత్వా అనుగ్గణ్హన్తో అజానన్తో వియ సఙ్గహం కరోన్తో –

౬౮౧.“దళ్హధమ్మా నిసారస్స, ధనుం ఓలుబ్భ తిట్ఠసి;
ఖత్తియో నుసి రాజఞ్ఞో, అదు లుద్దో వనేచరో”తి. –

పుచ్ఛి. తత్థ **దళ్హధమ్మా**తి దళ్హధను. దళ్హధను నామ ద్విసహస్సథామం వుచ్చతి. ద్విసహస్సథామన్తి చ యస్స ఆరోపితస్స జియాయ బద్ధో లోహసీసాదీనం భారో దణ్డే గహేత్వా యావ కణ్డప్పమాణా ఉక్ఖిత్తస్స పథవితో ముచ్చతి. **నిసారస్సా**తి నిరతిసయసారస్స విసిట్ఠసారస్స రుక్ఖస్స ధనుం, సారతరరుక్ఖమయం ధనున్తి అత్థో. **ఓలుబ్భా**తి సన్నిరుమ్భిత్వా. **రాజఞ్ఞో**తి రాజకుమారో. **వనేచరో**తి వనచరో.

అథ సో అత్తానం ఆవికరోన్తో –

౬౮౨.“అస్సకాధిపతిస్సాహం, భన్తే పుత్తో వనేచరో;
నామం మే భిక్ఖు తే బ్రూమి, సుజాతో ఇతి మం విదూ.

౬౮౩.“మిగే గవేసమానోహం, ఓగాహన్తో బ్రహావనం;
మిగం తఞ్చేవ నాద్దక్ఖిం, తఞ్చ దిస్వా ఠితో అహ”న్తి. –

ఆహ. తత్థ **అస్సకాధిపతిస్సా**తి అస్సకరట్ఠాధిపతినో అస్సకరాజస్స. **భిక్ఖూ**తి థేరం ఆలపతి. **మిగే గవేసమానో**తి మిగసూకరాదికే గవేసన్తో, మిగవం చరన్తోతి అత్థో.

తం సుత్వా థేరో తేన సద్ధిం పటిసన్థారం కరోన్తో –

౬౮౪.“స్వాగతం తే మహాపుఞ్ఞ, అథో తే అదురాగతం;
ఏత్తో ఉదకమాదాయ, పాదే పక్ఖాలయస్సు తే.

౬౮౫.“ఇదమ్పి పానీయం సీతం, ఆభతం గిరిగబ్భరా;

రాజపుత్త తతో పిత్వా, సన్థతస్మిం ఉపావిసా”తి. – ఆహ;

౯౮౪. తత్థ **అదురాగత**న్తి దురాగమనవజ్జితం, మహాపుఞ్ఞ, తే ఇధాగమనం స్వాగతం, న తే అప్పకమ్పి దురాగమనం అత్థి తుయ్హఞ్చ మయ్హఞ్చ పీతిసోమనస్సజననతోతి అధిప్పాయో. “అధునాగత”న్తిపి పాఠో, ఇదాని ఆగమనన్తి అత్థో.

౯౮౫. **సన్థతస్మిం ఉపావిసా**తి అనన్తరహితాయ భూమియా అనిసీదిత్వా అముకస్మిం తిణసన్థారకే నిసీదాతి.

తతో రాజకుమారో థేరస్స పటిసన్థారం సమ్పటిచ్ఛన్తో ఆహ –

౯౮౬.“కల్యాణీ వత తే వాచా, సవనీయా మహాముని;
నేలా అత్థవతీ వగ్గు, మన్త్వా అత్థఞ్చ భాససి.

౯౮౭.“కా తే రతి వనే విహరతో, ఇసినిసభ వదేహి పుట్ఠో;
తవ వచనపథం నిసామయిత్వా, అత్థధమ్మపదం సమాచరేమసే”తి.

౯౮౬. తత్థ **కల్యాణీ**తి సున్దరా సోభనా. **సవనీయా**తి సోతుం యుత్తా. **నేలా**తి నిద్దోసా. **అత్థవతీ**తి అత్థయుత్తా దిట్ఠధమ్మికాదినా హితేన ఉపేతా. **వగ్గూ**తి మధురా. **మన్త్వా**తి జానిత్వా పఞ్ఞాయ పరిచ్ఛిన్దిత్వా. **అత్థ**న్తి అత్థతో అనపేతం ఏకన్తహితావహం.

౯౮౭. **ఇసినిసభా**తి ఇసీసు నిసభ ఆజానీయసదిస. **వచనపథ**న్తి వచనం. వచనమేవ హి అత్థాధిగమస్స ఉపాయభావతో “వచనపథ”న్తి వుత్తం. **అత్థధమ్మపదం సమాచరేమసే**తి ఇధ చేవ సమ్పరాయే చ అత్థావహం సీలాదిధమ్మకోట్ఠాసం పటిపజ్జామసే.

ఇదాని థేరో అత్తనో సమ్మాపటిపత్తిం తస్స అనుచ్ఛవికం వదన్తో –

౯౮౮.“అహింసా సబ్బపాణీనం, కుమారమ్హాక రుచ్చతి;
థేయ్యా చ అతిచారా చ, మజ్జపానా చ ఆరతి.

౯౮౯.“ఆరతి సమచరియా చ, బాహుసచ్చం కతఞ్ఞుతా;
దిట్ఠేవ ధమ్మే పాసంసా, ధమ్మా ఏతే పసంసియా”తి. – ఆహ;

౯౮౯. తత్థ **ఆరతి సమచరియా చా**తి యథావుత్తా చ పాపధమ్మతో ఆరతి, పటివిరతి కాయసమతాదిసమచరియా చ. **బాహుసచ్చ**న్తి పరియత్తిబాహుసచ్చం. **కతఞ్ఞుతా**తి పరేహి అత్తనో కతస్స ఉపకారస్స జాననా. **పాసంసా**తి అత్థకామేహి కులపుత్తేహి పకారతో ఆసంసితబ్బా. **ధమ్మా ఏతే**తి ఏతే యథావుత్తా అహింసాదిధమ్మా. **పసంసియా**తి విఞ్ఞూహి పసంసితబ్బా.

ఏవం థేరో తస్స అనుచ్ఛవికం సమ్మాపటిపత్తిం వత్వా అనాగతంసఞాణేన ఆయుసఙ్ఖారే ఓలోకేన్తో “పఞ్చమాసమత్తమేవా”తి దిస్వా తం సంవేజేత్వా దళ్హం తత్థ సమ్మాపటిపత్తియం పతిట్ఠాపేతుం ఇమం గాథమాహ –

౯౯౦."సన్తికే మరణం తుయ్హం, ఓరం మాసేహి పఞ్చహి;
రాజపుత్త విజానాహి, అత్తానం పరిమోచయా"తి.

తత్థ **అత్తానం పరిమోచయా**తి అత్తానం అపాయదుక్ఖతో మోచేహి.

తతో కుమారో అత్తనో ముత్తియా ఉపాయం పుచ్ఛన్తో ఆహ –

౯౯౧."కతమం స్వాహం జనపదం గన్త్వా, కిం కమ్మం కిఞ్చ పోరిసం;
కాయ వా పన విజ్జాయ, భవేయ్యం అజరామరో"తి.

తత్థ **కతమం స్వాహ**న్తి కతమం సు అహం, కతమం నూతి అత్థో. **కిం కమ్మం కిఞ్చ పోరిస**న్తి కత్వాతి వచనసేసో. **పోరిస**న్తి పురిసకిచ్చం.

తతో థేరో తస్స ధమ్మం దేసేతుం ఇమా గాథాయో అవోచ –

౯౯౨."న విజ్జతే సో పదేసో, కమ్మం విజ్జా చ పోరిసం;
యత్థ గన్త్వా భవే మచ్చో, రాజపుత్తాజరామరో.

౯౯౩. "మహద్ధనా మహాభోగా, రట్ఠవన్తోపి ఖత్తియా;
పహూతధనధఞ్ఞాసే, తేపి నో అజరామరా.

౯౯౪."యది తే సుతా అన్ధకవేణ్డుపుత్తా, సూరా వీరా విక్కన్తప్పహారినో;
తేపి ఆయుక్ఖయం పత్తా, విద్ధస్తా సస్సతీసమా.

౯౯౫."ఖత్తియా బ్రాహ్మణా వేస్సా, సుద్దా చణ్డాలపుక్కుసా;
ఏతే చఞ్ఞే చ జాతియా, తేపి నో అజరామరా.

౯౯౬."యే మన్తం పరివత్తేన్తి, ఛళఙ్గం బ్రహ్మచిన్తితం;
ఏతే చఞ్ఞే చ విజ్జాయ, తేపి నో అజరామరా.

౯౯౭."ఇసయో చాపి యే సన్తా, సఞ్ఞతత్తా తపస్సినో;
సరీరం తేపి కాలేన, విజహన్తి తపస్సినో.

౯౯౮."భావితత్తాపి అరహన్తో, కతకిచ్చా అనాసవా;
నిక్ఖిపన్తి ఇమం దేహం, పుఞ్ఞపాపపరిక్ఖయా"తి.

౯౯౨. తత్థ **యత్థ గన్త్వా**తి యం పదేసం గన్త్వా కమ్మం విజ్జం పోరిసఞ్చ కాయపయోగేన ఇతరపయోగేన చ ఉపగన్త్వా పాపుణిత్వా భవేయ్య అజరామరోతి అత్థో.

౯౯౩. హేట్ఠిమకోటియా కోటిసతాదిపరిమాణం సంహరిత్వా ఠపితం మహన్తం ధనం ఏతేసన్తి **మహద్ధనా.** కుమ్భత్తయాదికహాపణపరిబ్బయో మహన్తో భోగో ఏతేసన్తి **మహాభోగా. రట్ఠవన్తో**తి రట్ఠసామికా, అనేకయోజనపరిమాణం రట్ఠం పసాసన్తాతి అధిప్పాయో. **ఖత్తియా**తి ఖత్తియజాతికా. **పహూతధనధఞ్ఞాసే**తి మహాధనధఞ్ఞసన్నిచయా, అత్తనో పరిసాయ చ సత్తట్ఠసంవచ్ఛరపహోనకధనధఞ్ఞసన్నిచయా. **తేపి నో అజరామరా**తి జరామరణధమ్మా ఏవ, మహద్ధనతాదీనిపి తేసం ఉపరి నిపతన్తం జరామరణం నివత్తేతుం న సక్కోన్తీతి అత్థో.

౯౯౪. **అన్ధకవేణ్డుపుత్తా**తి అన్ధకవేణ్డుస్స పుత్తాతి పఞ్ఞాతా. **సూరా**తి సత్తిమన్తో. **వీరా**తి వీరియవన్తో. **విక్కన్తప్పహారినో**తి సూరవీరభావేనేవ పటిసత్తుబలం విక్కమ్మ పసయ్హ పహరణసీలా. **విద్ధస్తా**తి వినట్ఠా. **సస్సతీసమా**తి కులపరమ్పరాయ సస్సతీహి చన్దసూరియాదీహి సమానా, తేపి అచిరకాలపవత్తకులన్వయాతి అత్థో.

౯౯౫. **జాతియా**తి అత్తనో జాతియా, విసిట్ఠతరా పన జాతిపి నేసం జరామరణం నివత్తేతుం న సక్కోతీతి అత్థో.

౯౯౬. **మన్త**న్తి వేదం. **ఛళఙ్గ**న్తి కప్పబ్యాకరణనిరుత్తిసిక్ఖాఛన్దోవిచితిజోతిసత్థసఙ్ఖాతేహి ఛహి అఙ్గేహి ఛళఙ్గం. **బ్రహ్మచిన్తిత**న్తి బ్రహ్మేహి అట్ఠకాదీహి చిన్తితం పఞ్ఞాచక్ఖునా దిట్ఠం.

౯౯౭. **సన్తా**తి ఉపసన్తకాయవచీకమ్మన్తా. **సఞ్ఞతత్తా**తి సఞ్ఞతచిత్తా. **తపస్సినో**తి తపనిస్సితా.

ఇదాని కుమారో అత్తనా కత్తబ్బం వదన్తో –

౯౯౯.“సుభాసితా అత్థవతీ, గాథాయో తే మహాముని;

నిజ్ఝత్తోమ్హి సుభట్ఠేన, త్వఞ్చ మే సరణం భవా”తి. –

ఆహ . తత్థ **నిజ్ఝత్తోమ్హీ**తి నిజ్ఝాపితో ధమ్మే జనసఞ్ఞాయ సఞ్ఞత్తిగతో అమ్హి. **సుభట్ఠేనా**తి సుట్ఠు భాసితేన.

తతో థేరో తం అనుసాసన్తో ఇమం గాథం అభాసి –

౧౦౦౦‘మా మం త్వం సరణం గచ్ఛ, తమేవ సరణం వజ;

సక్యపుత్తం మహావీరం, యమహం సరణం గతో’’తి.

తతో రాజకుమారో ఆహ –

౧౦౦౧కతరస్మిం నో జనపదే, సత్థా తుమ్హాక మారిస;

అహమ్పి దట్ఠుం గచ్ఛిస్సం, జినం అప్పటిపుగ్గల”న్తి.

పున థేరో ఆహ –

౧౦౦౨పురత్థిమస్మిం జనపదే, ఓక్కాకకులసమ్భవో;

తత్థాసి పురిసాజఞ్ఞో, సో చ ఖో పరినిబ్బుతో”తి.

తత్థ థేరేన నిసిన్నపదేసతో మజ్ఝిమదేసస్స పాచీనదిసాభాగత్తా వుత్తం “**పురత్థిమస్మిం జనపదే**”తి.

ఏవం సో రాజపుత్తో థేరస్స ధమ్మదేసనం సుత్వా పసన్నమానసో సరణేసు చ సీలేసు చ పతిట్ఠహి. తేన వుత్తం –

౧౦౦౩.‘‘సచే హి బుద్ధో తిట్ఠేయ్య, సత్థా తుమ్హాక మారిస;
యోజనాని సహస్సాని, గచ్ఛేయ్యం పయిరుపాసితుం.

౧౦౦౪.‘‘యతో చ ఖో పరినిబ్బుతో, సత్థా తుమ్హాక మారిస;
నిబ్బుతమ్పి మహావీరం, గచ్ఛామి సరణం అహం.

౧౦౦౫.‘‘ఉపేమి సరణం బుద్ధం, ధమ్మఞ్చాపి అనుత్తరం;
సఙ్ఘఞ్చ నరదేవస్స, గచ్ఛామి సరణం అహం.

౧౦౦౬.‘‘పాణాతిపాతా విరమామి ఖిప్పం, లోకే అదిన్నం పరివజ్జయామి;
అమజ్జపో నో చ ముసా భణామి, సకేన దారేన చ హోమి తుట్ఠో’’తి.

ఏవం పన తం సరణేసు చ సీలేసు చ పతిట్ఠితం థేరో ఏవమాహ “రాజకుమార, తుయ్హం ఇధ అరఞ్ఞవాసేన అత్థో నత్థి, న చిరం తవ జీవితం, పఞ్చమాసబ్భన్తరే ఏవ కాలం కరిస్ససి, తస్మా తవ పితు సన్తికమేవ గన్త్వా దానాదీని పుఞ్ఞాని కత్వా సగ్గపరాయణో భవేయ్యాసీ”తి వత్వా అత్తనో సన్తికే ధాతుయో దత్వా విస్సజ్జేసి. సో గచ్ఛన్తో “అహం, భన్తే, తుమ్హాకం వచనేన ఇతో గమిస్సామి, తుమ్హేహిపి మయ్హం అనుకమ్పాయ తత్థ ఆగన్తబ్బ”న్తి వత్వా థేరస్స అధివాసనం విదిత్వా వన్దిత్వా పదక్ఖిణం కత్వా పితు నగరం గన్త్వా ఉయ్యానం పవిసిత్వా అత్తనో ఆగతభావం రఞ్ఞో నివేదేసి.

తం సుత్వా రాజా సపరివారో ఉయ్యానం గన్త్వా కుమారం ఆలిఙ్గిత్వా అన్తేపురం నేత్వా అభిసిఞ్చితుకామో అహోసి. కుమారో “దేవ, మయ్హం అప్పకం ఆయు, ఇతో చతున్నం మాసానం అచ్చయేన మరణం భవిస్సతి, కిం మే రజ్జేన, తుమ్హే నిస్సాయ పుఞ్ఞమేవ కరిస్సామీ”తి వత్వా థేరస్స గుణం రతనత్తయస్స చ ఆనుభావం పవేదేసి. తం సుత్వా రాజా సంవేగప్పత్తో రతనత్తయే చ థేరే చ పసన్నమానసో మహన్తం విహారం కారేత్వా మహాకచ్చాయనత్థేరస్స సన్తికే దూతం పాహేసి. థేరోపి రాజానం మహాజనఞ్చ అనుగ్గణ్హన్తో ఆగచ్ఛి. రాజా చ సపరివారో దూరతోవ పచ్చుగ్గమనం కత్వా థేరం విహారం పవేసేత్వా చతూహి పచ్చయేహి సక్కచ్చం ఉపట్ఠహన్తో సరణేసు చ సీలేసు చ పతిట్ఠహి. కుమారో చ సీలాని సమాదియిత్వా థేరం భిక్ఖూ చేవ సక్కచ్చం ఉపట్ఠహన్తో దానాని దదన్తో ధమ్మం సుణన్తో చతున్నం మాసానం అచ్చయేన కాలం కత్వా తావతింసభవనే నిబ్బత్తి. తస్స పుఞ్ఞానుభావేన సత్తరతనపటిమణ్డితో సత్తయోజనప్పమాణో రథో ఉప్పజ్జి, అనేకాని చస్స అచ్ఛరాసహస్సాని పరివారో అహోసి.

రాజా కుమారస్స సరీరసక్కారం కత్వా భిక్ఖుసఙ్ఘస్స చ మహాదానం పవత్తేత్వా చేతియస్స పూజం అకాసి, తత్థ మహాజనో సన్నిపతి, థేరోపి సపరివారో తం పదేసం ఉపగఞ్ఛి. అథ దేవపుత్తో అత్తనా కతకుసలకమ్మం ఓలోకేత్వా కతఞ్ఞుతాయ “గన్త్వా థేరం వన్దిస్సామి, సాసనగుణే చ పాకటే కరిస్సామీ”తి చిన్తేత్వా దిబ్బరథం ఆరుయ్హ మహతా పరివారేన

దిస్సమానరూపో ఆగన్త్వా రథా ఓరుయ్హ థేరస్స పాదే వన్దిత్వా పితరా సద్ధిం పటిసన్థారం కత్వా థేరం పయిరుపాసమానో అఞ్జలిం పగ్గయ్హ అట్ఠాసి. తం థేరో ఇమాహి గాథాహి పుచ్ఛి –

౧౦౦౭"సహస్సరంసీవ యథామహప్పభో, దిసం యథా భాతి నభే అనుక్కమం;

తథాపకారో తవాయం మహారథో, సమన్తతో యోజనసత్తమాయతో.

౧౦౦౮సువణ్ణపట్టేహి సమన్తమోత్థటో, ఉరస్స ముత్తాహి మణీహి చిత్తితో;

లేఖా సువణ్ణస్స చ రూపియస్స చ, సోభేన్తి వేళురియమయా సునిమ్మితా.

౧౦౦౯సీసఞ్చిదం వేళురియస్స నిమ్మితం, యుగఞ్చిదం లోహితకాయ చిత్తితం;

యుత్తా సువణ్ణస్స చ రూపియస్స చ, సోభన్తి అస్సా చ ఇమే మనోజవా.

౧౦౧౦సో తిట్ఠసి హేమరథే అధిట్ఠితో, దేవానమిన్దోవ సహస్సవాహనో;

పుచ్ఛామి తాహం యసవన్త కోవిదం, కథం తయా లద్ధో అయం ఉళారో"తి.

౧౦౦౭. తత్థ **సహస్సరంసీ**తి సూరియో. సో హి అనేకసహస్సరంసిమన్తతాయ "సహస్సరంసీ"తి వుచ్చతి. **యథామహప్పభో**తి అత్తనో మహత్తస్స అనురూపప్పభో. యథా హి మహత్తేన సూరియమణ్డలేన సదిసం జోతిమణ్డలం నత్థి, ఏవం పభాయపి. తథా హి తం ఏకస్మిం ఖణే తీసు మహాదీపేసు ఆలోకం ఫరన్తం తిట్ఠతి. **దిసం యథా భాతి నభే అనుక్కమ**న్తి నభే ఆకాసే యథేవ దిసం అనుక్కమన్తో గచ్ఛన్తో యథా యేన పకారేన భాతి దిబ్బతి జోతతి. **తథాపకారో**తి తాదిసాకారో. **తవాయ**న్తి తవ అయం.

౧౦౦౮. **సువణ్ణపట్టేహీ**తి సువణ్ణమయేహి పట్టేహి. **సమన్తమోత్థటో** సమన్తతో ఛాదితో. **ఉరస్సా**తి ఉరో అస్స, రథస్స ఉరోతి చ ఈసామూలం వదతి. **లేఖా**తి వేళురియమయా మాలాకమ్మలతాకమ్మాదిలేఖా. తాసం సువణ్ణపట్టేసు చ రజతపట్టేసు చ దిస్సమానత్తా వుత్తం "**సువణ్ణస్స చ రూపియస్స చా**"తి. **సోభేన్తీ**తి రథం సోభయన్తి.

౧౦౦౯. **సీస**న్తి రథకుబ్బరసీసం. **వేళురియస్స నిమ్మిత**న్తి వేళురియేన నిమ్మితం, వేళురియమణిమయన్తి అత్థో. **లోహితకాయా**తి లోహితకమణినా, యేన కేనచి రత్తమణినా వా. **యుత్తా**తి యోజితా, అథ వా **యోత్తా సువణ్ణస్స చ రూపియస్స చా**తి సువణ్ణమయా చ రూపియమయా చ యోత్తా, సఙ్ఖలికాతి అత్థో.

౧౦౧౦. **అధిట్ఠితో**తి అత్తనో దేవిద్ధియా సకలమిదం ఠానం అభిభవిత్వా ఠితో. **సహస్సవాహనో**తి సహస్సయుత్తవాహనో, సహస్సఆజానీయయుత్తరథో దేవానమిన్దో యథాతి అధిప్పాయో. **యసవన్తా**తి ఆలపనం, యసస్సీతి అత్థో. **కోవిద**న్తి కుసలఞాణవన్తం, రథారోహనే వా ఛేకం. **అయం ఉళారో**తి అయం ఉళారో మహన్తో యసోతి అధిప్పాయో.

ఏవం థేరేన పుట్ఠో దేవపుత్తో ఇమాహి గాథాహి బ్యాకాసి –

౧౦౧౧సుజాతో నామహం భన్తే, రాజపుత్తో పురే అహుం;

త్వఞ్చ మం అనుకమ్పాయ, సఞ్ఞమస్మిం నివేసయి.

૧૦૧૨. ఖీణాయుకఞ్చ మం ఞత్వా, సరీరం పాదాసి సత్థునో;
ఇమం సుజాత పూజేహి, తం తే అత్థాయ హేహితి.

૧૦૧૩. తాహం గన్ధేహి మాలేహి, పూజయిత్వా సముయ్యుతో;
పహాయ మానుసం దేహం, ఉపపన్నోమ్హి నన్దనం.

૧૦૧૪. నన్దనే చ వనే రమ్మే, నానాదిజగణాయుతే;
రమామి నచ్చగీతేహి, అచ్ఛరాహి పురక్ఖతో"తి.

૧૦૧૨-૩. తత్థ **సరీరన్తి** సరీరధాతుం. **హేహితీతి** భవిస్సతి. **సముయ్యుతోతి** సమ్మా ఉయ్యుత్తో, యుత్తప్పయుత్తోతి అత్థో.

ఏవం దేవపుత్తో థేరేన పుచ్ఛితమత్థం కథేత్వా థేరం వన్దిత్వా పదక్ఖిణం కత్వా పితరం ఆపుచ్ఛిత్వా రథం ఆరుయ్హ దేవలోకమేవ గతో. థేరోపి తమత్థం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా సమ్పత్తపరిసాయ విత్థారేన ధమ్మకథం కథేసి. సా ధమ్మకథా మహాజనస్స సాత్థికా అహోసి. అథ థేరో తం సబ్బం అత్తనా చ తేన చ కథితనియామేనేవ సఙ్గీతికాలే ధమ్మసఙ్గాహకానం ఆరోచేసి, తే చ తం తథా సఙ్గహం ఆరోపేసున్తి.

చూళరథవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౪. మహారథవిమానవణ్ణనా

సహస్సయుత్తం హయవాహనం సుభన్తి మహారథవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే. తేన చ సమయేన ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో హేట్ఠా వుత్తనయేన దేవచారికం చరన్తో తావతింసభవనే గోపాలస్స నామ దేవపుత్తస్స అత్తనో విమానతో నిక్ఖమిత్వా సహస్సయుత్తం మహన్తం దిబ్బరథం అభిరుయ్హ మహన్తేన పరివారేన మహతియా దేవిద్ధియా ఉయ్యానకీళనత్థం గచ్ఛన్తస్స అవిదూరే పాతురహోసి. తం దిస్వా దేవపుత్తో సఞ్జాతగారవబహుమానో సహసా రథతో ఓరుయ్హ ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్చపతిట్ఠితేన వన్దిత్వా అఞ్జలిం సిరసి పగ్గయ్హ అట్ఠాసి.

తస్సిదం పుబ్బకమ్మం – సో కిర విపస్సిం భగవన్తం సువణ్ణమాలాయ పూజేత్వా "ఇమస్స పుఞ్ఞస్స ఆనుభావేన మయ్హం భవే భవే సోవణ్ణమయా ఉరచ్ఛదమాలా నిబ్బత్తతూ"తి కతపణిధానాయ అనేకకప్పేసు సుగతీసుయేవ సంసరన్తియా కస్సపస్స భగవతో కాలే కికిస్స కాసిరఞ్ఞో అగ్గమహేసియా కుచ్ఛిమ్హి నిబ్బత్తాయ యథాపణిధానం సువణ్ణమాలాలాభేన "ఉరచ్ఛదమాలా"తి లద్ధనామాయ దేవకఞ్ఞాసదిసాయ రాజధీతాయ ఆచరియో గోపాలో నామ బ్రాహ్మణో హుత్వా ససావకసఙ్ఘస్స కస్సపస్స భగవతో అసదిసదానాదీని మహాదానాని పవత్తేత్వా ఇన్ద్రియానం అపరిపక్కభావేన అత్తానం రాజధీతరఞ్చ ఉద్దిస్స సత్థారా దేసితం ధమ్మం సుత్వాపి విసేసం నిబ్బత్తేతుం అసక్కోన్తో పుథుజ్జనకాలకిరియమేవ కత్వా యథూపచితపుఞ్ఞానుభావేన తావతింసేసు యోజనసతికే కనకవిమానే నిబ్బత్తి, అనేకకోటిఅచ్ఛరాపరివారో అహోసి, సత్తరతనమయో చస్స సహస్సయుత్తో సువిభత్తభిత్తివిచిత్తో సినిద్ధమధురనిగ్ఘోసో అత్తనో పభాసముదయేన అవహసన్తో వియ దివసకరమణ్డలం దిబ్బో ఆజఞ్ఞరథో నిబ్బత్తి.

సో తత్థ యావతాయుకం దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవిత్వా అపరాపరం దేవేసుయేవ సంసరన్తో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే తస్సేవ కమ్మస్స విపాకావసేసేన యథావుత్తసమ్పత్తివిభవో గోపాలో ఏవ నామ దేవపుత్తో హుత్వా తావతింసేసుయేవ నిబ్బత్తి. తం సన్ధాయ వుత్తం “తేన చ సమయేన ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో…పే.… అజ్ఝాలిం సిరసి పగ్గయ్హ అట్ఠాసీ”తి.

ఏవం పన ఉపసఙ్కమిత్వా ఠితం తం దేవపుత్తం ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో ఇమాహి గాథాహి పుచ్ఛి –

౧౦౧౫.సహస్సయుత్తం హయవాహనం సుభం, ఆరుయ్హిమం సన్దనం నేకచిత్తం;
ఉయ్యానభూమిం అభితో అనుక్కమం, పురిన్దదో భూతపతీవ వాసవో.

౧౦౧౬.‘‘సోవణ్ణమయా తే రథకుబ్బరా ఉభో, ఫలేహి అంసేహి అతీవ సఙ్గతా;
సుజాతగుమ్బా నరవీరనిట్ఠితా, విరోచతి పన్నరసేవ చన్దో.

౧౦౧౭.‘‘సువణ్ణజాలావతతో రథో అయం, బహూహి నానారతనేహి చిత్తితో;
సునన్దిఘోసో చ సుభస్సరో చ, విరోచతీ చామరహత్థబాహుభి.

౧౦౧౮.ఇమా చ నాభ్యో మనసాభినిమ్మితా, రథస్స పాదన్తరమజ్ఝభూసితా;
ఇమా చ నాభ్యో సతరాజిచిత్తితా, సతేరతా విజ్జురివప్పభాసరే.

౧౦౧౯.అనేకచిత్తావతతో రథో అయం, పుథూ చ నేమీ చ సహస్సరంసికో;
తేసం సరో సుయ్యతి వగ్గురూపో, పఞ్చఙ్గికం తూరియమివప్పవాదితం.

౧౦౨౦.సిరస్మిం చిత్తం మణిచన్దకప్పితం, సదా విసుద్ధం రుచిరం పభస్సరం;
సువణ్ణరాజీహి అతీవ సఙ్గతం, వేళురియరాజీవ అతీవ సోభతి.

౧౦౨౧.ఇమే చ వాళీ మణిచన్దకప్పితా, ఆరోహకమ్బూ సుజవా బ్రహూపమా;
బ్రహా మహన్తా బలినో మహాజవా, మనో తవఞ్ఞాయ తథేవ సింసరే.

౧౦౨౨.ఇమే చ సబ్బే సహితా చతుక్కమా, మనో తవఞ్ఞాయ తథేవ సింసరే;
సమం వహన్తీ ముదుకా అనుద్ధతా, ఆమోదమానా తురగానముత్తమా.

౧౦౨౩.ధునన్తి వగ్గన్తి పతన్తి చమ్బరే, అబ్భుద్ధునన్తా సుకతే పిళన్ధనే;
తేసం సరో సుయ్యతి వగ్గురూపో, పఞ్చఙ్గికం తూరియమివప్పవాదితం.

౧౦౨౪.రథస్స ఘోసో అపిళన్ధనాన చ, ఖురస్స నాదో అభిహింసనాయ చ;
ఘోసో సువగ్గూ సమితస్స సుయ్యతి, గన్ధబ్బతూరియాని విచిత్రసంవనే.

౧౦౨౫.రథే ఠితాతా మిగమన్దలోచనా, ఆళారపమ్హా హసితా పియంవదా;

వేళురియజాలావతతా తనుచ్ఛవా, సదేవ గన్ధబ్బసురగ్గపూజితా.

౧౦౨౬‘తా రత్తరత్తమ్బరపీతవాససా, విసాలనేత్తా అభిరత్తలోచనా;
కులే సుజాతా సుతనూ సుచిమ్హితా, రథే ఠితా పఞ్జలికా ఉపట్ఠితా.

౧౦౨౭‘తా కమ్బుకేయూరధరా సువాససా, సుమజ్ఝిమా ఊరుథనూపపన్నా;
వట్టఙ్గులియో సుముఖా సుదస్సనా, రథే ఠితా పఞ్జలికా ఉపట్ఠితా.

౧౦౨౮‘అఞ్ఞా సువేణీ సుసు మిస్సకేసియో, సమం విభత్తాహి పభస్సరాహి చ;
అనుబ్బతా తా తవ మానసే రతా, రథే ఠితా పఞ్జలికా ఉపట్ఠితా.

౧౦౨౯‘ఆవేళినియో పదుముప్పలచ్ఛదా, అలఙ్కతా చన్దనసారవాసితా;
అనుబ్బతా తా తవ మానసే రతా, రథే ఠితా పఞ్జలికా ఉపట్ఠితా.

౧౦౩౦‘తా మాలినియో పదుముప్పలచ్ఛదా, అలఙ్కతా చన్దనసారవాసితా;
అనుబ్బతా తా తవ మానసే రతా, రథే ఠితా పఞ్జలికా ఉపట్ఠితా.

౧౦౩౧‘కణ్ఠేసు తే యాని పిళన్ధనాని, హత్థేసు పాదేసు తథేవ సీసే;
ఓభాసయన్తీ దస సబ్బసో దిసా, అబ్భుద్దయం సారదికోవ భాణుమా.

౧౦౩౨‘వాతస్స వేగేన చ సమ్పకమ్పితా, భుజేసు మాలా అపిళన్ధనాని చ;
ముఞ్చన్తి ఘోసం రుచిరం సుచిం సుభం, సబ్బేహి విఞ్ఞూహి సుతబ్బరూపం.

౧౦౩౩‘‘ఉయ్యానభూమ్యా చ దువద్ధతో ఠితా, రథా చ నాగా తూరియాని చ సరో;
తమేవ దేవిన్ద పమోదయన్తి, వీణా యథా పోక్ఖరపత్తబాహుభి.

౧౦౩౪‘ఇమాసు వీణాసు బహూసు వగ్గూసు, మనుఞ్ఞరూపాసు హదయేరితం పీతిం;
పవజ్జమానాసు అతీవ అచ్ఛరా, భమన్తి కఞ్ఞా పదుమేసు సిక్ఖితా.

౧౦౩౫‘యదా చ గీతాని చ వాదితాని చ, నచ్చాని చిమాని సమేన్తి ఏకతో;
అథేత్థ నచ్చన్తి అథేత్థ అచ్ఛరా, ఓభాసయన్తీ ఉభతో వరిత్థియో.

౧౦౩౬‘‘సో మోదసి తూరియగణప్పబోధనో, మహీయమానో వజిరావుధోరివ;
ఇమాసు వీణాసు బహూసు వగ్గూసు, మనుఞ్ఞరూపాసు హదయేరితం పీతిం.

౧౦౩౭‘కిం త్వం పురే కమ్మమకాసి అత్తనా, మనుస్సభూతో పురిమాయ జాతియా;
ఉపోసథం కం వా తువం ఉపావసి, కం ధమ్మచరియం వతమాభిరోచయి.

౧౦౩౮‘‘నయిదమప్పస్స కతస్స కమ్మునో, పుబ్బే సుచిణ్ణస్స ఉపోసథస్స వా;

ఇద్ధానుభావో విపులో అయం తవ, యం దేవసఙ్ఘం అభిరోచసే భుసం.

౧౦౩౯‘‘దానస్స తే ఇదం ఫలం, అథో సీలస్స వా పన;

అథో అఞ్జలికమ్మస్స, తం మే అక్ఖాహి పుచ్ఛితో’’తి.

౧౦౧౨. తత్థ **సహస్సయుత్త**న్తి సహస్సేన యుత్తం, సహస్సం వా యుత్తం యోజితం ఏతస్మిన్తి సహస్సయుత్తం. కస్స పనేతం సహస్సన్తి? ‘‘హయవాహన’’న్తి అనన్తరం వుచ్చమానత్తా హయానన్తి అయమత్థో విఞ్ఞాయతేవ. హయా వాహనం ఏతస్సాతి హయవాహనం. కేచి పన ‘‘సహస్సయుత్తహయవాహన’’న్తి అనునాసికలోపం ఏకమేవ సమాసపదం కత్వా వణ్ణేన్తి, ఏతస్మిం పక్ఖే హయవాహనం వియ వాహనన్తి అత్థో యుజ్జతి. హయవాహనసహస్సయుత్తం యుత్తహయవాహనసహస్సన్తి హి అత్థో. అపరే పన ‘‘సహస్సయుత్తన్తి సహస్సదిబ్బాజఞ్ఞయుత్త’’న్తి వదన్తి. **సన్దన**న్తి రథం. **నేకచిత్త**న్తి అనేకచిత్తం నానావిధవిచిత్తవన్తం. **ఉయ్యానభూమిం అభితో**తి ఉయ్యానభూమియా సమీపే. ‘‘అభితో’’తి హి పదం అపేక్ఖిత్వా సామిఅత్థే ఏతం ఉపయోగవచనం. కేచి పన ‘‘ఉయ్యానభూమ్యా’’తిపి పఠన్తి, తే సద్దనయమ్పి అనుపధారేన్తా పఠన్తి. **అనుక్కమ**న్తి గచ్ఛన్తో పురిన్దదో భూతపతీవ వాసవో విరోచసీతి సమ్బన్ధో.

౧౦౧౬. **సోవణ్ణమయా**తి సువణ్ణమయా. **తే**తి తవ. **రథకుబ్బరా ఉభో**తి రథస్స ఉభోసు పస్సేసు వేదికా. యో హి రథస్స సోభనత్థఞ్చేవ ఉపరి ఠితానం గుత్తత్థఞ్చ ఉభోసు పస్సేసు వేదికాకారేన పరిక్ఖేపో కరీయతి, తస్స పురిమభాగే ఉభోసు పస్సేసు యావ రథీసా, తావ హత్థేహి గహణయోగ్గో రథస్స అవయవవిసేసో, ఇధ సో ఏవ కుబ్బరోతి అధిప్పేతో. తేనేవాహ ‘‘ఉభో’’తి. అఞ్ఞత్థ పన రథీసా కుబ్బరోతి వుచ్చతి. **ఫలేహీ**తి రథూపత్థమ్భస్స దక్ఖిణవామభేదేహి ద్వీహి ఫలేహి, పరియన్తాపేత్థ ఫలాతి వుత్తా. **అంసేహీ**తి కుబ్బరఫలే పతిట్ఠితేహి హేట్ఠిమఅంసేహి. **అతీవ సఙ్గతా**తి అతివియ సుట్ఠు సఙ్గతా సుఫస్సితా నిబ్బివరా. ఇదఞ్చ సిప్పివిరచితే కిత్తిమరథే లబ్భమానవిసేసం తత్థ ఆరోపేత్వా వుత్తం. సో పన అపోరిసతాయ అకిత్తిమో సయంజాతో కేనచి అఘటితోయేవ. **సుజాతగుమ్బా**తి సుసణ్ఠితథమ్భకసముదాయా. యే హి వేదికాయ నిరన్తరం ఠితా సుసణ్ఠితఘటకాదిఅవయవవిసేసవన్తో థమ్భకసముదాయా, తేసం వసేనేవం వుత్తం ‘‘సుజాతగుమ్బా’’తి. **నరవీరనిట్ఠితా**తి సిప్పాచరియేహి నిట్ఠాపితసదిసా. సిప్పాచరియా హి అత్తనో సరీరఖేదం అచిన్తేత్వా వీరియబలేన సిప్పస్స సుట్ఠు విచారణతో నరేసు వీరియవన్తోతి ఇధ ‘‘నరవీరా’’తి వుత్తా. **నరవీరా**తి వా దేవపుత్తస్స ఆలపనం. **నిట్ఠితా**తి పరియోసితా పరిపుణ్ణసోభాతిసయా. ‘‘నరవీరనిమ్మితా’’తి వా పాఠో, నరేసు ధితిసమ్పన్నేహి నిమ్మితసదిసాతి అత్థో. ఏవంవిధకుబ్బరతాయ అయం తవ రథో విరోచతి. కిం వియ? **పన్నరసేవ చన్దో**, సుక్కపక్ఖే పన్నరసియం పరిపుణ్ణకాలే చన్దిమా వియ.

౧౦౧౭. **సువణ్ణజాలావతతో**తి సువణ్ణజాలకేహి అవతతో ఛాదితో. ‘‘సువణ్ణజాలావితతో’’తిపి పాఠో, గవచ్ఛితోతి అత్థో. **బహూహీ**తి అనేకేహి. **నానారతనేహీ**తి పదుమరాగపుస్సరాగాదినానావిధరతనేహి. **సునన్దిఘోసో**తి సుట్ఠు నన్దితబ్బఘోసో, సవనీయమధురనిన్నాదోతి అత్థో. **సునన్దిఘోసో**తి వా సుట్ఠు కతనన్దిఘోసో, నచ్చనాదీనం దస్సనాదీసు పవత్తితసాధుకారసద్దాదివసేన కతపమోదనిన్నాదోతి అత్థో, ‘‘కాలేన కాలం ఆసీవాదనవసేన సుట్ఠు పయుత్తనన్దిఘోసో’’తి చ వదన్తి. **సుభస్సరో**తి సుట్ఠు అతివియ ఓభాసనసభావో, తత్థ వా పవత్తమానానం దేవతానం సోభనేన గీతవాదితస్సరేన

సుభస్సరో. **చామరహత్థబాహుభీ**తి చామరహత్థయుత్తబాహూహి ఇతో చితో చ బీజయమాన చామరకలాపేహి దేవతానం భుజేహి, తథాభూతాహి దేవతాహి వా విరోచతి.

౧౦౧౮. **నాభ్యో**తి రథచక్కానం నాభియో. **మనసాభినిమ్మితా**తి "ఇమే ఈదిసా హోన్తూ"తి చిత్తేన నిమ్మితసదిసా. **రథస్స పాదన్తరమజ్ఝభూసితా**తి రథస్స పాదానం రథచక్కానం అన్తేన నేమినా నానారతనసముజ్జలేన అరానం వేమజ్ఝేన చ మణ్డితా. **సతరాజిచిత్తితా**తి అనేకవణ్ణాహి అనేకసతాహి రాజీహి లేఖాహి చిత్తితా విచిత్తభావం గతా. **సతేరతా విజ్జురివా**తి సతేరతసఙ్ఖాతవిజ్జులతా వియ పభాసరే విజ్జోతన్తి.

౧౦౧౯. **అనేకచిత్తావతతో**తి అనేకేహి మాలాకమ్మాదిచిత్తేహి అవతతో సమోకిణ్ణో. "అనేకచిత్తావితతో"తిపి పఠన్తి, సోయేవ అత్థో, గాథాసుఖత్థం పన దీఘకరణం. **పుథూ చ నేమీ చా**తి పుథులనేమి చ, ఏకో చ-కారో నిపాతమత్తం. **సహస్సరంసికో**తి అనేకసహస్సరంసికో. "సహస్సరంసియో"తిపి పాళి. అపరే పన "నతా రంసియో"తి చ పఠన్తి, తత్థ **నతా**తి అజియధనుదణ్డకో వియ ఓణతా నేమిప్పదేసా. **సహస్సరంసియో**తి సూరియమణ్డలం వియ విప్ఫురన్తకిరణజాలా. **తేస**న్తి ఓలమ్బమానకిఙ్కిణికజాలానం నేమిప్పదేసానం.

౧౦౨౦. **సిరస్మి**న్తి సీసే, రథస్స సీసేతి అత్థో. సిరో వా అస్మిం రథే. **చిత్త**న్తి విచిత్తం. **మణిచన్దకప్పిత**న్తి మణిమయమణ్డలానువిద్ధం చన్దమణ్డలసదిసేన మణినా అనువిద్ధం. **రుచిరం పభస్సర**న్తి ఇమినా తస్స చన్దమణ్డలసదిసతంయేవ విభావేతి, **సదా విసుద్ధ**న్తి ఇమినా పనస్స చన్దమణ్డలతోపి విసేసం దస్సేతి. **సువణ్ణరాజీహీ**తి అన్తరన్తరా వట్టాకారేన సణ్ఠితాహి సువణ్ణలేఖాహి. **సఙ్గత**న్తి సహితం. **వేళురియరాజీవా**తి అన్తరన్తరా సువణ్ణరాజీహి ఖచితమణిమణ్డలత్తా వేళురియరాజీహి వియ సోభతి. "వేళురియరాజీహీ"తి చ పఠన్తి.

౧౦౨౧. **వాళీ**తి వాళవన్తో సమ్పన్నవాళధినో, అస్సే సన్ధాయ వదతి . "వాజీ"తి వా పాఠో. **మణిచన్దకప్పితా**తి చామరోలమ్బనట్ఠానేసు మణిమయచన్దకానువిద్ధా. **ఆరోహకమ్బూ**తి ఉచ్చా చేవ తదనురూపపరిణాహా చ, ఆరోహపరిణాహసమ్పన్నాతి అత్థో. **సుజవా**తి సున్దరజవా జవవన్తో **మహాజవా,** సోభనగతికాతి అత్థో. **బ్రహూపమా**తి బ్రహా వియ పమినితబ్బా, అత్తనో పమాణతో అధికా వియ పఞ్ఞాయన్తాతి అత్థో. **బ్రహా**తి వుడ్ఢా పవడ్ఢసబ్బఙ్గపచ్చఙ్గా. **మహన్తా**తి మహానుభావా మహిద్ధికా. **బలినో**తి సరీరబలేన చ ఉస్సాహబలేన చ బలవన్తో. **మహాజవా**తి సీఘవేగా. **మనో తవఞ్ఞాయా**తి తవ చిత్తం ఞత్వా. **తథేవా**తి చిత్తానురూపమేవ. **సింసరే**తి సంసప్పరే, పవత్తరేతి అత్థో.

౧౦౨౨. **ఇమే**తి యథావుత్తఅస్సే సన్ధాయాహ. **సబ్బే**తి సహస్సమత్తాపి. **సహితా**తి సమానజవతాయ సమానగమనతాయ చ గతియం సహితా, అఞ్ఞమఞ్ఞం అనూనాధికగమనాతి అత్థో. చతూహి పాదేహి కమన్తి గచ్ఛన్తీతి **చతుక్కమా. సమం వహన్తీ**తి "సహితా"తి పదేన వుత్తమేవత్థం పాకటతరం కరోతి. **ముదుకా**తి ముదుసభావా, భద్రా ఆజానీయాతి అత్థో. తేనాహ ''**అనుద్ధతా**''తి, ఉద్ధతరహితా ఖోభం అకరోన్తాతి అత్థో. **ఆమోదమానా**తి పమోదమానా, అఖళుఙ్కతాయ అఞ్ఞమఞ్ఞం రథికాదీనఞ్చ తుట్ఠిం పవేదయన్తాతి అత్థో.

౧౦౨౩. **ధునన్తీ**తి చామరభారం కేసరభారం వాలధిఞ్చ విధునన్తి. **వగ్గన్తీ**తి కదాచి పదే పదం నిక్ఖిపన్తా వగ్గనేన గమనేన గచ్ఛన్తి. **పతన్తీ**తి కదాచి పవత్తన్తి, లఙ్ఘన్తీతి అత్థో. "ప్లవన్తీ"తి చ కేచి పఠన్తి, సోయేవత్థో. **అబ్భుద్ధునన్తా**తి కమ్మసిప్పినా సుకతే సుట్ఠు నిమ్మితే ఖుద్దకఘణ్టాదిఅస్సాలఙ్కారే అభిఉద్ధునన్తా అధికం ఉద్ధునన్తా. **తేస**న్తి తేసం పిళన్ధనానం.

౧౦౨౪. **రథస్స ఘోసోతి** యథావుత్తో రథనిగ్ఘోసో. **అపిళన్ధనాన చాతి** అ-కారో నిపాతమత్తం . పిళన్ధనానం ఆభరణానం. అపిళన్ధనన్తి చ ఆభరణపరియాయోతి వా వదన్తి, రథస్సానం ఆభరణానఞ్చఘోసోతి అత్థో. **ఖురస్సనాదోతి** తురఙ్గానం ఖురనిపాతసద్దో. కిఞ్చాపి అస్సా ఆకాసేన గచ్ఛన్తి, మధురస్స పన ఖురనిపాతసద్దస్స ఉపలద్ధిహేతుభూతేన కమ్మునా తేసం ఖురనిక్ఖేపే ఖురనిక్ఖేపే పటిఘాతో లబ్భతీతి వదన్తి. **అభిహింసనాయ చాతి** అస్సానం అధికహింసనేన చ, అన్తరన్తరా అస్సేహి పవత్తితహేసనేన చాతి అత్థో. "అభిహేసనాయ చా"తి కేచి పఠన్తి. **సమితస్సాతి** సముదితస్స దిబ్బజనస్స ఘోసో చ సువగ్గు సుమధురం సుయ్యతి. కిం వియాతి ఆహ "**గన్ధబ్బతూరియాని విచిత్రసంవనే**"తి, చిత్రలతావనే గన్ధబ్బదేవపుత్తానం పఞ్చఙ్గికతూరియాని వియ. తూరియసన్నిస్సితో హి సద్దో "తూరియానీ"తి వుత్తో నిస్సయవోహారేన. "గన్ధబ్బతూరియాన చ విచిత్రసంవనే"తి చ పాఠో, "తూరియానఞ్చ"ఇతి అనునాసికం ఆనేత్వా యోజేతబ్బం. అపరే "గన్ధబ్బతూరియాని విచిత్రపవనే"తి పఠన్తి.

౧౦౨౫. **రథే ఠితాతాతి** రథే ఠితా ఏతా. **మిగమన్దలోచనాతి** మిగచ్ఛాపికానం వియ ముదుసినిద్ధదిట్ఠినిపాతా. **ఆళారపమ్హాతి** బహలసఙ్గతపఖుమా, గోపఖుమాతి అత్థో. **హసితాతి** పహసితా, పహంసితముఖాతి అత్థో . **పియంవదాతి** పియవాదినియో. **వేళురియజాలావతతాతి** వేళురియమణిమయేన జాలేన ఛాదితసరీరా. **తనుచ్ఛవాతి** సుఖుమచ్ఛవియో. **సదేవాతి** సదా ఏవ సబ్బకాలమేవ. **గన్ధబ్బసూరగ్గపూజితాతి** గన్ధబ్బదేవతాహి చేవ అపరాహి చ అగ్గదేవతాహి లద్ధపూజా.

౧౦౨౬. **తా రత్తరత్తమ్బరపీతవాససాతి** రజనీయరూపా చ రత్తపీతవత్థా చ. **అభిరత్తలోచనాతి** విసేసతో రత్తరాజీహి ఉపసోభితనయనా. **కులే సుజాతాతి** సిన్దవకులే సుజాతా విసిట్ఠదేవనికాయే సమ్భవా. **సుతనూతి** సున్దరసరీరా. **సుచిమ్హితాతి** సుద్ధసితకరణా.

౧౦౨౭. **తా కమ్బుకేయూరధరాతి** సువణ్ణమయకేయూరధరా. **సుమజ్ఝిమాతి** విలగ్గమజ్ఝా. **ఊరుథనూపపన్నాతి** సమ్పన్నఊరుథనా, కదలిక్ఖన్ధసదిసఊరు చేవ సముగ్గసదిసథనా చ. **వట్టఙ్గులియోతి** అనుపుబ్బతో వట్టఙ్గులియో. **సుముఖాతి** సున్దరముఖా, పముదితముఖా వా. **సుదస్సనాతి** దస్సనీయా.

౧౦౨౮. **అఞ్ఞాతి** ఏకచ్చా. **సువేణీతి** సున్దరకేసవేణియో. **సుసూతి** దహరా. **మిస్సకేసియోతి** రత్తమాలాదీహి మిస్సితకేసవట్టియో. కథం? **సమం విభత్తాహి పభస్సరాహి చాతి**, సమం అఞ్ఞమఞ్ఞసదిసం నానావిభత్తివసేన విభత్తాహి సువణ్ణచీరాదిఖచితాహి ఇన్దనీలమణిఆదయో వియ పభస్సరాహి కేసవట్టీహి మిస్సితకేసియోతి యోజనా. **అనుబ్బతాతి** అనుకూలకిరియా. **తాతి** అచ్ఛరాయో.

౧౦౨౯. **చన్దనసారవోసితాతి** సారభూతేన దిబ్బచన్దనేన ఉల్లిత్తా విచ్ఛురితా.

౧౦౩౦. **కణ్ఠేసూతి**ఆదినా గీవూపగహత్థూపగపాదూపగసీసూపగాదిఆభరణాని దస్సేతి. **ఓభాసయన్తీతి** కణ్ఠేసు యాని పిళన్ధనాని, తేహి ఓభాసయన్తీతి యోజనా. ఏవం సేసేసుపి. **అబ్భుద్దయన్తి** అభిఉగ్గచ్ఛన్తో, "అబ్భుద్దస"న్తిపి పాఠో, సోయేవత్థో. **సారదికోతి** సరదకాలికో. **భాణుమాతి** సూరియో. సో హి అబ్భాదిదోసవిరహేన దసపి దిసా సుట్ఠు ఓభాసేతి.

౧౦౩౧. **వాతస్స వేగేన చాతి** మనుఞ్ఞగన్ధూపహారం సద్ధూపహారఞ్చ కరోన్తేన ఉపహరన్తేన వియ వాయన్తేన వాతస్స వేగేన రథతురఙ్గవేగేన చ. **ముఞ్చన్తీతి** విస్సజ్జేన్తి. **రుచిరన్తి** పఞ్చఙ్గికతూరియాని వియ ఉపరూపరి రుచిదాయకం. **సుచిన్తి**

సుద్ధం అసంసట్ఠం. **సుభన్తి** మనుఞ్ఞం. **సబ్బేహి విఞ్ఞూహి సుతబ్బరూపన్తి** సబ్బేహిపి విఞ్ఞుజాతికేహి గన్ధబ్బసమయఞ్ఞూహి సోతబ్బం సవనీయం ఉత్తమసభావం ఘోసం ముఞ్చన్తీతి యోజనా.

౧౦౩౩. **ఉయ్యానభూమ్యాతి** ఉయ్యానభూమియం. **దువద్ధతోతి** ద్వీహి అద్ధపస్సేహి. “దుభతో చ ఠితా”తిపి పఠన్తి, సోయేవత్థో. **రథాతి** రథే. **నాగాతి** నాగే. ఉపయోగత్థే హి ఏతం పచ్చత్తవచనం. **సరోతి** రథనాగతూరియాని పటిచ్చ నిబ్బత్తో సరో. **దేవిన్దాతి** దేవపుత్తం ఆలపతి. **వీణా యథా పోక్ఖరపత్తబాహుభీతి** యథా వీణా సమ్మదేవ యోజితేహి దోణిపత్తబాహుదణ్డేహి తంతంముచ్ఛనానురూపం అవట్ఠితేహి వాదియమానా సుణన్తం జనం పమోదేతి, ఏవం తం రథాదయో అత్తనో సరేన పమోదయన్తి. సుసిక్ఖితభావేన పోక్ఖరభావం సున్దరభావం పత్తేహి వీణావాదకస్స హత్థేహి పవాదితా వీణా యథా మహాజనం పమోదేతి, ఏవం తం రథాదయో అత్తనో సరేన పమోదయన్తీతి.

౧౦౩౪. **ఇమాసు వీణాసూతి** గాథాయ అయం సఙ్ఖేపత్థో – **ఇమాసు** ఉజుకోటివఙ్కబ్రహతీనన్దినీతిసరఆదిభేదాసు **బహూసు వీణాసు** సినిద్ధమధురస్సరతాయ **వగ్గూసు** తతో ఏవ **మనుఞ్ఞరూపాసు హదయేరితం** హదయఙ్గమం హదయహారినిం **పీతిం** పీతినిమిత్తం **పవజ్జమానాసు** పవాదియమానాసు **అచ్ఛరా** దేవకఞ్ఞా పీతివేగుక్ఖిత్తతాయ అత్తనో సుసిక్ఖితతాయ చ దిబ్బ**పదుమేసు భమన్తి** నచ్చం దస్సేన్తియో సఞ్చరన్తి.

౧౦౩౫. **ఇమానీతి** ఇదం పచ్చేకం యోజేతబ్బం “ఇమాని గీతాని, ఇమాని వాదితాని, ఇమాని నచ్చాని చా”తి. **సమేన్తి ఏకతోతి** ఏకజ్ఝం సమరసాని హోన్తి. అథ వా **సమేన్తి ఏకతోతి** ఏకతో ఏకజ్ఝం సమాని సమరసాని కరోన్తి, తన్తిస్సరం గీతస్సరేన, గీతస్సరఞ్చ తన్తిస్సరేన సంసన్దన్తియో నచ్చనేన యథాధిగతే హస్సాదిరసే అపరిహాపేన్తియో సమేన్తి సమానేన్తీతి అత్థో. **అత్థేత్థ నచ్చన్తి అథేత్థ అచ్ఛరా ఓభాసయన్తీతి** ఏవం గీతాదీని సమరసే కరోన్తియో అథ అఞ్ఞా ఏకచ్చా అచ్ఛరా ఏత్థ ఏతస్మిం తవ రథే నచ్చన్తి, అథ అఞ్ఞా వరిత్థియో ఉత్తమిత్థియో నచ్చం పస్సన్తియో అత్తనో సరీరోభాసేన చేవ వత్థాభరణఓభాసేన చ ఏత్థ ఏతస్మిం పదేసే ఉభతో ద్వీసు పస్సేసు దసపి దిసా కేవలం ఓభాసయన్తి విజ్జోతయన్తీతి అత్థో.

౧౦౩౬. **సోతి** సో త్వం ఏవంభూతో. **తూరియగణప్పబోధనోతి** దిబ్బతూరియసమూహేన కతపీతిపబోధనో. **మహీయమానోతి** పూజీయమానో. **వజిరావుధోరివాతి** ఇన్దో వియ.

౧౦౩౭. **ఉపోసథం కం వా తువం ఉపావసీతి** అఞ్ఞేహిపి ఉపోసథో ఉపవసీయతి, త్వం కం వా కీదిసం నామ ఉపోసథం ఉపవసీతి పుచ్ఛతి. **ధమ్మచరియన్తి** దానాదిపుఞ్ఞపటిపత్తిం. **వతన్తి** వతసమాదానం. **అభిరోచయీతి** అభిరోచేసి, రుచ్చిత్వా పూరేసీతి అత్థో. “అభిరాధయీ”తిపి పాఠో, సాధేసి నిప్ఫాదేసీతి అత్థో.

౧౦౩౮. **ఇదన్తి** నిపాతమత్తం, ఇదం వా ఫలన్తి అధిప్పాయో. **అభిరోచసేతి** అభిభవిత్వా విజ్జోతసి.

ఏవం మహాథేరేన పుట్ఠో దేవపుత్తో తమత్థం ఆచిక్ఖి. తేన వుత్తం –

౧౦౪౦సో దేవపుత్తో అత్తమనో, మోగ్గల్లానేన పుచ్ఛితో;

పఞ్హం పుట్ఠో వియాకాసి, యస్స కమ్మస్సిదం ఫల”న్తి.

౧౦౪౧జితిన్ద్రియం బుద్ధమనోమనిక్కమం, నరుత్తమం కస్సపమగ్గపుగ్గలం;

అవాపురన్తం అమతస్స ద్వారం, దేవాతిదేవం సతపుఞ్ఞలక్ఖణం.

౧౦౪౨తమద్దసం కుఞ్జరమోఘతిణ్ణం, సువణ్ణసిఙ్గీనదబిమ్బసాదిసం;
దిస్వాన తం ఖిప్పమహుం సుచీమనో, తమేవ దిస్వాన సుభాసితద్ధజం.

౧౦౪౩'తమన్నపానం అథవాపి చీవరం, సుచిం పణీతం రససా ఉపేతం;
పుప్ఫాభికిణ్ణమ్హి సకే నివేసనే, పతిట్ఠపేసిం స అసజ్జమానసో.

౧౦౪౪తమన్నపానేన చ చీవరేన చ, ఖజ్జేన భోజ్జేన చ సాయనేన చ;
సన్తప్పయిత్వా ద్విపదానముత్తమం, సో సగ్గసో దేవపురే రమామహం.

౧౦౪౫ఏతేనుపాయేన ఇమం నిరగ్గళం, యఞ్ఞం యజిత్వా తివిధం విసుద్ధం;
పహాయహం మానుసకం సముస్సయం, ఇన్దూపమో దేవపురే రమామహం.

౧౦౪౬'ఆయుఞ్చ వణ్ణఞ్చ సుఖం బలఞ్చ, పణీతరూపం అభికఙ్ఖతా ముని;
అన్నఞ్చ పానఞ్చ బహుం సుసఙ్ఖతం, పతిట్ఠపేతబ్బమసజ్జమానసే.

౧౦౪౭'నయిమస్మిం లోకే పరస్మిం వా పన, బుద్ధేన సేట్ఠో వ సమో వ విజ్జతి;
ఆహునేయ్యానం పరమాహుతిం గతో, పుఞ్ఞత్థికానం విపులప్ఫలేసిన"న్తి.

౧౦౪౧. తత్థ **జితిన్ద్రియ**న్తి మనచ్ఛట్ఠానం ఇన్ద్రియానం బోధిమూలేయేవ అగ్గమగ్గేన జితత్తా నిబ్బిసేవనభావస్స కతత్తా జితిన్ద్రియం. అభిఞ్ఞేయ్యాదీనం అభిఞ్ఞేయ్యాదిభావతో అనవసేసతో అభిసమ్బుద్ధత్తా **బుద్ధం**. పురిపుణ్ణవీరియతాయ **అనోమనిక్కమం** చతురఙ్గసమన్నాగతస్స వీరియస్స చతుబ్బిధసమ్మప్పధానస్స చ పారిపూరియాతి అత్థో. **నరుత్తమ**న్తి నరానం ఉత్తమం ద్విపదుత్తమం. **కస్సప**న్తి భగవన్తం గోత్తేన వదతి. **అవాపురన్తం అమతస్స ద్వార**న్తి కోణాగమనస్స భగవతో సాసనన్తరధానతో పభుతి పిహితం నిబ్బానమహానగరస్స ద్వారం అరియమగ్గం వివరన్తం. **దేవాతిదేవ**న్తి సబ్బేసమ్పి దేవానం అతిదేవం. **సతపుఞ్ఞలక్ఖణ**న్తి అనేకసతపుఞ్ఞవసేన నిబ్బత్తమహాపురిసలక్ఖణం.

౧౦౪౨. **కుఞ్జర**న్తి కిలేసపటిసత్తునిమ్మద్దనేన కుఞ్జరసదిసం, మహానాగన్తి అత్థో. చతున్నం ఓఘానం సంసారమహోఘస్స తరితత్తా **ఓఘతిణ్ణం**. **సువణ్ణసిఙ్గీనదబిమ్బసాదిస**న్తి సిఙ్గీసువణ్ణజమ్బునదసువణ్ణరూపసదిసం, కఞ్చనసన్నిభత్తచన్తి అత్థో. **దిస్వాన తం ఖిప్పమహుం సుచీమనో**తి తం కస్సపసమ్మాసమ్బుద్ధం దిస్వా ఖిప్పం తావదేవ "సమ్మాసమ్బుద్ధో భగవా"తి పసాదవసేన కిలేసమలాపగమనేన సుచిమనో విసుద్ధమనో అహోసిం, తఞ్చ ఖో **తమేవ దిస్వాన** తం దిస్వా ఏవ. **సుభాసితద్ధజ**న్తి ధమ్మద్ధజం.

౧౦౪౩. **తమన్నపాన**న్తి తమ్హి భగవతి అన్నఞ్చ పానఞ్చ. **అథవాపి చీవర**న్తి అథ చీవరమ్పి. **రససా ఉపేత**న్తి రసేన ఉపేతం సాదురసం, ఉళారన్తి అత్థో . **పుప్ఫాభికిణ్ణమ్హీ**తి గన్ధితేహి చ అగన్ధికేహి చ పుప్ఫేహి ఓలమ్బనవసేన సన్థరణవసేన చ అభికిణ్ణే. **పతిట్ఠపేసి**న్తి పటిపాదేసిం అదాసిం. **అసజ్జమానసో**తి కత్థచి అలగ్గచిత్తో సో అహన్తి యోజనా.

౧౦౪౪. సగ్గసోతి అపరాపరూపపత్తివసేన సగ్గే సగ్గే, తత్థాపి చ దేవపురే సుదస్సనమహానగరే. **రమామీతి** కీళామి మోదామి.

౧౦౪౫. ఏతేనుపాయేనాతి గోపాలబ్రాహ్మణకాలే ససావకసఙ్ఘస్స కస్సపభగవతో యథా అసదిసదానం అదాసిం, ఏతేన ఉపాయేన. **ఇమం నిరగ్గళం యఞ్ఞం యజిత్వా తివిధం విసుద్ధన్తి** అనావటద్వారతాయ ముత్తచాగతాయ చ నిరగ్గళం, తీసుపి కాలేసు తీహి ద్వారేహి కరణకారాపనానుస్సరణవిధీహి సమ్పన్నతాయ తివిధం, తత్థ సంకిలేసాభావేన విసుద్ధం అపరిమితధనపరిచ్చాగభావేన మహాచాగతాయ యఞ్ఞం యజిత్వా, మహాదానం దత్వాతి అత్థో. తం పన దానం చిరకతమ్పి ఖేత్తవత్థుచిత్తానం ఉళారతాయ అన్తరన్తరా అనుస్సరణేన అత్తనో పాకటం ఆసన్నం పచ్చక్ఖం వియ ఉపట్ఠితం గహేత్వా ఆహ "ఇమ"న్తి.

౧౦౪౬. ఏవం దేవపుత్తో అత్తనా కతకమ్మం థేరస్స కథేత్వా ఇదాని తాదిసాయ సమ్పత్తియా పరేపి పతిట్ఠాపేతుకామతం తథాగతే చ ఉత్తమం అత్తనో పసాదబహుమానం పవేదేన్తో **"ఆయుఞ్చ వణ్ణఞ్చా"**తిఆదినా గాథాద్వయమాహ. తత్థ **అభికఙ్ఖతాతి** ఇచ్ఛన్తేన. **మునీతి** థేరం ఆలపతి.

౧౦౪౭. నయిమస్మిం లోకేతి దేవపుత్తో అత్తనో పచ్చక్ఖభూతం లోకం వదతి. **పరస్మిన్తి** తతో అఞ్ఞస్మిం. ఏతేన సబ్బేపి సదేవకే లోకే దస్సేతి. **సమో చ విజ్జతీతి** సేట్ఠో తావ తిట్ఠతు , సమో ఏవ న విజ్జతీతి అత్థో. **ఆహునేయ్యానం పరమాహుతిం గతోతి** ఇమస్మిం లోకే యత్తకా ఆహునేయ్యా నామ, తేసు సబ్బేసు పరమాహుతిం పరమం ఆహునేయ్యభావం గతో. "దక్ఖిణేయ్యానం పరమగ్గతం గతో"తి వా పాఠో, తత్థ **పరమగ్గతన్తి** పరమం అగ్గభావం, అగ్గదక్ఖిణేయ్యభావన్తి అత్థో. కేసన్తి ఆహ **"పుఞ్ఞత్థికానం విపులప్ఫలేసిన"**న్తి, పుఞ్ఞేన అత్థికానం విపులం మహన్తం పుఞ్ఞఫలం ఇచ్ఛన్తానం, తథాగతో ఏవ లోకస్స పుఞ్ఞక్ఖేత్తన్తి దస్సేతి. కేచి పన "ఆహునేయ్యానం పరమగ్గతం గతో"తి పఠన్తి, సోయేవత్థో.

ఏవం కథేన్తమేవ తం థేరో కల్లచిత్తం ముదుచిత్తం వినీవరణచిత్తం ఉదగ్గచిత్తం పసన్నచిత్తఞ్చ ఞత్వా సచ్చాని పకాసేసి. సో సచ్చపరియోసానే సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠహి. అథ థేరో మనుస్సలోకం ఆగన్త్వా భగవతో తమత్థం అత్తనా చ దేవపుత్తేన చ కథితనియామేనేవ ఆరోచేసి. సత్థా తమత్థం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా సమ్పత్తపరియాయ ధమ్మం దేసేసి. సా దేసనా మహాజనస్స సాత్థికా అహోసీతి.

మహారథవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

ఇతి పరమత్థదీపనియా ఖుద్దకట్ఠకథాయ విమానవత్థుస్మిం

చుద్దసవత్థుపటిమణ్డితస్స పఞ్చమస్స మహారథవగ్గస్స

అత్థవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౬. పాయాసివగ్గో

౧. పఠమఅగారియవిమానవణ్ణనా

యథా వనం చిత్తలతం పభాసతీతి అగారియవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా రాజగహే విహరతి వేళువనే. తేన సమయేన రాజగహే ఏకం కులం ఉభతోపసన్నం హోతి సీలాచారసమ్పన్నం ఓపానభూతం భిక్ఖూనం భిక్ఖునీనం. తే ద్వే జయమ్పతికా రతనత్తయం ఉద్దిస్స యావజీవం పుఞ్ఞాని కత్వా తతో చుతా తావతింసేసు నిబ్బత్తింసు, తేసం ద్వాదసయోజనికం కనకవిమానం నిబ్బత్తి. తే తత్థ దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవన్తి. అథాయస్మా మహామోగ్గల్లానోతిఆది హేట్ఠా వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం.

౧౦౪౮యథా వనం చిత్తలతం పభాసతి, ఉయ్యానసేట్ఠం తిదసానముత్తమం;

తథూపమం తుయ్హమిదం విమానం, ఓభాసయం తిట్ఠతి అన్తలిక్ఖే.

౧౦౪౯దేవిద్ధిపత్తోసి మహానుభావో, మనుస్సభూతో కిమకాసి పుఞ్ఞం;

కేనాసి ఏవం జలితానుభావో, వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి. –

థేరో పుచ్ఛి.

౧౦౫౦సో దేవపుత్తో అత్తమనో, మోగ్గల్లానేన పుచ్ఛితో;

పఞ్హం పుట్ఠో వియాకాసి, యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం”.

౧౦౫౧అహఞ్చ భరియా చ మనుస్సలోకే, ఓపానభూతా ఘరమావసిమ్హ;

అన్నఞ్చ పానఞ్చ పసన్నచిత్తా, సక్కచ్చ దానం విపులం అదమ్హ.

౧౦౫౨తేన మేతాదిసో వణ్ణో…పే॰…

వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి. –

అత్తనో సమ్పత్తిం బ్యాకాసి. గాథాసుపి అపుబ్బం నత్థి.

పఠమఅగారియవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨. దుతియఅగారియవిమానవణ్ణనా

యథా వనం చిత్తలతన్తి దుతియఅగారియవిమానం. ఏత్థాపి అట్ఠుప్పత్తి అనన్తరసదిసావ.

౧౦౫౪యథా వనం చిత్తలతం పభాసతి, ఉయ్యానసేట్ఠం తిదసానముత్తమం;

తథూపమం తుయ్హమిదం విమానం, ఓభాసయం తిట్ఠతి అన్తలిక్ఖే.

౧౦౫౫దేవిద్ధిపత్తోసి మహానుభావో,

మనుస్సభూతో కిమకాసి పుఞ్ఞం;

కేనాసి ఏవం జలితానుభావో,

వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి. – పుచ్ఛి;

౧౦౩౬. సో దేవపుత్తో అత్తమనో…పే.… యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం”.

౧౦౩౭. అహఞ్చ భరియా చ మనుస్సలోకే, ఓపానభూతా ఘరమావసిమ్హ;

అన్నఞ్చ పానఞ్చ పసన్నచిత్తా, సక్కచ్చ దానం విపులం అదమ్హ.

౧౦౩౮. తేన మేతాదిసో వణ్ణో…పే.…

వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి. –

అత్తనో సమ్పత్తిం బ్యాకాసి. గాథాసుపి అపుబ్బం నత్థి.

దుతియఅగారియవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩. ఫలదాయకవిమానవణ్ణనా

ఉచ్చమిదం మణిథూణన్తి ఫలదాయకవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా రాజగహే విహరతి వేళువనే. తేన సమయేన రఞ్ఞో బిమ్బిసారస్స అకాలే అమ్బఫలాని పరిభుఞ్జితుం ఇచ్ఛా ఉప్పజ్జి. సో ఆరామపాలం ఆహ – “మయ్హం ఖో, భణే, అమ్బఫలేసు ఇచ్ఛా ఉప్పన్నా, తస్మా అమ్బాని మే ఆనేత్వా దేహీ”తి. “దేవ, నత్థి అమ్బేసు అమ్బఫలం, అపిచాహం తథా కరోమి, సచే దేవో కిఞ్చి కాలం ఆగమేతి, యథా అమ్బా న చిరస్సేవ ఫలం గణ్హన్తీ”తి. “సాధు, భణే, తథా కరోహీ”తి. ఆరామపాలో ఆరామం గన్త్వా అమ్బరుక్ఖమూలేసు పంసుం అపనేత్వా తాదిసం పంసుం ఆకిరి, తాదిసఞ్చ ఉదకం ఆసిఞ్చి, యథా న చిరస్సేవ అమ్బరుక్ఖా సచ్ఛిన్నపత్తా అహేసుం. అథ నం పంసుం అపనేత్వా ఫారుసకకసటమిస్సకం పాకతికం పంసుం ఆకిరిత్వా సాధుకం ఉదకం అదాసి. తదా అమ్బరుక్ఖా న చిరేనేవ కోరకితా పల్లవితా కుటమలకజాతా హుత్వా పుప్ఫింసు, అథ సలాటుకజాతా హుత్వా ఫలాని గణ్హింసు. తత్థేకస్మిం అమ్బరుక్ఖే పఠమతరం చత్తారి ఫలాని మనోసిలాచుణ్ణపిఞ్జరవణ్ణాని సమ్పన్నగన్ధరసాని పరిణతాని అహేసుం.

సో తాని గహేత్వా “రఞ్ఞో దస్సామీ”తి గచ్ఛన్తో అన్తరామగ్గే ఆయస్మన్తం మహామోగ్గల్లానం పిణ్డాయ చరమానం దిస్వా చిన్తేసి “ఇమాని అమ్బాని అగ్గఫలభూతాని ఇమస్స అయ్యస్స దస్సామి , కామం మం రాజా హనతు వా పబ్బాజేతు వా, రఞ్ఞో హి దిన్నే దిట్ఠధమ్మే పూజామత్తం అప్పమత్తకం ఫలం, అయ్యస్స దిన్నే పన దిట్ఠధమ్మికమ్పి సమ్పరాయికమ్పి అపరిమాణం ఫలం భవిస్సతీ”తి. ఏవం పన చిన్తేత్వా తాని ఫలాని థేరస్స దత్వా రాజానం ఉపసఙ్కమిత్వా రఞ్ఞో తమత్థం ఆరోచేసి. తం సుత్వా రాజా రాజపురిసే ఆణాపేసి “వీమంసథ తావ, భణే, యథాయం ఆహా”తి. థేరో పన తాని ఫలాని భగవతో ఉపనామేసి. భగవా తేసు ఏకం సారిపుత్తత్థేరస్స, ఏకం మహామోగ్గల్లానత్థేరస్స, ఏకం మహాకస్సపత్థేరస్స దత్వా ఏకం అత్తనా పరిభుఞ్జి. పురిసా తం పవత్తిం రఞ్ఞో ఆరోచేసుం.

రాజా తం సుత్వా “ధీరో వతాయం పురిసో, యో అత్తనో జీవితమ్పి పరిచ్చజిత్వా పుఞ్ఞపసుతో అహోసి, అత్తనో పరిస్సమఞ్చ ఠానగతమేవ అకాసీ”తి తుట్ఠచిత్తో తస్స ఏకం గామవరం వత్థాలఙ్కారాదీని చ దత్వా “యం తయా భణే అమ్బఫలదానేన పుఞ్ఞం పసుతం, తతో మే పత్తిం దేహీ”తి ఆహ. సో “దేమి, దేవ, యథాసుఖం పత్తిం గణ్హాహీ”తి అవోచ.

ఆరామపాలో అపరభాగే కాలం కత్వా తావతింసేసు ఉప్పజ్జి, తస్స సోళసయోజనికం కనకవిమానం నిబ్బత్తి సత్తసతకూటాగారపటిమణ్డితం. తం దిస్వా ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో పుచ్ఛి –

౧౦౬౦'ఉచ్చమిదం మణిథూణం విమానం, సమన్తతో సోళస యోజనాని;
కూటాగారా సత్తసతా ఉళారా, వేళురియథమ్భా రుచకత్థతా సుభా.

౧౦౬౧తత్థచ్ఛసి పివసి ఖాదసి చ, దిబ్బా చ వీణా పవదన్తి వగ్గుం;
అట్ఠట్ఠకా సిక్ఖితా సాధురూపా, దిబ్బా చ కఞ్ఞా తిదసచరా ఉళారా;
నచ్చన్తి గాయన్తి పమోదయన్తి.

౧౦౬౨దేవిద్ధిపత్తోసి మహానుభావో…పే….
వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ'తి.

౧౦౬౩సో దేవపుత్తో అత్తమనో…పే…. యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం".

౧౦౬౪ఫలదాయీ ఫలం విపులం లభతి, దదముజుగతేసు పసన్నమానసో;
సో హి పమోదతి సగ్గగతో తిదివే, అనుభోతి చ పుఞ్ఞఫలం విపులం.

౧౦౬౫తవేవాహం మహాముని, అదాసిం చతురో ఫలే.

౧౦౬౬'తస్మా హి ఫలం అలమేవ దాతుం, నిచ్చం మనుస్సేన సుఖత్థికేన;
దిబ్బాని వా పత్థయతా సుఖాని, మనుస్ససోభగ్గతమిచ్ఛతా వా.

౧౦౬౭తేన మేతాదిసో వణ్ణో…పే….
వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ"తి. – సోపిస్స బ్యాకాసి;

౧౦౬౧. తత్థ **అట్ఠట్ఠకాతి** ఏకేకస్మిం కూటాగారే అట్ఠట్ఠకా చతుసట్ఠిపరిమాణా. **సాధురూపాతి** రూపసమ్పత్తియా చ సీలాచారసమ్పత్తియా చ సిక్ఖాసమ్పత్తియా చ సున్దరసభావా. **దిబ్బా చ కఞ్ఞాతి** దేవచ్ఛరాయో. **తిదసచరాతి** తిదసేసు సుఖాచారా సుఖవిహారినియో. **ఉళారాతి** ఉళారవిభవా.

౧౦౬౪. **ఫలదాయీతి** అత్తనా అమ్బఫలస్స దిన్నత్తా అత్తానం సన్ధాయ వదతి. **ఫలన్తి** పుఞ్ఞఫలం. **విపులన్తి** మహన్తం లభతి మనుస్సలోకే పతిట్ఠితోతి అధిప్పాయో. **దదన్తి** దదన్తో దానహేతు. **ఉజుగతేసూతి** ఉజుపటిపన్నేసు. **సగ్గగతోతి** ఉప్పజ్జనవసేన సగ్గం గతో, తత్థాపి **తిదివే** తావతింసభవనే **అనుభోతి చ పుఞ్ఞఫలం విపులం** యథాహం, ఏవం అఞ్ఞోపీతి అత్థో.

౧౦౬౬. **తస్మాతి** యస్మా చతున్నం ఫలానం దానమత్తేన ఈదిసీ సమ్పత్తి అధిగతా, తస్మా. **అలమేవ** యుత్తమేవ. **నిచ్చన్తి** సబ్బకాలం. **దిబ్బానీతి** దేవలోకపరియాపన్నాని. **మనుస్ససోభగ్గతన్తి** మనుస్సేసు సుభగభావం. సేసం వుత్తనయమేవ.

ఫలదాయకవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪. పఠమఉపస్సయదాయకవిమానవణ్ణనా

చన్దో యథా విగతవలాహకే నభేతి ఉపస్సయదాయకవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా రాజగహే విహరతి వేళువనే. తేన సమయేన అఞ్ఞతరో భిక్ఖు గామకావాసే వస్సం వసిత్వా వుత్థవస్సో పవారేత్వా భగవన్తం వన్దితుం రాజగహం గచ్ఛన్తో అన్తరామగ్గే సాయం అఞ్ఞతరం గామం పవిసిత్వా వసనట్ఠానం పరియేసన్తో అఞ్ఞతరం ఉపాసకం దిస్వా పుచ్ఛి – "ఉపాసక, ఇమస్మిం గామే అత్థి కిఞ్చి పబ్బజితానం వసనయోగ్గట్ఠాన"న్తి. ఉపాసకో పసన్నచిత్తో గేహం గన్త్వా భరియాయ సద్ధిం మన్తేత్వా థేరస్స వసనయోగ్గం ఠానం పరిచ్ఛిన్దిత్వా తత్థ ఆసనం పఞ్ఞాపేత్వా పాదోదకం పాదపీఠం ఉపట్ఠపేత్వా థేరం పవేసేత్వా తస్మిం పాదే ధోవన్తే పదీపం ఉజ్జాలేత్వా మఞ్చే పచ్చత్థరణాని పఞ్ఞాపేత్వా అదాసి. స్వాతనాయ చ నిమన్తేత్వా థేరస్స దుతియదివసే భోజేత్వా పానకత్థాయ గుళపిణ్డఞ్చ దత్వా థేరం గచ్ఛన్తం అనుగన్త్వా నివత్తి. సో అపరేన సమయేన సహ భరియాయ కాలం కత్వా తావతింసభవనే ద్వాదసయోజనికే కనకవిమానే నిబ్బత్తి. తం ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో ద్వీహి గాథాహి పటిపుచ్ఛి –

౧౦౬౯"చన్దో యథా విగతవలాహకే నభే, ఓభాసయం గచ్ఛతి అన్తలిక్ఖే;
తథూపమం తుయ్హమిదం విమానం, ఓభాసయం తిట్ఠతి అన్తలిక్ఖే.

౧౦౭౦'దేవిద్ధిపత్తోసి మహానుభావో, మనుస్సభూతో కిమకాసి పుఞ్ఞం;
కేనాసి ఏవం జలితానుభావో, వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ"తి.

సో దేవపుత్తో ఇమాహి గాథాహి బ్యాకాసి –

౧౦౭౧"సో దేవపుత్తో అత్తమనో…పే.… యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం".
౧౦౭౨"అహఞ్చ భరియా చ మనుస్సలోకే, ఉపస్సయం అరహతో అదమ్హ;
అన్నఞ్చ పానఞ్చ పసన్నచిత్తా, సక్కచ్చ దానం విపులం అదమ్హ.

౧౦౭౩"తేన మేతాదిసో వణ్ణో…పే.… వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ"తి.
తత్థ గాథాసు యం వత్తబ్బం, తం హేట్ఠా వుత్తనయమేవ;

పఠమఉపస్సయదాయకవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౫. దుతియఉపస్సయదాయకవిమానవణ్ణనా

సూరియో యథా విగతవలాహకే నభేతి దుతియఉపస్సయదాయకవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా రాజగహే విహరతి వేళువనే. తేన సమయేన సమ్బహులా భిక్ఖూ గామకావాసే వస్సం వసిత్వా భగవన్తం దస్సనాయ రాజగహం ఉద్దిస్స గచ్ఛన్తా సాయం అఞ్ఞతరం గామం సమ్పాపుణింసు. సేసం అనన్తరవిమానసదిసమేవ.

౧౦౭౫సూరియో యథా విగతవలాహకే నభే...పే॰....

(యథా పురిమవిమానం, తథా విత్థారేతబ్బం;)

౧౦౭౬‘‘వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ’’తి.

తత్థ గాథాసుపి అపుబ్బం నత్థి;

దుతియఉపస్సయదాయకవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౬. భిక్ఖాదాయకవిమానవణ్ణనా

ఉచ్చమిదం మణిథూణం విమానన్తి భిక్ఖాదాయకవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా రాజగహే విహరతి వేళువనే. తేన సమయేన అఞ్ఞతరో భిక్ఖు అద్ధానమగ్గపటిపన్నో అఞ్ఞతరం గామం పిణ్డాయ పవిట్ఠో ఏకస్స ఘరద్వారే అట్ఠాసి. తత్థ అఞ్ఞతరో పురిసో ధోతహత్థపాదో ‘‘భుఞ్జిస్సామీ’’తి నిసిన్నో భోజనం ఉపనేత్వా పాతియా పక్ఖిత్తే తం భిక్ఖుం దిస్వా పాతియా భత్తం తస్స భిక్ఖునో పత్తే ఆకిరన్తో తేన ‘‘ఏకదేసమేవ దేహీ’’తి వుత్తోపి సబ్బమేవ ఆకిరి. సో భిక్ఖు అనుమోదనం వత్వా పక్కామి. సో పురిసో ‘‘ఛాతజ్ఝత్తస్స భిక్ఖునో మయా అభుఞ్జిత్వా భత్తం దిన్న’’న్తి అనుస్సరన్తో ఉళారం పీతిసోమనస్సం పటిలభి. సో అపరభాగే కాలం కత్వా తావతింసేసు ద్వాదసయోజనికే కనకవిమానే నిబ్బత్తి. తం ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానత్థేరో దేవచారికం చరన్తో మహతియా దేవిద్ధియా విరోచమానం దిస్వా ఇమాహి గాథాహి పటిపుచ్ఛి –

౧౦౮౧ఉచ్చమిదం మణిథూణం విమానం, సమన్తతో ద్వాదస యోజనాని;

కూటాగారా సత్తసతా ఉళారా, వేళురియథమ్భా రుచకత్థతా సుభా.

౧౦౮౨దేవిద్ధిపత్తోసి మహానుభావో...పే॰...

వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ’’తి.

సోపి తస్స ఇమాహి గాథాహి బ్యాకాసి –

౧౦౮౩సో దేవపుత్తో అత్తమనో...పే॰... యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం’’.

౧౦౮౪అహం మనుస్సేసు మనుస్సభూతో, దిస్వాన భిక్ఖుం తసితం కిలన్తం;

ఏకాహం భిక్ఖం పటిపాదయిస్సం, సమఙ్గి భత్తేన తదా అకాసిం.

౧౦౮౫తేన మేతాదిసో వణ్ణో...పే॰... వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ’’తి.

౧౦౮౪. తత్థ **ఏకాహం భిక్ఖ**న్తి ఏకం అహం భిక్ఖామత్తం, ఏకం భత్తవడ్ఢితకన్తి అత్థో. **పటిపాదయిస్స**న్తి పటిపాదేసిం అదాసిం. **సమఙ్గి భత్తేనా**తి భత్తేన సమఙ్గీభూతం, లద్ధభిక్ఖన్తి అత్థో. ఏవం మహాథేరో తేన దేవపుత్తేన అత్తనో సుచరితకమ్మే పకాసితే సపరివారస్స తస్స ధమ్మం దేసేత్వా మనుస్సలోకమాగతో, తం పవత్తిం సమ్మాసమ్బుద్ధస్స కథేసి. సత్థా తం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా సమ్పత్తమహాజనస్స ధమ్మం దేసేసి. సా దేసనా మహాజనస్స సాత్థికా అహోసీతి.

భిక్ఖాదాయకవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౭. యవపాలకవిమానవణ్ణనా

ఉచ్చమిదం మణిథూణం విమానన్తి యవపాలకవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా రాజగహే విహరతి వేళువనే. తేన సమయేన రాజగహే అఞ్ఞతరో దుగ్గతదారకో యవఖేత్తం రక్ఖతి. సో ఏకదివసం పాతరాసత్థాయ కుమ్మాసం లభిత్వా “ఖేత్తం గన్త్వా భుఞ్జిస్సామీ”తి తం కుమ్మాసం గహేత్వా యవఖేత్తం గన్త్వా రుక్ఖమూలే నిసీది. తస్మిం ఖణే అఞ్ఞతరో ఖీణాసవత్థేరో మగ్గప్పటిపన్నో ఉపకట్ఠే కాలే తం ఠానం పత్వా యవపాలకేన నిసిన్నం రుక్ఖమూలం ఉపసఙ్కమి. యవపాలకో వేలం ఓలోకేత్వా “కచ్చి, భన్తే, ఆహారో లద్ధో”తి ఆహ. థేరో తుణ్హీ అహోసి. సో అలద్ధభావం ఞత్వా “భన్తే, ఉపకట్ఠా వేలా, పిణ్డాయ చరిత్వా భుఞ్జితుం న సక్కా, మయ్హం అనుకమ్పాయ ఇమం కుమ్మాసం పరిభుఞ్జథా”తి వత్వా థేరస్స తం కుమ్మాసం అదాసి. థేరో తం అనుకమ్పన్తో తస్స పస్సన్తస్సేవ తం పరిభుఞ్జిత్వా అనుమోదనం వత్వా పక్కామి. సోపి దారకో “సుదిన్నం వత మయా ఈదిసస్స కుమ్మాసదానం దదన్తేనా”తి చిత్తం పసాదేత్వా అపరభాగే కాలం కత్వా తావతింసభవనే వుత్తనయేనేవ విమానే నిబ్బత్తి. తం ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానత్థేరో ఇమాహి గాథాహి పటిపుచ్ఛి –

౧౦౮౭ఉచ్చమిదం మణిథూణం విమానం…పే॰…
వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

సోపి తస్స ఇమాహి గాథాహి బ్యాకాసి –

౧౦౮౯. “సో దేవపుత్తో అత్తమనో…పే॰… యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం”.

౧౦౯౦అహం మనుస్సేసు మనుస్సభూతో, అహోసిం యవపాలకో;
అద్దసం విరజం భిక్ఖుం, విప్పసన్నమనావిలం.

౧౦౯౧తస్స అదాసహం భాగం, పసన్నో సేహి పాణిభి;
కుమ్మాసపిణ్డం దత్వాన, మోదామి నన్దనే వనే.

౧౦౯౨తేన మేతాదిసో వణ్ణో…పే॰…
వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

తత్థ గాథాసుపి అపుబ్బం నత్థి.

యవపాలకవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౮. పఠమకుణ్డలీవిమానవణ్ణనా

అలఙ్కతో మల్యధరో సువత్థోతి కుణ్డలీవిమానం. తస్స కా ఉపత్తి? భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే. తేన సమయేన ద్వే అగ్గసావకా సపరివారా కాసీసు చారికం చరన్తా సూరియత్థఙ్గమనవేలాయం అఞ్ఞతరం విహారం పాపుణింసు. తం పవత్తిం సుత్వా తస్స విహారస్స గోచరగామే అఞ్ఞతరో ఉపాసకో థేరే ఉపసఙ్కమిత్వా వన్దిత్వా పాదధోవనం

పాదబ్భఞ్జనతేలం మఞ్చపీఠం పచ్చత్థరణం పదీపియఞ్చ ఉపనేత్వా స్వాతనాయ చ నిమన్తేత్వా దుతియదివసే మహాదానం పవత్తేసి, థేరా తస్స అనుమోదనం వత్వా పక్కమింసు. సో అపరేన సమయేన కాలం కత్వా తావతింసేసు ద్వాదసయోజనికే కనకవిమానే నిబ్బత్తి. తం ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానత్థేరో ఇమాహి గాథాహి పటిపుచ్ఛి –

౧౧౯౪.అలఙ్కతో మల్యధరో సువత్థో, సుకుణ్డలీ కప్పితకేసమస్సు;
ఆముత్తహత్థాభరణో యసస్సీ, దిబ్బే విమానమ్హి యథాపి చన్దిమా.

౧౧౯౫.దిబ్బా చ వీణా పవదన్తి వగ్గుం, అట్ఠట్ఠకా సిక్ఖితా సాధురూపా;
దిబ్బా చ కఞ్ఞా తిదసచరా ఉళారా, నచ్చన్తి గాయన్తి పమోదయన్తి.

౧౧౯౬.‘‘దేవిద్ధిపత్తోసి మహానుభావో…పే॰…
వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ’’తి.

సోపి తస్స ఇమాహి గాథాహి బ్యాకాసి –

౧౧౯౭. ‘‘సో దేవపుత్తో అత్తమనో…పే॰… యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం’’.

౧౧౯౮.అహం మనుస్సేసు మనుస్సభూతో, దిస్వాన సమణే సీలవన్తే;
సమ్పన్నవిజ్జాచరణే యసస్సీ, బహుస్సుతే తణ్హక్ఖయూపపన్నే;
అన్నఞ్చ పానఞ్చ పసన్నచిత్తో, సక్కచ్చ దానం విపులం అదాసిం.

౧౧౯౯.‘‘తేన మేతాదిసో వణ్ణో…పే॰…
వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ’’తి.

౧౧౯౪. తత్థ **సుకుణ్డలీ**తి సున్దరేహి కుణ్డలేహి అలఙ్కతకణ్ణో. ‘‘సకుణ్డలీ’’తిపి పాఠో, సదిసం కుణ్డలం సకుణ్డలం, తం అస్స అత్థీతి సకుణ్డలీ, యుత్తకుణ్డలీ అఞ్ఞమఞ్ఞఞ్చ తుల్యఞ్చ అనుచ్ఛవికకుణ్డలీతి అత్థో. **కప్పితకేసమస్సూ**తి సమ్మాకప్పితకేసమస్సు. **ఆముత్తహత్థాభరణో**తి పటిముక్కఅఙ్గులియాదిహత్థాభరణో.

౧౧౯౮. **తణ్హక్ఖయూపపన్నే**తి తణ్హక్ఖయం అరహత్తం, నిబ్బానమేవ వా ఉపగతే, అధిగతవన్తేతి అత్థో. సేసం వుత్తనయమేవ.

పఠమకుణ్డలీవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౯. దుతియకుణ్డలీవిమానవణ్ణనా

అలఙ్కతో మల్యధరో సువత్థోతి దుతియకుణ్డలీవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే. తేన సమయేన ద్వే అగ్గసావకా కాసీసు జనపదచారికం చరన్తాతిఆది సబ్బం అనన్తరసదిసమేవ.

౧౧౦౧అలఙ్కతో మల్యధరో సువత్థో, సుకుణ్డలీ కప్పితకేసమస్సు;
ఆముత్తహత్థాభరణో యసస్సీ, దిబ్బే విమానమ్హి యథాపి చన్దిమా.

౧౧౦౨దిబ్బా చ వీణా పవదన్తి వగ్గుం;
అట్ఠట్ఠకా సిక్ఖితా సాధురూపా;
దిబ్బా చ కఞ్ఞా తిదసచరా ఉళారా, నచ్చన్తి గాయన్తి పమోదయన్తి.

౧౧౦౩‘దేవిద్ధిపత్తోసి మహానుభావో…పే.…
వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ’’తి. – పుచ్ఛి;

౧౧౦౪‘‘సో దేవపుత్తో అత్తమనో…పే.… యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం’’.

౧౧౦౫‘‘అహం మనుస్సేసు మనుస్సభూతో, దిస్వాన సమణే సాధురూపే;
సమ్పన్నవిజ్జాచరణే యసస్సీ, బహుస్సుతే సీలవన్తే పసన్నే;
అన్నఞ్చ పానఞ్చ పసన్నచిత్తో, సక్కచ్చ దానం విపులం అదాసిం.

౧౧౦౬‘‘తేన మేతాదిసో వణ్ణో…పే.…
వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ’’తి.

గాథాసుపి అపుబ్బం నత్థి.

దుతియకుణ్డలీవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౦. (ఉత్తర) పాయాసివిమానవణ్ణనా

యా దేవరాజస్స సభా సుధమ్మాతి ఉత్తరవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవతి పరినిబ్బుతే ధాతువిభాగే చ కతే తత్థ తత్థ థూపేసు పతిట్ఠాపియమానేసు ధమ్మవినయం సఙ్గాయితుం ఉచ్చినిత్వా గహితేసు మహాకస్సపప్పముఖేసు మహాథేరేసు యావ వస్సూపగమనా అఞ్ఞేసు చ థేరేసు అత్తనో అత్తనో పరిసాయ సద్ధిం తత్థ తత్థ వసన్తేసు ఆయస్మా కుమారకస్సపో పఞ్చహి భిక్ఖుసతేహి సద్ధిం సేతబ్యనగరం గన్త్వా సింసపావనే వసి. అథ పాయాసి రాజఞ్ఞో థేరస్స తత్థ వసనభావం సుత్వా మహతా జనకాయేన పరివుతో తం ఉపసఙ్కమిత్వా పటిసన్థారం కత్వా నిసిన్నో అత్తనో దిట్ఠిగతం పవేదేసి. అథ నం థేరో చన్దిమసూరియూదాహరణాదీహి పరలోకస్స అత్థిభావం పకాసేన్తో అనేకవిహితహేతూపమాలఙ్కతం దిట్ఠిగణ్ఠివినివేఠనం నానానయవిచిత్తం పాయాసిసుత్తం (దీ. ని. ౨.౪౧౦ ఆదయో) దేసేత్వా తం దిట్ఠిసమ్పదాయం పతిట్ఠాపేసి.

సో విసుద్ధదిట్ఠికో హుత్వా సమణబ్రాహ్మణకపణద్ధికాదీనం దానం దేన్తో అనుళారజ్ఝాసయతాయ లూఖం అదాసి ఘాసచ్ఛాదనమత్తం కణాజకం బిలఙ్గదుతియం సాణాని చ వత్థాని . ఏవం పన అసక్కచ్చదానం దత్వా కాయస్స భేదా హీనకాయం ఉపపజ్జి చాతుమహారాజికానం సహబ్యతం. తస్స పన కిచ్చాకిచ్చేసు యుత్తప్పయుత్తో ఉత్తరో నామ మాణవో

అహోసి దానే బ్యావటో. సో సక్కచ్చదానం దత్వా తావతింసకాయం ఉపపన్నో, తస్స ద్వాదసయోజనికం విమానం నిబ్బత్తి. సో కతఞ్ఞుతం విభావేన్తో సహ విమానేన కుమారకస్సపత్థేరం ఉపసఙ్కమిత్వా విమానతో ఓరుయ్హ పఞ్చపతిట్ఠితేన వన్దిత్వా అఞ్జలిం పగ్గయ్హ అట్ఠాసి. తం థేరో –

౧౧౦౭యా దేవరాజస్స సభా సుధమ్మా, యత్థచ్ఛతి దేవసఙ్ఘో సమగ్గో;

తథూపమం తుయ్హమిదం విమానం, ఓభాసయం తిట్ఠతి అన్తలిక్ఖే.

౧౧౦౮‘‘దేవిద్ధిపత్తోసి మహానుభావో…పే.…

వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ’’తి. – గాథాహి పటిపుచ్ఛి;

౧౧౧౦సో దేవపుత్తో అత్తమనో…పే.… యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం’’.

౧౧౧౧అహం మనుస్సేసు మనుస్సభూతో, రఞ్ఞో పాయాసిస్స అహోసిం మాణవో;

లద్ధా ధనం సంవిభాగం అకాసిం, పియా చ మే సీలవన్తో అహేసుం;

అన్నఞ్చ పానఞ్చ పసన్నచిత్తో, సక్కచ్చ దానం విపులం అదాసిం.

౧౧౧౨తేన మేతాదిసో వణ్ణో…పే.…

వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ’’తి. –

సో దేవపుత్తో తస్స ఇమాహి గాథాహి బ్యాకాసి.

౧౧౦౭. తత్థ **దేవరాజస్సా**తి సక్కస్స. **సభా సుధమ్మా**తి ఏవంనామకం సన్థాగారం. **యత్థా**తి యస్సం సభాయం. **అచ్ఛతీ**తి నిసీదతి. **దేవసఙ్ఘో**తి తావతింసదేవకాయో. **సమగ్గో**తి సహితో సన్నిపతితో.

౧౧౧౧. **పాయాసిస్స అహోసిం మాణవో**తి పాయాసిరాజఞ్ఞస్స కిచ్చాకిచ్చకరో దహరతాయ మాణవో, నామేన పన ఉత్తరో నామ అహోసిం. **సంవిభాగం అకాసి**న్తి అహమేవ అభుఞ్జిత్వా యథాలద్ధం ధనం దానముఖే పరిచ్చజనవసేన సంవిభజనం అకాసిం. అన్నఞ్చ పానఞ్చ పరిచ్చజన్తోతి వచనసేసో. అథ వా దానం విపులం అదాసిం. కథం? **సక్కచ్చం.** కీదిసం? **అన్నఞ్చ పానఞ్చా**తి యోజేతబ్బం.

(ఉత్తర) పాయాసివిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

ఇతి పరమత్థదీపనియా ఖుద్దక-అట్ఠకథాయ విమానవత్థుస్మిం

దసవత్థుపటిమణ్డితస్స ఛట్ఠస్స పాయాసివగ్గస్స

అత్థవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౭. సునిక్ఖిత్తవిమానవగ్గో

౧. చిత్తలతావిమానవణ్ణనా

యథా వనం చిత్తలతం పభాసతీతి చిత్తలతావిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే. తేన సమయేన సావత్థియం అఞ్ఞతరో ఉపాసకో దలిద్దో అప్పభోగో పరేసం కమ్మం కత్వా జీవతి. సో సద్ధో పసన్నో జిణ్ణే వుడ్ఢే మాతాపితరో పోసేన్తో “ఇత్థియో నామ పతికులే ఠితా ఇస్సరియం కరోన్తి, సస్సుససురానం మనాపచారినియో దుల్లభా”తి మాతాపితూనం చిత్తదుక్ఖం పరిహరన్తో దారపరిగ్గహం అకత్వా సయమేవ నే ఉపట్ఠహతి, సీలాని రక్ఖతి, ఉపోసథం ఉపవసతి , యథావిభవం దానాని దేతి. సో అపరభాగే కాలం కత్వా తావతింసేసు ద్వాదసయోజనికే విమానే నిబ్బత్తి. తం ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో హేట్ఠా వుత్తనయేన గన్త్వా కతకమ్మం ఇమాహి గాథాహి పటిపుచ్ఛి –

౧౧౧౪యథా వనం చిత్తలతం పభాసతి, ఉయ్యానసేట్ఠం తిదసానముత్తమం;
తథూపమం తుయ్హమిదం విమానం, ఓభాసయం తిట్ఠతి అన్తలిక్ఖే.

౧౧౧౫దేవిద్ధిపత్తోసి మహానుభావో…పే.…
వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

౧౧౧౬సో దేవపుత్తో అత్తమనో…పే.… యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం”.

౧౧౧౭అహం మనుస్సేసు మనుస్సభూతో, దలిద్దో అతాణో కపణో కమ్మకరో అహోసిం;
జిణ్ణే చ మాతాపితరో అభారిం, పియా చ మే సీలవన్తో అహేసుం;
అన్నఞ్చ పానఞ్చ పసన్నచిత్తో, సక్కచ్చ దానం విపులం అదాసిం.

౧౧౧౮తేన మేతాదిసో వణ్ణో…పే.…వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి. –
సోపి తస్స బ్యాకాసి. సేసం వుత్తనయమేవ.

చిత్తలతావిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨. నన్దనవిమానవణ్ణనా

యథా వనం నన్దనం పభాసతీతి నన్దనవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే. తేన సమయేన సావత్థియం అఞ్ఞతరో ఉపాసకోతిఆది సబ్బం అనన్తరవిమానసదిసం. అయం పన దారపరిగ్గహం కత్వా మాతాపితరో పోసేసీతి అయమేవ విసేసో.

౧౧౨౦యథా వనం నన్దనం పభాసతి, ఉయ్యానసేట్ఠం తిదసానముత్తమం;
తథూపమం తుయ్హమిదం విమానం, ఓభాసయం తిట్ఠతి అన్తలిక్ఖే.

౧౧౨౧దేవిద్ధిపత్తోసి మహానుభావో…పే.…వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీతి.

౧౧౨౨సో దేవపుత్తో అత్తమనో…పే.… యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం”.

౧౧౨౩అహం మనుస్సేసు మనుస్సభూతో, దలిద్దో అతాణో కపణో కమ్మకరో అహోసిం;
జిణ్ణే చ మాతాపితరో అభారిం, పియా చ మే సీలవన్తో అహేసుం;
అన్నఞ్చ పానఞ్చ పసన్నచిత్తో, సక్కచ్చ దానం విపులం అదాసిం.

౧౧౨౪తేన మేతాదిసో వణ్ణో…పే॰…వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ’’తి. –
గాథాహి బ్యాకాసి. తత్థ గాథాసుపి అపుబ్బం నత్థి.

నన్దనవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩. మణిథూణవిమానవణ్ణనా

ఉచ్చమిదం మణిథూణం విమానన్తి మణిథూణవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే. తేన సమయేన సమ్బహులా థేరా భిక్ఖూ అరఞ్ఞాయతనే విహరన్తి. తేసం గామం పిణ్డాయ గమనమగ్గే ఏకో ఉపాసకో విసమం సమం కరోతి, కణ్టకే నీహరతి, గచ్ఛగుమ్బే అపనేతి, ఉదకకాలే మాతికాసు సేతుం బన్ధతి, వివనట్ఠానేసు ఛాయారుక్ఖే రోపేతి, జలాసయేసు మత్తికం ఉద్ధరిత్వా తే పుథులగమ్భీరే కరోతి, తిత్థే సమ్పాదేతి, యథావిభవం దానం దేతి, సీలం రక్ఖతి. సో అపరభాగే కాలం కత్వా తావతింసేసు ద్వాదసయోజనికే కనకవిమానే నిబ్బత్తి. తం ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానత్థేరో ఉపసఙ్కమిత్వా ఇమాహి గాథాహి పటిపుచ్ఛి –

౧౧౨౬‘‘ఉచ్చమిదం మణిథూణం విమానం, సమన్తతో ద్వాదస యోజనాని;
కూటాగారా సత్తసతా ఉళారా, వేళురియథమ్భా రుచకత్థతా సుభా.

౧౧౨౭తత్థచ్ఛసి పివసి ఖాదసి చ, దిబ్బా చ వీణా పవదన్తి వగ్గుం;
దిబ్బా రసా కామగుణేత్థ పఞ్చ, నారియో చ నచ్చన్తి సువణ్ణఛన్నా.

౧౧౨౮కేన తేతాదిసో వణ్ణో…పే॰…వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ’’తి.
సోపి తస్స గాథాహి బ్యాకాసి –

౧౧౩౦సో దేవపుత్తో అత్తమనో…పే॰… యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం’’.
౧౧౩౧‘అహం మనుస్సేసు మనుస్సభూతో, వివనే పథే సఙ్కమనం అకాసిం;
ఆరామరుక్ఖాని చ రోపయిస్సం, పియా చ మే సీలవన్తో అహేసుం;
అన్నఞ్చ పానఞ్చ పసన్నచిత్తో, సక్కచ్చ దానం విపులం అదాసిం.

౧౧౩౨తేన మేతాదిసో వణ్ణో…పే॰…వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ’’తి.

౧౧౩౧. తత్థ **వివనేతి** అరఞ్ఞే. **ఆరామరుక్ఖాని చా** ఆరామభూతే రుక్ఖే, ఆరామం కత్వా తత్థ రుక్ఖే రోపేసిన్తి అత్థో. సేసం సబ్బం వుత్తనయమేవ.

మణిథూణవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪. సువణ్ణవిమానవణ్ణనా

సోవణ్ణమయే పబ్బతస్మిన్తి సువణ్ణవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా అన్ధకవిన్దే విహరతి. తేన సమయేన అఞ్ఞతరో ఉపాసకో సద్ధో పసన్నో విభవసమ్పన్నో తస్స గామస్స అవిదూరే అఞ్ఞతరస్మిం ముణ్డకపబ్బతే సబ్బాకారసమ్పన్నం భగవతో వసనానుచ్ఛవికం గన్ధకుటిం కారేత్వా తత్థ భగవన్తం వసాపేన్తో సక్కచ్చం ఉపట్ఠహి, సయఞ్చ నిచ్చసీలే పతిట్ఠితో సువిసుద్ధసీలసంవరో హుత్వా కాలం కత్వా తావతింసభవనే నిబ్బత్తి. తస్స కమ్మానుభావసంసూచకం నానారతనరంసిజాలసముజ్జలం విచిత్తవేదికాపరిక్ఖిత్తం వివిధవిపులాలఙ్కారోపసోభితం సువిభత్తభిత్తిత్థమ్భసోపానం ఆరామరమణీయకం కఞ్చనపబ్బతముద్ధని విమానం ఉప్పజ్జి. తం ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో దేవచారికం చరన్తో దిస్వా ఇమాహి గాథాహి పటిపుచ్ఛి –

౧౧౩౪. ‘‘సోవణ్ణమయే పబ్బతస్మిం, విమానం సబ్బతోపభం;
హేమజాలపటిచ్ఛన్నం, కిఙ్కిణిజాలకప్పితం.

౧౧౩౫. ‘‘అట్ఠంసా సుకతా థమ్భా, సబ్బే వేళురియామయా;
ఏకమేకాయ అంసియా, రతనా సత్త నిమ్మితా.

౧౧౩౬. ‘‘వేళురియసువణ్ణస్స, ఫలికా రూపియస్స చ;
మసారగల్లముత్తాహి, లోహితఙ్గమణీహి చ.

౧౧౩౭. ‘‘చిత్రా మనోరమా భూమి, న తత్థుద్ధంసతీ రజో;
గోపానసీగణా పీతా, కూటం ధారేన్తి నిమ్మితా.

౧౧౩౮. ‘‘సోపానాని చ చత్తారి, నిమ్మితా చతురో దిసా;
నానారతనగబ్భేహి, ఆదిచ్చోవ విరోచతి.

౧౧౩౯. ‘‘వేదియా చతస్సో తత్థ, విభత్తా భాగసో మితా;
దద్దల్లమానా ఆభన్తి, సమన్తా చతురో దిసా.

౧౧౪౦. ‘‘తస్మిం విమానే పవరే, దేవపుత్తో మహప్పభో;
అతిరోచసి వణ్ణేన, ఉదయన్తోవ భాణుమా.

౧౧౪౧. ‘‘దానస్స తే ఇదం ఫలం, అథో సీలస్స వా పన;
అథో అఞ్జలికమ్మస్స, తం మే అక్ఖాహి పుచ్ఛితో’’తి.

సోపిస్స ఇమాహి గాథాహి బ్యాకాసి –

౧౧౪౨. “సో దేవపుత్తో అత్తమనో…పే॰… యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం”.

౧౧౪౩‘‘అహం అన్ధకవిన్దస్మిం, బుద్ధస్సాదిచ్చబన్ధునో;
విహారం సత్థు కారేసిం, పసన్నో సేహి పాణిభి.

౧౧౪౪తత్థ గన్ధఞ్చ మాలఞ్చ, పచ్చయఞ్చ విలేపనం;
విహారం సత్థు అదాసిం, విప్పసన్నేన చేతసా;
తేన మయ్హం ఇదం లద్ధం, వసం వత్తేమి నన్దనే.

౧౧౪౫నన్దనే చ వనే రమ్మే, నానాదిజగణాయుతే;
రమామి నచ్చగీతేహి, అచ్ఛరాహి పురక్ఖతో’’తి.

౧౧౩౪. తత్థ **సబ్బతోపభన్తి** సబ్బభాగేహి పభాసన్తం పభాముఞ్చనకం. **కిఙ్కణిజాలకప్పితన్తి** కప్పితకిఙ్కణికజాలం.

౧౧౩౫. సబ్బే వేళురియామయాతి సబ్బే థమ్భా వేళురియమణిమయా. తత్థ పన **ఏకమేకాయ అంసియాతి** అట్ఠంసేసు థమ్భేసు ఏకమేకస్మిం అంసభాగే. **రతనా సత్త నిమ్మితాతి** సత్తరతనకమ్మనిమ్మితా, ఏకేకో అంసో సత్తరతనమయోతి అత్థో.

౧౧౩౬. ‘‘**వేళూరియసువణ్ణస్సా**’’తిఆదినా నానారతనాని దస్సేతి. తత్థ **వేళూరియసువణ్ణస్సాతి** వేళురియేన చ సువణ్ణేన చ నిమ్మితా, చిత్రాతి వా యోజనా. కరణత్థే హి ఇదం సామివచనం. **ఫలికా రూపియస్స చాతి** ఏత్థాపి ఏసేవ నయో. **మసారగల్లముత్తాహీతి** కబరమణీహి. **లోహితఙ్గమణీహి చాతి** రత్తమణీహి.

౧౧౩౭. న తత్థుద్ధంసతీ రజోతి మణిమయభూమికత్తా న తస్మిం విమానే రజో ఉగ్గచ్ఛతి. **గోపానసీగణాతి** గోపానసీసమూహా. **పీతాతి** పీతవణ్ణా, సువణ్ణమయా చేవ పుస్సరాగాదిమణిమయా చాతి అత్థో. **కూటం ధారేన్తీతి** సత్తరతనమయం కణ్ణికం ధారేన్తి.

౧౧౩౮-౯. నానారతనగబ్భేహీతి నానారతనమయేహి ఓవరకేహి. **వేదియాతి** వేదికా. **చతస్సోతి** చతూసు దిసాసు చతస్సో. తేనాహ ‘‘**సమన్తా చతురో దిసా**’’తి.

౧౧౪౦. మహప్పభోతి మహాజుతికో. **ఉదయన్తోతి** ఉగ్గచ్ఛన్తో. **భాణుమాతి** ఆదిచ్చో.

౧౧౪౩. సేహి పాణిభీతి కాయసారం పుఞ్ఞం పసవన్తో అత్తనో పాణీహి తం తం కిచ్చం కరోన్తో విహారం సత్థు కారేసిన్తి యోజనా. అథ వా **సేహి పాణిభీతి** తత్థ అన్ధకవిన్దస్మిం గన్ధఞ్చ మాలఞ్చ పచ్చయఞ్చ విలేపనఞ్చ పూజావసేన. యథా కథం? విహారఞ్చ విప్పసన్నేన చేతసా సత్థునో అదాసిం పూజేసిం నియ్యాదేసిం చాతి ఏవమేత్థ యోజనా వేదితబ్బా.

౧౧౪౪. తేనాతి తేన యథావుత్తేన పుఞ్ఞకమ్మేన కారణభూతేన. **మయ్హన్తి** మయా. **ఇదన్తి** ఇదం పుఞ్ఞఫలం, ఇదం వా దిబ్బం ఆధిపతేయ్యం. తేనాహ ‘‘**వసం వత్తేమీ**’’తి.

౧౧౪౫. **నన్దనేతి** నన్దియా దిబ్బసమిద్ధియా ఉప్పజ్జనట్ఠానే ఇమస్మిం దేవలోకే, తత్థాపి విసేసతో నన్దనే వనే రమ్మే, ఏవం రమణీయే ఇమస్మిం నన్దనే వనే రమామీతి యోజనా. సేసం వుత్తనయమేవ.

ఏవం దేవతాయ అత్తనో పుఞ్ఞకమ్మే ఆవికతే థేరో సపరివారస్స తస్స దేవపుత్తస్స ధమ్మం దేసేత్వా భగవతో తమత్థం నివేదేసి. భగవా తం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా సమ్పత్తపరిసాయ ధమ్మం దేసేసి. సా దేసనా మహాజనస్స సాత్థికా అహోసీతి.

సువణ్ణవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౫. అమ్బవిమానవణ్ణనా

ఉచ్చమిదం మణిథూణన్తి అమ్బవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా రాజగహే విహరతి వేళువనే. తేన సమయేన రాజగహే అఞ్ఞతరో దుగ్గతపురిసో పరేసం భత్తవేతనభతో హుత్వా అమ్బవనం రక్ఖతి. సో ఏకదివసం ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం గిమ్హసమయే సూరియాతపసన్తత్తే ఉణ్హవాలికానిప్పీళితే విప్ఫన్దమానమరీచిజాలవిత్థతే భూమిప్పదేసే తస్స అమ్బారామస్స అవిదూరేన మగ్గేన సేదాగతేన గత్తేన గచ్ఛన్తం దిస్వా సఞ్జాతగారవబహుమానో ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమాహ “మహా అయం, భన్తే, ఘమ్మపరిళాహో, అతివియ పరిస్సన్తరూపో వియ దిస్సతి, సాధు, భన్తే, అయ్యో ఇమం అమ్బారామం పవిసిత్వా ముహుత్తం విస్సమిత్వా అద్ధానపరిస్సమం పటివినోదేత్వా గచ్ఛథ అనుకమ్పం ఉపాదాయా”తి. థేరో విసేసతో తస్స చిత్తప్పసాదం పరిబ్రూహేతుకామో తం ఆరామం పవిసిత్వా అఞ్ఞతరస్స అమ్బరుక్ఖస్స మూలే నిసీది.

పున సో పురిసో ఆహ “సచే, భన్తే, న్హాయితుకామత్థ, అహం ఇతో కూపతో ఉదకం ఉద్ధరిత్వా తుమ్హే న్హాపేస్సామి, పానీయఞ్చ దస్సామీ”తి. థేరోపి అధివాసేసి తుణ్హీభావేన. సో కూపతో ఉదకం ఉద్ధరిత్వా పరిస్సావేత్వా థేరం న్హాపేసి, న్హాపేత్వా చ హత్థపాదే ధోవిత్వా నిసిన్నస్స పానీయం ఉపనేసి. థేరో పానీయం పివిత్వా పటిప్పస్సద్ధదరథో తస్స పురిసస్స ఉదకదానే చేవ న్హాపనే చ అనుమోదనం వత్వా పక్కామి. అథ సో పురిసో “ఘమ్మాభితత్తస్స వత థేరస్స ఘమ్మపరిళాహం పటిప్పస్సమ్భేసిం, బహుం వత మయా పుఞ్ఞం పసుత”న్తి ఉళారపీతిసోమనస్సం పటిసంవేదేసి. సో అపరభాగే కాలం కత్వా తావతింసేసు ఉప్పజ్జి. తం ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో ఉపసఙ్కమిత్వా ఇమాహి గాథాహి కతపుఞ్ఞం పుచ్ఛి.

౧౧౪౬“ఉచ్చమిదం మణిథూణం విమానం, సమన్తతో ద్వాదస యోజనాని;
కూటాగారా సత్తసతా ఉళారా, వేళురియథమ్భా రుచకత్థతా సుభా.

౧౧౪౭తత్థచ్ఛసి పివసి ఖాదసి చ, దిబ్బా చ వీణా పవదన్తి వగ్గుం;
దిబ్బా రసా కామగుణేత్థ పఞ్చ, నారియో చ నచ్చన్తి సువణ్ణఛన్నా.

౧౧౪౮కేన తేతాదిసో వణ్ణో…పే.…
వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

౧౧౫౦సో దేవపుత్తో అత్తమనో…పే.…
యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం”.

౧౧౩.౧గిమ్హానం పచ్ఛిమే మాసే, పతపన్తే దివఙ్కరే;
పరేసం భతకో పోసో, అమ్బారామమసిఞ్చతి.

౧౧౩.౨అథ తేనాగమా భిక్ఖు, సారిపుత్తోతి విస్సుతో;
కిలన్తరూపో కాయేన, అకిలన్తోవ చేతసా.

౧౧౩.౩తఞ్చ దిస్వాన ఆయన్తం, అవోచం అమ్బసిఞ్చకో;
సాధు తం భన్తే న్హాపేయ్యం, యం మమస్స సుఖావహం.

౧౧౩.౪తస్స మే అనుకమ్పాయ, నిక్ఖిపి పత్తచీవరం;
నిసీది రుక్ఖమూలస్మిం, ఛాయాయ ఏకచీవరో.

౧౧౩.౫తఞ్చ అచ్ఛేన వారినా, పసన్నమానసో నరో;
న్హాపయీ రుక్ఖమూలస్మిం, ఛాయాయ ఏకచీవరం.

౧౧౩.౬అమ్బో చ సిత్తో సమణో చ న్హాపితో,
మయా చ పుఞ్ఞం పసుతం అనప్పకం;
ఇతి సో పీతియా కాయం, సబ్బం ఫరతి అత్తనో.

౧౧౩.౭తదేవ ఏత్తకం కమ్మం, అకాసిం తాయ జాతియా;
పహాయ మానుసం దేహం, ఉపపన్నోమ్హి నన్దనం.

౧౧౩.౮నన్దనే చ వనే రమ్మే, నానాదిజగణాయుతే;
రమామి నచ్చగీతేహి, అచ్ఛరాహి పురక్ఖతో”తి. –

సోపి తస్స ఇమాహి గాథాహి బ్యాకాసి.

౧౧౩.౧. తత్థ **గిమ్హానం పచ్ఛిమే మాసే**తి ఆసాళ్హిమాసే. **పతపన్తే**తి అతివియ దిప్పన్తే, సబ్బసో ఉణ్హం విస్సజ్జేన్తేతి అత్థో. **దివఙ్కరే**తి దివాకరే, అయమేవ వా పాఠో. **అసిఞ్చతీ**తి సిఞ్చతి, -కారో నిపాతమత్తం, సిఞ్చతి అమ్బరుక్ఖమూలేసు ధువం జలసేకం కరోతీతి అత్థో. “అసిఞ్చథా”తి చ పాఠో, సిఞ్చిత్థాతి అత్థో. “అసిఞ్చహ”న్తి చ పఠన్తి, పరేసం భతకో పోసో హుత్వా తదా అమ్బారామం అసిఞ్చిం అహన్తి అత్థో.

౧౧౩.౨. **తేనా**తి యేన దిసాభాగేన సో అమ్బారామో, తేన అగమా అగఞ్ఛి. **అకిలన్తోవ చేతసా**తి చేతోదుక్ఖస్స మగ్గేనేవ పహీనత్తా చేతసా అకిలన్తోపి సమానో కిలన్తరూపో కాయేన తేన మగ్గేన అగమాతి యోజనా.

౧౧౩.౩-౪. **అవోచం** అహం తదా **అమ్బసిఞ్చకో** హుత్వాతి యోజనా. **ఏకచీవరో**తి న్హాయితుకామోతి అధిప్పాయో.

౧౧౩౬. **ఇతీ**తి ఏవం "అమ్బో చ సిత్తో, సమణో చ న్హాపితో, మయా చ పుఞ్ఞం పసుతం అనప్పకం, ఏకేనేవ పయోగేన తివిధోపి అత్థో సాధితో"తి ఇమినాకారేన పవత్తాయ **పీతియా సో** పురిసో **అత్తనో సబ్బం కాయం ఫరతి,** నిరన్తరం ఫుటం కరోతీతి యోజనా. అతీతత్థే చేతం వత్తమానవచనం, ఫరీతి అత్థో.

౧౧౩౭. **తదేవ ఏత్తకం కమ్మ**న్తి తం ఏత్తకం ఏవం పానీయదానమత్తకం కమ్మం అకాసిం, తాయ తస్సం జాతియం అఞ్ఞం నానుస్సరామీతి అధిప్పాయో. సేసం వుత్తనయమేవ.

అమ్బవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౬. గోపాలవిమానవణ్ణనా

దిస్వాన దేవం పటిపుచ్ఛి భిక్ఖూతి గోపాలవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా రాజగహే విహరతి వేళువనే. తేన సమయేన రాజగహవాసీ అఞ్ఞతరో గోపాలకో పాతరాసత్థాయ పిలోతికాయ పుటబద్ధం కుమ్మాసం గహేత్వా నగరతో నిక్ఖమిత్వా గావీనం చరణట్ఠానభూతం గోచరభూమిం సమ్పాపుణి. తం ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో "అయం ఇదానేవ కాలం కరిస్సతి, మయ్హఞ్చ కుమ్మాసం దత్వా తావతింసేసు ఉప్పజ్జిస్సతీ"తి చ ఞత్వా తస్స సమీపం అగమాసి. సో థేరం ఓలోకేత్వా థేరస్స కుమ్మాసం దాతుకామో అహోసి. తేన చ సమయేన గావియో మాసక్ఖేత్తం పవిసన్తి. అథ సో గోపాలో చిన్తేసి "కిం ను ఖో థేరస్స కుమ్మాసం దదేయ్యం, ఉదాహు గావియో మాసక్ఖేత్తతో నీహరేయ్య"న్తి. అథస్స ఏతదహోసి "మాససామికా మం యం ఇచ్ఛన్తి, తం కరోన్తు, థేరే పన గతే కుమ్మాసదానన్తరాయో మే సియా, హన్దాహం పఠమం అయ్యస్స కుమ్మాసం దస్సామీ"తి తం థేరస్స ఉపనేసి. పటిగ్గహేసి థేరో అనుకమ్పం ఉపాదాయ.

అథ నం గావియో నివత్తేతుం పరిస్సయం అనోలోకేత్వా వేగేన ఉపధావన్తం పాదేన ఫుట్ఠో ఆసీవిసో డంసి. థేరోపి తం అనుకమ్పమానో తం కుమ్మాసం పరిభుఞ్జితుం ఆరభి. గోపాలకోపి గావియో నివత్తేత్వా ఆగతో థేరం కుమ్మాసం పరిభుఞ్జన్తం దిస్వా పసన్నచిత్తో ఉళారం పీతిసోమనస్సం పటిసంవేదేన్తో నిసీది. తావదేవస్స సకలసరీరం విసం అజ్ఝోత్థరి. ముహుత్తమేవ వేగే ముద్ధపత్తే కాలమకాసి, కాలకతో చ తావతింసేసు ద్వాదసయోజనికే కనకవిమానే నిబ్బత్తి. తం ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో దిస్వా ఇమాహి గాథాహి పటిపుచ్ఛి –

౧౧౩౮. దిస్వాన దేవం పటిపుచ్ఛి భిక్ఖు, ఉచ్చే విమానమ్హి చిరట్ఠితికే;
ఆముత్తహత్థాభరణం యసస్సిం, దిబ్బే విమానమ్హి యథాపి చన్దిమా.

౧౧౩౯. అలఙ్కతో మల్యధరో సువత్థో, సుకుణ్డలీ కప్పితకేసమస్సు;
ఆముత్తహత్థాభరణో యసస్సీ, దిబ్బే విమానమ్హి యథాపి చన్దిమా.

౧౧౪౦. దిబ్బా చ వీణా పవదన్తి వగ్గుం; అట్ఠట్ఠకా సిక్ఖితా సాధురూపా;
దిబ్బా చ కఞ్ఞా తిదసచరా ఉళారా, నచ్చన్తి గాయన్తి పమోదయన్తి.

౧౧౪౧. దేవిద్ధిపత్తోసి మహానుభావో…పే.…

వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

సోపి తస్స బ్యాకాసి –

౧౧౬౩. “సో దేవపుత్తో అత్తమనో…పే.…యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం”.

౧౧౬౪. అహం మనుస్సేసు మనుస్సభూతో, సఙ్గమ్మ రక్ఖిస్సం పరేసం ధేనుయో;
తతో చ ఆగా సమణో మమన్తికే, గావో చ మాసే అగమంసు ఖాదితుం.

౧౧౬౫. ద్వయజ్జ కిచ్చం ఉభయఞ్చ కారియం, ఇచ్చేవహం భన్తే తదా విచిన్తయిం;
తతో చ సఞ్ఞం పటిలద్ధ యోనిసో, ‘దదామి భన్తే’తి ఖిపిం అనన్తకం.

౧౧౬౬. “సో మాసఖేత్తం తురితో అవాసరిం, పురా అయం భఞ్జతి యస్సిదం ధనం;
తతో చ కణ్హో ఉరగో మహావిసో, అడంసి పాదే తురితస్స మే సతో.

౧౧౬౭. స్వాహం అట్టోమ్హి దుక్ఖేన పీళితో, భిక్ఖు చ తం సామం ముఞ్చిత్వానన్తకం;
అహాసి కుమ్మాసం మమానుకమ్పయా, తతో చుతో కాలకతోమ్హి దేవతా.

౧౧౬౮. తదేవ కమ్మం కుసలం కతం మయా, సుఖఞ్చ కమ్మం అనుభోమి అత్తనా;
తయా హి భన్తే అనుకమ్పితో భుసం, కతఞ్ఞుతాయ అభివాదయామి తం.

౧౧౬౯. సదేవకే లోకే సమారకే చ, అఞ్ఞో ముని నత్థి తయానుకమ్పకో;
తయా హి భన్తే అనుకమ్పితో భుసం, కతఞ్ఞుతాయ అభివాదయామి తం.

౧౧౭౦. ‘ఇమస్మిం లోకే పరస్మిం వా పన, అఞ్ఞో మునీ నత్థి తయానుకమ్పకో;
తయా హి భన్తే అనుకమ్పితో భుసం, కతఞ్ఞుతాయ అభివాదయామి త”న్తి.

అథాయస్మా మహామోగ్గల్లానో అత్తనా చ దేవతాయ చ కథితనియామేనేవ తం భగవతో ఆరోచేసి. సత్థా తమత్థం పచ్చనుభాసిత్వా తం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా సమ్పత్తపరిసాయ ధమ్మం దేసేతుం ‘‘**దిస్వాన దేవం పటిపుచ్ఛి భిక్ఖూ**’’తిఆదిమాహ.

౧౧౭౧. తత్థ **దేవ**న్తి గోపాలదేవపుత్తం. **భిక్ఖూ**తి ఆయస్మన్తం మహామోగ్గల్లానం సన్ధాయ సత్థా వదతి. సో హి సబ్బసో భిన్నకిలేసతాయ భిక్ఖు. విమానస్స బహుకాలావట్ఠాయితాయ కప్పట్ఠితికతాయ ఏవ వా ‘‘**చిరట్ఠితికే**’’తి వుత్తం, “చిరట్ఠితిక”న్తిపి కేచి పఠన్తి. తస్మిం “దేవ”న్తి ఇమినా సమ్బన్ధితబ్బం. సోపి హి సట్ఠిసతసహస్సాధికా తిస్సో వస్సకోటియో తత్థ అవట్ఠానతో “చిరట్ఠితికో”తి వత్తబ్బతం లభతి. **యథాపి చన్దిమా**తి యథా చన్దిమా దేవపుత్తో కన్తసీతలమనోహరకిరణజాలసముజ్జలే అత్తనో దిబ్బే విమానస్మిం విరోచతి, ఏవం విరోచమానన్తి వచనసేసో.

౧౧౬౦. **అలఙ్కతో**తిఆది తస్స దేవపుత్తస్స థేరేన పుచ్ఛితాకారదస్సనం, తం హేట్ఠా వుత్తత్థమేవ.

౧౧౬౪. **సజ్ఞమ్మా**తి సజ్ఞమేత్వా, **సజ్ఞమ్మా**తి వా సజ్ఞహేత్వా. హేత్వత్థోపి హి ఇధ అన్తోనీతో, బహూ ఏకతో హుత్వాతి అత్థో. **ఆగా**తి ఆగఞ్ఛి. **మాసే**తి మాససస్సాని.

౧౧౬౫. **ద్వయజ్జా**తి ద్వయం అజ్జ ఏతరహి **కిచ్చం** కాతబ్బం. **ఉభయఞ్చ కారియ**న్తి వుత్తస్సేవత్థస్స పరియాయవచనం. **సఞ్ఞ**న్తి ధమ్మసఞ్ఞం. తేనాహ "యోనిసో"తి **పటిలద్ధా**తి పటిలభిత్వా. **ఖిపి**న్తి పనిగ్గాహాపనవసేన హత్థే ఖిపిం. **అనన్తక**న్తి నన్తకం కుమ్మాసం పక్ఖిపిత్వా బన్ధిత్వా ఠపితం పిలోతికం. అ-కారో చేత్థ నిపాతమత్తం.

౧౧౬౬. **సో**తి సో అహం. **తురితో**తి తురితో సమ్భమన్తో. **అవాసరి**న్తి ఉపగచ్ఛి, పావిసిం వా. **పురా అయం భఞ్జతి యస్సిదం ధన**న్తి యస్స ఖేత్తసామికస్స ఇదం మాససస్సం ధనం, తం అయం గోగణో భఞ్జతి పురా తస్స భఞ్జనతో, ఆమద్దనతో పురేతరమేవాతి అత్థో. **తతో**తి తత్థ. **తురితస్స మే సతో**తి సమ్భమన్తస్స మే సమానస్స, సహసా గమనేన మగ్గే కణ్హసప్పం అనోలోకేత్వా గతస్సాతి అధిప్పాయో.

౧౧౬౭. **అట్టోమ్హి దుక్ఖేన పీళితో**తి తేన ఆసీవిసడంసనేన అట్టో అట్టితో ఉపద్దుతో మరణదుక్ఖేన బాధితో భవామి. **అహాసీ**తి అజ్ఝోహరి, పరిభుఞ్జీతి అత్థో. **తతో చుతో కాలకతోమ్హి దేవతా**తి తతో మనుస్సత్తభావతో చుతో మరణకాలప్పత్తియా, తత్థ వా ఆయుసఙ్ఖారస్స ఖేపనసఙ్ఖాతస్స కాలస్స కతత్తా కాలకతో, తదనన్తరమేవ చ అమ్హి దేవతా దేవత్తభావప్పత్తియా దేవతా హోమీతి అత్థో.

౧౧౬౯. **తయా**తి తయా సదిసో **అఞ్ఞో ముని** మోనేయ్యగుణయుత్తో ఇసి నత్థి. **తయా**తి వా నిస్సక్కే ఇదం కరణవచనం. సేసం వుత్తనయమేవ.

గోపాలవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౭. కణ్డకవిమానవణ్ణనా

పుణ్ణమాసే యథా చన్దోతి కణ్డకవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే. తేన చ సమయేన ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో హేట్ఠా వుత్తనయేనేవ దేవచారికం చరన్తో తావతింసభవనం గతో. తస్మిం ఖణే కణ్డకో దేవపుత్తో సకభవనతో నిక్ఖమిత్వా దిబ్బయానం అభిరుహిత్వా మహన్తేన పరివారేన మహతియా దేవిద్ధియా ఉయ్యానం గచ్ఛన్తో ఆయస్మన్తం మహామోగ్గల్లానం దిస్వా సఞ్జాతగారవబహుమానో సహసా యానతో ఓరుయ్హ థేరం ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్చపతిట్ఠితేన వన్దిత్వా సిరస్మిం అఞ్జలిం పగ్గయ్హ అట్ఠాసి. అథ నం థేరో –

౧౧౭౧'పుణ్ణమాసే యథా చన్దో, నక్ఖత్తపరివారితో;
సమన్తా అనుపరియాతి, తారకాధిపతీ ససీ.

౧౧౭౨తథూపమం ఇదం బ్యమ్హం, దిబ్బం దేవపురమ్హి చ;
అతిరోచతి వణ్ణేన, ఉదయన్తోవ రంసిమా.

౧౧౭౩ వేళురియసువణ్ణస్స, ఫలికా రూపియస్స చ;
మసారగల్లముత్తాహి, లోహితఙ్గమణీహి చ.

౧౧౭౪ చిత్రా మనోరమా భూమి, వేళురియస్స సన్థతా;
కూటాగారా సుభా రమ్మా, పాసాదో తే సుమాపితో.

౧౧౭౫ రమ్మా చ తే పోక్ఖరణీ, పుథులోమనిసేవితా;
అచ్ఛోదకా విప్పసన్నా, సోణ్ణవాలుకసన్థతా.

౧౧౭౬ “నానాపదుమసఞ్ఛన్నా, పుణ్డరీకసమోతతా;
సురభిం సమ్పవాయన్తి, మనుఞ్ఞా మాలుతేరితా.

౧౧౭౭ తస్సా తే ఉభతో పస్సే, వనగుమ్బా సుమాపితా;
ఉపేతా పుప్ఫరుక్ఖేహి, ఫలరుక్ఖేహి చూభయం.

౧౧౭౮ సోవణ్ణపాదే పల్లఙ్కే, ముదుకే గోనకత్థతే;
నిసిన్నం దేవరాజంవ, ఉపతిట్ఠన్తి అచ్ఛరా.

౧౧౭౯ “సబ్బాభరణసఞ్ఛన్నా , నానామాలావిభూసితా;
రమేన్తి తం మహిద్ధికం, వసవత్తీవ మోదసి.

౧౧౮౦ భేరిసఙ్ఖముదిఙ్గాహి, వీణాహి పణవేహి చ;
రమసి రతిసమ్పన్నో, నచ్చగీతే సువాదితే.

౧౧౮౧ దిబ్బా తే వివిధా రూపా, దిబ్బా సద్దా అథో రసా;
గన్ధా చ తే అధిప్పేతా, ఫోట్ఠబ్బా చ మనోరమా.

౧౧౮౨ తస్మిం విమానే పవరే, దేవపుత్త మహప్పభో;
అతిరోచసి వణ్ణేన, ఉదయన్తోవ భాణుమా.

౧౧౮౩ దానస్స తే ఇదం ఫలం, అథో సీలస్స వా పన;
అథో అఞ్జలికమ్మస్స, తం మే అక్ఖాహి పుచ్ఛితో”తి. –

అధిగతసమ్పత్తికిత్తనముఖేన కతకమ్మం పుచ్ఛి.

౧౧౮౪ సో దేవపుత్తో అత్తమనో, మోగ్గల్లానేన పుచ్ఛితో;
పఞ్హం పుట్ఠో వియాకాసి, యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం”.

౧౧౮౫అహం కపిలవత్థుస్మిం, సాకియానం పురుత్తమే;

సుద్ధోదనస్స పుత్తస్స, కణ్డకో సహజో అహం.

౧౧౮౬యదా సో అడ్ఢరత్తాయం, బోధాయ మభినిక్ఖమి;

సో మం ముదూహి పాణీహి, జాలితమ్బనఖేహి చ.

౧౧౮౭సత్థిం ఆకోటయిత్వాన, వహ సమ్మాతి చబ్రవి;

‘అహం లోకం తారయిస్సం, పత్తో సమ్బోధిముత్తమం’.

౧౧౮౮తం మే గిరం సుణన్తస్స, హాసో మే విపులో అహు;

ఉదగ్గచిత్తో సుమనో, అభిసీసిం తదా అహం.

౧౧౮౯అభిరూళ్హఞ్చ మం ఞత్వా, సక్యపుత్తం మహాయసం;

ఉదగ్గచిత్తో ముదితో, వహిస్సం పురిసుత్తమం.

౧౧౯౦పరేసం విజితం గన్త్వా, ఉగ్గతస్మిం దివాకరే;

మమం ఛన్నఞ్చ ఓహాయ, అనపేక్ఖో సో అపక్కమి.

౧౧౯౧తస్స తమ్బనఖే పాదే, జివ్హాయ పరిలేహిసం;

గచ్ఛన్తఞ్చ మహావీరం, రుదమానో ఉదిక్ఖిసం.

౧౧౯౨అదస్సనేనహం తస్స, సక్యపుత్తస్స సిరీమతో;

అలత్థం గరుకాబాధం, ఖిప్పం మే మరణం అహు.

౧౧౯౩‘తస్సేవ ఆనుభావేన, విమానం ఆవసామిదం;

సబ్బకామగుణోపేతం, దేవో దేవపురమ్హివ.

౧౧౯౪యఞ్చ మే అహువా హాసో, సద్దం సుత్వాన బోధియా;

తేనేవ కుసలమూలేన, ఫుసిస్సం ఆసవక్ఖయం.

౧౧౯౫సచే హి భన్తే గచ్ఛేయ్యాసి, సత్థు బుద్ధస్స సన్తికే;

మమాపి నం వచనేన, సిరసా వజ్జాసి వన్దనం.

౧౧౯౬‘అహమ్పి దట్ఠుం గచ్ఛిస్సం, జినం అప్పటిపుగ్గలం;

దుల్లభం దస్సనం హోతి, లోకనాథాన తాదిన’న్తి. –

సోపి అత్తనా కతకమ్మం కథేసి. అయఞ్హి అనన్తరే అత్తభావే అమ్హాకం బోధిసత్తేన సహజాతో కణ్డకో అస్సరాజా అహోసి. సో అభినిక్ఖమనసమయే అభిరుళ్హో తేనేవ రత్తావసేసేన తీణి రజ్జాని మహాపురిసం అతిక్కమాపేత్వా అనోమానదీతీరం సమ్పాపేసి. అథ సో మహాసత్తేన సూరియే ఉగ్గతే ఘటికారమహాబ్రహ్మునా ఉపనీతాని పత్తచీవరాని గహేత్వా పబ్బజిత్వా ఛన్నేన సద్ధిం కపిలవత్థుం ఉద్దిస్స విస్సజ్జితో. సినేహభారికేన హదయేన మహాపురిసస్స పాదే అత్తనో జివ్హాయ లేహిత్వా పసాదసోమ్మాని అక్ఖీని ఉమ్మీలేత్వా యావ దస్సనపథా ఓలోకేన్తో దస్సనూపచారం పన అతిక్కన్తే లోకనాథే "ఏవంవిధం నామ లోకగ్గనాయకం మహాపురిసం అహం వహిం, సఫలం వత మే సరీరం అహోసీ"తి పసన్నమానసో హుత్వా పున చిరకాలం సఙ్గతస్స పేమస్స వసేన వియోగదుక్ఖం అసహన్తో భావినియా దిబ్బసమ్పత్తియా వసేన ధమ్మతాయ చోదియమానో కాలం కత్వా తావతింసభవనే నిబ్బత్తి. తం సన్ధాయ వుత్తం "**పుణ్ణమాసే యథా చన్దో...పే.... అహం కపిలవత్థుస్మి**"న్తిఆది.

౧౧౭౧. తత్థ **పుణ్ణమాసే**తి పుణ్ణమాసియం సుక్కపక్ఖే పన్నరసియం. **తారకాధిపతీ**తి తారకానం అధిపతి. **ససీ**తి ససలఞ్ఛనవా. "తారకాధిప దిస్సతీ"తి కేచి పఠన్తి, తేసం తారకాధిపాతి అవిభత్తికనిద్దేసో, తారకానం అధిపో హుత్వా దిస్సతి అనుపరియాతి చాతి యోజనా కాతబ్బా.

౧౧౭౨. **దిబ్బం దేవపురమ్హి చా**తి దేవపురస్మిమ్పి దిబ్బం. యథా మనుస్సానం ఠానతో దేవపురం ఉత్తమం, ఏవం దేవపురతో చాపి ఇదం తవ విమానం ఉత్తమన్తి దస్సేతి. తేనాహ "**అతిరోచతి వణ్ణేన, ఉదయన్తోవ రంసిమా**"తి, ఉగ్గచ్ఛన్తో సూరియో వియాతి అత్థో.

౧౧౭౩. **వేళురియసువణ్ణస్సా**తి వేళురియేన సువణ్ణేన చ ఇదం బ్యమ్హం నిమ్మితన్తి వచనసేసేన యోజనా. **ఫలికా**తి ఫలికమణినా.

౧౧౭౫. **పోక్ఖరణీ**తి పోక్ఖరణియో.

౧౧౭౬-౮. **తస్సా**తి తస్సా పోక్ఖరణియా. **వనగుమ్బా**తి ఉయ్యానే సుపుప్ఫగచ్ఛే సన్ధాయ వదతి. **దేవరాజంవా**తి సక్కం వియ. **ఉపతిట్ఠన్తీ**తి ఉపట్ఠానం కరోన్తి.

౧౧౭౯. **సబ్బాభరణసఞ్ఛన్నా**తి సబ్బేహి ఇత్థాలఙ్కారేహి పటిచ్ఛాదితా, సబ్బసో విభూసితసరీరాతి అత్థో. **వసవత్తీవా**తి వసవత్తిదేవరాజా వియ.

౧౧౮౦. **భేరిసఙ్ఖముదిఙ్గాహీ**తి లిఙ్గవిపల్లాసేన వుత్తం, భేరీహి చ సఙ్ఖేహి చ ముదిఙ్గేహి చాతి యోజనా. **రతిసమ్పన్నో**తి దిబ్బాయ రతియా సమఙ్గీభూతో. **నచ్చగీతే సువాదితే**తి నచ్చే చ గీతే చ సున్దరే వాదితే చ, నచ్చనే చ గాయనే చ సున్దరే వాదితే చ హేతుభూతే. నిమిత్తత్థే హి ఏతం భుమ్మం, పవత్తితేతి వా వచనసేసో.

౧౧౮౧. **దిబ్బా తే వివిధా రూపా**తి దేవలోకపరియాపన్నా నానప్పకారా చక్ఖువిఞ్ఞేయ్యా రూపా తుయ్హం అధిప్పేతా యథాధిప్పేతా మనోరమా విజ్జన్తీతి కిరియాపదం ఆనేత్వా యోజేతబ్బం. **దిబ్బా సద్దా**తిఆదీసుపి ఏసేవ నయో.

౧౧౮౫. **కణ్డకో సహజో అహన్తి** ఏత్థ **అహన్తి** నిపాతమత్తం. "అహూ"తి కేచి పట్ఠన్తి, కణ్డకో నామ అస్సరాజా మహాసత్తేన సహ ఏకస్మింయేవ దివసే జాతత్తా సహజో అహోసిన్తి అత్థో.

౧౧౮౬. **అడ్ఢరత్తాయన్తి** అడ్ఢరత్తియం, మజ్ఝిమయామసమయేతి అత్థో. **బోధాయ మభినిక్ఖమీతి** మ-కారో పదసన్ధికరో, అభిసమ్బోధిఅత్థం మహాభినిక్ఖమనం నిక్ఖమీతి అత్థో. **ముదూహి పాణీహీతి** ముదుహత్థతం మహాపురిసలక్ఖణం వదతి. **జాలితమ్బనఖేహీతి** జాలవన్తేహి అభిలోహితనఖేహి. తేన జాలహత్థతం మహాపురిసలక్ఖణం తమ్బనఖతం అనుబ్యఞ్జనఞ్చ దస్సేతి.

౧౧౮౭. **సత్థి** నామ జఙ్ఘా, ఇధ పన సత్థినో ఆసన్నట్ఠానభూతో ఊరుప్పదేసో "సత్థీ"తి వుత్తో. **ఆకోటయిత్వానాతి** అప్ఫోటేత్వా. **"వహ సమ్మా"తి చబ్రవీతి** "సమ్మ కణ్డక, అజ్జేకరత్తిం మం వహ, మయ్హం ఓపవుయ్హం హోహీ"తి చ కథేసి. వహనే పన పయోజనం తదా మహాసత్తేన దస్సితం వదన్తో **"అహం లోకం తారయిస్సం, పత్తో సమ్బోధిముత్తమ"**న్తి ఆహ. తేన "అహం ఉత్తమం అనుత్తరం సమ్మాసమ్బోధిం పత్తో అధిగతో హుత్వా సదేవకం లోకం సంసారమహోఘతో తారయిస్సామి, తస్మా నయిదం గమనం యంకిఞ్చీతి చిన్తేయ్యాసీ"తి గమనే పయోజనస్స అనుత్తరభావం దస్సేతి.

౧౧౮౮-౯. **హాసోతి** తుట్ఠి. **విపులోతి** మహాఉళారో. **అభిసీసిన్తి** ఆసిసిం ఇచ్ఛిం సమ్పటిచ్ఛిం . **అభిరూళ్హఞ్చ మం ఞత్వా, సక్యపుత్తం మహాయసన్తి** పత్థటవిపులయసం సక్యరాజపుత్తం మహాసత్తం మం అభిరుయ్హ నిసిన్నం జానిత్వా. **వహిస్సన్తి** నేసిం.

౧౧౯౦-౯౧. **పరేసన్తి** పరరాజూనం. **విజితన్తి** దేసం పరరజ్జం. **ఓహాయాతి** విస్సజ్జిత్వా. **అపక్కమీతి** అపక్కమితుం ఆరభి. "పరిబ్బజీ"తి చ పఠన్తి. **పరిలేహిసన్తి** పరితో లేహిం. **ఉదిక్ఖిసన్తి** ఓలోకేసిం.

౧౧౯౨-౩. **గరుకాబాధన్తి** గరుకం బాళ్హం ఆబాధం, మరణన్తికం దుక్ఖన్తి అత్థో. తేనాహ **"ఖిప్పం మే మరణం అహూ"**తి. సో హి అనేకాసు జాతీసు మహాసత్తేన దళ్హభత్తికో హుత్వా ఆగతో, తస్మా వియోగదుక్ఖం సహితుం నాసక్ఖి, "సమ్మాసమ్బోధిం అధిగన్తుం నిక్ఖన్తో"తి పన సుత్వా నిరామిసం ఉళారం పీతిసోమనస్సఞ్చ ఉప్పజ్జి, తేన మరణానన్తరం తావతింసేసు నిబ్బత్తి, ఉళారా చస్స దిబ్బసమ్పత్తియో పాతురహేసుం. తేన వుత్తం **"తస్సేవ ఆనుభావేనా"**తి, ఞాణగతస్స పసాదమయపుఞ్ఞస్స బలేన. **దేవో దేవపురమ్హివాతి** తావతింసభవనే సక్కో దేవరాజా వియ.

౧౧౯౪. **యఞ్చ మే అహువా హాసో, సద్దం సుత్వాన బోధియాతి** "పత్తో సమ్బోధిముత్తమ"న్తి పరమతరం బోధిసద్దం సుత్వా తదా మయ్హం హాసో అహు, యం హాసస్స భవనం సుస్సనం, **తేనేవ కుసలమూలేన** తేనేవ కుసలబీజేన **ఫుసిస్సన్తి** ఫుసిస్సామి పాపుణిస్సామి.

౧౧౯౫. ఏవం దేవపుత్తో యథాధిగతాయ అనాగతాయ భవసమ్పత్తియా కారణభూతం అత్తనో కుసలకమ్మం కథేన్తో ఇదాని అత్తనా భగవతో సన్తికం గన్తుకామోపి పురేతరం థేరేన సత్థు వన్దనం పేసేన్తో **"సచే"**తి గాథమాహ. తత్థ **సచే గచ్ఛేయ్యాసీతి** యది గమిస్ససి. "సచే గచ్ఛసీ"తి కేచి పఠన్తి, సో ఏవత్థో. **మమాపి నం వచనేనాతి** న కేవలం తవ సభావేనేవ, అథ ఖో మమాపి వచనేన భగవన్తం. **వజ్జాసీతి** వదేయ్యాసి, మమాపి **సిరసా వన్దనన్తి** యోజనా.

౧౯౬. యదిపి దాని వన్దనఞ్చ పేసేమి, పేసేత్వా ఏవ పన న తిట్ఠామీతి దస్సేన్తో ఆహ ‘‘**అహమ్పి దట్ఠుం గచ్ఛిస్సం, జినం అప్పటిపుగ్గల**’’న్తి. గమనే పన దళ్హతరం కారణం దస్సేతుం ‘‘**దుల్లభం దస్సనం హోతి, లోకనాథాన తాదిన**’’న్తి ఆహ.

౧౯౭‘‘సో కతఞ్ఞూ కతవేదీ, సత్థారం ఉపసఙ్కమి;
సుత్వా గిరం చక్ఖుమతో, ధమ్మచక్ఖుం విసోధయి.

౧౯౮విసోధేత్వా దిట్ఠిగతం, విచికిచ్ఛం వతాని చ;
వన్దిత్వా సత్థునో పాదే, తత్థేవన్తరధాయథా’’తి. –

ఇమా ద్వే గాథా సఙ్గీతికారేహి ఠపితా.

౧౯౭. తత్థ **సుత్వా గిరం చక్ఖుమతో**తి పఞ్చహి చక్ఖూహి చక్ఖుమతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స వచనం సుత్వా. **ధమ్మచక్ఖు**న్తి సోతాపత్తిమగ్గం. **విసోధయీ**తి అధిగచ్ఛి. అధిగమోయేవ హి తస్స విసోధనం.

౧౯౮. **విసోధేత్వా దిట్ఠిగత**న్తి దిట్ఠిగతం సముగ్ఘాతేత్వా. **విచికిచ్ఛం వతాని చా**తి సోళసవత్థుకం అట్ఠవత్థుకఞ్చ విచికిచ్ఛఞ్చ ‘‘సీలబ్బతేహి సుద్ధీ’’తి పవత్తనకసీలబ్బతపరామాసే చ విసోధయీతి యోజనా. తత్థ హి సహ పరియాయేహి తథా పవత్తా పరామాసా ‘‘వతానీ’’తి వుత్తం. సేసం వుత్తనయమేవ.

కణ్డకవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౮. అనేకవణ్ణవిమానవణ్ణనా

అనేకవణ్ణం దరసోకనాసనన్తి అనేకవణ్ణవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే. తేన సమయేన ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో హేట్ఠా వుత్తనయేన దేవచారికం చరన్తో తావతింసభవనం అగమాసి. అథ నం అనేకవణ్ణో దేవపుత్తో దిస్వా సఞ్జాతగారవబహుమానో ఉపసఙ్కమిత్వా అఞ్జలిం పగ్గయ్హ అట్ఠాసి. థేరో –

౧౯౯‘‘అనేకవణ్ణం దరసోకనాసనం, విమానమారుయ్హ అనేకచిత్తం;
పరివారితో అచ్ఛరాసఙ్గణేన, సునిమ్మితో భూతపతీవ మోదసి.

౨౦౦సమస్సమో నత్థి కుతో పనుత్తరో, యసేన పుఞ్ఞేన చ ఇద్ధియా చ;
సబ్బే చ దేవా తిదసగణా సమేచ్చ, తం తం నమస్సన్తి ససింవ దేవా;
ఇమా చ తే అచ్ఛరాయో సమన్తతో, నచ్చన్తి గాయన్తి పమోదయన్తి.

౨౦౧దేవిద్ధిపత్తోసి మహానుభావో,
మనుస్సభూతో కిమకాసి పుఞ్ఞం;
కేనాసి ఏవం జలితానుభావో,
వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ’’తి. –

అధిగతసమ్పత్తికిత్తనముఖేన కతకమ్మం పుచ్ఛి. తం దస్సేతుం –

౧౨౦౨. “సో దేవపుత్తో అత్తమనో…పే॰…యస్స కమ్మస్సిదం ఫల”న్తి. –

వుత్తం . సోపి –

౧౨౦౩అహం భదన్తే అహువాసి పుబ్బే, సుమేధనామస్స జినస్స సావకో;
పుథుజ్జనో అననుబోధోహమస్మి, సో సత్త వస్సాని పరిబ్బజిస్సహం.

౧౨౦౪సోహం సుమేధస్స జినస్స సత్థునో, పరినిబ్బుతస్సోఘతిణ్ణస్స తాదినో;
రతనుచ్చయం హేమజాలేన ఛన్నం, వన్దిత్వా థూపస్మిం మనం పసాదయిం.

౧౨౦౫న మాసి దానం న చ మత్థి దాతుం, పరే చ ఖో తత్థ సమాదపేసిం;
పూజేథ నం పూజనీయస్స ధాతుం, ఏవం కిర సగ్గమితో గమిస్సథ.

౧౨౦౬తదేవ కమ్మం కుసలం కతం మయా,
సుఖఞ్చ దిబ్బం అనుభోమి అత్తనా;
మోదామహం తిదసగణస్స మజ్ఝే,
న తస్స పుఞ్ఞస్స ఖయమ్పి అజ్ఝగ”న్తి. – కథేసి;

ఇతో కిర తింసకప్పసహస్సే సుమేధో నామ సమ్మాసమ్బుద్ధో లోకే ఉప్పజ్జిత్వా సదేవకం లోకం ఏకోభాసం కత్వా కతబుద్ధకిచ్చో పరినిబ్బుతో, మనుస్సేహి చ భగవతో ధాతుం గహేత్వా రతనచేతియే కతే అఞ్ఞతరో పురిసో సత్థు సాసనే పబ్బజిత్వా సత్త వస్సాని బ్రహ్మచరియం చరిత్వా అనవట్ఠితచిత్తతాయ కుక్కుచ్చకో హుత్వా ఉప్పబ్బజి. ఉప్పబ్బజితో చ సంవేగబహులతాయ ధమ్మచ్ఛన్దవన్తతాయ చ చేతియఙ్గణే సమ్మజ్జనపరిభణ్డాదీని కరోన్తో నిచ్చసీలఉపోసథసీలాని రక్ఖన్తో ధమ్మం సుణన్తో అఞ్ఞే చ పుఞ్ఞకిరియాయ సమాదపేన్తో విచరి. సో ఆయుపరియోసానే కాలకతో తావతింసేసు నిబ్బత్తి. సో పుఞ్ఞకమ్మస్స ఉళారభావేన మహేసక్ఖో మహానుభావో సక్కాదీహి దేవతాహి సక్కతపూజితో హుత్వా తత్థ యావతాయుకం ఠత్వా తతో చుతో అపరాపరం దేవమనుస్సేసు సంసరన్తో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే తస్సేవ కమ్మస్స విపాకావసేసేన తావతింసభవనే నిబ్బత్తి, “అనేకవణ్ణో”తి నం దేవతా సఞ్జానింసు. తం సన్ధాయ వుత్తం “అథ నం అనేకవణ్ణో దేవపుత్తో… పే॰… న తస్స పుఞ్ఞస్స ఖయమ్పి అజ్ఝగన్తి కథేసీ”తి.

౧౮౯. తత్థ **అనేకవణ్ణన్తి** నీలపీతాదివసేన వివిధవణ్ణతాయ అనన్తరవిమానాదీనం వివిధసణ్ఠానతాయ చ నానావిధవణ్ణం. **దరసోకనాసనన్తి** సీతలభావేన దరథపరిళాహానం వినోదనతో మనుఞ్ఞతాయ దస్సనీయతాయ చ సోకస్స అనోకాసతో దరసోకనాసనం. **అనేకచిత్తన్తి** నానావిధచిత్తరూపం. **సునిమ్మితో భూతపతీవాతి** తావతింసకాయికోపి ఉళారదిబ్బభోగతాయ సునిమ్మితదేవరాజా వియ మోదసి తుస్ససి అభిరమసి.

౧౨౦౦. సమస్సమోతి సమో ఏవ హుత్వా సమో, నిబ్బరియాయేన సదిసో తే తుయ్హం నత్థి, కుతో పన కేన కారణేన ఉత్తరి అధికో కో నామ సియా. కేన పన సమతా ఉత్తరితరతా చాతి ఆహ ‘‘**యసేన పుఞ్ఞేన చ ఇద్ధియా చా**’’తి. తత్థ **యసేనాతి** పరివారేన. **ఇద్ధియాతి** అనుభావేన. **యసేనాతి** వా ఇస్సరియేన, **ఇద్ధియాతి** దేవిద్ధియా. **యసేనాతి** వా విభవసమ్పత్తియా, **ఇద్ధియాతి** యథిచ్ఛి తస్స కామగుణస్స ఇజ్ఝనేన. **యసేనాతి** వా కిత్తిఘోసేన, **ఇద్ధియాతి** సమిద్ధియా. **పుఞ్ఞేనాతి** తత్థ తత్థ వుత్తావసిట్ఠపుఞ్ఞఫలేన, పుఞ్ఞకమ్మేనేవ వా.

‘‘**సబ్బే చ దేవా**’’తి సామఞ్ఞతో గహితమత్థం ‘‘**తిదసగణా**’’తి ఇమినా విసేసేత్వా వుత్తం. ఏకచ్చస్స పచ్చేకం నిపచ్చకారం కరోన్తాపి పముదితా న కరోన్తి , న ఏవమేతస్స . ఏతస్స పన పముదితాపి కరోన్తియేవాతి దస్సేతుం ‘‘**సమేచ్చా**’’తి వుత్తం. **తం తన్తి** తం త్వం. **ససింవ దేవాతి** యథా నామ సుక్కపక్ఖపాటిపదియం దిస్సమానం ససిం చన్దం మనుస్సా దేవా చ ఆదరజాతా నమస్సన్తి, ఏవం తం సబ్బేపి తిదసగణా నమస్సన్తీతి అత్థో.

౧౨౦౩. భదన్తేతి థేరం గారవబహుమానేన సముదాచరతి. **అహువాసిన్తి** అహోసిం. **పుబ్బేతి** పురిమజాతియం. **సుమేధనామస్స జినస్స సావకోతి** సుమేధోతి ఏవం పాకటనామస్స సమ్మాసమ్బుద్ధస్స సాసనే పబ్బజితభావేన సావకో. **పుథుజ్జనోతి** అనరియో. తత్థాపి సచ్చానం అనుబోధమత్తస్సాపి అభావేన **అననుబోధో. సో సత్త వస్సాని పరిబ్బజిస్సహన్తి** సో అహం సత్త సంవచ్ఛరాని పబ్బజ్జాగుణమత్తేన విచరిం, ఉత్తరిమనుస్సధమ్మం నాధిగచ్ఛిన్తి అధిప్పాయో.

౧౨౦౪. రతనుచ్చయన్తి మణికనకాదిరతనేహి ఉచ్చితం ఉస్సితరతనచేతియం. **హేమజాలేన ఛన్నన్తి** సమన్తతో ఉపరి చ కఞ్చనజాలేన పటిచ్ఛాదితం. **వన్దిత్వాతి** పఞ్చపతిట్ఠితేన తత్థ తత్థ పణామం కత్వా. **థూపస్మిం మనం పసాదయిన్తి** “సబ్బఞ్ఞుగుణాధిట్ఠానాయ వత ధాతుయా అయం థూపో”తి థూపస్మిం చిత్తం పసాదేసిం.

౧౨౦౫. న మాసి దానన్తి మే మయా కతం దానం నాసి నాహోసి. కస్మా పన? **న చ మేత్థి దాతున్తి** మే మమ పరిగ్గహభూతం దానం దాతుం న అత్థి, న కిఞ్చి దేయ్యవత్థు విజ్జతి, **పరే చ ఖో** సత్తే **తత్థ** దానే **సమాదపేసిం.** “పరేసఞ్చ తత్థ సమాదపేసి”న్తి చ పఠన్తి, తత్థ **పరేసన్తి** ఉపయోగత్థే సామివచనం దట్ఠబ్బం . **పూజేథ నన్తిఆది** సమాదపనాకారదస్సనం, తం ధాతున్తి యోజనా. **ఏవం కిరాతి కిర**-సద్దో అనుస్సవత్థో.

౧౨౦౬. న తస్స పుఞ్ఞస్స ఖయమ్పి అజ్ఝగన్తి తస్స తదా సుమేధం భగవన్తం ఉద్దిస్స కతస్స పుఞ్ఞకమ్మస్స పరిక్ఖయం నాధిగచ్ఛిం, తస్సేవ కమ్మస్స విపాకావసేసం పచ్చనుభోమీతి దస్సేతి. యం పనేత్థ న వుత్తం, తం హేట్ఠా వుత్తనయత్తా సువిఞ్ఞేయ్యమేవాతి దట్ఠబ్బం.

అనేకవణ్ణవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౯. మట్ఠకుణ్డలీవిమానవణ్ణనా

అలఙ్కతో మట్ఠకుణ్డలీతి మట్ఠకుణ్డలీవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే. తేన సమయేన సావత్థివాసీ ఏకో బ్రాహ్మణో అడ్ఢో మహద్ధనో మహాభోగో అస్సద్ధో అప్పసన్నో మిచ్ఛాదిట్ఠికో కస్సచి కిఞ్చి న దేతి, అదానతో ఏవ “అదిన్నపుబ్బకో”తి పఞ్ఞాయిత్థ. సో మిచ్ఛాదిట్ఠిభావేన చ లుద్ధభావేన చ తథాగతం వా తథాగతసావకం వా

దట్ఠుమ్పి న ఇచ్ఛతి. మట్ఠకుణ్డలం నామ అత్తనో పుత్తఞ్చ సిక్ఖాపేసి "తాత , తయా సమణో గోతమో తస్స సావకా చ న ఉపసఙ్కమితబ్బా న దట్ఠబ్బా"తి. సోపి తథా అకాసి. అథస్స పుత్తో గిలానో అహోసి, బ్రాహ్మణో ధనక్ఖయభయేన భేసజ్జం న కారేసి, రోగే పన వడ్ఢితేవ వేజ్జే పక్కోసిత్వా దస్సేసి. వేజ్జా తస్స సరీరం ఓలోకేత్వా "అతేకిచ్ఛో"తి తం ఞత్వా అపక్కమింసు. బ్రాహ్మణో "పుత్తే అబ్భన్తరే మతే నీహరణం దుక్ఖ"న్తి పుత్తం బహిద్వారకోట్ఠకే నిపజ్జాపేసి.

భగవా రత్తియా పచ్చూససమయే మహాకరుణాసమాపత్తితో వుట్ఠాయ లోకం వోలోకేన్తో అద్దస మట్ఠకుణ్డలీమాణవం ఖీణాయుకం తదహేవ చవనధమ్మం, నిరయసంవత్తనికఞ్చస్స కమ్మం కతోకాసం. "సచే పనాహం తత్థ గమిస్సామి, సో మయి చిత్తం పసాదేత్వా దేవలోకే నిబ్బత్తిత్వా పితరం ఆళాహనే రోదమానం ఉపగన్త్వా సంవేజేస్సతి, ఏవం సో చ తస్స పితా చ మమ సన్తికం ఆగమిస్సతి, మహాజనకాయో సన్నిపతిస్సతి తత్థ మయా ధమ్మే దేసితే మహాధమ్మాభిసమయో భవిస్సతీ"తి ఏవం పన ఞత్వా పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం సావత్థిం పిణ్డాయ పవిట్ఠో మట్ఠకుణ్డలీమాణవస్స పితు గేహసమీపే ఠత్వా ఛబ్బణ్ణబుద్ధరంసియో విస్సజ్జేసి. తా దిస్వా మాణవో "కిమేత"న్తి ఇతో చితో చ విలోకేన్తో అద్దస భగవన్తం దన్తం గుత్తం సన్తిన్ద్రియం ద్వత్తింసాయ మహాపురిసలక్ఖణేహి అసీతియా అనుబ్యఞ్జనేహి బ్యామప్పభాయ కేతుమాలాయ చ విజ్జోతమానం అనుపమాయ బుద్ధసిరియా అచిన్తేయ్యేన బుద్ధానుభావేన విరోచమానం. దిస్వా తస్స ఏతదహోసి "బుద్ధో ను ఖో భగవా ఇధానుప్పత్తో, యస్సాయం రూపసమ్పదా అత్తనో తేజసా సూరియమ్పి అభిభవతి, కన్తభావేన చన్దిమం, ఉపసన్తభావేన సబ్బేపి సమణబ్రాహ్మణే, ఉపసమేన నామ ఏత్థేవ భవితబ్బం, అయమేవ చ మఞ్ఞే ఇమస్మిం లోకే అగ్గపుగ్గలో, మమేవ చ అనుకమ్పాయ ఇధానుప్పత్తో"తి బుద్ధారమ్మణాయ పీతియా నిరన్తరం ఫుటసరీరో అనప్పకం పీతిసోమనస్సం పటిసంవేదేన్తో పసన్నచిత్తో అఞ్జలిం పగ్గయ్హ నిపజ్జి. తం దిస్వా భగవా "అలం ఇమస్స ఏత్తకేన సగ్గూపపత్తియా"తి పక్కామి.

సోపి తం పీతిసోమనస్సం అవిజహన్తోవ కాలం కత్వా తావతింసేసు ద్వాదసయోజనికే విమానే నిబ్బత్తి. పితా పనస్స సరీరసక్కారం కరిత్వా దుతియదివసే పచ్చూసవేలాయం ఆళాహనం గన్త్వా "హా హా మట్ఠకుణ్డలి, హా హా మట్ఠకుణ్డలీ"తి పరిదేవమానో ఆళాహనం అనుపరిక్కమన్తో రోదతి. దేవపుత్తో అత్తనో విభవసమ్పత్తిం ఓలోకేత్వా "కుతో ను ఖో అహం ఇధాగతో కిఞ్చ కమ్మం కత్వా"తి ఉపధారేన్తో అత్తనో పురిమత్తభావం ఞత్వా తత్థ చ మరణకాలే భగవతి పవత్తితం చిత్తప్పసాదం మనోహరం అఞ్జలికరణమత్తం దిస్వా "అహో మహానుభావా బుద్ధా భగవన్తో"తి సాతిసయం తథాగతే సఞ్జాతప్పసాదబహుమానో "అదిన్నపుబ్బకబ్రాహ్మణో ను ఖో కిం కరోతీ"తి ఉపధారేన్తో ఆళాహనే రోదమానం దిస్వా "అయం మయ్హం పుబ్బే భేసజ్జమత్తమ్పి అకత్వా ఇదాని నిరత్థకం ఆళాహనే రోదతి, హన్ద నం సంవేజేత్వా కుసలే పతిట్ఠాపేస్సామీ"తి దేవలోకతో ఆగన్త్వా మట్ఠకుణ్డలీరూపేన రోదమానో "హా హా చన్ద, హా హా సూరియా"తి బాహా పగ్గయ్హ కన్దన్తో పితు సమీపే అట్ఠాసి. అథ నం బ్రాహ్మణో "అయం మట్ఠకుణ్డలీ ఆగతో"తి చిన్తేత్వా గాథాయ అజ్ఝభాసి –

౧౨౦౭. అలఙ్కతో మట్ఠకుణ్డలీ, మాలధారీ హరిచన్దనుస్సదో;

బాహా పగ్గయ్హ కన్దసి, వనమజ్ఝే కిం దుక్ఖితో తువ"న్తి.

తత్థ **అలఙ్కతో**తి విభూసితో. **మట్ఠకుణ్డలీ**తి సరీరప్పదేసస్స అఘంసనత్థం మాలాలతాదయో అదస్సేత్వా మట్ఠాకారేనేవ కతకుణ్డలో. అథ వా **మట్ఠకుణ్డలీ**తి విసుద్ధకుణ్డలో, తాపేత్వా జాతిహిఙ్గులికాయ మజ్జిత్వా ధోవిత్వా సూకరలోమేన

మజ్జితకుణ్డలోతి అత్థో . **మాలధారీ**తి మాలం ధారేన్తో, పిళన్ధితమాలోతి అత్థో. **హరిచన్దనుస్సదో**తి రత్తచన్దనేన సబ్బసో అనులిత్తగత్తో. **కిన్తి** పుచ్ఛావచనం. **దుక్ఖితో**తి దుక్ఖప్పత్తో. **కిందుక్ఖితో**తి వా ఏకమేవ పదం, కేన దుక్ఖేన దుక్ఖితోతి అత్థో.

అథ నం దేవపుత్తో ఆహ –

౧౨౦౮ సోవణ్ణమయో పభస్సరో, ఉప్పన్నో రథపఞ్జరో మమ;
తస్స చక్కయుగం న విన్దామి, తేన దుక్ఖేన జహామి జీవిత”న్తి.

అథ నం బ్రాహ్మణో ఆహ –

౧౨౦౯ సోవణ్ణమయం మణిమయం, లోహితకమయం అథ రూపియమయం;
ఆచిక్ఖ మే భద్దమాణవ, చక్కయుగం పటిపాదయామి తే”తి.

తం సుత్వా మాణవో “అయం పుత్తస్స భేసజ్జం అకత్వా పుత్తపతిరూపకం మం దిస్వా రోదన్తో ‘సువణ్ణాదిమయం రథచక్కం కరోమీ’తి వదతి, హోతు నిగ్గణ్హిస్సామి న”న్తి చిన్తేత్వా “కీవ మహన్తం మే చక్కయుగం కరిస్ససీ”తి వత్వా “యావ మహన్తం ఆకఙ్ఖసీ”తి వుత్తే “చన్దిమసూరియేహి మే అత్థో, తే మే దేహీ”తి యాచన్తో –

౧౨౧౦ సో మాణవో తస్స పావది, చన్దసూరియా ఉభయేత్థ దిస్సరే;
సోవణ్ణమయో రథో మమ, తేన చక్కయుగేన సోభతీ”తి.

అథ నం బ్రాహ్మణో ఆహ –

౧౨౧౧ బాలో ఖో త్వం అసి మాణవ, యో త్వం పత్థయసే అపత్థియం;
మఞ్ఞామి తువం మరిస్ససి, న హి త్వం లచ్ఛసి చన్దసూరియే”తి.

అథ నం మాణవో “కిం పన పఞ్ఞాయమానస్సత్థాయ రోదన్తో బాలో హోతి, ఉదాహు అపఞ్ఞాయమానస్సా”తి వత్వా –

౧౨౧౨ గమనాగమనమ్పి దిస్సతి, వణ్ణధాతు ఉభయత్థ వీథియా;
పేతో కాలకతో న దిస్సతి, కో నిధ కన్దతం బాల్యతరో”తి.

తం సుత్వా బ్రాహ్మణో “యుత్తం ఏస వదతీ”తి సల్లక్ఖేత్వా –

౧౨౧౩ సచ్చం ఖో వదేసి మాణవ, అహమేవ కన్దతం బాల్యతరో;
చన్దం వియ దారకో రుదం, పేతం కాలకతాభిపత్థయి”న్తి. –

వత్వా తస్స కథాయ నిస్సోకో హుత్వా మాణవస్స థుతిం కరోన్తో ఇమా గాథా అభాసి –

౧౨౧౪ ఆదిత్తం వత మం సన్తం, ఘతసిత్తంవ పావకం;

వారినా వియ ఓసిఞ్చం, సబ్బం నిబ్బాపయే దరం.

౧౨౧౩అబ్బహీ వత మే సల్లం, సోకం హదయనిస్సితం;
యో మే సోకపరేతస్స, పుత్తసోకం అపానుది.

౧౨౧౪స్వాహం అబ్బూళ్హసల్లోస్మి, సీతిభూతోస్మి నిబ్బుతో;
న సోచామి న రోదామి, తవ సుత్వాన మాణవా’’తి.

౧౨౦౮-౧౦. తత్థ **రథపఞ్జరో**తి రథూపత్థం. **న విన్దామీ**తి న లభామి. **భద్దమాణవా**తి ఆలపనం. **పటిపాదయామీ**తి సమ్పాదేత్వా దదామి, మా చక్కయుగాభావేన జీవితం జహీతి అధిప్పాయో. **ఉభయేత్థ దిస్సరే**తి ఉభోపి ఏత్థ చన్దసూరియా ఆకాసే దిస్సన్తి. **య**-కారో పదసన్ధికరో, ఉభయే ఏత్థాతి వా పదవిభాగో.

౧౨౧౨. గమనాగమనన్తి దివసే దివసే ఓగమనుగ్గమనవసేన చన్దసూరియానం గమనం ఆగమనఞ్చ దిస్సతి. ‘‘గమనోగమన’’న్తిపి పాళి, ఉగ్గమనం ఓగమనఞ్చాతి అత్థో. **వణ్ణధాతూ**తి సీతిభావవిసిట్ఠా కన్తభావభాసురా, ఉణ్హభావవిసిట్ఠా తిక్ఖభావభాసురా చ వణ్ణనిభా. **ఉభయత్థా**తి చన్దే సూరియే చాతి ద్వీసుపి వణ్ణధాతు దిస్సతీతి యోజేతబ్బం. **వీథియా**తి పవత్తనవీథియం ఆకాసే, నాగవీథియాదివీథియం వా. ‘‘ఉభయేత్థా’’తిపి పాఠో, ఉభయే ఏత్థాతి పదవిసన్ధి. **బాల్యతరో**తి బాలతరో అతిసయేన బాలో.

౧౨౧౩. ఇమం పన కథం సుత్వా ‘‘అలబ్భనీయవత్థుం వతాహం పత్థేత్వా కేవలం సోకగ్గినా డయ్హామి, కిం మే నిరత్థకేన అనయబ్యసనేనా’’తి పటిసఙ్ఖానే అట్ఠాసి. అథ దేవపుత్తో మట్ఠకుణ్డలీరూపం పటిసంహరిత్వా అత్తనో దిబ్బరూపేనేవ అట్ఠాసి. బ్రాహ్మణో పన తం అనోలోకేత్వా మాణవవోహారేనేవ వోహరన్తో ‘‘**సచ్చం ఖో వదేసి మాణవా**’’తిఆదిమాహ. తత్థ **చన్దం వియ దారకో రుద**న్తి చన్దం అభిపత్థయం రుదన్తో దారకో వియాతి అత్థో. **కాలకతాభిపత్థయ**న్తి కాలకతం అభిపత్థయిం. ‘‘అభిపత్థయ’’న్తిపి పాఠో.

౧౨౧౪-౭. ఆదిత్తన్తి సోకగ్గినా ఆదిత్తం. **నిబ్బాపయే దర**న్తి నిబ్బాపయి దరథం సోకపరిళాహం. **అబ్బహీ**తి ఉద్ధరి.

అథ బ్రాహ్మణో సోకం వినోదేత్వా అత్తనో ఉపదేసదాయకం దిబ్బరూపేన ఠితం దిస్వా ‘‘కో నామ త్వ’’న్తి పుచ్ఛన్తో –

౧౨౧౫దేవతా నుసి గన్ధబ్బో, అదు సక్కో పురిన్దదో;
కో వా త్వం కస్స వా పుత్తో, కథం జానేము తం మయ’’న్తి. –

ఆహ. సోపి తస్స –

౧౨౧౬యఞ్చ కన్దసి యఞ్చ రోదసి, పుత్తం ఆళాహనే సయం దహిత్వా;
స్వాహం కుసలం కరిత్వా కమ్మం, తిదసానం సహబ్యతం గతో’’తి. –

అత్తానం కథేసి. తత్థ **యఞ్చ కన్దసి యఞ్చ రోదసీ**తి యం తవ పుత్తం మట్ఠకుణ్డలిం ఉద్దిస్స రోదసి, అస్సూని ముఞ్చసి.

అథ నం బ్రాహ్మణో ఆహ –

౧౨౧౯అప్పం వా బహుం వా నాద్దసామ, దానం దదన్తస్స సకే అగారే;
ఉపోసథకమ్మం వా తాదిసం, కేన కమ్మేన గతోసి దేవలోక”న్తి.

తత్థ “ఉపోసథకమ్మం వా తాదిసం నాద్దసామా”తి యోజనా.

అథ నం మాణవో ఆహ –

౧౨౨౦ఆబాధికోహం దుక్ఖితో గిలానో, ఆతురరూపోమ్హి సకే నివేసనే;
బుద్ధం విగతరజం వితిణ్ణకఙ్ఖం, అద్దక్ఖిం సుగతం అనోమపఞ్ఞం.

౧౨౨౧స్వాహం ముదితమనో పసన్నచిత్తో, అఞ్జలిం అకరిం తథాగతస్స;
తాహం కుసలం కరిత్వాన కమ్మం, తిదసానం సహబ్యతం గతో”తి.

౧౨౨౦-౨౧. తత్థ **ఆబాధికో**తి ఆబాధసమఙ్గీ. **దుక్ఖితో**తి తేనేవ ఆబాధికభావేన జాతదుక్ఖో. **గిలానో**తి గిలాయమానోతి అత్థో. **ఆతురరూపో**తి దుక్ఖవేదనాభితున్నకాయో. **విగతరజ**న్తి విగతరాగాదిరజం. **వితిణ్ణకఙ్ఖ**న్తి సబ్బసో సంసయానం సముచ్ఛిన్నత్తా తిణ్ణవిచికిచ్ఛం. **అనోమపఞ్ఞ**న్తి పరిపుణ్ణపఞ్ఞం, సబ్బఞ్ఞున్తి అత్థో. **అకరి**న్తి అకాసిం. **తాహ**న్తి తం అహం.

ఏవం తస్మిం కథేన్తేయేవ బ్రాహ్మణస్స సకలసరీరం పీతియా పరిపూరి. సో తం పీతిం పవేదేన్తో –

౧౨౨౨“అచ్ఛరియం వత అబ్భుతం వత,
అఞ్జలికమ్మస్స అయమీదిసో విపాకో;
అహమ్పి ముదితమనో పసన్నచిత్తో,
అజ్జేవ బుద్ధం సరణం వజామీ”తి. – ఆహ;

తత్థ అనభిణ్హప్పవత్తితాయ అచ్ఛరం పహరితుం యోగ్గన్తి **అచ్ఛరియం,** అభూతపుబ్బతాయ **అబ్భుతం**. ఉభయేనపి విమ్హయావహతంయేవ దస్సేత్వా ‘‘**అహమ్పి ముదితమనో పసన్నచిత్తో, అజ్జేవ బుద్ధం సరణం వజామీ**’’తి ఆహ.

అథ నం దేవపుత్తో సరణగమనే సీలసమాదానే చ నియోజేన్తో –

౧౨౨౩అజ్జేవ బుద్ధం సరణం వజాహి, ధమ్మఞ్చ సఙ్ఘఞ్చ పసన్నచిత్తో;
తథేవ సిక్ఖాయ పదాని పఞ్చ, అఖణ్డఫుల్లాని సమాదియస్సు.

౧౨౨౪పాణాతిపాతా విరమస్సు ఖిప్పం, లోకే అదిన్నం పరివజ్జయస్సు;
అమజ్జపో మా చ ముసా భణాహి, సకేన దారేన చ హోహి తుట్ఠో”తి. –

గాథాద్వయమాహ.

౧౨౩. తత్థ **తథేవాతి** యథా పసన్నచిత్తో “సమ్మాసమ్బుద్ధో భగవా”తి బుద్ధం సరణం వజేసి, తథేవ “స్వాక్ఖాతో ధమ్మో, సుప్పటిపన్నో సఙ్ఘో”తి పసన్నచిత్తో ధమ్మఞ్చ సఙ్ఘఞ్చ సరణం వజాహి. యథా వా పసన్నచిత్తో రతనత్తయం సరణం వజేసి, తథేవ “అయం ఏకంసతో దిట్ఠేవ ధమ్మే అభిసమ్పరాయఞ్చ హితసుఖావహో”తి పసన్నచిత్తో **సిక్ఖాయ** అధిసీలసిక్ఖాయ **పదాని** కోట్ఠాసభూతాని అధిచిత్తఅధిపఞ్ఞాసిక్ఖాయ వా ఉపాయభూతాని పఞ్చసీలాని అవికోపనతో చ అసంకిలిస్సనతో చ **అఖణ్డఫుల్లాని సమాదియస్సు**, సమాదాయ వత్తస్సూతి అత్థో.

ఏవం దేవపుత్తేన సరణగమనే సీలసమాదానే చ నియోజితో బ్రాహ్మణో తస్స వచనం సిరసా సమ్పటిచ్ఛన్తో –

౧౨౪.అత్థకామోసి మే యక్ఖ, హితకామోసి దేవతే;
కరోమి తుయ్హం వచనం, త్వంసి ఆచరియో మమా”తి. –

గాథం వత్వా తత్థ పతిట్ఠహన్తో –

౧౨౫.ఉపేమి సరణం బుద్ధం, ధమ్మఞ్చాపి అనుత్తరం;
సఙ్ఘఞ్చ నరదేవస్స, గచ్ఛామి సరణం అహం.

౧౨౬.పాణాతిపాతా విరమామి ఖిప్పం, లోకే అదిన్నం పరివజ్జయామి;
అమజ్జపో నో చ ముసా భణామి, సకేన దారేన చ హోమి తుట్ఠో”తి. –

గాథాద్వయమాహ. తమ్పి సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

తతో దేవపుత్తో “కతం మయా బ్రాహ్మణస్స కత్తబ్బయుత్తకం, ఇదాని సయమేవ భగవన్తం ఉపసఙ్కమిస్సతీ”తి తత్థేవ అన్తరధాయి. బ్రాహ్మణోపి ఖో భగవతి సఞ్జాతపసాదబహుమానో దేవతాయ చ చోదియమానో “సమణం గోతమం ఉపసఙ్కమిస్సామీ”తి విహారాభిముఖో గచ్ఛతి. తం దిస్వా మహాజనో “అయం బ్రాహ్మణో ఏత్తకం కాలం తథాగతం అనుపసఙ్కమిత్వా అజ్జ పుత్తసోకేన ఉపసఙ్కమతి, కీదిసీ ను ఖో ధమ్మదేసనా భవిస్సతీ”తి తం అనుబన్ధి.

బ్రాహ్మణో భగవన్తం ఉపసఙ్కమిత్వా పటిసన్థారం కత్వా ఏవమాహ “సక్కా ను ఖో భో గోతమ కిఞ్చి దానం అదత్వా సీలం వా అరక్ఖిత్వా కేవలం తుమ్హేసు పసాదమత్తేన సగ్గే నిబ్బత్తితు”న్తి. “నను, బ్రాహ్మణ, అజ్జ పచ్చూసవేలాయం మట్ఠకుణ్డలినా దేవపుత్తేన అత్తనో దేవలోకూపపత్తికారణం తుయ్హం కథిక”న్తి భగవా అవోచ. తస్మిం ఖణే మట్ఠకుణ్డలీదేవపుత్తో సహ విమానేన ఆగన్త్వా దిస్సమానరూపో విమానతో ఓరుయ్హ భగవన్తం అభివాదేత్వా అఞ్జలిం పగ్గయ్హ ఏకమన్తం అట్ఠాసి. అథ భగవా తస్సం పరిసతి తేన దేవపుత్తేన కతసుచరితం కథేత్వా పరిసాయ చిత్తకల్లతం ఞత్వా సాముక్కంసికం ధమ్మదేసనం అకాసి. దేసనాపరియోసానే దేవపుత్తో చ బ్రాహ్మణో చ సన్నిపతితపరిసా చాతి చతురాసీతియా పాణసహస్సానం ధమ్మాభిసమయో అహోసీతి.

మట్ఠకుణ్డలీవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౦. సేరీసకవిమానవణ్ణనా

సుణోథ యక్ఖస్స చ వాణిజాన చాతి సేరీసకవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవతి పరినిబ్బుతే ఆయస్మా కుమారకస్సపో పఞ్చహి భిక్ఖుసతేహి సద్ధిం సేతబ్యనగరం సమ్పత్తో. తత్థ పాయాసిరాజఞ్ఞం అత్తనో సన్తికం ఉపగతం విపరీతగ్గాహతో వివేచేత్వా సమ్మాదస్సనే పతిట్ఠాపేసి. సో తతో పట్ఠాయ పుఞ్ఞపసుతో హుత్వా సమణబ్రాహ్మణానం దానం దేన్తో తత్థ అకతపరిచయతాయ అసక్కచ్చం దానం దత్వా అపరభాగే కాలం కత్వా చాతుమహారాజికభవనే సుఞ్ఞే సేరీసకే విమానే నిబ్బత్తి.

అతీతే కిర కస్సపస్స భగవతో కాలే ఏకో ఖీణాసవత్థేరో అఞ్ఞతరస్మిం గామే పిణ్డాయ చరిత్వా బహిగామే దేవసికం ఏకస్మిం పదేసే భత్తకిచ్చం అకాసి. తం దిస్వా ఏకో గోపాలకో “అయ్యో సూరియాతపేన కిలమతీ”తి పసన్నచిత్తో చతూహి సిరీసథమ్భేహి సాఖామణ్డపం కత్వా అదాసి, మణ్డపస్స సమీపే సిరీసరుక్ఖం రోపేసీతి చ వదన్తి. సో కాలం కత్వా తేనేవ పుఞ్ఞకమ్మేన చాతుమహారాజికేసు నిబ్బత్తి, తస్స పురిమకమ్మస్స సూచకం విమానద్వారే సిరీసవనం నిబ్బత్తి వణ్ణగన్ధసమ్పన్నేహి పుప్ఫేహి సబ్బకాలం ఉపసోభమానం, తేన తం విమానం “సేరీసక”న్తి పఞ్ఞాయిత్థ. సో చ దేవపుత్తో ఏకం బుద్ధన్తరం దేవేసు చేవ మనుస్సేసు చ సంసరన్తో ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే యసత్థేరస్స చతూసు విమలాదీసు గిహిసహాయేసు గవమ్పతి నామ హుత్వా భగవతో ధమ్మదేసనాయ అరహత్తే పతిట్ఠితో పుబ్బాచిణ్ణవసేన తం సుఞ్ఞవిమానం దిస్వా అభిణ్హం దివావిహారం గచ్ఛతి.

సో అపరభాగే పాయాసిదేవపుత్తం తత్థ దిస్వా “కోసి త్వం, ఆవుసో”తి పుచ్ఛిత్వా తేన “అహం, భన్తే, పాయాసిరాజఞ్ఞో ఇధూపపన్నో”తి వుత్తే “నను త్వం మిచ్ఛాదిట్ఠికో విపరీతదస్సనో కథమిధూపపన్నో”తి ఆహ. అథ నం పాయాసిదేవపుత్తో “అయ్యేనమ్హి కుమారకస్సపత్థేరేన మిచ్ఛాదస్సనతో వివేచితో, పుఞ్ఞకిరియానం అసక్కచ్చకారితాయ పన సుఞ్ఞే విమానే నిబ్బత్తో. సాధు, భన్తే, మనుస్సలోకం గతకాలే మమ పరిజనస్స ఆరోచేథ ‘పాయాసిరాజఞ్ఞో అసక్కచ్చం దానం దత్వా సుఞ్ఞం సేరీసకవిమానం ఉపపన్నో, తుమ్హే పన సక్కచ్చం పుఞ్ఞాని కత్వా తత్రూపపత్తియా చిత్తం పణిదహథా”తి. థేరో తస్సానుకమ్పాయ తథా అకాసి. తేపి థేరస్స వచనం సుత్వా తథా చిత్తం పణిధాయ పుఞ్ఞాని కత్వా సేరీసకే విమానే నిబ్బత్తింసు. సేరీసకదేవపుత్తం పన వేస్సవణమహారాజా మరుభూమియం ఛాయూదకరహితే మగ్గే మగ్గపటిపన్నానం మనుస్సానం అమనుస్సపరిపన్థ మోచనత్థం మగ్గరక్ఖకం ఠపేసి.

అథ అపరేన సమయేన అఙ్గమగధవాసినో వాణిజా సకటసహస్సం భణ్డస్స పూరేత్వా సిన్ధుసోవీరదేసం గచ్ఛన్తా మరుకన్తారే దివా ఉణ్హభయేన మగ్గం అప్పటిపజ్జిత్వా రత్తిం నక్ఖత్తసఞ్ఞాయ మగ్గం పటిపజ్జింసు. తే మగ్గమూళ్హా హుత్వా అఞ్ఞం దిసం అగమంసు. తేసం అన్తరే ఏకో ఉపాసకో అహోసి సద్ధో పసన్నో సీలసమ్పన్నో అరహత్తప్పత్తియా ఉపనిస్సయసమ్పన్నో మాతాపితూనం ఉపట్ఠానత్థం వణిజ్జాయ గతో. తం అనుగ్గణ్హన్తో సేరీసకదేవపుత్తో సహ విమానేన అత్తానం దస్సేసి. దస్సేత్వా చ పన “కస్మా తుమ్హే ఇమం ఛాయూదకరహితం వాలుకాకన్తారం పటిపన్నా”తి పుచ్ఛి. తే చస్స తత్థ అత్తనో ఆగతప్పకారం కథేసుం, తదత్థదీపనా దేవపుత్తస్స వాణిజానఞ్చ వచనపటివచనగాథా హోన్తి. ఆదితో పన ద్వే గాథా తాసం సమ్బన్ధదస్సనత్థం ధమ్మసఙ్గాహకేహి ఠపితా –

౧౨౨౮సుణోథ యక్ఖస్స చ వాణిజాన చ, సమాగమో యత్థ తదా అహోసి;

యథా కథం ఇతరితరేన చాపి, సుభాసితం తఞ్చ సుణాథ సబ్బే.

౧౨౭౯యో నో అహు రాజా పాయాసి నామ, భుమ్మానం సహబ్యగతో యసస్సీ;

సో మోదమానోవ సకే విమానే, అమానుసో మానుసే అజ్ఝభాసీ”తి.

౧౨౭౮-౯. తత్థ **సుణోథాతి** సవనాణత్తికవచనం. యం మయం ఇదాని భణామ, తం సుణోథాతి. **యక్ఖస్సాతి** దేవస్స. దేవో హి మనుస్సానం ఏకచ్చానం దేవానఞ్చ పూజనీయభావతో “యక్ఖో”తి వుచ్చతి. అపిచ సక్కోపి చత్తారో మహారాజానోపి వేస్సవణపారిసజ్జాపి పురిసోపి “యక్ఖో”తి వుచ్చతి. తథా హి “అతిబాళ్హం ఖో అయం యక్ఖో పమత్తో విహరతి, యంనూనాహం ఇమం యక్ఖం సంవేజేయ్య”న్తిఆదీసు (మ॰ ని॰ ౧.౩౯౩) సక్కో “యక్ఖో”తి వుత్తో. “చత్తారో యక్ఖా ఖగ్గహత్థా”తిఆదీసు మహారాజానో. “సన్తి హి, భన్తే, ఉళారా యక్ఖా భగవతో అప్పసన్నా”తిఆదీసు (దీ॰ ని॰ ౩.౨౭౬) వేస్సవణపారిసజ్జా. “ఏత్తావతా యక్ఖస్స సుద్ధీ”తిఆదీసు (సు॰ ని॰ ౪౭౮) పురిసో. ఇధ పన వేస్సవణపారిసజ్జో అధిప్పేతో. **వాణిజాన చాతి** గాథాబన్ధసుఖత్థం అనునాసికలోపం కత్వా వుత్తం. **సమాగమోతి** సమోధానం. **యత్థాతి** యస్మిం వణ్ణుపథే. **తదాతి** తస్మిం మగ్గమూళ్హా హుత్వా గమనకాలే. **ఇతరితరేన చాపీతి** ఇతరీతరఞ్చాపి, ఇదం యథాతి ఇమినా యోజేతబ్బం. అయఞ్హేత్థ అత్థో – సేరీసకదేవపుత్తస్స వాణిజానఞ్చ తదా యత్థ సమాగమో అహోసి, తం సుణోథ, యథా వాపి తేహి అఞ్ఞమఞ్ఞం సుభాసితం సులపితం కథం పవత్తితం, తఞ్చ సబ్బే ఓహితచిత్తా సుణాథాతి. **భుమ్మానన్తి** భుమ్మదేవానం.

ఇదాని యక్ఖస్స పుచ్ఛాగాథాయో హోన్తి –

౧౨౮౦‘వఙ్కే అరఞ్ఞే అమనుస్సట్ఠానే, కన్తారే అప్పోదకే అప్పభక్ఖే;

సుదుగ్గమే వణ్ణుపథస్స మజ్ఝే, వఙ్కంభయా నట్ఠమనా మనుస్సా.

౧౨౮౧నయిధ ఫలా మూలమయా చ సన్తి, ఉపాదానం నత్థి కుతోధ భక్ఖో;

అఞ్ఞత్ర పంసూహి చ వాలుకాహి చ, తత్తాహి ఉణ్హాహి చ దారుణాహి చ.

౧౨౮౨ఉజ్జఙ్గలం తత్తమివం కపాలం, అనాయసం పరలోకేన తుల్యం;

లుద్దానమావాసమిదం పురాణం, భూమిప్పదేసో అభిసత్తరూపో.

౧౨౮౩‘అథ తుమ్హే కేన వణ్ణేన, కిమాసమానా ఇమం పదేసఞ్హి;

అనుపవిట్ఠా సహసా సమేచ్చ, లోభా భయా అథ వా సమ్పమూళ్హా’’తి.

౧౨౮౦. తత్థ **వఙ్కేతి** సంసయట్ఠానే. యత్థ పవిట్ఠానం “జీవిస్సామ ను ఖో, మరిస్సామ ను ఖో”తి జీవితే సంసయో హోతి, తాదిసే **అరఞ్ఞే**. **అమనుస్సట్ఠానేతి** అమనుస్సానం పిసాచాదీనం సఞ్చరణట్ఠానే, మనుస్సానం వా అగోచరట్ఠానే. **కన్తారేతి** నిరుదకే ఇరిణే, కం తారేన్తి నయన్తి ఏత్థాతి హి కన్తారో, ఉదకం గహేత్వా తరితబ్బట్ఠానం. తేనాహ ‘‘**అప్పోదకే**’’తి. అప్ప-సద్దో హేత్థ అభావత్థో “అప్పిచ్ఛో అప్పనిగ్ఘోసో”తిఆదీసు (అ॰ ని॰ ౮.౨౩; చూళవ॰ ౪౫౬) వియ. **వణ్ణుపథస్స మజ్ఝేతి** వాలుకాకన్తారమజ్ఝేతి అత్థో. **వఙ్కంభయాతి** వఙ్కేహి భీతా. వఙ్కేహి భయం ఏతేసన్తి “వఙ్కభయా”తి వత్తబ్బే గాథాసుఖత్థం సానునాసికం కత్వా “వఙ్కంభయా”తి వుత్తం. ఇదఞ్చ వాలుకాకన్తారపవేసనతో పుబ్బే తేసం ఉప్పన్నభయం సన్ధాయ వుత్తం. **నట్ఠమనాతి** మగ్గసతివిప్పవాసేన నట్ఠమానసా, మగ్గమూళ్హాతి అత్థో. **మనుస్సాతి** తేసం ఆలపనం.

౧౨౩౧. **ఇధా**తి ఇమస్మిం మరుకన్తారే. **ఫలా**తి అమ్బజమ్బుతాలనాళికేరాదిఫలాని న సన్తీతి యోజనా. **మూలమయా చా**తి మూలానియేవ మూలమయా, వల్లికన్దాదీని సన్ధాయ వదతి. **ఉపాదానం నత్థీ**తి కిఞ్చాపి కిఞ్చి భక్ఖం నత్థి, ఉపాదానం వా ఇన్ధనం, అగ్గిస్స ఇన్ధనమత్తమ్పి నత్థి, కుతో కేన కారణేన ఇధ మరుకన్తారే భక్ఖో సియాతి అత్థో. యం పన అత్థి తత్థ, తం దస్సేతుం ''**అఞ్ఞత్ర పంసూహీ**''తిఆది వుత్తం.

౧౨౩౨. **ఉజ్జఙ్గల**న్తి జఙ్గలం వుచ్చతి లూఖధూసరో అనుదకో భూమిప్పదేసో, తం పన ఠానం జఙ్గలతోపి ఉక్కంసేన జఙ్గలన్తి ఆహ "ఉజ్జఙ్గల"న్తి. తేనాహ ''**తత్తమివం కపాల**''న్తి, తత్తం అయోకపాలసదిసన్తి అత్థో. గాథాసుఖత్థఞ్చేత్థ సానునాసికం కత్వా వుత్తం, తత్తమివఇచ్చేవ దట్ఠబ్బం. **అనాయస**న్తి నత్థి ఏత్థ ఆయో సుఖన్తి అనాయం, తతో ఏవ జీవితం సీయతి వినాసేతీతి అనాయసం. అథ వా న ఆయసన్తి అనాయసం. **పరలోకేనా**తి నరకేన తుల్యం. నరకఞ్హి సత్తానం ఏకన్తానత్థతాయ పరభూతో పటిసత్తుభూతో లోకోతి విసేసతో "పరలోకో"తి వుచ్చతి, సమన్తతో అయోమయత్తా ఆయసఞ్చ, ఇదం పన తదభావతో అనాయసం, మహతో దుక్ఖస్స ఉప్పత్తిట్ఠానతాయ పరలోకసదిసన్తి దస్సేతి, "అనస్సయ"న్తి చ కేచి పఠన్తి, సుఖస్స అప్పతిట్ఠానభూతన్తి అత్థో. **లుద్దానమావాసమిదం పురాణ**న్తి ఇదం ఠానం చిరకాలతో పట్ఠాయ లుద్దానం దారుణానం పిసాచాదీనం ఆవాసభూతం. **అభిసత్తరూపో**తి "ఏవం లూఖో ఘోరాకారో హోతూ"తి పోరాణేహి ఇసీహి సపితసదిసో, దిన్నసపో వియాతి అత్థో.

౧౨౩౩. **కేన వణ్ణేనా**తి కేన కారణేన. **కిమాసమానా**తి కిం పచ్చాసీసన్తా. **హీ**తి నిపాతమత్తం. "పదేసమ్పీ"తి చ పఠన్తి, ఇమమ్పి నామ పదేసన్తి అత్థో. **సహసా సమేచ్చా**తి సహసా ఆదీనవానిసంసే అవిచారేత్వా సమవాయేన **అనుపవిట్ఠా** సప్పవిట్ఠా. **లోభా భయా అథ వా** కేనచి అనత్థకామేన పలోభితా లోభతో కేనచి అమనుస్సాదినా పరిపాతితా భయా వా. అథ వా **సమ్పమూళ్హా**తి మగ్గవిప్పనట్ఠా ఇమం పదేసం అనుపవిట్ఠాతి యోజనా.

ఇదాని వాణిజా ఆహంసు –

౧౨౩౪మగధేసు అఙ్గేసు చ సత్థవాహా, ఆరోపయిత్వా పణియం పుథుత్తం;
తే యామసే సిన్ధుసోవీరభూమిం, ధనత్థికా ఉద్దయం పత్థయానా.

౧౨౩౫దివా పిపాసంనధివాసయన్తా, యోగ్గానుకమ్పఞ్చ సమేక్ఖమానా;
ఏతేన వేగేన ఆయామ సబ్బే, రత్తిం మగ్గం పటిపన్నా వికాలే.

౧౨౩౬'తే దుప్పయాతా అపరద్ధమగ్గా, అన్ధాకులా విప్పనట్ఠా అరఞ్ఞే;
సుదుగ్గమే వణ్ణుపథస్స మజ్ఝే, దిసం న జానామ పమూళ్హచిత్తా.

౧౨౩౭'ఇదఞ్చ దిస్వాన అదిట్ఠపుబ్బం, విమానసేట్ఠఞ్చ తవఞ్చ యక్ఖ;
తతుత్తరిం జీవితమాసమానా, దిస్వా పతీతా సుమనా ఉదగ్గా"తి.

౧౨౩౪. తత్థ **మగధేసు అఙ్గేసు చ సత్థవాహా**తి మగధరట్ఠే చ అఙ్గరట్ఠే చ జాతా సంవడ్ఢా తంనివాసినో సత్థే సత్థస్స చ వాహనకా సత్థకా చేవ సత్థసామికా చ. **పణియ**న్తి భణ్డం. **తే**తి తే మయం. **యామసే**తి గచ్ఛామ. **సిన్ధుసోవీరభూమి**న్తి

సిన్ధుదేసం సోవీరదేసఞ్చ. **ఉద్దయన్తి** ఆనిసంసం అతిరేకలాభం.

౧౨౩౫. **అనధివాసయన్తాతి** అధివాసేతుం అసక్కోన్తా. **యోగ్గానుకమ్పన్తి** గోణాదీనం సత్తానం అనుగ్గహం. **ఏతేన వేగేనాతి** ఇమినా జవేన, యేన తవ దస్సనతో పుబ్బే ఆయామ ఆగతమ్హ. **రత్తిం మగ్గం పటిపన్నాతి** రత్తియం మగ్గం పటిపన్నా. **వికాలేతి** అకాలే అవేలాయం.

౧౨౩౬. **దుప్పయాతాతి** దుట్ఠు పయాతా అపథే గతా, తతో ఏవ **అపరద్ధమగ్గా. అన్ధాకులాతి** అన్ధా వియ ఆకులా, మగ్గజాననసమత్థస్స పఞ్ఞాచక్ఖునో అభావేన అన్ధా, తతో ఏవ ఆకులా, **విప్పనట్ఠా** చ మగ్గసమ్మూళ్హతాయ. **దిసన్తి** గన్తబ్బదిసం, యస్సం దిసాయం సిన్ధుసోవీరదేసో, తం దిసం. **పమూళ్హచిత్తాతి** దిసాసంసయసుమూళ్హచిత్తా.

౧౨౩౭. **తవఞ్చాతి** తువఞ్చ. **యక్ఖాతి** ఆలపనం. **తతుత్తరిం జీవితమాసమానాతి** యో "ఇతో పరం అమ్హాకం జీవితం నత్థీ"తి జీవితసంసయో ఉప్పన్నో, ఇదాని తతో ఉత్తరిమ్పి జీవితం ఆసీసన్తా. **దిస్వాతి** దస్సనహేతు. **పతీతాతి** పహట్ఠా. **సుమనాతి** సోమనస్సప్పత్తా. **ఉదగ్గాతి** ఉదగ్గాయ పీతియా ఉదగ్గచిత్తా.

ఏవం వాణిజేహి అత్తనో పవత్తియా పకాసితాయ పున దేవపుత్తో ద్వీహి గాథాహి పుచ్ఛి –

౧౨౩౮. పారం సముద్దస్స ఇమఞ్చ వణ్ణుం, వేత్తాచరం సఙ్కుపథఞ్చ మగ్గం;
నదియో పన పబ్బతానఞ్చ దుగ్గా, పుథుద్దిసా గచ్ఛథ భోగహేతు.

౧౨౩౯. పక్ఖన్దియాన విజితం పరేసం, వేరజ్జకే మానుసే పేక్ఖమానా;
యం వో సుతం వా అథ వాపి దిట్ఠం, అచ్ఛేరకం తం వో సుణోమ తాతా"తి.

తస్సత్థో – **పారం సముద్దస్సాతి** సముద్దస్స పరతీరం, **ఇమఞ్చ** ఈదిసం, **వణ్ణుం** వణ్ణుపథం వేత్తలతా బన్ధిత్వా ఆచరితబ్బతో **వేత్తాచరం మగ్గం,** సఙ్కుకే ఖాణుకే కోట్టేత్వా గన్తబ్బతో **సఙ్కుపథం** మగ్గం, **నదియో పన** చన్దభాగాదికా, **పబ్బతానఞ్చ** విసమప్పదేసాతి ఏవం **దుగ్గా పుథుద్దిసా** భోగనిమిత్తం **గచ్ఛథ,** ఏవం గచ్ఛన్తా చ **పక్ఖన్దియాన** పక్ఖన్దిత్వా అనుపవిసిత్వా, **పరేసం** రాజూనం **విజితం** తత్థ **వేరజ్జకే** విదేసవాసికే **మనుస్సే పేక్ఖమానా** గచ్ఛథ, ఏవంభూతేహి **వో** తుమ్హేహి **యం సుతం వా అథ వా దిట్ఠం** వా **అచ్ఛేరకం** అచ్ఛరియం, **తం వో** సన్తికే **తాతా** వాణిజా **సుణోమాతి** అత్తనో విమానస్స అచ్ఛరియభావం తేహి కథాపేతుకామో పుచ్ఛతి.

ఏవం దేవపుత్తేన పుట్ఠా వాణిజా ఆహంసు –

౧౨౪౦. ఇతోపి అచ్ఛేరతరం కుమార, న నో సుతం వా అథ వాపి దిట్ఠం;
అతీతమానుసకమేవ సబ్బం, దిస్వా న తప్పామ అనోమవణ్ణం.

౧౨౪౧. వేహాయసం పోక్ఖరఞ్ఞో సవన్తి, పహూతమల్యా బహుపుణ్డరీకా;
దుమా చిమే నిచ్చఫలూపపన్నా, అతీవ గన్ధా సురభిం పవాయన్తి.

౧౨౪౨వేళురియథమ్భా సతముస్సితాసే, సిలాపవాళస్స చ ఆయతంసా;
మసారగల్లా సహలోహితఙ్గా, థమ్భా ఇమే జోతిరసామయాసే.

౧౨౪౩సహస్సథమ్భం అతులానుభావం, తేసూపరి సాధుమిదం విమానం;
రతనన్తరం కఞ్చనవేదిమిస్సం, తపనీయపట్టేహి చ సాధుఛన్నం.

౧౨౪౪జమ్బోనదుత్తత్తమిదం సుమట్ఠో, పాసాదసోపానఫలూపపన్నో;
దళ్హో చ వగ్గు చ సుసఙ్గతో చ, అతీవ నిజ్ఝానఖమో మనుఞ్ఞో.

౧౨౪౫రతనన్తరస్మిం బహుఅన్నపానం, పరివారితో అచ్ఛరాసఙ్గణేన;
మురజఆలమ్బరతూరియఘుట్ఠో, అభివన్దితోసి థుతివన్దనాయ.

౧౨౪౬సో మోదసి నారిగణప్పబోధనో, విమానపాసాదవరే మనోరమే;
అచిన్తియో సబ్బగుణూపపన్నో, రాజా యథా వేస్సవణో నళిన్యా.

౧౨౪౭దేవో ను ఆసి ఉదవాసి యక్ఖో,
ఉదాహు దేవిన్దో మనుస్సభూతో;
పుచ్ఛన్తి తం వాణిజా సత్థవాహా,
ఆచిక్ఖ కో నామ తువంసి యక్ఖో’’తి.

౧౨౪౦-౨. తత్థ **కుమారాతి** పఠమవయే ఠితత్తా దేవపుత్తం ఆలపతి. **సబ్బన్తి** దేవపుత్తం తస్స విమానపటిబద్ధఞ్చ సన్ధాయ వదతి. **పోక్ఖరఞ్ఞో**తి పోక్ఖరణియో. **సతముస్సితాసే**తి సతరతనుబ్బేధా. **సిలాపవాళస్సా**తి సిలాయ పవాళస్స చ, సిలామయా పవాళమయాతి అత్థో. **ఆయతంసా**తి దీఘంసా. అథ వా ఆయతా హుత్వా అట్ఠసోళసద్వత్తింసాదిఅంసవన్తో.

౧౨౪౩. **తేసూపరీ**తి తేసం థమ్భానం ఉపరి. **సాధుమిదన్తి** సున్దరం ఇదం తవ విమానం. **రతనన్తరన్తి** రతనన్తరవన్తం, భిత్తిథమ్భసోపానాదీసు నానావిధేహి అఞ్ఞేహి రతనేహి యుత్తం. **కఞ్చనవేదిమిస్సన్తి** సువణ్ణమయాయ వేదికాయ సహితం పరిక్ఖిత్తం. **తపనీయపట్టేహి చ సాధుఛన్నన్తి** తపనీయమయేహి అనేకరతనమయేహి చ ఛదనేహి తత్థ తత్థ సుట్ఠు ఛాదితం.

౧౨౪౪. **జమ్బోనదుత్తత్తమిదన్తి** ఇదం తవ విమానం యేభుయ్యేన ఉత్తత్తజమ్బునదభాసురం. **సుమట్ఠో పాసాదసోపానఫలూపపన్నో**తి తస్స చ సో సో పదేసో సుమట్ఠో సుట్ఠు మజ్జితో, తేహి తేహి అనన్తరపాసాదేహి సోపానవిసేసేహి రమణీయేహి ఫలకేహి చ యుత్తో. **దళ్హో**తి థిరో. **వగ్గూ**తి అభిరూపో సముగ్గతో. **సుసఙ్గతో**తి సుట్ఠు సఙ్గతావయవో అఞ్ఞమఞ్ఞానురూపపాసాదావయవో. **అతీవ నిజ్ఝానఖమో**తి పభస్సరభావేపి అతివియ ఓలోకనక్ఖమో. **మనుఞ్ఞో**తి మనోరమో.

౧౨౪౫. **రతనన్తరస్మిన్తి** రతనమయే, రతనభూతే వా సారభూతే విమానస్స అబ్భన్తరే. **బహుఅన్నపానన్తి** పేసలం పహూతం అన్నఞ్చ పానఞ్చ విజ్జతి, ఉపలబ్భతీతి అధిప్పాయో. **మురజఆలమ్బరతూరియఘుట్ఠో**తి ముదిఙ్గానం

ఆలమ్బరానం అవసిట్ఠతూరియానఞ్చ సద్దేహి నిచ్చఘోసితో. **అభివన్దితోసీ**తి నమస్సితో, థోమితో వా అసి. తేనాహ ‘‘**థుతివన్దనాయా**’’తి.

౧౨౪౬. **అచిన్తియో**తి అచిన్తేయ్యానుభావో. **నళిన్యా**తి ఏవంనామకే కీళనట్ఠానే యథా వేస్సవణో మహారాజా, ఏవం త్వం మోదసీతి యోజనా.

౧౨౪౭. **ఆసీ**తి అసి భవసి. **దేవిన్దో**తి సక్కో దేవరాజా. **మనుస్సభూతో**తి మనుస్సేసు భూతో మనుస్సజాతికో. **యక్ఖో**తి దేవాదిభావం పుచ్ఛిత్వాపి యక్ఖభావం ఆసఙ్కన్తా వదన్తి.

ఇదాని సో దేవపుత్తో అత్తానం జానాపేన్తో –

౧౨౪౮ సేరీసకో నామ అహమ్హి యక్ఖో, కన్తారియో వణ్ణుపథమ్హి గుత్తో;

ఇమం పదేసం అభిపాలయామి, వచనకరో వేస్సవణస్స రఞ్ఞో’’తి. –

ఆహ. తత్థ **అహమ్హీ యక్ఖో**తి అహం యక్ఖో అమ్హి. **కన్తారియో**తి ఆరక్ఖణత్థం కన్తారే నియుత్తో. **గుత్తో**తి గోపకో. తేనాహ ‘‘**అభిపాలయామీ**’’తి.

ఇదాని వాణిజా తస్స కమ్మాదీని పుచ్ఛన్తా ఆహంసు –

౧౨౪౯ అధిచ్చలద్ధం పరిణామజం తే, సయంకతం ఉదాహు దేవేహి దిన్నం;

పుచ్ఛన్తి తం వాణిజా సత్థవాహా, కథం తయా లద్ధమిదం మనుఞ్ఞ’’న్తి.

తత్థ **అధిచ్చలద్ధ**న్తి అధిచ్చసముప్పత్తికం, యదిచ్ఛకం లద్ధన్తి అత్థో. **పరిణామజం తే**తి నియతిసఙ్గతిభావపరిణతం, కాలపరిణతం వా. **సయంకత**న్తి తయా సయమేవ కతం, దేవిద్ధియా తయా సయమేవ నిబ్బత్తితన్తి అత్థో. **ఉదాహు దేవేహి దిన్న**న్తి తయా ఆరాధితేహి దేవేహి పసాదవసేన నిస్సట్ఠం.

ఇదాని దేవపుత్తో చతురోపి పకారే పటిక్ఖిపిత్వా పుఞ్ఞమేవ అపదిసన్తో –

౧౨౫౦ నాధిచ్చలద్ధం న పరిణామజం మే, న సయంకతం న హి దేవేహి దిన్నం;

సకేహి కమ్మేహి అపాపకేహి, పుఞ్ఞేహి మే లద్ధమిదం మనుఞ్ఞ’’న్తి. –

గాథమాహ.

తం సుత్వా వాణిజా పున ‘‘నాధిచ్చలద్ధ’’న్తి గాథాయం పుఞ్ఞాధికమేవ తే చతురో పకారే ఆరోపేత్వా పుఞ్ఞస్స చ సరూపం పుచ్ఛింసు –

౧౨౫౧ కిం తే వతం కిం పన బ్రహ్మచరియం, కిస్స సుచిణ్ణస్స అయం విపాకో;

పుచ్ఛన్తి తం వాణిజా సత్థవాహా, కథం తయా లద్ధమిదం విమాన’’న్తి.

తత్థ **వత**న్తి వతసమాదానం. **బ్రహ్మచరియ**న్తి సేట్ఠచరియం.

పున దేవపుత్తో తే పటిక్ఖిపిత్వా అత్తానం యథూపచితం పుఞ్ఞఞ్చ దస్సేన్తో –

౧౨౩౨. “అహం పాయాసీతి అహు సమఞ్ఞా, రజ్జం యదా కారయిం కోసలానం;
నత్థికదిట్ఠి కదరియో పాపధమ్మో, ఉచ్ఛేదవాదీ చ తదా అహోసిం.

౧౨౩౩. సమణో చ ఖో ఆసి కుమారకస్సపో, బహుస్సుతో చిత్తకథీ ఉళారో;
సో మే తదా ధమ్మకథం అభాసి, దిట్ఠివిసూకాని వినోదయీ మే.

౧౨౩౪. తాహం తస్స ధమ్మకథం సుణిత్వా, ఉపాసకత్తం పటివేదయిస్సం;
పాణాతిపాతా విరతో అహోసిం, లోకే అదిన్నం పరివజ్జయిస్సం;
అమజ్జపో నో చ ముసా అభాణిం, సకేన దారేన చ అహోసిం తుట్ఠో.

౧౨౩౫. తం మే వతం తం పన బ్రహ్మచరియం, తస్స సుచిణ్ణస్స అయం విపాకో;
తేహేవ కమ్మేహి అపాపకేహి, పుఞ్ఞేహి మే లద్ధమిదం విమాన”న్తి. –

ఆహ. తం సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

అథ వాణిజా దేవపుత్తం విమానఞ్చస్స పచ్చక్ఖతో దిస్వా కమ్మఫలం సద్దహిత్వా అత్తనో కమ్మఫలే సద్ధం పవేదేన్తా –

౧౨౩౬. “సచ్చం కిరాహంసు నరా సపఞ్ఞా, అనఞ్ఞథా వచనం పణ్డితానం;
యహిం యహిం గచ్ఛతి పుఞ్ఞకమ్మో, తహిం తహిం మోదతి కామకామీ.

౧౨౩౭. యహిం యహిం సోకపరిద్దవో చ, వధో చ బన్ధో చ పరిక్కిలేసో;
తహిం తహిం గచ్ఛతి పాపకమ్మో, న ముచ్చతి దుగ్గతియా కదాచీ”తి. –

గాథాద్వయం అవోచుం. తత్థ **సోకపరిద్దవో**తి సోకో చ పరిదేవో చ. **పరిక్కిలేసో**తి వుత్తా అనత్థుప్పత్తి.

ఏవం తేసు కథేన్తేసుయేవ విమానద్వారే సిరీసరుక్ఖతో పరిపాకేన ముత్తబన్ధనా పరిపక్కా సిపాటికా పతి, తేన దేవపుత్తో సపరిజనో దోమనస్సప్పత్తో అహోసి. తం దిస్వా వాణిజా –

౧౨౩౮. “సమ్మూళ్హరూపోవ జనో అహోసి, అస్మిం ముహుత్తే కలలీకతోవ;
జనస్సిమస్స తుయ్హఞ్చ కుమార, అప్పచ్చయో కేన ను ఖో అహోసీ”తి. –

గాథమాహంసు. తత్థ **సమ్మూళ్హరూపోవా**తి సోకవసేన సబ్బసో మూళ్హసభావో వియ. **జనో**తి దేవజనో. **అస్మిం ముహుత్తే**తి ఇమస్మిం ముహుత్తమత్తే . **కలలీకతో**తి కలలం వియ కతో, కలలనిస్సితఉదకీభూతో వియ ఆవిలోతి అధిప్పాయో. **జనస్సిమస్స తుయ్హఞ్చా**తి ఇమస్స తవ పరిజనస్స తుయ్హఞ్చ. **అప్పచ్చయో**తి దోమనస్సం.

తం సుత్వా దేవపుత్తో –

౧౨౭౯ఇమే చ సిరీసవనా తాతా, దిబ్బా గన్ధా సురభీ సమ్పవన్తి;
తే సమ్పవాయన్తి ఇమం విమానం, దివా చ రత్తో చ తమం నిహన్త్వా.

౧౨౮౦ఇమేసఞ్చ ఖో వస్ససతచ్చయేన, సిపాటికా ఫలతి ఏకమేకా;
మానుస్సకం వస్ససతం అతీతం, యదగ్గే కాయమ్హి ఇధూపపన్నో.

౧౨౮౧దిస్వానహం వస్ససతాని పఞ్చ,
అస్మిం విమానే ఠత్వాన తాతా;
ఆయుక్ఖయా పుఞ్ఞక్ఖయా చవిస్సం,
తేనేవ సోకేన పముచ్ఛితోస్మీ”తి. – ఆహ;

౧౨౭౯. తత్థ **సిరీసవనా**తి సిరీసవిపినతో. **తాతా**తి వాణిజే ఆలపతి. ఇమే తుమ్హాకం మయ్హఞ్చ పచ్చక్ఖభూతా **దిబ్బా గన్ధా సురభీ** అతివియ సుగన్ధాయేవ సమన్తతో **పవన్తి** పవాయన్తి. తే దిబ్బా గన్ధా ఏవం వాయన్తా **ఇమం విమానం సమ్పవాయన్తి** సమ్మదేవ గన్ధం గాహాపేన్తి, న కేవలం సమ్పవాయనమేవ, అథ ఖో అత్తనో పభాయ తమమ్పి నిహన్తి. తేనాహ “**దివా చ రత్తో చ తమం నిహన్త్వా**”తి.

౧౨౮౦-౮౧. **ఇమేస**న్తి సిరీసానం. **సిపాటికా**తి ఫలకుట్టిలికా. **ఫలతీ**తి పచ్చిత్వా వణ్టతో ముచ్చతి, ఫుటభేదం వా పత్వా సిస్సతి. **మానుస్సకం వస్ససతం అతీత**న్తి యస్మా వస్ససతస్స అచ్చయేన ఇమస్స సిరీసస్స సిపాటికా ఫలతి, అయఞ్చ ఫలితా, తస్మా మయ్హం మానుస్సకం వస్ససతం అతీతం. **యదగ్గే** యతో పట్ఠాయ, **కాయమ్హి ఇధ** ఇమస్మిం దేవనికాయే **ఉపపన్నో** నిబ్బత్తో. మయ్హఞ్చ దేవగణనాయ పఞ్చ వస్ససతాని ఆయు, తస్మా ఖీయతి మే ఆయూతి సోకవసేన సమ్పమూళ్హోతి దస్సేతి. తేనాహ “**దిస్వానహం వస్ససతాని పఞ్చ…పే.… తేనేవ సోకేన పముచ్ఛితోస్మీ**”తి.

అథ నం వాణిజా సమస్సాసేన్తో –

౧౨౮౨కథం ను సోచేయ్య తథావిధో సో, లద్ధా విమానం అతులం చిరాయ;
యే చాపి ఖో ఇత్తరముపపన్నా, తే నూన సోచేయ్యుం పరిత్తపుఞ్ఞా”తి. –

ఆహంసు. తత్థ యాదిసేహి అప్పాయుకేహి మరణం పటిచ్చ సోచితబ్బం సియా, తాదిసో పన ఏవం దిబ్బానుభావసమ్పన్నో నవుతివస్ససతసహస్సాయుకో కథం ను సోచేయ్య, న సోచితబ్బమేవాతి అధిప్పాయో.

దేవపుత్తో తత్తకేనేవ సమస్సాసేత్వా తేసం వచనం సమ్పటిచ్ఛన్తో తేసఞ్చ ఉపదేసం దేన్తో –

౧౨౮౩అనుచ్ఛవిం ఓవదియఞ్చ మేతం, యం మం తుమ్హే పేయ్యవాచం వదేథ;
తుమ్హే చ ఖో తాతా మయానుగుత్తా, యేనిచ్ఛకం తేన పలేథ సోత్థి”న్తి. –

గాథమాహ. తత్థ **అనుచ్ఛవిన్తి** అనుచ్ఛవికం, తుమ్హాకమేవ తం యుత్తరూపం. **ఓవదియఞ్చ మేతన్తి** మే మయ్హం తుమ్హేహి ఓవదియం ఓవాదవసేన వత్తబ్బమేతం. **యం** యస్మా, **మం** మయ్హం, **తుమ్హే** "కథం ను నో'చేయ్యా"న్తిఆదినా **పేయ్యవాచం** పియవచనం **వదేథ.** యం వా పేయ్యవాచాయ వదనం కథనం, తం తుమ్హాకమేవ అనుచ్ఛవికన్తి యోజనా. అథ వా యం యస్మా తుమ్హే పేయ్యవాచం వదేథ, తస్మా అనుచ్ఛవికం ఓవదియఞ్చ ఓవదితబ్బం ఓవాదానురూపం కాతబ్బఞ్చ మే మయా కతం, కిం పన తన్తి ఆహ ''**తుమ్హే చ ఖో తాతా**''తిఆది. తత్థ **మయానుగుత్తాతి** ఇమస్మిం అమనుస్సపరిగ్గహే మరుకన్తారే యావ కన్తారాతిక్కమా మయా అనుగుత్తా రక్ఖితా, **యేనిచ్ఛకం** యథారుచితేన, **సోత్థిం** ఖేమేన, **పలేథ** గచ్ఛథాతి అత్థో.

అథ వాణిజా కతఞ్ఞుభావం పకాసేన్తా –

౧౨౬౪గన్త్వా మయం సిన్ధుసోవీరభూమిం, ధనత్థికా ఉద్దయం పత్థయానా;
యథాపయోగా పరిపుణ్ణచాగా, కాహామ సేరీసమహం ఉళారన్తి. –

గాథమాహంసు. తత్థ **యథాపయోగాతి** ఇదాని కతపటిఞ్ఞానురూపపయోగా. **పరిపుణ్ణచాగాతి** సమత్తచాగా, ఉళారస్స మహస్స పరియత్తపరిచ్చాగా. **మహన్తి** ఉస్సవపూజం.

పున దేవపుత్తో మహకరణం పటిక్ఖిపన్తో కత్తబ్బేసు చ తే నియోజేన్తో –

౧౨౬౫మా చేవ సేరీసమహం అకత్థ, సబ్బఞ్చ వో భవిస్సతి యం వదేథ;
పాపాని కమ్మాని వివజ్జయాథ, ధమ్మానుయోగఞ్చ అధిట్ఠహాథా"తి. –

గాథమాహ. తత్థ **యం వదేథాతి** యం తుమ్హే ఖేమేన సిన్ధుసోవీరదేసపత్తిం తత్థ చ విపులం ఉద్దయం లాభం పచ్చాసీసన్తా "గన్త్వా మయ"న్తిఆదీని వదథ. **సబ్బం తం వో** తుమ్హాకం తథేవ భవిస్సతి, తత్థ నిక్కఙ్ఖా హోథ, తుమ్హే పన ఇతో పట్ఠాయ **పాపాని కమ్మాని** పాణాతిపాతాదీని **వివజ్జయాథ** పరివజ్జేథ. **ధమ్మానుయోగన్తి** దానాదికుసలధమ్మస్స అనుయుఞ్జనం. **అధిట్ఠహాథాతి** అనుసిక్ఖథ ఇదం సేరీసకమహన్తి దస్సేతి.

యం పన ఉపాసకం అనుగ్గణ్హన్తో తేసం రక్ఖావరణం కాతుకామో అహోసి, తస్స గుణం కిత్తేత్వా తం తేసం ఉద్దిసన్తో ఇమా గాథాయో ఆహ –

౧౨౬౬ఉపాసకో అత్థి ఇమమ్హి సఙ్ఘే, బహుస్సుతో సీలవతూపపన్నో;
సద్ధో చ చాగీ చ సుపేసలో చ, విచక్ఖణో సన్తుసితో ముతీమా.

౧౨౬౭సఞ్జానమానో న ముసా భణేయ్య, పరూపఘాతాయ న చేతయేయ్య;
వేభూతికం పేసుణం నో కరేయ్య, సణ్హఞ్చ వాచం సఖిలం భణేయ్య.

౧౨౬౮సగారవో సప్పతిస్సో వినీతో, అపాపకో అధిసీలే విసుద్ధో;
సో మాతరం పితరఞ్చాపి జన్తు, ధమ్మేన పోసేతి అరియవుత్తి.

౧౨౬౯మఞ్ఞే సో మాతాపితూనం కారణా, భోగాని పరియేసతి న అత్తహేతు;
మాతాపితూనఞ్చ యో అచ్చయేన, నేక్ఖమ్మపోణో చరిస్సతి బ్రహ్మచరియం.

౧౨౭౦ఉజూ అవఙ్కో అసఠో అమాయో, న లేసకప్పేన చ వోహరేయ్య;
సో తాదిసో సుకతకమ్మకారీ, ధమ్మే ఠితో కిన్తి లభేథ దుక్ఖం.

౧౨౭౧తంకారణా పాతుకతోమ్హి అత్తనా, తస్మా ధమ్మం పస్సథ వాణిజాసే;
అఞ్ఞత్ర తేనిహ భస్మీ భవేథ, అన్ధాకులా విప్పనట్ఠా అరఞ్ఞే;
తం ఖిప్పమానేన లహుం పరేన, సుఖో హవే సప్పురిసేన సఙ్గమో”తి.

౧౨౬౬. తత్థ **సఙ్ఘే**తి సత్తసమూహే. **విచక్ఖణో**తి తత్థ తత్థ కత్తబ్బతాయ కుసలో. **సన్తుసితో**తి సన్తుట్ఠో. **ముతీమా**తి కమ్మస్సకతఞాణాదినా ఇధలోకపరలోకహితానం మునతో ముతిమా.

౧౨౬౭. **సఞ్జానమానో న ముసా భణేయ్యా**తి సమ్పజానముసా న భాసేయ్య. **వేభూతిక**న్తి సహితానం వినాభావకరణతో “వేభూతిక”న్తి లద్ధనామం పిసుణం, **నో కరేయ్య** న వదేయ్య.

౧౨౬౮. **సప్పతిస్సో**తి పతిస్సయో గరుట్ఠానియేసు నివాతవుత్తికత్తా సోరచ్చం, సహ పతిస్సేనాతి సప్పతిస్సో. **అధిసీలే**తి ఉపాసకేన రక్ఖితబ్బఅధిసీలసిక్ఖాయ. **అరియవుత్తీ**తి పరిసుద్ధవుత్తి.

౧౨౬౯. **నేక్ఖమ్మపోణో**తి నిబ్బాననిన్నో. **చరిస్సతి బ్రహ్మచరియ**న్తి పబ్బజ్జం సాసనబ్రహ్మచరియం చరిస్సతి.

౧౨౭౦. **లేసకప్పేనా**తి కప్పియలేసేన. **న చ వోహరేయ్యా**తి మాయాసాఠేయ్యవసేన వచనం న నిచ్ఛారేయ్య. **ధమ్మే ఠితో కిన్తి లభేథ దుక్ఖ**న్తి ఏవం వుత్తనయేన ధమ్మే ఠితో ధమ్మచారీ సమచారీ కిన్తి కేన పకారేన దుక్ఖం లభేథ పాపుణేయ్య.

౧౨౭౧. **తంకారణా**తి తన్నిమిత్తం తస్స ఉపాసకస్స హేతు. **పాతుకతోమ్హి అత్తనా**తి సయమేవ తుమ్హాకం అహం పాతురహోసిం. “అత్తాన”న్తిపి పాఠో, మమ అత్తానం తుమ్హాకం పాత్వాకాసిన్తి అత్థో. **తస్మా**తి యస్మా అహం ధమ్మం అపచాయమానో తం రక్ఖన్తో తుమ్హేపి రక్ఖామి, తస్మా **ధమ్మం పస్సథ** ధమ్మమేవ చరితబ్బం కత్వా ఓలోకేథ. **అఞ్ఞత్ర తేనిహ భస్మీ భవేథా**తి తేన ఉపాసకేన వినా చే ఆగతా, ఇమస్మిం మరుకన్తారే అనాథా అప్పటిసరణా భస్మభావం గచ్ఛేయ్యాథ. **ఖిప్పమానేనా**తి ఏవం ఖిప్పన్తేన వమ్భన్తేన పీళన్తేన. **లహు**న్తి సుకరం. **పరేనా**తి అధికం, అఞ్ఞేన వా. తస్మా **సుఖో హవే సప్పురిసేన సఙ్గమో**తి. సో హి ఖన్తిసోరచ్చే నివిట్ఠో కేనచి కిఞ్చి వుత్తోపి న పటిప్ఫరతీతి అధిప్పాయో.

ఏవం సామఞ్ఞతో కిత్తితం సరూపతో ఞాతుకామా వాణిజా –

౧౨౭౨కిం నామ సో కిఞ్చ కరోతి కమ్మం,
కిం నామధేయ్యం కిం పన తస్స గోత్తం;
మయమ్పి నం దట్ఠుకామమ్హ యక్ఖ, యస్సానుకమ్పాయ ఇధాగతోసి;
లాభా హి తస్స యస్స తువం పిహేసీ”తి. –

గాథమాహంసు. తత్థ **కిం నామ సోతి** నామతో సో జన్తు సత్తో కో నామ. **కిఞ్చ కరోతి కమ్మన్తి** కసివణిజ్జాదీసు కీదిసం కమ్మం కరోతి. **కిం నామధేయ్యన్తి** మాతాపితూహి కతం పన “తిస్సో ఫుస్సో”తిఆదీసు తస్స కిం నామధేయ్యం, “భగ్గవో భారద్వాజో”తిఆదీసు కిం వా తస్స గోత్తం. **యస్స తువం పిహేసీతి** యం తువం పియాయసి.

ఇదాని దేవపుత్తో తం నామగోత్తాదివసేన దస్సేన్తో –

౧౨౨౩‘యో కప్పకో సమ్భవనామధేయ్యో,
ఉపాసకో కోచ్ఛఫలూపజీవీ;
జానాథ నం తుమ్హాకం పేసియో సో,
మా ఖో నం హీళిత్థ సుపేసలో సో’’తి. –

ఆహ. తత్థ **కప్పకోతి** న్హాపితో. **సమ్భవనామధేయ్యోతి** సమ్భవోతి ఏవంనామో. **కోచ్ఛఫలూపజీవీతి** కోచ్ఛఞ్చ ఫలఞ్చ ఉపనిస్సాయ జీవనకో. తత్థ కోచ్ఛం నామ ఆళకాదిసణ్ఠాపనత్థం కేసాదీనం ఉల్లిఖనసాధనం. **పేసియో** పేసనకారకో వేయ్యావచ్చకరో.

ఇదాని వాణిజా తం సఞ్జానిత్వా ఆహంసు –

౧౨౨౪జానామసే యం త్వం పవదేసి యక్ఖ, న ఖో నం జానామ స ఏదిసోతి;
మయమ్పి నం పూజయిస్సామ యక్ఖ, సుత్వాన తుయ్హం వచనం ఉళార’’న్తి.

తత్థ **జానామసేతి** యం త్వం వదేసి, తం మయం సరూపతో జానామ. **ఏదిసోతి** గుణతో పన యథా తయా కిత్తితం, ఏవం ఏదిసోతి తం న ఖో జానామ, యథా తం అవిద్దసునోతి అధిప్పాయో.

ఇదాని దేవపుత్తో తే అత్తనో విమానం ఆరోపేత్వా అనుసాసనత్థం –

౧౨౨౫యే కేచి ఇమస్మిం సత్థే మనుస్సా, దహరా మహన్తా అథవాపి మజ్ఝిమా;
సబ్బేవ తే ఆలమ్బన్తు విమానం, పస్సన్తు పుఞ్ఞానం ఫలం కదరియా’’తి. –

గాథమాహ . తత్థ **మహన్తాతి** వుడ్ఢా. **ఆలమ్బన్తూతి** ఆరోహన్తు. **కదరియాతి** మచ్ఛరినో అదానసీలా.

ఇదాని పరియోసానే ఛ గాథా ధమ్మసఙ్గాహకేహి వుత్తా –

౧౨౨౬‘తే తత్థ సబ్బేవ అహం పురేతి, తం కప్పకం తత్థ పురక్ఖత్వా;
సబ్బేవ తే ఆలమ్బింసు విమానం, మసక్కసారం వియ వాసవస్స.

౧౨౨౭‘తే తత్థ సబ్బేవ అహం పురేతి, ఉపాసకత్తం పటివేదయింసు;
పాణాతిపాతా విరతా అహేసుం, లోకే అదిన్నం పరివజ్జయింసు;
అమజ్జపా నో చ ముసా భణింసు, సకేన దారేన చ అహేసుం తుట్ఠా.

౧౨౭౮తే తత్థ సబ్బేవ అహం పురేతి, ఉపాసకత్తం పటివేదయిత్వా;

పక్కామి సత్థో అనుమోదమానో, యక్ఖిద్ధియా అనుమతో పునప్పునం.

౧౨౭౯గన్త్వాన తే సిన్ధుసోవీరభూమిం, ధనత్థికా ఉద్దయం పత్థయానా;

యథాపయోగా పరిపుణ్ణలాభా, పచ్చాగముం పాటలిపుత్తమక్ఖతం.

౧౨౮౦గన్త్వాన తే సఘరం సోత్థివన్తో, పుత్తేహి దారేహి సమఙ్గిభూతా;

ఆనన్దీ విత్తా సుమనా పతీతా, అకంసు సేరీసమహం ఉళారం;

సేరీసకం తే పరివేణం మాపయింసు.

౧౨౮౧ఏతాదిసా సప్పురిసాన సేవనా, మహత్థికా ధమ్మగుణాన సేవనా;

ఏకస్స అత్థాయ ఉపాసకస్స, సబ్బేవ సత్తా సుఖితా అహేసు”న్తి.

౧౨౭౬. తత్థ **అహం పురేతి** అహం పురిమం అహం పురిమన్తి అహమహంకరాతి అత్థో. ‘‘**తే తత్థ సబ్బేవా**’’తి వత్వా పున ‘‘**సబ్బేవ తే**’’తి వచనం “సబ్బేవ తే యథా విమానస్స ఆరుహనే ఉస్సుక్కజాతా అహేసుం, తథా సబ్బేవ తం ఆరుహింసు, న కస్సచి ఆరుహనే అన్తరాయో అహోసీ”తి దస్సనత్థం వుత్తం. **మసక్కసారం వియ వాసవస్సాతి** “మసక్కసార”న్తి చ తావతింసభవనం వుచ్చతి, సబ్బం వా దేవభవనం, ఇధ పన సక్కభవనం వేదితబ్బం. తేనాహ “మసక్కసారం వియ వాసవస్సా”తి.

౧౨౭౭-౮. అథ తే వాణిజా విమానం పస్సిత్వా పసన్నచిత్తా తస్స దేవపుత్తస్స ఓవాదే ఠత్వా సరణేసు చ సీలేసు చ పతిట్ఠాయ తస్స ఆనుభావేన సోత్థినా ఇచ్ఛితం దేసం అగమంసు. తేన వుత్తం ‘‘**తే తత్థ సబ్బేవా**’’తిఆది. తత్థ అనుమతో పక్కామి సత్థో యక్ఖిద్ధియా పునప్పునం అనుమోదమానోతి యోజనా. కేన పన అనుమతోతి? యక్ఖేనాతి పాకటోయమత్థో.

౧౨౭౯. **యథాపయోగాతి** యథాఅజ్ఝాసయం కతపయోగా. **పరిపుణ్ణలాభాతి** సమిద్ధలాభా. **అక్ఖతన్తి** అనుపద్దుతం పాటలిపుత్తం. **అక్ఖత**న్తి వా అనాబాధం అనుప్పీళం, అనన్తరాయేనాతి అత్థో.

౧౨౮౦. **సఘరన్తి** సకం గేహం. **సోత్థివన్తో**తి సోత్థిభావేన యుత్తా ఖేమినో. **ఆనన్దీ**తిఆదీహి చతూహి పదేహి సోమనస్సితభావమేవ వదతి. **సేరీసకం తే పరివేణం మాపయింసూతి** కతఞ్ఞుతాయ ఠత్వా పటిస్సవమోచనత్థఞ్చ దేవపుత్తస్స నామేన సేరీసకం నామ పరిచ్ఛేదవసేన వేణియతో పేక్ఖితబ్బతో పరివేణం పాసాదకూటాగారరత్తిట్ఠానాదిసమ్పన్నం పాకారపరిక్ఖిత్తం ద్వారకోట్ఠకయుత్తం ఆవాసం అకంసు.

౧౨౮౧. **ఏతాదిసాతి** ఏదిసీ, ఏవం అనత్థపటిబాహినీ అత్థసాధికా చ. **మహత్థికాతి** మహాపయోజనా మహానిసంసా. **ధమ్మగుణానన్తి** అవిపరీతగుణానం. **ఏకస్స** సత్తస్స హితత్థం **సబ్బేవ సత్తా** సబ్బే ఏవ తే సత్థపరియాపన్నా సత్తా, **సుఖితా** సుఖప్పత్తా ఖేమప్పత్తా **అహేసుం**.

సమ్భవో పన ఉపాసకో పాయాసిస్స దేవపుత్తస్స తేసఞ్చ వాణిజానం వచనపటివచనవసేన పవత్తం గాథాబన్ధం సుతనియామేనేవ ఉగ్గహేత్వా థేరానం ఆరోచేసి. పాయాసిదేవపుత్తో ఆయస్మతో సమ్భవత్థేరస్స కథేసీతి అపరే. తం యసత్థేరప్పముఖా మహాథేరా దుతియసఙ్గీతియం సఙ్గహం ఆరోపేసుం. సమ్భవో పన ఉపాసకో మాతాపితూనం అచ్చయేన పబ్బజిత్వా అరహత్తే పతిట్ఠాసి.

సేరీసకవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౧. సునిక్ఖిత్తవిమానవణ్ణనా

ఉచ్చమిదం మణిథూణం విమానన్తి సునిక్ఖిత్తవిమానం. తస్స కా ఉప్పత్తి? భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే. తేన సమయేన ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో హేట్ఠా వుత్తనయేనేవ దేవచారికం చరన్తో తావతింసభవనం ఉపగతో. తస్మిఞ్చ ఖణే అఞ్ఞతరో దేవపుత్తో అత్తనో విమానద్వారే ఠితో ఆయస్మన్తం మహామోగ్గల్లానం దిస్వా సఞ్జాతగారవబహుమానో ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్చపతిట్ఠితేన వన్దిత్వా అఞ్జలిం పగ్గయ్హ అట్ఠాసి.

సో కిర అతీతే కస్సపసమ్మాసమ్బుద్ధే పరినిబ్బుతే తస్స సరీరధాతుయో పక్ఖిపిత్వా యోజనికే కనకథూపే చ కతే చతస్సో పరిసా కాలేన కాలం ఉపసఙ్కమిత్వా గన్ధపుప్ఫధూపాదీహి చేతియే పూజం కరోన్తి, తత్థ అఞ్ఞతరో ఉపాసకో అఞ్ఞేసు పుప్ఫపూజం కత్వా గతేసు తేహి పూజితట్ఠానే దున్నిక్ఖిత్తాని పుప్ఫాని దిస్వా తత్థేవ తాని సమ్మదేవ ఠపేన్తో సన్నివేసవసేన దస్సనీయం పాసాదికం విభత్తివిసేసయుత్తం పుప్ఫపూజం అకాసి. కత్వా చ పన ఏతం ఆరమ్మణం గణ్హన్తో సత్థు గుణే అనుస్సరిత్వా పసన్నచిత్తో తం పుఞ్ఞం హదయే ఠపేసి.

సో అపరభాగే కాలం కత్వా తస్సేవ కమ్మస్స ఆనుభావేన తావతింసభవనే ద్వాదసయోజనికే కనకవిమానే నిబ్బత్తి, మహానుభావో మహా చస్స పరివారో అహోసి. తం సన్ధాయ వుత్తం "తస్మిఞ్చ ఖణే అఞ్ఞతరో దేవపుత్తో…పే.… అట్ఠాసీ"తి. అథ నం ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో యథాలద్ధసమ్పత్తికిత్తనముఖేన కతసుచరితకమ్మం ఇమాహి గాథాహి పుచ్ఛి –

౧౨౮౨. ఉచ్చమిదం మణిథూణం విమానం, సమన్తతో ద్వాదసయోజనాని;
కూటాగారా సత్తసతా ఉళారా, వేళురియథమ్భా రుచకత్థతా సుభా.

౧౨౮౩. తత్థచ్ఛసి పివసి ఖాదసి చ, దిబ్బా చ వీణా పవదన్తి వగ్గుం;
దిబ్బా రసా కామగుణేత్థ పఞ్చ, నారియో చ నచ్చన్తి సువణ్ణఛన్నా.

౧౨౮౪. కేన తేతాదిసో వణ్ణో, కేన తే ఇధ మిజ్ఝతి;
ఉప్పజ్జన్తి చ తే భోగా, యే కేచి మనసో పియా.

౧౨౮౫. పుచ్ఛామి తం దేవ మహానుభావ, మనుస్సభూతో కిమకాసి పుఞ్ఞం;
కేనాసి ఏవం జలితానుభావో, వణ్ణో చ తే సబ్బదిసా పభాసతీ"తి.

సోపి తస్స అత్తనో కతకమ్మం ఇమాహి గాథాహి కథేసి. తం దస్సేన్తా సఙ్గీతికారా ఆహంసు –

౧౨౮౬సో దేవపుత్తో అత్తమనో, మోగ్గల్లానేన పుచ్ఛితో;
పఞ్హం పుట్ఠో వియాకాసి, యస్స కమ్మస్సిదం ఫలం”.

౧౨౮౭దున్నిక్ఖిత్తం మాలం సునిక్ఖిపిత్వా, పతిట్ఠపేత్వా సుగతస్స థూపే;
మహిద్ధికో చమ్హి మహానుభావో, దిబ్బేహి కామేహి సమఙ్గిభూతో.

౧౨౮౮తేన మేతాదిసో వణ్ణో, తేన మే ఇధ మిజ్ఝతి;
ఉప్పజ్జన్తి చ మే భోగా, యే కేచి మనసో పియా.

౧౨౮౯అక్ఖామి తే భిక్ఖు మహానుభావ, మనుస్సభూతో యమహం అకాసిం;
తేనమ్హి ఏవం జలితానుభావో, వణ్ణో చ మే సబ్బదిసా పభాసతీ”తి.

౧౨౮౭. తత్థ **దున్నిక్ఖిత్తం మాల**న్తి చేతియే పూజాకరణట్ఠానే నిరన్తరట్ఠపనాదినా రచనావిసేసేన అట్ఠపేత్వా యథానిక్ఖిత్తతాయ న సుట్ఠు నిక్ఖిత్తం, వాతేన వా పహరిత్వా దున్నిక్ఖిత్తం పుప్ఫం. **సునిక్ఖిపిత్వా**తి సుట్ఠు నిక్ఖిపిత్వా రచనావిసేసేన దస్సనీయం పాసాదికం కత్వా నిక్ఖిపియ. **పతిట్ఠపేత్వా**తి విభత్తివిసేసాదివసేన పుప్ఫం పతిట్ఠాపేత్వా. తం వా పుప్ఫం నిక్ఖిపన్తో సత్థు చేతియం ఉద్దిస్స మమ సన్తానే కుసలధమ్మం పతిట్ఠాపేత్వాతి ఏవం ఏత్థ అత్థో దట్ఠబ్బో. సేసం వుత్తనయమేవ.

ఏవం దేవపుత్తేన అత్తనో సుచరితకమ్మే పకాసితే థేరో తస్స ధమ్మం దేసేత్వా ఆగన్త్వా భగవతో తమత్థం నివేదేసి. భగవా తం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా సమ్పత్తమహాజనస్స ధమ్మం దేసేసి. దేసనా మహాజనస్స సాత్థికా అహోసీతి.

సునిక్ఖిత్తవిమానవణ్ణనా నిట్ఠితా.

ఇతి పరమత్థదీపనియా ఖుద్దక-అట్ఠకథాయ విమానవత్థుస్మిం

ఏకాదసవత్థుపటిమణ్డితస్స సత్తమస్స

సునిక్ఖిత్తవగ్గస్స అత్థవణ్ణనా నిట్ఠితా.

నిట్ఠితా చ పురిసవిమానవణ్ణనా.

నిగమనకథా

ఏత్తావతా చ –

దేవతానం విమానాది-సమ్పత్తిం తస్స కారణం;
పకాసయన్తీ సత్తానం, సబ్బలోకహితావహా.

అప్పకానమ్పి కారానం, యా విభావేతి దేసనా;
ఉళారఫలతం చిత్త-ఖేత్తసమ్పత్తియోగతో.

యం కథావత్థుకుసలా, సుపరిఞ్ఞాతవత్థుకా;
విమానవత్థుఇచ్చేవ, సఙ్గాయింసు మహేసయో.

తస్స అత్థం పకాసేతుం, పోరాణట్ఠకథానయం;
సన్నిస్సాయ సమారద్ధా, అత్థసంవణ్ణనా మయా.

యా తత్థ పరమత్థానం, తత్థ తత్థ యథారహం;
పకాసనా **పరమత్థ-దీపనీ** నామ నామతో.

సమ్పత్తా పరినిట్ఠానం, అనాకులవినిచ్ఛయా;
సా సత్తరసమత్తాయ, పాళియా భాణవారతో.

ఇతి తం సఙ్ఖరోన్తేన, యం తం అధిగతం మయా;
పుఞ్ఞం తస్సానుభావేన, లోకనాథస్స సాసనం.

ఓగాహేత్వా విసుద్ధాయ, సీలాదిపటిపత్తియా;
సబ్బేపి దేహినో హోన్తు, విముత్తిరసభాగినో.

చిరం తిట్ఠతు లోకస్మిం, సమ్మాసమ్బుద్ధసాసనం;
తస్మిం సగారవా నిచ్చం, హోన్తు సబ్బేపి పాణినో.

సమ్మా వస్సతు కాలేన, దేవోపి జగతీపతి;
సద్ధమ్మనిరతో లోకం, ధమ్మేనేవ పసాసతూతి.

ఇతి బదరతిత్థవిహారవాసినా **ఆచరియధమ్మపాలేన**

కతాయ

పరమత్థదీపనియా ఖుద్దక-అట్ఠకథాయ

విమానవత్థుఅత్థవణ్ణనా నిట్ఠితా.

విమానవత్థు-అట్ఠకథా సమత్తా.